

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
N O . 0 7 6 1 7

A TSIGELE A VAYSE

Alexander Seldin

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

א ציגעלע א וויזעס

א מעשה

פָּאָר קִינְדָּעָר — יַוְנְגָע אָוָן עַלְטָעָרָע

— ፩ —

אלעקסאנדר זעלדיין

מרימ'ען א מותנה

Copyright 1936
by ALEXANDER SELDIN
New York, N. Y.

פֿאָזִיַּ-שָׂאָלֶזְן (שְׁרִיפְטוֹצְנָרִיִּ-קָאָפְפָעָרָאָטִיוֹן)
וּוְעַמְט 19 / גָּס טָמֵע 21 וּוְעַמְט

ערשטענד קאפאיטל

נו, קינדער, דערצ'ילן איך אַ מעשה מיט אַ ציגעלע אַ וויסע? איר זאגט — יא, אך זאג יא. נו גוט, בליבט איזו — איך דערצ'יל איך די מעשה מיט אַ ציגעלע אַ וויסע.
די מעשה הוייבט זיך אָנעם אַט איזו:
אמאל איז געווען אַ ציגעלע אַ וויסע.
פֿאַרְזָאָס זִי איזו געווען גראָד אַ וויסע, וויסט קינעֶר ניט. זִי איז געווען געראָטן ניט איזר מאָמָעָן אָן ניט אַין אַיר טאָטָעָן. זִי איז געווען אַ וויסע, וויל זִי איזו געבּוֹרָן אַ וויסע.
אַיר מאָמָע איז גראָד געווען אַ טונקעלע. פֿון ווֹס פֿאָר אַ קָּאָלִיר זִי איזו געווען, איזו שׂוּעָר צו זאגן. זִי איזו ניט געווען שׂוּאָרָץ, נִין. ווּעַן זִי ווֹאָלָט געווען שׂוּאָרָץ, ווֹאָלָט מעָן עַס געקבּעַט זַעַן אֲפֵילּוּ דָּרָךּ דָּעַם שׂוּאָרָץ אָן בְּלָאָטָע, ווֹס האָבָּן כָּסְדָּר באָדָעָט אַיר לִיבּ. אָזָה טָבָּע האָט שׂוּאָרָץ — עַס לְאָזָט זַעַן, ווֹיְפֵילּ אַיר זַאָלָט עַס נִיט ווּלְעַן פֿאָרְדָּעָן.
זִי איז אַוְיךְ ניט געווען וויסע. — אה, נִין! דָּס אַיז זִיכְּרָעָר. ווֹיסְקִיעַט זַעַט זִיךְּרָאָרְזִים אֲפֵילּ דָּרָךּ שׂוּבָּעָן אָן בְּלָאָטָע.
אָפְּשָׁר אַיז זִי געווען גְּרוּי? — אַיִּחְךְ אַיךְ אַיךְ ניט שׂוּעָרָן.
אַיךְ קָעַן דָּס אַבְּעָר אַוְיךְ ניט לִיקְעַנְעַן. אָפְּשָׁר?
אַבְּעָר אוּבּ זִי איזו געווען גְּרוּי, אַיז דָּס ניט געווען צו דערקעַנְעַן.
וועָן אַיר זַאָלָט ווִיסָּן, ווֹס פֿאָר אַ פֿגְּצָעָרָן, צְרָהְדִּיקָן לעַבָּן אַט דִּי מאָמָעָן צִיג האָט געפִּירָט, ווֹאָלָט אַיר זַיךְּ ניט וואָנדְרָעָן.
געחאָט האָט זִי אֲפֵילּ אַ בְּלָעַבָּסָטָע, ווֹס האָבָּן אַוְיךְ אַיר באָדָאָרֶפֶט אַכְּטוֹנָג גְּעַבָּן, אַבְּעָר ווּמְעַן האָט עַס געקבּעַט לעַבָּן אַיז זִיבְּנָעָן?
אַיר בְּלָעַבָּסָט, פֿישַׁל דָּוד דָּעַר מלְמָד, איזו געווען זִיעַר אַ פֿאָרְנוּמְעַנְעַר מענטש. דָּריַי מָאָל אַ טָּאגּ האָט עַר באָדָאָרֶפֶט לִוְיָפּן אַין בִּית-מַדְרָשָׁ דָּאוֹר גַּעַן. דָּס האָט עַר ניט פֿאָרְפּעַלְתּ. מִשְׁתְּיִינָס גְּזָאָגָט, דָּס לעַבָּן ווֹס עַר

האט געהאט. ניט גענוג וואס ער האט ניט געהאט אט די וועלט — קיין

- עלם הוה — זאל ער נאך פארליין זיין יענע וועלט — זיין עלם הא? —
- אה ניין, ניט בי פישל דודן! ער וועט אייך ניט אועוועגען זיין עלם הבא אפילו פאר צען זעך מיט גאלדענע רענדיעך. ער האט געלעבט פאר זיין עלם הבא.

נו, און צוישן אין דאונגן און דעם אנדרוּן האט פישל דוד באדערפֿט קנעלאן מיט אינגלעך. זיין "וויני" (ואנג) האט געהאט אַ שם אין שטעתל. ער האט עס ניט געלערטה, נאָר אויסגעונגגען מיט די קינדרער. ער האט עס גענונגגען מיט אַ טעם, מיט געפֿיל, מיט ליבשאָפט. ווען עס איז געקומען צום "וויני" איז פישל דוד געווארן גאָר אַן אנדר מענטש, אַזוי ווי אַ נײַע הויט וואָלט זיך אויף אַים אַרוייגעציגן. ער פֿלעגט זיך צעהאָקלען מעָר, ווי זיין געוואָריהיט אַן פֿלעגט אַנהָיבּוּן:
"נו, זאגט זשע קינדרעלעך — וויני — "

דאָס האט גערעדט שוין ניט דער געווינְלעכּער פֿישל דוד, נאָר דער אלטער יעָקבּ אַבְּינוּן צו זיין לִיבּן זוֹן, יוֹסֵף, וואָס איז געועען שני לְמַלְך אַין מְצֻרִים. אַן יעָקבּ האט אַזוי גערעדט:

"וואָני, כָּאַשׁ אַיךְ בֵּין דֶּקֶר אַזוי מְטַרְיכִּיחַ מִיט מִין קְבוֹרָה, אַבְּער צו דיַין מְטוּעָר רְחֵל האָבּ אַיךְ אַזוי נִיט גַּעֲטָאָן. כּוּבָּאִי מְפַדֵּן אַרְםָ, ווען אַיךְ בֵּין גַּעֲקוּמָעָן פּוֹן פְּדוֹן אַרְםָ. מִתְהָה עַלִּי רְחֵל — אַיז מִיר אַוּזְעָגָעָשְׂטָאָרְבּוּן דיַין מְטוּעָר וְחַל...". אַן אַזוי ווּיטָעָר, ווי אַין חָוֵשׁ שְׁטִיטִים. בֵּין צום סְוףּ פּוֹן דער מעָשָׂה. ווען פֿישְׁלָדְדָעָה האָט זיך צְעוֹדָרָעָמָט האָט דָאָס גַּעֲנָצָע שְׁטָעָטָל גַּעֲקָלָונְגָעָן מִיט זיין גַּעֲזָאָגָן. ער האט גענונגגען, די אַנְגָּלָעָךְ האָבּן אַים נְאַגְּגָעָוּנְגָעָן אַן עס אַיז גַּעֲוָעָן אַמְּחֵיה צו העָרָן.

געוּעָן אַיז ער אַ דְּרַדְקִי אַן חָוֵשׁ מִיט רְשִׁיִּי מְלַמֵּד. אַלְעָ אַנְגָּלָעָךְ פּוֹן שְׁטָעָטָל זַיְנָעָן דָּרְכְּגָעָגָנְגָעָן זַיְנָעָן העָנָט. ער האט אַנְגָּהָהָיָבּן מִיט זַיִי פּוֹן אַלְפּ בֵּית אַיז פָּאַרְעָנְדִּיקְט מִיט "וויני". אַ חֹזֶק דעם האָט ער זַיִי גַּעֲלָרְנְט אַידִּישְׁקִיִּים. ער האט אַכְּטָוָנָג גַּעֲגָבָן, אַן די אַינְגָּלָעָךְ זַאלְן וּוּאָשָׁן די הענט אַן זַאגּן אַשְׁר יָצַר, יָעַדְן מָאָל ווען זַיִי זַיְנָעָן צְרוּקְגַּעַםְפּוֹן הוּאָת. ער האט זַיִי אַזְּדִּיךְ גַּעֲלָרְנְט שְׁרַיְבָּן פּוֹן אַפִּיר.

נו, פְּרָעָג אַיךְ אַיךְ, האָט אַזְּאָאָרְנוּמְעָנָעָם אַידְן גַּעֲקָעָנָט לִיגּן די צִיגּ אַין זַיְנָעָן?

ער האט קיין צִיט אַפִּילְוָן נִיט געהאט בין הַזּוּמְבִּים, ווּילְ דָעַנְסְטָמָאָל פְּלָעָגָט ער דָאָרְפּוֹן אַרְמוּלְוִיפּוֹן, צוישן אַין דָאָונָעָן אַן דעם אַנְדָעָרָן, פּוֹן

אין באַלעבאָס צום אַנדערן, צוֹצָמְעַנְשְׁטָעלְן אַ קְנָעַלוֹג פֿאָרֶן קְוּמְעַנְדִּיקָן זָמָן, עַס אַיז אֲפִילּוּ אַמְתָה, קִין אַנדערע דְּרָדְקִי מְלֵמְדִים אַין שְׁטָעַל זִינְגַּעַן נִיט גְּעוּעַן, אַבְּעַר אַ מלֵּמד דָּארַף פֿוֹנְדָּעַסְטוּעַגְן אַרְוּמְלִיְּפָן בֵּין הַוּמְנִים.

ער טָאָר זִיךְ נִיט פֿאָרָלָאָזְן אֲוִיפְּ קִין גְּמִים.

נוּ, פִּישְׁלָדְדִּיבְּכָע דִּי מְלֵמְדָעָא, אַדְעָר וּי אַנדְעָרָהָאָבָן זַי גַּעֲרוֹפָן בַּיְּ אִיר אַמְתָה נִאמְעָן אַון צְנוֹגְמָעָן — העַנְיָע דִּי קְוּרָאַלְאַפְּנִיצָע, אַיז אַוְיכְּ גְּעוּעַן זִיְּעַר אַ פֿאָרְנוּמְעַנְדָּר מְעַנְשָׁתָה. אַמְתָה, זַי אַיז נִיט גַּעֲלָאָפְּן אֲוִיכְּ אַפְּט אַין בִּיתְ-מְדָרְשָׁ אַדְרִין, וּיְ אִיר מָאָן, פִּישְׁלָדְדָה. זַי אַיז אַחְנָן קְיַינְמָאָל נִיט גַּעֲלָאָפְּן, נָאָר גְּעַגְּנוּגְנָעָן פֿאָמְעַלְעָךְ, אַוְן נִיט מָעָר וּיְ אַיְנְמָאָל אַ וּזְאָר אַזְּנָס אַיז — שְׁבָת. אַ אַידְעַנָּע, וּוַיִּסְטָמֵט אִיר דָּאָךְ, גִּיטְ גְּלִיְּךְ אַיז גַּנְעַדְן אַרְיָין צּוֹלִיב אִיר מָאָן זְכוֹת.

דֻּעְרָפָר הַאַט זַי אַבְּעַר גְּעוּהָאָט אַ סְּדָ אַנדְעָרָהָזָרָג אֲוִיכְּ אִיר קָאָפְּ.

זַי הַאַט בַּאַדְאָרָפְּט בַּאַזְאָרָגְן עַטְלָעְכָּעָ פֿוֹן דִּי אַנְגְּוּזְעַנְבָּעָ בַּאַלְעַבְּאָסְטָעָס אַין שְׁטָעַל מִיט פֿעַטְעָ הַיְּנָעָר אֲוִיכְּ שְׁבָת אַוְן יְוּמְ-טּוּבָה. זַי הַאַט אַוְיכְּ בָּאָזְּ דְּאָרָפְּט כָּסְדָּר זַוְּכָּן מְצִיאָתָ פֿאָר זַיְיךְ אַוְיכְּ אִיר הַוּזְגַּעַזְוִינְטָ. זַי הַאַט דֻּעְרָבְּעָר בַּאַדְאָרָפְּט אַרְוּמְלִיְּפָן שְׁהָהָן לְאָגָג אַיְבָּרָעָן מָאָרָק, טַאָפְּעָן אַלְעָ הַיְּנָעָר אֲוִיכְּ דִּי פֿיְיַעְרָשָׁע וּוְעָגָן אַוְן בְּלָאָן זַיְיךְ אַין הַיְּנָטָעָר חַלְקָ. נָוּ, גְּעוּוֹיסָ, אַן קְרִיגְעָרִיָּי הַאַט זַיְיךְ נִיט גְּעַקְעָנָט בָּאָגָיִן. צַי הַעַנְיָע הַאַט גְּעַקְוִיפָּמָ, אַדְעָר נִיטָּמָ, אַבְּעָר קְרִיגִין זַיְיךְ מִיט דִּי פֿוּעָרִים, אַוְן דָּעָר עַיְקָר מִיט דִּי פֿוּעַרְתָּעָס הַאַט דִּי גְּעוֹמוֹזָת. גָּאנְצָ אַפְּט פֿלְעָגָט זַיְיךְ קְרִיגִין דֻּעְרָפָר אַ זַּעַם אַין פְּנִים מִיט אַ הַיְּנָעָרְשָׁעָר קָעָפְּלָ, אַדְעָר אַ שְׁטוֹרָק אַין זַיְיךְ פֿוֹן אַ פֿוּעַרְשָׁן עַלְגְּבוֹגָן. דָּאָס הַאַט נָאָר גְּעַפְּרִידָט דְּעָרָצָן אַזְּהַעַנְיָע אַלְוִוְהִוְהִבְּן דָּעַם קָוָל הַעֲכָר אַזְּנָס זַיְיךְ לְעַן נָאָר שְׁטָאָרְקָעָר.

פֿוֹן דִּי אַפְּטָעָ גְּשָׂרְיָעָן אַוְן קְרִיגְעָרִיָּעָן הַאַט הַעַנְיָעָס קָוָל שְׁוִין לְאָגָג זַיְיךְ אַיְבָּרְגָּעָרִסָּן. זַי הַאַט גְּרָעָדָט אֲוִיכְּ אַ קָּוָל, וּוֹאָס אַיז גְּעוּעַן אַיְאָזְּ וּוַיִּבְּעָרְשָׁעָר אַזְּנָס אַיְאָזְּ מְאַנְסְּבִּילְשָׁעָר. אֲוִיכְּ דִּי נִידְעָרִיקָע טְעַנְעָר הַאַט הָעָדָ נִיעָס קָוָל גְּעַקְלָוְגָעָן וּיְ אַ בָּאָס. אֲוִיכְּ דִּי הַעֲכָרָעָ טְעַנְעָר, וּוֹעַן הַעַנְיָע הַאַט זַיְיךְ צְעוֹדָרָעָמָט אַזְּנָס גְּעַגְּבָן קָאַגְּצָעָרָט דִּי פֿוּרְעָמָט אַוְיכְּפָן מָאָרָק, הַאַט אַיְרָ קָוָל גְּעַקְלָוְגָעָן וּיְ אַ הַיְּיָעָרְקָעָ סְאַפְּרָאָנָא. עַס אַיז גְּעוּעַן נִיט אַרְשָׁוָלָדָה. הַעַנְיָע הַאַט קִין צִיְּטָ נִיט גְּעוּהָאָט צַוְּ קְוּלְטִיוֹוִידָן אִיר שְׁטִים.

אַ חַוָּץ טַאָפְּעָן הַיְּנָעָר אַזְּנָס זַיְיךְ מִט פֿוּרְעָמָט הַאַט הַעַנְיָע גְּעוּהָאָט אַ סְּדָ אַנדְעָרָהָזָרָג אַרְבָּעָטָן.

זי האט צוויי מאל א טאג באדארפט הייצן דעם אויזוון אונ קאכنو וואָר-
מעס און ווועטשערע פאָר איד מאָן און קינדרער. זי האט באדארפט זאליען
אונ וואָשן גראַט. זי האט באדארפט אַינְגֶּמֶל אַ וואָך באָקָן אַ געבעקסל
ברויט און אלע פֿרִיאַטִיך אַין דער פֿרִיאַ בָּאָקָן חַלָּה אוֹיף שְׁבָת. אַין דֵּי
אָוּונְטָן האט זי באדארפט שטריקן און צירעווען זאָקָן, אַדער פְּלִיקָן פֿעדערן.
אונ צו דעם אלעמען האט זי באדארפט בעטט יעדן יאָר מזָהָה זיַּין אַר מאָן
מייט אַ בָּן זֶכֶר — זי האט געהאט נאָר אַנְגָּלוּעַ. דאס האט געמיינט טראָגן
אונ האָבָן, ליגָן אַין קִימְפַּעַט אַון קְרַעְנְקָעַן, זוֹיגָן אַון ווִיגָּן.

נוּ, פֿרְעָג אַיך בַּי אַיִּח, האט העניין געקנט ליגָן דֵּי צִיג אַין זִינְעָן?
אַ גְּלִיק נאָר, וואָס דֵּי צִיג אַלְיָין האט געוואָסָט, אַן זֵי דָאָרָף קּוּמְעָן
אלע פֿרִימְאָרגָן, זיַּך אַוּוּקְשְׁטָעלְן בַּיְּהָעֲנִיעָס טִיר אַון שְׂרִיְּעָן: מַעַמְּ-מַעַמְּ!
דאָס האט געמיינט, אָז העניין דָאָרָף אַרְיוֹסְקּוּמוּעָן אַון אַוִּיסְמָעָלְקָן דֵּי צִיג.
אמָאל פֿלְעָגָט העניין דֵּי צִיג דָעָפָאָר בָּאַלְיָונְגָּעָן מייט אַבִּיטָל קָאָרְטָאָפָּל-שָׁאָז
לְעָכָץ, וואָס זי האט פֿאָר אַיר אַפְּגַּעַשְׁפָּאָרט פָּוּן נְעָכָן. אַבָּעָר ווּעָן האט
הענִיעָס צִוְּיָת געהאט צו שְׂיִילְן קָאָרְטָאָפָּל?

געוּווַיְנְלָעַך פֿלְעָגָט זי קָאָכוּ קָאָרְטָאָפָּל אַין פֿעַלְצָלָעַך. נִישְׁקָהָה, עַס
איַז געווען גענָוג כְּבוֹד פֿאָר אַיר פֿרִינְצָן, דעם מלמד. ער האט געמעט זִיך
אלְיָין מְטָרִיחָ זִין אַון זֵי שְׂיִילְן שָׂוִין אַפְּגַּעַשְׁקָאָכְטָע. העניין פֿלְעָגָט שְׂיִילְן
די קָאָרְטָאָפָּל, ווּעָן זֵי איַז געווען גוט אַוִּיגְגָּלִילִיגָּט. דאס האט אַבָּעָר גַּעַ-
טְרָאָפָּן זַיְעָר זַעַלְתָּן. דער פֿוּעָל יְזָאָ אַז געווען, אָז זֵי פֿלְעָגָט אַ טַּך אַפְּטָעָר
דָעָלָאָגָּעָן דער צִיג אַ פֿיְגָן אַונְטָעָר דָעָר נָאָגָּא אַנְשָׁתָאָטָן קָאָרְטָאָפָּל-שָׁאָלָעָכָן.
די צִיג האט אַבָּעָר דָעָרְפָּאָר קִין פֿאָרְאָיבָּל נִיט געהאט. זֵי איַז צו
דעם געווען געוואָיָינְט. סִי ווּי אַיז זֵי גִּיט געווען אַפְּהָעָנִיק מִיט אַיד
חוּוָּנה פָּוּן פֿיְשָׁל דָזְדָן דעם מלמד אַון פָּוּן העניין דער קָוָרָאָלָאָפָּנִיכָּעָץ. פָּוּן
דָעָר יוֹגָּנְט אַן אַיז זֵי געווען געוואָיָינְט צוֹ אַרְגָּן זִיך אַלְיָין. זֵי פֿלְעָגָט
אַגְּנְצָן טָאָג זִיך אַרְוְמָדְרִיעָן אַיבָּרָן מַאְרָק אַון כָּאָפָּן אַ מְוִילָהָיִם פָּוּן די
פֿוּירְשָׁע ווּעְגָּעָנָה. נָוּ, גְּעוֹוִיס, זֵי פֿלְעָגָט גַּאנְצָן אַפְּט דָעָרְפָּאָר קִרְיָגָן מִיט
אַשְׁרָפָעָר בִּיטְשָׁ אַיבָּרָ די זַיְיטָן, אַבָּעָר דֵּי צִיג אַיז שָׁוִין צוֹ דעם געווען
אָזְוִי געוואָיָינְט, ווּי אַיר בָּאַלְעָבָאָסְטָעָ צוֹ די פֿוּירְשָׁע עַלְנְבִּיגָּנוּס. מַעַר נִיט,
די צִיג אַיז געווען אַבִּיטָל קְלִיְּגָעָר פָּוּן דָעָר בָּאַלְעָבָאָסְטָעָ — זֵי האט זִיך
נִיט אַוִּיסְגַּעַטְנָהָט, האט זִיך נִיט גַּעֲרִיגָּט אַון נִיט גַּזְוִידָלָט. ווּעָן מעַן האט
זֵי פֿאָרְטָרִיבָן מִיט דָעָר בִּיטְשָׁ פָּוּן אַיז ווּאָגָּן אַיז זֵי גְּלִיךְ אַוּוּקָן צוֹ אַ
צּוּוּיָּין, צוֹ אַגְּנְצָן טָאָג אַרְוְמָלוּפָן זִינְעָן אַירָע זִינְעָן געווען

צעקרבת פון די ביטשן שמייז, אבער דערפֿאָר איז איר ציגענער מאגן גע-
ווען פול מיט געשמאָק, פריש-شمוקעדיין פוייערשן היי.

שלעכט איז נאָר געווען דער ציג שבת און אלע אונדער אידישע יומ-
טוביים, ווען די פוייערים פלעגן אויפֿן מאָריך ניט קומען. דעםאלט האט די
ציג פשוט באַדְאָרֶפּט אונטערהונגערן. אבער, צוריינגערדט, ווען איינער
אייט אָרום מיט אָ פֿוֹלְן מאָגָן אָ גאנצע וואָך, מעג ער אִין טאג ניט דערען.
אי, עס אִין דְּךָ שבת? אָבער וואָס וויסט אָ ציג פון עונג שבת? פֿאָר
אייר זיינען אלע טאג פון וואָך גלייך.

דער ואָונדער איז נאָר, וואָס נאָך אָזעלכע קעסט האט די ציג דְּךָ
נט פֿאָרגען יעדן טאג צו קומען אהַיִם. עס וויזיט אָוִיס, אָז אָ ציג דְּאָרֶפּ
אוּיךְ האָבָן אָ הֵים — זאָל זיַּן אָ שלעכטן הֵים, אָבִי אָ הֵים.
אונ גאָט אָ יָאָר — האט די ציג, פֿוֹנקט ערְבָּ פֿטהָ, גַּעֲבָּאָכָּט אָהִים
אָ פריש-גַּעֲבָּאָקָּן ציגעלע.

וּי, פון וואָגָן, אָנוּ ווּ אָזְוִי, האט קיינער ניט געוואָסָט. העניי פֿלעגט
נאָר באַמְּעריקן, אוּ אָרום חמשה עשר בשובט האט די ציג זיך אַוְפֿגּוּהַט
מעלken. שפֿעטער האט די ציג אַנגַעַהוּבִּין צוקומען אִין דער ברִיטִיט. אַנְהַוִּיבָּ
פרְּלִינְגָּה, ווען די פֿרְעַסְטָה האָבָן אַפְּגַּעַלְאָזָט, דער שנִי אִין צַעֲגָנָגָעָן אָוּן
דאָס גַּאנְצָע שַׁטְּעַטָּל אִיז באַדְעַקְט גַּוְזָוָאָרְן מִיט בלְאָטָע, פֿלְעַגְט די ציג זיך
אַנְהַוִּיבָּן "בעטָן" מען זאָל זיך אַרְיִינְלָאָזָן אִין פֿאָדְעַרְשָׁטוֹב גַּעֲכְטִיקָן. זי פֿלְעַגְט
"בעטָן" אוּיף אָיר שְׂטִיגְעָד — קלְאָפּוּ מִיט די הערנָעָר אִין טִיר אָוּן דערביי
מעקען מיט אָ בעטְנְדִיקָן קוֹל. העניי פֿלְעַגְט פֿאָרְשְׁטִיאָן. זי פֿלְעַגְט אַרְיוִיסָּ
שִׁיקָּן פֿישָׁל דְּזָה, אָדָעָר אִימְצָן פון אִירָעָל עַלְתְּעַרְעָ אִינְגְּלָעָד, צו עַפְנָעָן פֿאָר
דער ציג די טִיר.

אוּיךְ מָאָרָגָן, אָדָעָר אוּיךְ אַיבְּעַרְמָאָרָגָן, פֿלְעַגְט מען גַּעֲפִינָעָן די ציג
איין פֿאָדְעַרְשָׁטוֹב מִיט אָ קלִין צִיגְעָלָעָ בְּיַיְדָ דָעָר זִיְּט.

אָזְוִי אִין עַס גַּעֲגָנָגָעָן יָאָר אִילְּ, יָאָר אָוִיס, פון אִין ערְבָּ פֿסְחָ בֵּין
אנְדָעָר, בֵּין וָאָגָעָן מען האט אִין פֿרִימָאָרָגָן גַּעֲפָנָעָן אִין פֿאָדְעַרְשָׁטוֹב
די גַּעֲוִינְגְּלָעָכָּעָ צִיג, אָזְנָעָר נִיט מִיט קִין גַּעֲוִינְגְּלָעָכָּעָ צִיגְעָלָעָ.

דאָס מָאָל אִין עַס גַּעֲוָעָן אָ וּ יְיָס עַ צִיגְעָלָעָ.

צווייטער קאָפִיטל

“אַ צִיגְּעַלָּע! אַ צִיגְּעַלָּע!” — האבן זיך דערהערט קולות, אַיִינְצִיקוֹוִין און איז פֿאֶרְלַעַך און אַין אַ וּוּילַע אַרְוָם האַבָּן זיך אַלְעַ קָוְלוֹת צוֹנוּיְפֿאָגְעָנָסָן אַין אַיִין כָּאָר :

“אַ וּוּיִס עַ צִיגְּעַלָּע!”

וועגן דעם איז אַנְגָּעָגָנָגָעָן אַ לְאַנְגָּעָר אַנְצְּזָוָאנָן די גְּרוּיסָע בְּשׂוֹרָה — הַוִּזְגָּעָזָנָט עַטְלַעַכְּע טַעַג נְאַכְּגָנָנָה. עַס אַיִן בְּאַמְתָּה גְּעוּוֹן אַ גְּרוּיס גַּעֲשָׁעָעָן נִישָׁ אַזְּן בֵּי יַעֲדַעַר גְּרוּיסָע גַּעֲשָׁעָנִישׁ וּוּילַע יַעֲדַעַר אַיִינְדָּר האַבָּן דעם כְּבוֹד צַוְּזַיְן דער ערְשָׁטָעָר, וּוּאָס האַט עַס בְּאַמְעָרָקָט אַזְּן אַנְגָּעָזָאנָט.

נעטט למושל — אַ פֿיְיעָר אַין שְׁטָעָטָל.

זאל דער אוּבְּעַרְשָׁטָעָר אוּיסְחִיטָן דאס שְׁטָעָטָל פֿוֹן אַ פֿיְיעָר. דאס אַז דאָך דער גְּרוּיסָטָעָר אַומְגָלִיק וּוּאָס קָעָן טְרַעְפָּן אַ שְׁטָעָטָל. אַבְּעָר פֿוֹנְדְּעָסְטָן מְאַכְּט זיך דאָך אַמְּאָל אַ פֿיְיעָר אַין שְׁטָעָטָל. נָו, האַט אַיר באַדָּאָרֶפֶט העָרָן נָאָך דעם, וּוּילַע אַיִינְדָּר וּוּילַע אַיְבְּעַרְשָׁפָאָרָן דעם אַנְדָּעָרָן אַזְּן באַוִּוִּין, אַזְּעָר אַזְּן גְּעוּוֹן דער ערְשָׁטָעָר, וּוּאָס האַט בְּאַמְעָרָקָט דעם פֿיְיעָר, אַפְּילַו וּוּעָן ער אַזְּנִיט גְּעוּוֹן דער ערְשָׁטָעָר אוּיפֿצְהָוִיבָן אַ גַּעֲוָאָלָד.

בֵּי פֿיְשָׁל דְּזָדְן אַין שְׁטוּב אַזְּיָא אַזְּקָעָן גְּעוּוֹן דאס אַיִינְעָנָעָן. יַעֲדַעַר אַיִינְעָר פֿוֹן זִינְעָזַי בֵּי זִיך גְּעוּוֹן זִיכְעָר, אַזְּעָר אַזְּקָעָן דער ערְשָׁטָעָר אַזְּעָר אַיִינְדָּר האַט גַּעֲחָאָט באַוִּוִּין פָּאָר דעם.

בערל יְצָחָק, וּוּאָס אַזְּן גְּעוּוֹן דער דְּרִיטָעָר פֿוֹן זִינְעָזַי בְּנִים, האַט גַּעַדְעָנָקָט. קלָאָר וּוּי דער טָאָג, אַזְּעָר אַזְּן גְּעוּוֹן דער ערְשָׁטָעָר צַו עַפְעָנָעָן די טִיר אַזְּן פֿאֶדְעָרְשָׁטָוב אַזְּן אַרְיִינְקוֹוּן אַהֲן. מעַן האַט אַים גַּעֲקָעָנָט גַּלְוִיבָן, וּוּילַע בערל יְצָחָק, אַדְעָר בערְעָלָע, וּוּי מעַן האַט אַים גַּעֲרוֹפָן פֿאֶרְקִירְצָט, אַזְּעָר אַלְעַ מְאָל גְּעוּוֹן דער ערְשָׁטָעָר. שְׁלָמָה זְלָמָן אַבְּעָר, וּוּאָס אַזְּן גְּעוּוֹן דער צוֹוִיטָעָר זָוָן, האַט אַים אַפְּגַּעַשְׁטָרִיט :

— טאָקע, טאָקע, — האַט ער געשְׂרִיעָן, — דו האַט געעפֶּנֶט די טִיר,
אֲבעָר אֵיך האַב דער ערשותער אַרְיִינְגְּעָקְּט.

— אֵיך האַב דער ערשותער אַ קָּוק געטָאָן! — האַט זִיך גַּעַמְפֶּעֶרֶת
משה וואָלָף, דער ערלְטַסְטַעַר פָּוֹן אַלְעָן, — אֵיך האַב דערזָעָן בָּאַלְד וַיַּיְאֵיד
הָאַט גַּעַפֶּנֶט די טִיר.

די אַיבָּעָרִיקָּעַ זִינְגָּעָן אוֹיך צוֹגַעַשְׂטָאָנָעָן מִיט די זַעַלְבָּעַ טָעָנוֹת.
דער אַמְתָּה אֵיתָ אָז זַיְיָ הָאָבָּן אַלְעָן גַּעַקְעָנָט זַיְיָ גַּעַרְעָכְּט. פִּישְׁלָדָודָס
שְׁטוּב אָזָי גַּעַוּעַן אָזָיָּי קָלִין אָזָן די טִיר אָזָי גַּעַוּעַן אָזָיָּי בְּרִיאָת, אָזָי יַעֲדָעָר
איַינְגָּרָה האַט גַּעַקְעָנָט זַיְיָ דער ערשותער צָו דערזָעָן אַ צַּגְעָלָעַ, בְּפֶרֶט נָאָך
אַ וַיְיַסְעָן.

עס האַט אֲבעָר נִיט גַּעַקְעָנָט זַיְיָ קִיְּין פְּרָאָגָעַ, וּועָר עַס אָזָי גַּעַוּעַן דָּעָר
ערשותער צַוְצָוְמָעָן נָאָעָטָן. אַלְעָן קִינְדָּעָר הָאָבָּן זִיך אַ שָּׁאָט גַּעַטָּאָן מִיטְאָמָּאָל,
אָזָיָּי וַיַּיְאֵיד, לְמַשְׁלָח, עַס גַּיט זִיך אַ שִׁיט אָרוֹויָּס אָרוֹבָּעָס פָּוֹן אַ לְעַכְעָרְדִּיָּן זַאָק.
קָעָנָט אִיר דָּעָן זָאָגָן, וּוּלְכָעָר אָזָי גַּעַוּעַן דָּעָר ערשותער אָרוֹבָּעָס אָרוֹיסְצָעָס
שִׁיטָּן זִיך?

עס האַט נִיט גַּעַדְיוּרָט, זָאָג אֵיך אִיכְּה, קִיְּין חָרָף עַיִן, וַיַּיְאֵיד זַיְבָּן אִינְגָּד
לְעַד זִינְגָּעָן גַּעַשְׂטָאָנָעָן אַיִן אַהֲלָבָן רָאָד אָרוֹם דָּעָר צִיגְעָלָעַ
אוֹן אַלְעָן הָאָבָּן זַיְיָ גַּעַלְיאָרָט אִינְגְּזִיקְיָוִית, אַיִן פָּאָרָלָעָד אָזָן נָאָך דָּעָם אַלְעָן
איַין בָּאָר :

“אַ צִיגְעָלָעַ!”

“אַ צִיגְעָלָעַ!”

“אַ וְיִסְעָס עַצְּגָעָלָעַ!”

דָּעָר לְעַצְּטָעָר אָזָי נָאָר גַּעַוּעַן פִּישְׁלָדָוד דָּוד אַלְיָיִן, דָּאָס אָזָי נִיט גַּעַוּעַן
דָּעָרְפָּאָר, וּוָסָס ער אָזָי גַּעַוּעַן וּוּינְיִקְעָר נִיגְגָּעָר, וַיַּיְאֵיד זַיְנְיָעָן קִינְדָּעָר, נָאָר
וּוְילָעָר הָאַט בָּאָזְדָּרָפָט פְּרִיעָר אַרוֹפְּשָׁלְעָפָן אוֹיפָק זִיך זַיְנָעָתָהָנוֹתִים. אַ
אִיד אָזָי דִּי יַאֲרָה, אַ טָּאָטָע, קִיְּין עַיִן הָרָעָ פָּוֹן זַיְבָּן קִינְדָּעָר, אָזָן דָּעָרְצָוָן נָאָר
אַ מְלָמֵּד — דָּאָרָף הַיְּתָן שְׁטָאָטָט. ער קָעָן זִיך נִיט פָּאָרְגִּינְיָעָן אַרוֹיסְצָוְלִיָּפָן
אַ נָּאָקָעָטָר, וַיַּיְאֵיד אַיְגָלָעָד, אָפִילָו וּוֹעֵן עַס אָזָי דָּא אַ נִּיְעָ צִיגְעָלָעַ. מִילָּאָ
אָפְגִּיָּסָן גַּעַלְגַּזְעָסָעָר הָאַט ער גַּעַקְעָנָט פָּאָרְגָּעָסָן. ער הָאַט אֲבעָר נִיט גַּעַ
קָעָנָט פָּאָרְגָּעָסָן דִּי פְּלוֹדוֹעָן. בָּמִילָּא אָזָי אַוְיִגְעָלְקָוְמָעָן, אָזָע אָזָי גַּעַוּעַן
דָּעָר לְעַצְּטָעָר.

פָּאָרְחִידּוֹשָׁט אָזָי ער אֲבעָר גַּעַוּעַן נִיט וּוּינְיִקְעָר, וַיַּיְאֵיד זַיְבָּן אִיבָּעָרִיקָּעַ.
גַּעַהְיִדּוֹשָׁט הָאַט ער זִיך נִיט אַיבָּעָר דָּעָם צִיגְעָלָעַ גַּופָּא. צָו דָּעָם אָזָי ער

שווין געוווען געוואוינט. עס איז אבער געוווען צום ערשותן מאל, זינט ער איז אַ מלמד, און זינט ער האט אַ ציגג, וואס ציגלט זיך אלע יאָר, אַז עס זאל זיך בי אים אַפְצִיְגָלָעָן אַ ווּוֹיסָע צִיגָעָלָע.

עס איז אים גלייך אַיְנְגָעָפְאָלָן, אַז עס איז עפֿעָס דָא נִיט גֶלְאָט. זאל דאס זַיְן אַ רְמֹן אוֹוֵף עַפְעָס?

ער האט נִיט גַעֲוָאָסְטָן, ווי אַזְוֵי דָאָס אַוִיסְצּוֹטִיטְשָׁן — צִי דָאָס אַז אַ גַעֲטָעָר סִימָן, אַדְעָר, חַלְילָה, זָאָל גָאָר דִי שְׁעהּ נִיט זַיְן, פַאֲרָקָעָרטָן. אַידָן אַיְן דִי קַלְיִינָעָשׂ טַעַטְלָעָךְ נַעֲמָעָן נִיט זַאָכָן, ווי זַיְן קַומָעָן, בַפְרָטָן נַאָך וּוּעָן דִי זַאָכָן זַיְינָעָן נִיט קִיְין גַעֲוִינְגַלְעָכָעָן. זַיְיָ זַוְּכוֹן אַז דֻעָם עַפְעָס אַ רְמָן, אַז וְאָנוֹקָן, אַז אַנְצְׁוֹהָעָרָעָנִישׁ פָוָן "אוֹיבָן". טַאָקָעָן, אַז דָעָר אָמָתָן — וְוּאָרוֹתָן פַולְצְלִילָנָגָה מִיטְאָמָל — אַ ווּוֹיסָע צִיגָעָלָע? עס איז געוווען אַ הַאֲרָבָעָר עַנְיָן. אַז אַזְוֵי שְׁטִיעָנְדִיק, אַ בָאָרוּעָסָהָר, מִיט קְוָם אַרְיָפְגָעָשְׁלָעָפְטָעָ פָלוֹרָה, מִיט זַיְן פָאָרְפָעְדָעָרְטָעָר יַאֲרָמוֹלָעָ אַוְיָפָן קָאָפָן, האט פִישָל דָוד גְלִיךְ אַנְגָעָהָבוֹן אַיבָעָרְלִיָּגָן דִי זַאָכָן עַל פִי שְׁכָל:

"זָאָל אַיךְ זַאָגָן", האט ער גַעֲהִירָהָת מִיט זַיךְ אַלְיָין — "אָז זַי אַז גַעֲרָאָטָן אַז דָעָר מַעֲמָעָן? — קַעְוֵן אַיךְ נִיט? דִי מַאְמָעָ אַז דָאָל נִיט קִיְין וּוּיסָעָן. אַלָא וָאָס דָעָן, זָאָל אַיךְ זַאָגָן, זַי האט גַעֲהָאָט אַ ווּוֹיסָע טָאָטָעָן, אַז דָאָךְ דִי קְשִׁיאָה, ווי אַזְוֵי האט זַי גַעֲקָנָטָהָבָן אַ ווּוֹיסָע טָאָטָעָן, וּוּעָן עס אַז דָאָל נִיט אַיְין בָאָק אַיְן שְׁטָמָעָל?"

בַלְיָיבָט נַאָר אַיבָעָר דִי סְבָרָה, אַז דָעָר שְׁטָמָטָה בָאָק אַז אַ ווּוֹיסָעָר, פְרָעָגָט זַיךְ דִי קְשִׁיאָה — אַיז ער טַאָקָעָ אַ ווּוֹיסָעָר אַדְעָר נִיט?

אַבער אָט דִי קְשִׁיאָה האט פִישָל דָוד אַוְיָפָן אַרְטָן נִיט גַעֲקָעָנָטָ פָאָרָעָנָטָ פָרָעָן, ער האט זַיךְ בְשָׂוּם אַוְיָפָן נִיט גַעֲקָנָטָ דַעֲרָמָאנָן, ווי אַזְוֵי ער שְׁטָמָטָ בָאָק זַעַט אָוִיסָה. אַז מַאְדָגָע זַאָךְ, אַז יָאָ? ער האט דֻעָם שְׁטָמָטָבָאָק גַעֲוָעָן אַלְעָלָ טָאגָה, אַבער ער האט נִיט גַעֲקָנָטָהָבָן, ווי אַזְוֵי ער זַעַט אָוִיסָה.

לְאַנְגָגָה חַקְירָהָן האט אַבער פִישָל דָוד נִיט גַעֲקָעָנָטָה. ער האט זַיךְ בָאָז דָאָרָפָט אַיְילָן צּוֹם עַרְשָׁתָן מַגָּן. דָאָרָט האט ער בַאֲדָאָרָפָט בַאֲגָעָגָעָנָן שְׁמַעַוּן חַיִים, דֻעָם זַיְגָעָרָמָאָכָעָר אַז עַלְיָעָ וּוּיוּעָלָ, דֻעָם אַיְזָן-קְרָעָמָעָר, אַז מִיט זַיְיָ אַ שְׁמוּסָ טָאנָן וּוּעָגָן זַיְעָרָעָ אַינְגָלָעָךְ פָאָרָן קַומָעָנְדִיקָן זָמָן. ער האט דַעֲרָבָעָר בָאָלָד אַבְעָרָגָעָלָאָטָה דִי ווּוֹיסָע צִיגָעָלָעָ מִיט זַיְיָ כָאַלְאָסְטָרָעָ אַז אַלְיָין הַאֲטָה ער אַוּוּלָגָעָשָׁפָאָנָטָמָן טְלִית-זַעְקָלָ אַונְטָעָרָן הַאֲנָטָ אַז בִּתְהַ — מַדְרָשָׁ אַרְיָין.

בַיִם שְׁוֹלְהַחַיָּה אַז דָעָר עַרְשָׁטָעָר אַים אַנְגָעָלָמָעָן אַנְטָקָעָגָן, ווי גַעָ —

וינגלעך, דער שטאט באך, וואט האט אפגעheit דעם דזונגען, ווי א פרומער איז. אונגעקומען איז דער באך, ווי זיין שטייגער איז געווען, מיטן קאָפּ אָרֶפּ און די הערנער אַרוֹן, גְּרִיטַת זִיךְ צָוּ שְׁלָגָן, קִינְגַּר האט אים ניט גענומען ערנטס, אֲפִילּוּ די קליניג אִינְגָּלָעָךְ. עס איז שווין געווען אָז אלטער באך און עס איז געלביבן זיינער וויניק חק שׂוֹלָגָן זיך איז אים. זיין אלטער גענאוינהיט האט ער אָבער ניט אַיְגָּעָגָעָן.

פישל דוד האט דאס מלאָל, איז א סְדִּ יְאָרָה, זיך אַיְגָּעָקָוּקָט איז דעם באָך. ער האט זיך אַיְגָּעָקָוּקָט איז דעם קָאָלֵר פּוֹן זיינע האָר. ער האט זיך גוט אַיְגָּעָקָוּקָט — אָפְּשָׁר איז טאָקָעָ דער באָך אַז וויסער איז דעמאָלָט איז ניטאָ ווועגן וואָס צוּ חִירָהָן. דער באָך אָז אָבער ניט געווען קִין ווַיְסָעָר. פּוֹן וואָס פָּאָר אַ קָּאָלֵר דער באָך איז געווען, דאס וואָלָט פִּישְׁלָ דָוד ניט געקבנט זאגָן. ער איז ניט געווען קִין גְּרִיסְעָר בְּקִי אַין קָאָלִרָן. אֲפִילּוּ פָּאָר אַ קָּאָלִרְקָעָנָעָר ווֹאלָט עַס אוֹיךְ געווען שׂוֹעָר צוּ באַשְׁטִימָעָן. דער באָך איז געווען ניט פּוֹן אַין קָאָלִרָן, נָאָר פּוֹן עַטְלָעָכָן. דאס בערדל איז געווען ביַ אַים אַ גַּעֲלָלָעָכָן, דער שְׁטָעָר אַין בַּיְ אַים געווען באַדְעָקָט מיט גְּרוּיָה אָז דַּיְ לְאַגְּנָעָהָר אָוֹטָעָן בְּזַיְ וַיְיָנָעָן געווען ברוזְגָּעָ-שְׂוֹאָרָצָן לעַץ — אַז אָמָתָעָ סִימְפָּאָנִיעָ פּוֹן קָאָלִרָן, אָבער אַז דַּי אָלָעָ קָאָלִרָן זיינען געווען שׂוֹאָכָעָ סְמִינָם פּוֹן ווַיְסָקִיטָן.

דער באָך, פּוֹן זִין זִיט, דער פְּילִינְדִּיק אַוְיףּ זיך פִּישְׁלָ דָוד שָׁארָפָן בְּלִיקְ, האט אוֹיךְ אַנְגָּעָשְׁטָעָלָט זיינע גְּרוּסָע, נָאָרְשָׁע בָּעֵל גָּוָהָדִיקָע אַיְגָּן. אַ וְיִילָּעָהָבָן בַּיִּדְעָ, דער מלָמָד מיטָן באָך, אַנְגָּעָקָוּקָט אַיְגָּעָר אַז דָעָן דערן, אַז זִין זיינען בַּיִּדְעָ אַרְוִיסְנִיכָּה.

פָּאָרָן באָך, טַעַמְפּ אָז נָאָרְשָׁע, ווי ער אַז נִטְגָּעָן, אַז דער מלָמָד, יענעַם פְּרִימְאָרָגָן, אוֹיךְ געווען אַ שְׁטִיקָל חִידָשָׁה. עס איז געווען דאס ערְשָׁטָעָ מָאָל אָז אַ סְדִּ יְאָרָה, אַז אַיְמִיצָרָזָל זיך אַז אַפְּשָׁטָעָל אָז בָּאַטְרָאָכָטָן אַים מיט אַזְוִיפָּל נִינְגָּדְקִיטִים. דאס האט געקבנט טָאָג אַמְּאָל אַז אַנוֹוְנָעָ, אַ פְּרֻעְמָדָר, אָבער פְּרֻעְמָדָע מַעֲנְשָׁן פְּלָעָגָן זיינער זַעַלְטָן פָּאָרָן בלְאַנדְזָשָׁעָן אָז דעם דָזִיןָן שְׁטָעָטָל.

מיט דַּי אַיְגָּעָנָעָ בְּאַלְעָבָטָים אָז דער שְׁטָאָטָ-בָּאָך געווען אַזְוִי הַיְמִישָׁ, ווי זִין זיינען געווען אַיְגָּעָר מיטָן אַנְדָּעָן. ער האט שווין לאָנָגָמִיט זיך צוֹאָמָעָנְגָּעָלְעָבָט אָז ער האט באָמָת נִטְגָּהָאָט וואָס צוּ באַקָּלָאָגָן זיך אוֹיךְ זִין מַעֲרָכָה.

דעם באק האט זיך געלעבט גאר קיין עריך א סך בעסער, ווי אלע ציגן אין שטעהטל. ער אייז געווען דער איניציקער, פון דער ציגאנטשפהה, וואס האט געהאָט אָן אַמְתָּע הַיִם מֵיט קָעֵסֶט. ער האט זיך אויפגעעהאלטן בי' ברוכן, דעם פֿאַטְשְׁטַטְ-פֿירְעָרָה, אָן שטאל צוֹזָמָעָן מֵיט דֵי פֿעַרְד. מען האט אים געהאָלטן דאָרט פֿאָר אַ שְׂמִירָה קָעָגָן דֵי נִיטְ-גּוֹטָע, וואס קומען אלע נאָכָט אָן שטאל אָן טְרִיבִּין אַרְוּם דֵי פֿעַרְד בֵּין וּוְיִסְטְּוִיס. נִיטְ-גּוֹטָע, וּוְיִסְטְּוִיס אָלָע, האָבָן מַרְאָה פֿאָר אַ באָק אָן דערפֿאָר האט מען אים געהאָלטן אָן שטאל.

קײַן היי האט אים ניט געפעלט — בי' ברוכן אָן שטאל אַיְזַ אַלְעָמָל געווען אַ פֿוֹלְעָר זָאַסְיָק מֵיט הי. גָּאנְצַ אַפְּטַ פֿלְעָגַט דַּעַר באָק אוּיד אַוּעָקָד לְקָהְנָעַן בֵּי דֵי פֿעַרְד — ברוכן האט געהאָלטן זעלס פֿעַרְד — אַ מּוֹלְאָה האָבָע. דער באָק האט ניט באַדְאָרְטַט זיך אַרוּמְדְּרִיְעָן אַיבָּעָרָן אָן גַּנְבָּעָנָן היי פֿוֹן דֵי פֿוֹיְעָרְשָׁע וּוְעָגְעָנָר. מִיט חִוְוָה אָיַז ער געווען פֿאַרְזָאָגָט.

אַ גָּאנְצַ טָאג אִיז ער געווען פרִיִּי, ווי אַ פֿוֹיגָל, אָן ער פֿלְעָגַט זיך אַרוּמְדְּרִיְעָן אַרְוּם שְׁוֹלְ-הַוִּתְך. קִינְיֻums אָיַז ניט אַיְנְגָעָפָלָן צוֹ פֿרְעָגָן פֿאָרָה וואס ער טוֹט עַס. מען האט עַס אַנְגָּעָנוּמוּן אלָס אַ נַּאֲטִירְלְעָכָבָאָזָן. דער אַינְצִיקָּעָר, וואס האט געוואָלְטַט דָאַס זיך דַּעַרְקָלְעָן אִיז געווען חַצְקָלְדַּעְר שְׁמִידָה, וואס האט לִיב געהאָט צוֹ גְּרִיבְלָעָן זיך אִיז זָאַכְּן וואס ער פֿאַרְשְׁתִּיטָּה ניט. האַצְקָלְעָן אִיז אַיְנְגָעָפָלָן, אָן דער באָק מָזָן זִין עַפְעָס אַ גְּלָגָל פֿוֹן אַ הַולְטָאִי, וואס אִיז אַרְאָפְגָעָשִׂיקָט גַּעֲוָאָרָן אוּיף דַּעַר וּוּעָלָט צוֹ זָוָן אַ תָּקוֹן, אָן דערפֿאָר דְּרִיְיט ער זיך אַרְוּם דַּעַם בֵּיתְ-מְדָרְשָׁה צוֹ כָּפָן אַ "ברְכָוֹ", אַדְעָר אַ "קְדוֹשָׁה", אָן דערמִיט מְכֹפֶר זִין אוּיף זִין עַמְּלִיקָע זִין. דֵי אַיבָּעָרָקָע בָּאַלְעָבָאָטִים פֿוֹן שְׁטָעָטָל אִיז אַבְעָרָקָיְמָאָל ניט אַיְנְגָעָפָלָן וּוּעָנָן דעם צוֹ טְרָאָכָטָן.

אַיְנְקָע האָבָן לִיב געהאָט זיך לְוּסְטִיק מָאָכוֹן מִיטָּן באָק. מַעַר פֿוֹן אַלְעָמָעָן האט עַס לִיב געהאָט מְשָׁה נַאֲטָע דַּעַר גַּאֲרָבָרְנִיק. ער האט לִיב געהאָט אַוְנְטְּעָרְטוֹרָאָגָן דעם באָק אַ שְׁמַעַק טָאָבָאָק אַוְנְטְּעָרָן נָאָז אָן ער פֿלְעָגַט גּוֹאַלְדִּיק הַגָּאה האָבָן, ווען דער באָק פֿלְעָגַט זיך צָעָנִיס. מְשָׁה נַאֲטָע פֿלְעָגַט שְׁטִיְין בְּשַׁעַת מְעָשָׁה, אַנְקוּרָעָן אִיז זִין גַּעַלְעָר בָּאָרְד, אָן צָרָ וּוּינְטָשָׁן דעם באָק : "צָו גְּעוֹנָתָן, צו אַרְיכָת יְמִים !"

פֿוֹן דֵי אַיְנְגָעָלָעָן אִיז דעם באָק אוּיסְגָעְקוּמָעָן צוֹ לִידָן גַּרְוִיסָע צְרוֹתָה. חברה קוֹנְדִּיְיסִים פֿלְעָגָן אַים צָוָן פֿאָרָן בְּעֶרְדָּל, פֿאָרָן רַיְטְּנוֹדִיק אוּיף זִין רַוקָּג אַדְעָר אַים אַפְטָאָן אַנְדָּעָרָע שְׁפִילְעָן. דער באָק האט עַס אַבְעָר גַּעַ-

נומען זיעיר גוטמוטיק. משה נאטעס טאבאק שמעון און די אינגלשע שפיצ' לענד האבן אים פון של-הויף ניט געקענט פארטורייבן. יעדן פרימארגן, צו שחרית, פלעוגט דער באָק קומען צום של-הויף און זיך דאָרט אַרוםדריען, בייז וואָנגען אלע מנינֿים האָבן אַפְגַּעַדְאָוֹנָט.

עם איז געווען אַ סוד דערביי און דעם סוד האָט געוואוֹסֶט נאָר דער באָק אַליין.

ער איז געווען אַ גְּרוּיסֶעָר עֲגָאִיסֶּט, אַט דער באָק — ער האָט לֵיב געהאָט עַסְּן מִיט אַפְעָטִיט. גַּזְאַלְצְּנָס אַיז אַ גַּוְּטָעָסֶגֶל צו אַפְעָטִיט אָון דאָס האָט ער גַּעֲקָרָאָגָן אוּפְּנָן של-הויף.

ער פְּלָעָגֶט אַפְוָאָרָטָן בֵּין וואָנגָעָן אלע אַידָּן האָבן זיך מאַין געווען צום דָּאוֹנוּנָעָן אָון דָּעַמְאָלָט פְּלָעָגֶט ער זיך אַרְיִינְגְּנֶבָּעָנָעָן אַיז אַ גְּעוּוֹיסָן, אַפְגָּעָז וּנְדָעָרָטָן וּנְיִנְקָל, וּוואֹ די וּוואָנט אַיז געווען פְּרִישׁ בָּאנְעָצָט, אָון דָּאָרט האָט ער מִיט גְּרוּיסֶה חַשְׁק אַפְגַּעַלְעַקְטָּה דִּי גַּזְאַלְצְּעַנְעָן פִּיכְכְּתְּקִיטָּה. דאָס האָט אַים גַּעֲגָבָן אַפְעָטִיט פָּאָר בָּרוֹךְ דעם פָּאַטְשְׁטַּפְּרִיעָרָס הֵי אַיז האָבעָר.

חַאְצָקָל דער שְׁמִיד האָט גַּעֲמָאָכָט אַ טָּוּתָה. דער באָק אַיז ניט געווען קִיְּין בְּעַל-תְּשׂוּבָה, נִיְּין, פָּאַרְקָעָרטִי, ער אַיז געווען אַ גְּרוּיסֶעָר בְּעַל-תְּהָוָה.

דריטער קאָפִיטל

שנעל ווי אַ בליעַ האָט זיך די נײַיעס פֿאַרְשְׁפֿרִיט אַיבּעָרָן גָּאנְצָן שְׁטוּטָל.
עס אַיז גָּעוֹעַן אַ גְּרוּיסֶר חִידּוֹש אֵין שְׁטוּטָל.

דַּעַר חִידּוֹש אַיז נִיט גָּעוֹעַן דַּאֲס צִיגּוּלָע. דַּאֲס שְׁטוּטָל אַיז גָּעוֹעַן
גָּעוֹאוֹינְט צַו צִיגּוֹן אָוֹן וְאָוֹעַס אַיז דָא צִיגּוֹן זִינְגָּן אַוְיךָ דָא צִיגּוּלָע. אַזְוִי
אַיז שְׁוִין דַּעַר דַּרְךָ הַטְּבָע.

דַּעַר חִידּוֹש אַיז גָּעוֹעַן — דַּאֲס וּוּיִס עַ צִיגּוּלָע.
זִינְגָּט דַּאֲס שְׁטוּטָל גַּעֲדַעַנְקָט האָט זיך נָאָך בַּיִ קִינְגָּט נִיט אַפְּגַּעַצְיָגָלַט
אַ וּוּיִסְעַ צִיגּוּלָע. דַּאֲס שְׁטוּטָל האָט שְׁוִין גָּעוֹעַן אַלְעָרְלִיָּה צִיגּוּלָע. אַבְּעָר
נִיט קִין וּוּיִסְעַ.

עס אַיז גָּעוֹעַן אַ גְּרוּיסֶר נײַיעַס.

— אַיר האָט גַּעהָרט?

— אַיר האָט גַּעהָרט?

אַזְוִי האָט אַיבּעָרָגְעָבָן אַיְינְגָּר דֻּעַם אַנדְעָרָן די גְּרוּיסֶר נײַיעַס אָוֹן
עס האָט לאָנְגָּ נִיט גָּעוֹנוֹמָעָן אָוֹן דַּאֲס גָּאנְצָע שְׁטוּטָל האָט פָּוֹן דֻּעַם גַּעַד
וּוּאָסָט. נײַיעַס פֿאַרְשְׁפֿרִיט זִיךְ זִיעַר גַּיד אַפְּלִיו אַיז גְּרוּיסֶר שְׁטוּטָל, בְּפַרְט
נָאָך אַיז קִלְינְגָּע.

נוֹן, אוֹעַס אַיז דָא אַ חִידּוֹש, דָאָרְפָּן אַלְעַ קּוּמָעָן אַנְקוֹקָן. דַּאֲס יָוָגָּוֹאָרגָ
פֿאַרְשְׁטִיטִיט זִיךְ, קוּמָט צַו עֲדַשְׁתָּ. דַּאֲס יָוָגָּוֹאָרגָ אַיז אַלְעָמָל צַו עֲרַשְׁת —

צַו אַ שְׁרָפָה, צַו אַ גַּעַשְׁלָעָה, צַו וּאָס עַס זַאל נִיט זִיךְ.
וּוֹעַן פִּישֵּׁל דָוד אַיז גָּעַקְוּמָעָן אַחֲיָם פָּוֹן דָאָוָנָעָן האָט עַר גַּעְפּוֹנוֹעָן
זִיךְ שְׁטִיבָל בָּאַלְאָגָעָרט. פָּוֹן אַנְהָוִיבְּ האָט עַר זִיךְ דָעַרְשָׁרָאָקָן. עַר האָט
גַּעַמְיִינְתָּ. אַזְוִי עַס האָט, הַלְּילָה, עַפְּעָס גַּעַטְרָאָפָּן מִיט אִימְצָץ פָּוֹן זִיךְ הַוִּזְרָה
גָּעוֹינְתָּ. די פְּנִימָעָר פָּוֹן די אַרְוִמִּיקָּעָ האָבָּן אִים אַבְּעָר בָּאַלְדָּ בָּאַרְוָאִיקָּת.
אַלְעָמָעָנָס פְּנִימָעָר האָבָּן גַּעַשְׁטְרָאָלָט. עַס אַיז גָּעוֹעַן קְלָאָר, דַּעַר עַולְמָ אַיז
זִיךְ צַוְּאָמָעָנָגָעָקָומָעָן אוּיף אַ שְׁמָחָה אָוֹן נִיט אוּיף אַ טְּרוּיָעָר, חַלִּילָה.

ווער איז דארט ניט געוווען? — קינד און קייט. עס זייןגען דארט געוווען אלע קליגע קינדער, אלע מיטעלע און אפילו אלע גראעסערע. די עטלעכע דינסטמײידלעך און שטעהל זייןגען דארט אויך געוווען. אלע האבן זיך געשטעופט אינועונגיק. די טיר איז געוווען בריט אפנ. די גראעסערע קינדער האבן געציגן די העלווער, געשטעלט זיך אויף די שפֿיזַ-פֿינגער און אריבערגאנקעט איבער די קעלפלעך פון די קלענעערע קינדער, און די קלענעוע האבן זיך געשטעופט אלץ טיפער אינועויניק.

פון אינועויניק האט זיך געהרט די באסאווע שטימ פון דער פישעליכע, די מלמדקע. פישעליכע האט זיך געבייזערט. זי האט ניט געקענט אנגאיין מיט דער ארבעט. עס איז געוווען פרײַטיך, פֿאָגעַסְטּ נִיט, וואס עס מײַנט ערבע-שבת. זי האט ערשות אַרוֹסְגֶּעַנוּמָן די חלות פון אוּוּזָן אַוִיך גיך באָדאָרפֿט צוּשְׁטָעַלְן אַ טַּעַפְּלָן קָאָרְטָאָפְּלָן מִיט אַ טַּעַפְּלָן קָרְפָּנִיק, וואס האבן באָדאָרפֿט זיין דער פֿרִיַּטִיקְרָעָר וּוּאָרְמָעָס, ווי דער וּוּאָרְמָעָס פון אַגְּנָץ וּאָך. פֿישֵׁל דָוד, האט זי געווואָסָט, ווועט באָאלְדָן דָאָרְפָּן קָוּמָעָן פון בִּיתְהַדְּשָׁש אַוְן דער וּוּאָרְמָעָס אַיז נָאָך נִיט גַּעֲוֹעָן פֿאָרטִיך. נו, האט די מלמדקע זיך געבייזערט.

דער פֿאָרוֹאָמְלָטָעָר עַולְםָ קְלִינְיוֹאָרגְּ האט זיך אַבָּעָר נִיט גַּעֲרִירָתְּ פון אָרט. אלע האבן גוֹט גַּעֲקָעַנְטּ פֿישְׁעַלְיכָעָדּ די מלמדקע אַוְן האבן גַּעֲוָאָסָטּ, אָוּ כְּלָזְמָן זי בִּיזְעָרָט זיך אוּפְּ אַיר באָסָאוּרָה שְׂטִים אַיז נִיט מְסֻכָּן. דָאָס אַיז נִיט מְעָר ווי אַיְפְּצָפְּלִיסָן. ווּעַן זי מִינְטָעָתְּ דָעְמָאָלָט גַּעֲמָת זיך אוּפְּ דִי העכְּרָעָ טָעָנָעָר.

דאָס קְלִינְיוֹאָרגְּ האט רִיכְטִיךְ גַּעֲטָרָאָפְּן. די מלמדקע אַיז נִיט גַּעֲוָעָן בִּיאַן, אַדרְבָּה, עַס האט אַיר הַנָּאָה גַּעֲטָאָר, וואָס אַזְוִי פִּיל זַיְעַזְנָז זיך צוֹזָאָמָעָבּ גַּעֲלָאָפְּן. עַס אַיז בִּיאַר גַּעֲוָעָן אַ שְׁטִיקָל כְּבוֹד. מִישְׁתְּיִינָס גַּעֲזָאָט, דָאָס לְעָבָן וואָס זי האט גַּעֲהָאָט? ווּמְעָן אַיז אַמְּאָל אַיְנְגַעְפָּאָלָן צַו עַפְּנָעָן בִּיאַר אַ טִּיר?

ווּעַן פֿישֵׁל דָוד האט ווי עַס אַיז דָוְרְכְּגַעְשְׁטוּפְּט זיך צַו זיך אַין שְׁטוּבָה. האט ער דָעָרָזָעָן פָּאָר זיך אַזְאָמִין בַּילְדָן: פֿישְׁעַלְיכָעָדּ האט גַּעֲשְׁמִיעָטּ אַרוּם דָעָם אוּוּזָן אַוְן אלע וּוּילָעָה האט זיך דָעְלָאָגָנָגָט אִימְצָן אַגְּדָעָרָש אַ שְׁטוּסָס מִיט דָעָר לְאַפְּעָטָעָ, קָאָצָעָרָעָ, אַדְעָרָעָ וּוּילְקָעָ. — הַיְתָה זיך, — האט זי גַּעֲוָאָרָנָט מִיט אַיר באָס, — אַיך וּוּלָאַיך אַפְּבְּרִיעָן מִיט אַקְרָאָפּ.

וועיטער ארכויַת, ביהם סאמע אויבן-אן, איז געווען אַ שטיקל פלאָץ ליאַדיק.
אַפְגַעַצָמֶט דעם פלאָץ האָבן פישל דודס זיבּן בּנִים. זי זיינען געשטאנען
וּ אַן ערְזַיוֹאָך אָון קִיינֻם נִיט צְגוּלָאָוט צַו גַעֲנַט. זי זיינען געשטאנען
אויסגעציגוֹגַן, וּ אַרְזַלְדָאָטָן. דער קָאָמָאנְדִיר אַיבָעָר אַט דער קָלְיִינְגָּר אַרְמָמִי
אַיז געווען בערעלע, פישל דודס דרייטער זוֹן. קִיינְגָּר האָט אַט נִיט אוֹסִי
געקלְבּוֹן, ער האָט זִיךְ אַלְיִין באַשְׁטִימֶט.

בערעלע האָט געהאָט אַ טָאָפְלָטוּן עובְדָה. ער האָט באַדָאָרֶפֶט האָלְטָן
נִיט נָאָר דֵי פְרָעָמְדָע פֿוֹן דָעָרְווֹיְטָנוֹן, נָאָר אוֹיךְ דֵי אַיְגָעָנָעָן. בערעלעס
אַרְמִי אַיז נִיט געווען זַיְעָר גּוֹט דִיסְצְיפְּלִינְרִיטָה. אַיְמִצְעָר פֿוֹן דֵי קָלְעַנְגָּרָעָז
ברידערלעָך האָט זִיךְ אַוְיכְ אַ וּוַיְיל גַעֲנַט פָאָרגָעָסָן אָון נִיט קָעְנַעַן בּיִיְהָיָה
קָוְמָעָן דעם יְצָרְהָרָע פֿוֹן זַיְינְגָּעָנְגָּר נִיגְגָּרִיקִיטָה. בערעלע האָט אַט
אוֹיפָן אַרט באַדָאָרֶפֶט דִיסְצְיפְּלִינְרִין מִיט אַ שְׁטוֹרָך אָון זַיְיט, אַדָעָר מִיט
אַ שְׁנוּאָל אָון נָאָן.

וועמען האָט מעָן אַזְוִי גַעְהִיט ? — ווּעַט אַיר פְרָעָגָן.

נוֹג טְרָעָפֶט וּוּעָמָעָן ?
אַיר האָט גַעְטָרָאָפֶן :
דאָס וּוּיִי סַע צְגַעַלָּע !

דאָס וּוּיִסְעַ צְגַעַלָּע אַיז זַיְגַעַלְגָּן אַין רַחְבָּות אָון אַין כְבּוֹד אָון האָט
זַיְךְ רַוְאִיךְ גַעֲדָרְעַמְלָט אַוְיכְ אַבְיִסְלָא אַוְיסְגַעַשְׁפָרִיטָה היִי, נִיט וּוּסְנִידִיק אָון
נִיט פָאָרְשְׁטִיעַנְדִיק, אָזְזַיְהָיָה אַזְזַיְהָיָה אַזְזַיְהָיָה אַזְזַיְהָיָה אַזְזַיְהָיָה
הָאָט גַעֲנוּמָעָן דָאָס הִי — האָט פִישְׁלָה דָוד זַיְךְ נִיט גַעֲנַטָּה מְשֻׁעָר זַיְן. עַס
אַיז אַבָּעָר געווען היִי. דָאָס האָט שְׁוִין בערעלע פָאָרוֹזָאָרֶטָה.

די צִיגְּ אַלְיִין, די מַאֲמָעָ, אַיז שְׁוִין נִיט גַעְוָעָן, נִיט אַין שְׁטוֹב אָון נִיט
אַין פָאָדְעַשְׁטוֹב. זַי האָט פִישְׁלָעִיכְעָ מְשֻׁלָּח גַעְוָעָן גְלִיךְ, וּזְיַי אַיז גַעְוָמָעָן
פֿוֹן מַארְקָה. זַי האָט זַיְמַכְבָּד גַעְוָעָן מִיט אַבְיִסְלָא קָאָרטָאָפֶל שְׁאָלָעָץ —

פָאָרֶט אַ קִינְפְּעַטָּאָרִין — אַבָּעָר זַיְהָאָט זַיְמְשֻׁלָּח גַעְוָעָן.

די צִיגְּ האָט אַבָּעָר קִיְנָעָם נִיט אַוְיסְגַעַפְּלָטָט. וועָרָה האָט זַי באַדָאָרֶפֶט ?
דער חִידְשָׁה אַיז גַעְוָעָן נִיט זַי, די צִיגְּ, נָאָר דֵי פְרָוָכָט פֿוֹן אַירָעָ לְעַנְדָן —
דאָס וּוּיִי סַע צְגַעַלָּע.

אוֹן עַס אַיז גַעְוָעָן אַ וּוּיִי סַע צְגַעַלָּע — טָאָקָע באַמָּת אַ
וּוּיִי סַע צְגַעַלָּע. זָאָלָט אַיר זָאָנָן אַ פְלָעָק, זָאָלָט אַיר זָאָנָן אַ פִינְטָל
— וּוּיִס וּיִמְלָך, וּוּיִס וּיִנְאָר וּוּאָס אַוְיסְגַעַפְּלָעָנְגָּר שְׁנִי ! עַס אַיז גַעָ

ווען חידושים אונזוקון. זינט דאס שטעטל געדענקט איז נאך איזוינס ניט געווען.

עס זיינען געווען ציגעלעך, ווי ביי יעקב אבינו — עקדים, נקדום, וברודים; ציגעלעך מיט וויסע שטערנס. ציגעלעך מיט וויסע פיסעלען, אדער מיט וויסע פאסן אויף די זיטן; אבער אינגןץן וויס, פון אנהביב בין טופ — דאס איז נאך איזוינס ניט געווען!

אלע זיינען געתטאָגען מיט אפענע מיילער. אלע האבן זיך געחידושט און געוואנדערט. דער אינזקיינער אויסנעם איזו געווען דאס ציגעלע אלין. די איז זיך געלעגן און זיך רואיך געדערעלט, ווי עס פאסט פאר אַ יונגען פרינץ, אדער פרינצעטען.

מיטאמאל האט זיך דער גאנצער געוזמל אַ וויג געטאָן, ווי זאנגען אייפֿן פעלד, ווען עס גיט פלוּצִים אַ בלֹאָן אַ שטארקער ווינט. די שטוףערדי איזו געוואָן גרעסער. עס האט זיך דערהערט אַ ביטערעד געווין פון עטעלעך קלענערע קינדרער אין דרייסן, וואָס האבן ניט געקענט זען, וואָס עס קומט פאר אינזוייניק.

עס איז געשען אַ ואָונדרבראָרעד זיך.

דאָס ציגעלע האט זיך מיטאמאל אויפֿגעהָכָט פון אַיר זיסן דראָמל. זי האט אויפֿגעהָוִיבָן אַיר וויס קעפֿלעָן אַון מיט אַירע נאָרִישְׁ-גָּאָיוּעָ גְּרוּיעָ אַיגעלעך באָטראָכָט אלע אַרְוֶמְקָעָ. דאס האט געדוּירערט ניט מעָר ווי אַ ווַיְלָעָ. אויף דער ציגעלע, זעט אויס, האט עס ניט געמאָכָט קִין רַוְשָׁם. פָּאָר אַיר איזו געווען אלְּץ אַינְס — יֵאָ קְלִינְיוֹאָרָג, ניט קְלִינְיוֹאָרָג, אַ דָּאגָה האט זיך!

אין אַ רְגָּעָ אַרְוָם האט זיך אויפֿגעהָשְׁטָעָלָט אויף די פָּאָדָרְשָׁטָעָ קְנִיָּה. זי האט אַנגעהָוִיבָן שְׁפִּירָן אַירע בחות. אַ רְגָּעָ שְׁפָעָטָעָר האט זיך אויסגעָ פרוּבָּרֶט אַירע הִינְטְּרָשְׁטָעָ פִּיסְלָעָך אַון אַין ווַיְנִיקָּעָר ווי אַ רְגָּעָ איז זיך שׂוֹין געשתאָגעָן אויף אלְּעָ פִּירָ.

זי איז אַזְוִי געשתאָגעָן אַ קְרָצָעָ ווַיְלָעָ, ווי ערשות אויפֿגעהָשְׁטָאָגעָן פָּוּן שלאָף. באָלְּד אַיז דָּרְךָ אַיר ווַיְסִינְקָן, דִּינְעָנְקָן קָעְרָפְּעָרָל דָּרְכְּגָעָלָפָן אַ צִּיטָּרָ, וואָס האט דָּעַם שלאָף פָּוּן אַיר אַינְגָאנְצָן פָּאָרְטוּרִיכָּן. באָלְּד נאָך דָּעַם, אַן קִין שָׁוָם ווּאָרְנוּגָה האט זיך אַזְוּקָעָלָאָזָט אַין אַ טְעַנְצָל אַיבָּרָן שְׁטוּבָה.

אַט אַזְוִי זיינען יונגעָ צִיגְעָלָעָ: זַיְיָ טָאנְצָן אַזְוִי גִּיךְ ווי זַיְיָ שְׁטָעָלָן זיך אויף די פִּיסְלָעָך. זַיְיָ טָאנְצָן ווען מעָן דָּאָרָף אַון ווען מעָן דָּאָרָף נִיט.

וַיְיִזְהָר אֶלְיוֹן נִיט פָּאָרוֹוָס אָוָן פָּאָר וּוֹעֵן. זַי טָאנְצָן פָּוּן זַיְד אֶלְיוֹן. עַס טָאנְצָט פָּוּן זַיְד אֶרוֹיס דִּי פְּרִידְפָּוּן לְעַבְנָן. מַיאַזְיַוְנָגָן מַיאַזְיַוְנָגָן לִיְיכְטָא אַוִּיךְ דִּי פִּיס — טָאנְצָט זַי!

אַז שְׁטוּב אַזְיַוְאָרָן אַגְּרָוִיס גַּעֲרוֹדָעָר. דִּי שְׁטוֹפְּעָנִישָׁ אַזְיַוְאָרָן נִיט אַוִּיסְצְּוָהָאָלָטָן. פִּישְׁלָדְדָס גַּוְאָרְדִּיעָהָאָט נִיט גַּעֲקָעָנְטָא אַוִּיסְהָאָלָטָן דָעַם שְׁטָאמָם אָוָן דָּאָס צְגָעָלָהָאָט גַּעֲמוֹתָא זְוָכוֹן בַּאַהֲלָטָעָנִישָׁ אַוְנְטָעָרָנוּ בְּעַט:

אָוָן וּוֹאָלָט מַעַן זַי צְעָמְרָאָטָן מִיטָּדִי פִּים. דִּי מְלַמְּדָקָעָן, וּוֹאָס הָאָט בְּשֻׁתָּה מְעַשָּׂה גַּעֲהָאָלָטָן בִּיְמָא אַפְּזִיעָעָן דָּאָס טְעַפְּלָהָאָפָּלָה, הָאָט זַיְד אַפְּגָעָבָרִיטָה דִּי הָעָנָטָן. דָעַמְאָלָט הָאָט זַי עֲרַשְׁתָּה גַּעֲנוּמָעָן אַוִּיךְ דִּי אַוְבָּעָרְשָׁטָעָן קּוֹלוֹתָא אָוָן דָעַמְאָלָט הָאָט דִי חְבָרָה קְלִינְיוֹאָרָגָן אַנְגָּהָיָבָן זַיְד אַרוֹיסְרוֹקָן אַיְגָּזְיָקָוְיָיָן פָּוּן שְׁטוּב.

וּוֹעֵן פִּישְׁעַלְיכְּעָן צְעַדְרִישָׁטָן זַיְד אַוִּיךְ דִּי אַוְבָּעְרְשָׁטָעָן קּוֹלוֹתָא, מַזְוָן מַעַן מַאְכָן פָּאָר אִיר אַגְּרָאוּרָעָן, צַי מַעַן וּוֹילָן, צַי מַעַן וּוֹילָן. אַרְיָעָן אַוְבָּעְרְשָׁטָעָן טְעַנְעָרָן, הַיְּזָעָרָקָן וּזַיְדָן נִיטָן זַיְדָן, קְעַנְעָן דּוֹרְכָלְעָכְרָן אַפְּלִילָן אַשְׁטִיָּיָן גַּעֲרָנָעָן וּוֹאָנָטָן. פִּישְׁלָדְדָס אֶלְיוֹן הָאָט זַיְד נִיטָן גַּעֲקָעָנְטָא צְגָוְוָאָיָנָעָן זַיְד אָוָן עֲרָפְּלָעָגָט אַלְעָמָאלָן מַזְוָן פָּאָרְשָׁטָאָפָּן דִי אַוְעָרָן מִטָּזְבָּעָן שְׁפִּיצְיְּפִּינְגָּעָן. וּוֹעֵן נִיטָן וּוֹאָלָט עַדְרָט עַדְרָט גַּעֲוָאָרָן.

אַסְרָגְּיָעָרָן, וּוֹעֵס נְעַמְתָּן צַוְּדָעְצִיְּלָן אַזְיַוְאָרָן אַזְיַוְאָרָן אַזְיַוְאָרָן פָּוּן אַלְעָפְּרָעְמָדָעָן בַּאַזְוּכָּרָעָן. גַּעֲבָלִיבָן זַיְגָּעָנָעָן נָאָר דִּי אַיְגָּעָנָעָן זַיְגָּעָנָעָן זַיְגָּעָנָעָן גַּעֲשְׁטָאָגָנָעָן אַיְזָן בַּאַזְוּבָּדָעָרָעָן וּוֹינְקָעְלָעָדָעָן מִטָּפָּאָרְשָׁטָאָפָּטָעָן אַוְיָעָרָן. פִּישְׁעַלְיכְּעָן הָאָט אַבְּעָרָאָטָן גַּיְדָן זַיְד נִיטָן גַּעֲקָעָנְטָא בַּאַרְיָאִיקָּן. אַיְנָמָאלָן הָאָט זַיְד אַוְעָקָעְלָאָטָן אַוִּיךְ אִיר בַּיְּקָוְלָהָאָט זַי בַּאַדְאָרְפָּטָעָן אַפְּגָעָבָן אִיר גַּאֲנָצָן קָאֲנָצָעָרטָן. דִי אַדְעָנָעָהָאָט גַּוְאָלְדִּיקָהָאָט הַנָּהָאָה גַּעֲהָאָטָהָאָט פָּוּן אַיְרָעָאָט אַיְגָּעָנָעָן גַּעֲשְׁרִיָּעָן.

— אַחֲן אֶבְּיסְלָן, — הָאָט זַי גַּעֲלִיאָרָמָטָן, — וּוֹאָס, מִישְׁטִיְּנָס גַּעֲזָאָגָטָן הָאָט אִיר דָא נִיטָן גַּעֲזָעָן? — אַצְּגָעָלָעָן, אַשְׁמִיגָעָלָעָן, אַצְּגָעָלָעָן שְׁטָעָטָל! אַגְּדוֹלָה אַוִּיךְ מִיְּזָן בַּאַבְּעָן. אַיְמִיצָעָרָן וּוֹאָלָט מִיְּנָעָן, אַז אַיְדָה אָנָן אַוְצָרָן גַּעֲפָנוֹנָעָן, אַדְעָרָן אַקְלִוְיסְטָעָרָן בַּאַגְּנוּבָּעָטָן. אַוִּיךְ מִיְּנָעָן שְׁוֹנוֹנָיָםָקָעָפָן! וּוֹאָס עַס הָאָט זַיְד מִיד גַּעֲהָלָוּמָטָהָאָט נִאָכָט — אַוִּיךְ אַלְעָט וּוֹסְטָעָט פְּלַדְעָר אָנָן פְּסָטָעָט וּוֹלְדָעָר!

מִיט אָט דָעַם פּוֹמוֹן הָאָט דִי מְלַמְּדָקָעָן אַרְיוֹסְבָּאָגְּלִילִיטָן אַיְרָעָאָמְגָעְבָּעָט טְעַנְעָן גַּעֲסָט אָוָן וּוֹעֵן דָעַרְעַלְצָטָעָר הָאָט זַיְד שְׁטִילְעָרְהִיאִיטָן אַרְיוֹסְגָּרְוָקָטָן הָאָט פִּישְׁעַלְיכְּעָן מִטָּבָעָן פָּאָרְהָאָקָט דִי טְרָה. אַיְגָּגָנָצָן בַּאַרְוָאִיקָּן זַיְד הָאָט זַי

אוזי גיד ניט געקבנט. זי האט דעריבער באלאד אויפגעהויבן איר בייקול
אויף איר הייזגעזינט, דער עיקר אויף איר מאן.
וואס שטייסטו דארט ווי א גלאט מיט צוויי אויגן און וואס קוקסטו
דארט, ווי א האז אין בני אדם? עס געפעלט דיר אפשר ניט מײַן זינגען?
— האט זי צוגעהבן, דערזענדיק ווי פישל דוד האטל דֵ שפֿיזּ-פֿינגר
אין זינגע אויערן.

באלאד נאך דעם האבן די קינדר ער געקראגן זיינער חלק:
— טוט נאך א קוֹק, וואס זיַי האבן דא אָנְגָּעָמָאָכֶט — אָ בָּרָאָצֶן צוֹ
מיר! אָ הַקְּדָשָׁה האבן זיַי גַּעֲמָאָכֶט פָּוֹן שְׁטוֹב!
פָּוֹן די קינדר ער איז זי צוריך אָרִיבֶּעֶר צוֹם מאָן, שוֹין אָבִיסֶל נִידְעָרִיקָעָר:
— נו, גַּיִּזְקִיד שוֹין וּוְאַשְׁן, גַּיִּזְקִיד; גַּיִּשְׂוִין עַסְּן, גַּיִּ!
פִּישְׁלִיל דוד האט קִין זַאֲרָט ניט אויסגעערעדט. שְׁטִיל ווי אָ שָׁאָטָן האט
ער זיך אָרוֹיְסְגָּעָרָקֶט אַיְן פָּאָדָעָר-שְׁטוֹב אַיְן באָלָד אַיְן ער צוֹרִיקָגָעָקוּמָעָן
מייט גַּאֲסָע הענט אַיְן זַיְנָע לִיפְנֵי האט גַּעֲמָרְמָלֶט דָּעַם "שָׁאוֹ יִדְיכֶם".
די קינדר ער האבן גַּלְיִיד גַּעֲטָאָן דָּאָסְזָעָלְבָע. וּוּנוּ די מָאָמָע הַיִּסְטֶט זַיְקָ
וּוְאַשְׁן, דָּאָרָף מַעַן זַיְקָ וּוְאַשְׁן — יִאָ אָ צִיגְעָלָע, ניט קִין צִיגְעָלָע, מעָג אָפִילָו
זַיְקָ אָ וּוְיִסְעָ צִיגְעָלָע.

פערטער קאפאיט

יענעט פֿרִיְתִּיק צו נאכט איז פישל דוד דער מלמד, מיט זייןע דריי
עלטערע זין, געאגנגען אין בית-מדרשו, צו קבלת-שבת, גאנץ אנדערש ווי
אלעלמאָל. זיי זייןען געאגנגען אינאיינען, ווי א שיינען, באַלעבאָטישׁע געֶ
זינט: דער טאטע איבנימיטן און די קינדער בּי דער זיט. זיי זייןען געאגנַ
גען מיט ווערדע, מיט אויפֿגעהויבענע קעֶפּ.

אַיר קענט דערקענען דעם שטאנד פּוֹן אַ אַידן אַין אַ קלײַן שטעהַל
ניט נאָך זייןע קליידער, ווילַ קלידער סוף-יכל-סּוֹפּ זייןען אַ גָּאַטְזָאָך —
בּי אַיְינַעַט צערִיסְט זיך די קאָפְּאַטְעַגְּיַה גִּבְעַר אָוּן בּי דעם אַנדערן האָלַט זיך
לענגער — נאָך דעם אָפּוֹן, ווי ער גִּיט אַין בית-מדרשו שבּת אַדְעַר
יומְטוֹב. ווֹאָס שענְגַּר דער באַלעבאָם, אַלְצַן גְּרוּסְעַר זיין סּוֹוִיטַע. אַ גָּאָר
שיינְגַּר באַלעבאָס אַין אַרְמְגַּעַרְגַּלְטַע מיט אַגְּנַעַטְרַע מְחַנָּה פּוֹן זין, אַיְידַעַמַּס
און אַיְינְקַעַר. אַ מִיטְעַלְעַר באַלעבאָס גִּיט מיט אַ מִיטְעַלְעַר מְחַנָּה. אַבְּעַר
יעדַעַר באַלעבאָס, ווי קלײַן ער זאָל ניט זין, ווֹעַט ניט גִּין אַלְיַין. די קינדער
וועלַן דאס ניט לאָזֵן. זיי דארפּן דאָך אַפְּגַּעַבְנַן דעם טָאתַן כּוּבְּדוֹאָבּ.
אַרְיֻמְּלַיִת אַבְּעַר גִּיעַן אַלְיַין. קְבָּצְנִים האָבּוֹן ניט מיט ווֹאָס זיך גְּרוֹיסְטַע
צַו מאָכוֹן. זיי זייןען אַ גָּאַנְצַן קְנַאַפְּעַר כּוֹד אַיְינְגַּר פָּאָרְן אַנדערן אַין זיך
גִּיעַן דּוּרְבַּעַר בּאַזְוְנְדַעַר.

זו ווֹאָס פְּאָר אַ שְׁטָאנַד פִּישְׁלַד דוד האָט באַלְאָנוֹט, אַין אַלְיַין ניט
געווֹעַן קְלָאָר. אַ מלְמַד האָט זיך גַּעֲוַיְנְלַעַךְ העכְּבָּר פּוֹן אַ גַּעֲוַיְנְלַעַךְ
בעַל-מְלָאָכה. ער טוֹט דאָך פָּאָרט אַ הַיְלִיקָע אַרְבָּעַט. ווי לְעַרְגַּעַן קִינְדַּעַר
אַיְדִּישְׁקִיט. אַיר קענט ניט פָּאָרגְּלִיכְּן אַ מלְמַד צוֹ אַ שְׁוֹסְטַעַר, צוֹ אַ שְׁנִיַּיַּה
דּוּרַע, אַדְעַר אַ זְעַגְעַר. אַ מלְמַד אַין אַ מלְמַד.

אַבְּעַר אַ מלְמַד אַין פָּאָרט אַן אַרְיְמַאָן אַן גָּאַנְצַן אַפְּט אַרְיְמַעַר פּוֹן דעם
געַוְיְנְלַעַךְ בעַל-מְלָאָכה אַן גְּרוֹיסְטַע מאָכוֹן זיך האָט ער ניט מיט ווֹאָס, בְּפִרט
נאָך אַזָּאָ מלְמַד ווי פִּישְׁלַד, ווֹאָס אַין גַּעֲוַעַן אַ דְּרַדְקִי מלְמַד אַן צּוֹוִישַׁן

זינע בעלי-בתים זיינען אויך געווען פשוטע בעל-מלאכota. האט זיך פישל דוד דעריבער ניט געקענט האלטן אלעמאָל גליק. ער האט זיך געהאלטן ווי עס איז אים אויסגעקומען. צוישן בעלי-בתים האט ער זיך געהאלטן ווי אַ באָלעבאָס און צוישן בעל-מלאכota — ניט זיין אַ בעל-מלאָכה, חילתה, נאר אַן גְּדוֹלָה. און כדִּי יוצא זיין פָּאֶר בִּידְעַ צְדִיקִים פְּלָעַטְעַ ער גֵּין שְׁבַּת אָוֹן יוֹמָטוֹב אַין בִּיתְהַמְּדָרְשָׁה, ווי עס האט זיך געמאָכָּט: אַמְּאָל מִיטָּדִי קִינְדָּעָר אַן אַמְּאָל אַן זיין. ער האט ניט זיינער שטארק מkapיד געווען אויף זיין כבוד-אָב.

דאָס מַאְל אַיז אַבָּעָר גַּעֲוָעָן אַנְדָּעָרְשָׁה. דָּאָס מַאְל זיינען די קִינְדָּעָר אויף דעם באַשְׁטָמָאנָעָן, דער עִיקָּר בערעלע. זיינען ניט אַפְּגַעַטְרָאָטָן פֿוֹן טָاطָן אַן גַּעֲוָאָלָט ניט אַנְדָּעָרְשָׁה, ווי נאר גֵּין מִיט אִים אַינְיאַינָּעָם אַין בִּיתָּה-

מדְרָשָׁה אָרִין, דעם גַּאנְצָן שְׁטָעַטְל אַוְיף צְוֹפְּקָעָנִישׁ.

בערעלע האט געקענט זיין שְׁטָעַטְל. ער האט געקענט די עַלְטָעַרְעַ, אַבָּעָר נאר בעסער האט ער געקענט די אַינְגָּלְעַד. ער האט געוואָסָט, אָז זיין וועלן חוֹק מאָכוֹן פֿוֹן זיין טָاطָן, פֿוֹן אִים אַן זיין זיינע ברידער. ער האט גַּעַז וואָסָט, אָז זיין וועלן דָּאָס טָאגָן, ווֹיל זיין פָּאֶרְגִּינְעַן ניט. אָזוי זיין שׂוֹין די קלִינְיָן שְׁטָעַטְלָעָךְ — אַינְגָּעָר פָּאֶרְגִּינְט ניט דעם אַנְדָּעָרְן דָּאָס לעַבָּן. טְרָעַפְט אִימְיצָן אַ שְׁטִיקָל גְּלִיק, וועלן די אַיבְּעַרְיקָע זָכוֹן פָּאֶרְשָׁטָעָר זיין.

שְׁמָחָה מִיט אַ שְׁפָאָס, אַ ווֹזָן, אַדָּעָר אַ חֻקָּק. אַבָּעָר בערעלע אַיז ניט געווען גְּרִיטִיט זיך אַונְטְּרָצְגָּעָבָן. עס אַיז געווען דָּאָס עַרְשָׁטָע מַאְל אַיז זיין לעַבָּן, ווֹאס אַיז בִּי קִינְיָעָם נָאָד ניט געווען, אַן ער האט אָפְּשָׁר צּוֹם עַרְשָׁטָן מַאְל זיך דָּעַרְפִּילְטָן באַמָּת שְׁטָאָלִיךְ אַן גַּעַהְוָבָן.

דאָס אַיז געווען — דָּאָס ווֹי סַע צִיגְּעָלָע.

בערעלע אַיז גַּעֲגָנְגָעָן מִיטָּן קָאָפְט אַוְיְגָהְוָבָן, מִיטָּן נְעֹזָל פָּאֶרְרִיסָן אַיז מִיט אַ פִּיְּעָר אַין האָרְצָן. ער אַיז געווען גְּרִיטִיט צָוּ מַלְחָמָה מִיט אַלְעָן אַינְגָּלְעַד אַין שְׁטָעַטְל.

בערעלע אַיז געווען אַ אַינְגָּל אַ בְּרָעָן. סְדַּך הַכְּל אַיז ער אַלְט געווען אַ יָּאָר צָעָן, אַבָּעָר עס האט אויף אִים גַּעֲבָרָעַטְטָן די הוֹיטִים.

דאָס גַּאנְצָע שְׁטָעַטְל האט אִים געקענט ווי אַ בִּיּוֹן שְׁלִינְגָּעָר אַן אַלְעָן האָבָן אִים גַּעֲרוֹפָן פָּאֶרְצָוִינָן — בערעלע. זיין פּוֹלָעָר נְאָמָעָן אַיז געווען בערְלִיכְאָק, אַ נְאָמָעָן נְאָכָן עַלְטָעָר זִיְּדָעָן פֿוֹן דָּעָר מַאְמָעָס צָד, אַבָּעָר קִינְיָעָר האט אִים ניט גַּעֲרוֹפָן בִּי זיין פּוֹלָן בָּאָמָעָן, ווי נאר די מַאְמָעָ, ווֹעָן זיין

געווען גוט אויפגעליגט. אַלְעָ אַיבּוּרִיקָע, אַרְיִינְגָּעֶרְעֶכֶנְט דַּעַם טַאַטָּעַן,
האָבָן אִים גַּעֲרוֹפָן קַרְזֵץ אָוּן פָּאַרְצִיגָּן — בְּעַרְעַלְעַ.

עס אִיז גַּעֲוֹעַן אַ אַינְגָּל אַ קָּאָפְּרִיזָּגָּעָר. וּוּעַן עַר פְּלַעַגְתָּ וּוּעַרְן אַין
כַּעַס — אָוּן דַּאַס פְּלַעַגְתָּ טַרְעַפְנָ מִיט אִים גַּאנְצָ אָפְט — אִיז עַר גַּעֲוֹעַן
סְכַנְתָּ נְפָשָׁוֹת. וְאָס עַס הָאַט זַיְד נָאָר גַּעֲמָאָכָט אָוּנְטָעָרָן הָאָנָט, מִיט דַּעַם
אִיז עַר גַּעֲוֹעַן גְּרִיטָט צָו דְּעַרְלַאְגַּגְעָן. עַר הָאַט אַיְינְמַאל גַּעֲוֹאָרָפָן אוֹיְף זַיְן
עַלְטָעָרָן בְּרוֹדְעָר אַ האָק, וּוּעַן יְעַנְעַר הָאַט אִים דְּעַרְצָאָרָנְט. אַמְּתָה, עַר הָאַט
נִיט גַּעֲטָרָפָן — עַר הָאַט גַּעֲוֹאָרָפָן אַזְוִי, עַר שְׁפַעַטָּר גַּעֲזָאָגָט, אַז
עַר זַאַל נִיט טַרְעַפָּן — אַבְּעָר גַּעֲוֹאָרָפָן הָאַט עַר אָוּן דַּאַס הָאָבָן אַלְעָ גַּעַ-
וּוּאָסְט אָוּן מַעַן הָאַט זַיְד דְּעַרְבָּעָר פֿוֹן אִים גַּעַהְיִתְ.

אָוּן גַּעֲנוּמָעָן הָאַט זַיְד עַס דְּעַרְפָּוּן, וְאָס בְּעַרְעַלְעַ אִיז גַּעֲוֹעַן אָוּמְצָרָ
פְּרִידְן מִיט דַּעַר וּוּלְטָ, מִיט זַיְן אַרְוּמִיקָּעָר וּוּלְטָ. עַר הָאַט נִיט גַּעֲקָעָנְט
פָּאַרְטָרָגָן לְמַאי זַיְן טַאַטָּע, מִיט זַיְן מַאמְעָן גַּיְיָעָן אַרְוּם אַזְוִי הַכְּנָעָהָדִיקָּם
הָאָבָן מַוְרָא עַפְעַנְעָן אַ מְוַיל. אָפְּלוּ דִּי מַאמְעָן הָאַט זַיְד נָאָר גַּעֲזִידְלָט מִיט
דִּי פּוּיְעָרִים אוּפִין מַאְרָק אָוּן גַּעֲשָׂרִיעָן אַוְיָף אִיר מַאְן אָוּן דִּי קִינְדָּעָר. מִיט אַלְעַ
אַיְבָּעָרָקָע אִידְן אַין שְׁטָעַטָּל הָאַט זַיְד וּנָאָר גַּעֲרַעַט אַוְיָף אִירָעָ אַונְטָעָרָשְׁטָע
טְעַנְעָרָן וּוּעַן זַיְד הָאַט בְּאַדְרָפְט אָפְּלוּ מִיט אִימְיצָן זַיְד אַיְסְפִּירָן אַיְן
דַּאַס אַזְיָּד גַּעֲוֹעַן מִיט אִיר בְּאָס.

מִיט אַלְעַמְעָן הָאָבָן זַיְד בְּאַדְרָפְט לְעַבְּן גּוֹט, צָו אַלְעַמְעָן הָאָבָן זַיְד בְּאָ-
דָּרָפְט וּוּיְיָן אַ פְּרִינְטָלָעָן פְּנִים אָוּן וּוּעַן מַעַן הָאַט זַיְד אָפְּלוּ בְּאַלְיִידְקָט
הָאָבָן זַיְד בְּאַדְרָפְט זַיְד מַאְכָן נִיט פְּאַרְשָׁתִיְיַעְנָדִיקָּם, אַדְרָעָ נִיט וּוּסְנָדִיקָּם.
דַּאַס הָאַט בְּעַרְעַלְעַן זַיְד שְׁטָאָרָק וּזַיְד גַּעֲטָאָן. אַיְן זַיְעַן אַיְוָגָן זַיְנָעָן
זַיְן טַאַטָּע אָוּן זַיְן מַאמְעָן גַּעֲוֹעַן פְּנָקָט אַעֲלָכָעָ שְׁיִינָעָ מַעֲנָטָשָׁן, וּזַיְיָלָעָ אַיְ-
בְּעַרְיקָע אַיְן שְׁטָעַטָּל אָוּן טַאַקָּע נָאָר אַ סְּךָ שְׁעַנְעָר אָוּן בְּעַסְעָר, וּזַיְיָלָעָ זַיְיָ-
זַיְנָעָן גַּעֲוֹעַן עַדְלָעָכָעָ מַעֲנָשָׁן, בַּיְיָקָנָעָמָל חַלְילָה גַּאֲרִינִישָׁט פְּאַרְנוּמָעָן,
קִינְיָעָם נִיט גַּעֲרִיוֹדָעָט, קִינְיָעָם נִיט בְּאַלְיִידְקָט.

מַעַר פֿוֹן אַלְעַז הָאַט אִים פְּאַרְדָּאָסָן דַּעַר אָוָפָן, וּזַיְיָלָעָ זַיְן טַאַטָּע
פְּלַעַגְתָּ מַאְגָעָן זַיְן שְׁכָר לִימֹוד גַּעַלְטָ. עַר פְּלַעַגְתָּ עַס טַאַן גַּעֲוֹוִינְלָעָד דָּוָרָךְ
זַיְנָעָן תַּלְמִידִים.

פְּשִׁילְ דָּוד פְּלַעַגְתָּ דָּזָן פְּאַרְלִיזָן זַיְן גַּעֲוֹוְגְּלָעְכָּעָ, מַלְמֹדִישָׁע שְׁטָרָעָנְגָּ-
קִיטָּט. עַר פְּלַעַגְתָּ וּוּעַר זַיְעָר וּזַיְיךָ אָוּן זַיְעָר גַּעֲדוֹלְדִיקָּעָ לְעַרְבָּעָן דִּי תַּלְמִידִים,
וְאָס זַיְיָלָעָ זַאַלְן זַאַגְּן זַיְעָר טַאַטָּעָס אַדְרָעָ זַיְעָר מַאְמָעָס — עַס הָאַט זַיְד
גַּעֲוֹוְגָּנְטָ. וּזַיְעַר עַס אִיז גַּעֲוֹעַן דַּעַר שְׁפִיּוּרָ פֿוֹן דַּעַר פְּאַמְּלִיעָ.

דער גוטה איז געווען און איינגעחוורטער, אַ סקארבאווער, ווי דער גוטה,
מייט וועלכּן ער פלעגט לערדען די אינגלעך "ווינינ'" (ואנן) :
— דער רבי האט געבעטן זאגן, אַו אוייב עס איז ניט צו שועער, ואָלט
עס געווען פאָר אִם אַ גרויסע טובה, ווען מען גיט אִם אַ פאָר רובל שכּר
לימוד. ער דאָרֶף עס האָבן אוּיף האָלֵץ אוּיף ווינטער.

עס האָט אלעלמאָל באָדָאָרֶפּט זיין אַ טובָּה אָן אלעלמאָל האָט דער רבי
באָדָאָרֶפּט אַנגעבען אוּיף וואָס ער דאָרֶף דָּס געלט. ווינטער-צִיִּת האָט עס
באָדָאָרֶפּט זיין אוּיף האָלֵץ. זומער-צִיִּת האָט עס באָדָאָרֶפּט זיין אוּיף דִּירְהָיָה
געלט. ערְבָּה אַ יומְטָבוֹב האָט ער געמעט בעמּן אוּיף אַ פאָר שְׁטוּוֹלָה, אָדָעָר
אוּיף אַ בָּגָד. אַין מיטְזָן זומער האָט די רבִּיצָן באָדָאָרֶפּט זיך ליגְנָן אַין קִינְפָּעַט.
יונְגָה, ווי בערעלע איז געווען, האָט ער געפְּילָט די גאנַצָּע באַלְיְידִיקָּנוֹגָה
פֿוֹן אַט דער מאָנוּווּרָה. פֿאָרוֹאָס דאָרֶף, דער טָאטָע זִינְגָּר, בעטָן ? פֿאָרָה
וואָס מאָנט ער ניט ?

די בעל-מלאכּות אַין שטעהל, האָט בערעלע געוואָוסט, דערנְידְּרִיכָּן
זיך ניט אָזָי. אַדרְבָּה, זײַ מאָנָעָן אָן מאָנָעָן מיט אַ פּוֹלָן מְוִיל — זײַ שעמּעָן
זיך ניט אָן זִינְגָּן בַּי זיך ניט אַראָפְּגָּעָפְּאָלָן. ווען מען באָצָּאלָז זיך ניט
אַין צִיִּת, מאָכָּן זײַ געוואָלָן. זײַן טָאטָע אַין אַבָּער געווען אַ מלְמָד, אַ טּוֹיָה
גענִיכּטָה, אַ שלְיְמָזָל אָוֹן דָּס האָט אִים שְׁטָאָרָק וויַיְגַּעֲטָן.
אָוֹן דערפְּאָר אַיְוָן בערעלע געווען אַזְוִי קָאָפְּרִיזָן. מען האָט אִים ניט
געטְאָרט קָוּקָן קָרוּם אַין אוֹג. פֿאָר יְעַדְרָעָלְקִיָּת האָט ער זיך באַלְיְידָיָה
דיַקְטָה אָן אַיְוָן געווען גְּרִיטִי צוּ נְעַמְעָן נְקָמָה פֿאָר זיך, פֿאָר זײַן טָאטָן אָן
פֿאָר דער גאנַצָּע הַוִּיזְגָּוּזִינְטָה.

זִינְגָּע אַיבְּרִירִיקָע בְּרִידְעָר זִינְגָּע ניט געווען אָזָי. זײַ זִינְגָּע געווען,
ווי דער טָאטָע אָוֹן האָבן אוּיף זיך געשלעפְּט דָּעַם שלְיְמָזָל. בערעלע האָט
געלטְּן פֿאָר אלעלמעָן.

פִּישְׁלָה דָּוד האָט פֿוֹן אִים אַ סְּדָךְ צְרוֹתָה. גַּאנְץ אַפְּטָה פְּלָעָגָט מען
קְוּמָעָן מְסֻרָּן אוּיף זײַן בערעלען. עס פְּלָעָגָן קְוּמָעָן די מְאָמָעָס, אָדָעָר די
שְׁוּעָסְטָעָר פֿוֹן די אַינְגָּלָעָךְ, וועמּעָן בערעלע האָט צְעַדְרָאָרֶפּּט די פְּנִימְיָה,
אָדָעָר אַונְטְּרָגְעַשְׁלָאָגָן די זִינְגָּן.

פִּישְׁלָה דָּוד פְּלָעָגָט דָּעַמְלָט ווערְן צְעַדְרָאָקָן אָוֹן צְעַטְוָלָט. גַּאנְץ אַפְּטָה
פלעגט ער אַרְיְינְפָּאָלָן אַיְן אָנְמָתָן כְּעָס. אָט דער בערעלע זִינְגָּר מְאָכָּט
אִים אַומְגְּלִיקְלָעָן. דָוְךְ אִים ווּעָט ער פְּאָרְלִירָן דָעַם קְנָעָלוֹגָה. אַ שִּׁינְגָּר

מלמד, אוין ער, אויב בי אים קען אויסוואקסן אוז בנאך! און או ער וועט פאלרילן דעם קנעלונג וועלן אלע דארפֿן שטאָרבּן פון הונגער.

כדי צו באראַיַּקן די אויפֿגערעגעטן מאַמעס, אָדער שוועסטער, פֿלעגט פֿישל דוד אַראָפְּצִיעַן דעם פֿאָסָעַק פון די היַזְנַן, אוועקליגַן בערעלען אויף די קְנֵי — אויב ער אוין נאָר געווען אָונְטְּעַרְן האַנט — און אַים אַריַּינְדְּ צְיִילְן וְאוֹן מַעַן דָּאָרְפַּן וְוַיְפַּלְלַעֲמַן דָּאָרְפַּן, אָוֹן ער זָאָל נָאָךְ קְעַנְעַן פֿאָרְפַּן זָאָגַן אַ צְעַנְטַן. אָוֹן אַזְּ בְּעַרְעַלְעַ אַיְזְ נִיט גְּעוּעַן אָונְטְּעַרְן האַנט — וְוָאָס דָּאָס האַט זִיךְ גַּעֲמַאַכְתַּן אַסְּסַ אַפְּטַעַר — פֿלְעַגְטַּ פֿיַּשְׁלַעַ דָּוד זִיךְ שְׂוּעָרַן מִיט זִיְּן הַוְּצָדֵק, אָוֹן ער וְוַעַט שִׁין אַים באַצְּאָלָן, בְּשַׁעַת מְעַשָּׂה פֿלְעַגְטַּ ער אַרְוִוִּים וְוַיְיַיְן אָזְּ כָּעֵס, אָוֹן די מַאְמַעַס האַבְּן גַּעֲקַעַטְן מִינְיָנַע, אָוֹן וְוַעַט בְּעַרְעַלְעַ וְוַאלְט נָאָר גְּעוּעַן אָונְטְּעַרְן האַנט, וְוַאלְט ער, פֿיַּשְׁלַעַ דָּוד, אַים צְעַרְיסִין, וְוַיְיַיְן אַ הַעֲרִינְגַּן. טִיף אַין האַרְצַן האַט אַבעַר פֿיַּשְׁלַעַ דָּוד בְּעַרְעַלְעַ שְׂטָאָרָק לִיב גַּעהַט.

ער האַט אַים מַעַר לִיב גַּעהַט, וְוַיְיַיְן אַיבְּרִיקַע קִינְדֶּעֶר. — עַס וְוַעַט שִׁין עַפְּעַס פון אַים אוּסְטוּאַקסַן, — פֿלְעַגְטַּ פֿיַּשְׁלַעַ דָּוד זָאָגַן צְוַיְּךְ אַלְיַין, — ער וְוַעַט שִׁין קִין מְלַמְּד נִיט זִיְּן.

פֿיַּשְׁלַעַ דָּודְס שְׁמֵיְץ האַבְּן אַבעַר גַּאנְצַן וְוַיְינִיךְ וְוָאָס גַּעהַאלְפַּן. בְּעַרְעַלְעַ האַט זִיךְ גַּעֲטַאַן זִינְס אָוֹן וְוַיְיַיְן אַין גְּעוּעַן יְעַנְעַם אַינְגָּל, וְוָאָס האַט זִיךְ פֿאַרְזִינְדִּיקַט אַין בְּעַרְעַלְעַס אַוְגַּן.

אָוֹא אַינְגָּל אַין גְּעוּעַן בְּעַרְעַלְעַ — אַינְגָּל וְוָאָס לאַט זִיךְ נִיט אַפְּ-שְׁרַעַקְן. אַ אַינְגָּל, וְוָאָס קָעַן דָּעַרְלָאַנְגַּעַן. אַבעַר קָעַן אוּידַעַן מַעַן אַ קְלָאַפְּ. אַיר קָעַנט זִיךְ שִׁין פֿאָרְשְׁטַעַלְן מִיט וְוָאָס פֿאָר אַ הַאַרְצַן בְּעַרְעַלְעַ אַין יְעַנְעַם פֿרִיטִיךְ צְוַיְּנָאָס נְאָכְלָס גַּעֲגַנְגַּעַן מִיטְן טָאָטָעַן אָוֹן מִיט זִיךְ אַיבְּרִיקַע בְּרִידְעַר אַין בִּיתְ-מְדְרַשְׁ אַרְיַין. ער האַט גְּעוֹאָסָט, אָוֹן דָּאָס נְאָגְנַצְעַ שְׁטַעַטְל אַינְגָּלָעַר זִינְיָנַע אַים מְקַנָּא. ער האַט זִיךְ פֿאָרְגַּעַשְׁטַעַטְל, אָוֹן אלָעַ אַיְדַּן אַין שְׁטַעַטְל פֿאָרְגִּינְעַן נִיט זִיְּן טָאָטָעַן. ער האַט זִיךְ מְשֻׁעָר גְּעוּעַן, אָוֹן גְּלָאַט וְוַעַט עַס נִיט אַראָפְּגַּיִן אָוֹן ער אַין דָּעַרְיַיבַּר גְּעוּעַן גְּרִיטַ.

ער אַין גַּעֲגַנְגַּעַן מִיט אָן אוּפְּגַּהְיִיבְּנָעַם קָאָפְּ אָוֹן מִיט אַ פֿאָרְרִיטִן גַּעַול אָוֹן זִינְיָנַע בְּרִעְבְּנְדִּיקַע אַוְיַּגְּן האַבְּן אַרְוּמְגַשְׁוּעַבְּט אָוֹן אלָעַ זִיְּטַן. ער האַט זִיךְ גַּעֲרִיכְתִּם, אָוֹן מִיטְאָמָּאָל וְוַעַט אַיְיךְ זִיךְ אַנְהִיְבַּן זִיךְ שִׁיטַן אַהֲגָל פֿוֹן שְׁטִינְנַעַר, שְׁפַּעַנְעַר, אָדָעַר שְׁטִיקַעַר ערְד — אוּיף אַזְּ אָוֹפְּן האַט דָּאָס שְׁטַעַטְל בְּאַדְאָרְפַּט נְעַמְעַן נְקַמָּה פֿוֹן אַים, פֿוֹן זִיְּן טָאָטָעַן אָוֹן פֿוֹן זִינְיָנַע בְּרִידְעַר פֿאָר דָעַם גְּרוּיסַן גְּלִיךְ, וְוָאָס האַט זִיךְ גַּעֲטְרָאָפְּן. בְּעַרְעַלְעַ אַיְזְ גְּעוּעַנוּ

גרייט צו שלאגן זיך, ווי א ליב, ווי א טיגער. ער איז געועען גרייט אויס-רגענען אלע אינגלעך פון שטוטל, אויסלייגן זיך ווי די שעפסן.
אבער קיין זאך האט ניט געטראָפַן. נאָר אָ פֿאָר פֿון די גָּאָר קלינגעַן
אַינְגַּעַלְעַךְ האָבָּן זיך געוווכט אַנְגִּרְיִיסֶן. וויי האָבָּן אַנְגַּעַהֲבוֹן נַאֲכְלִיְּפַן אָוֹן
שריעין: «צִיגְּעָלָעַ, מַעַם-עַמָּעַ!» אָוֹן די זַיְנָעַן זיך באָלְדַּ צַעַלְאָפַן, וווען
בערעלע האָט זיך אָ יָאָגֵג גַּעַטְאָן זאָך זיך.

אין בית-מדרש האָבָּן נאָר עטעלעכּע פֿון די יַוְנְגַּעַלְיִיטַלְעַךְ, ווֹאָס דְּרִיעַעַן
זיך אָרוּם גַּעַוְיִינְגַּלְעַךְ בִּים טִיר, זיך אַיְבָּרְגָּעְקוּקְטַּ מִיט אַשְׁמִיכְּלָ, וווען פֿישְׁלַ
דוֹד מִיט זַיְנָעַן בְּנִים זַיְנָעַן אַרְיְנְגַּעַקְוּמָעַן. די אַיְבָּרְקַעְעַ בְּאַלְעַבְּאַטְּים זַיְיַיְהַ
געַבְּלִיבְּן שְׂטִינוֹן אָוּיפַּ זַיְעַרְעַע «עַרְטָעַר». אָזְוִי ווי קַיְיַן זאָך ווֹאָלְטַ נִיט
געַשְׁעַן.

ערשות נאָכוֹן דָּאוּנוּן האָבָּן אָ פֿאָר בְּאַלְעַבְּאַטְּים זיך נִיט אַיְנְגַּעַהְאַלְטַן
און אַגְּוַעַגְעַבְּן פֿישְׁלַ דְּזָוָן אָ ברִיעַטְן:

— גָּוט שְׁבַת, מַזְלְטַ!

דאָס אִיז אַבְּעַר גַּעַזְגַּט גַּעַוְאָרְן אָזְוִי גַּוְטְמוֹטִיקַ, אָזְ אַפְּילַו בערעלע
הָאָט זיך נִיט גַּעַקְעַנְטַ בְּאַלְיִידִיקַן.
פֿישְׁלַ דוֹד הָאָט גַּעַשְׁטָרְאָלְטַ. ער הָאָט פְּאַרְשְׁטָאַנְעַן דֻּעַם שְׁפָאַס אָוֹן
הָאָט גַּעַעַנְטְּפְּעַרְט אִין דַּעַמְּעַלְבַּן טָאָן:

— מִיט מַזְלְטַ אִיר לְעַבְנַן, בַּיְ אִיךְ אִין גִּיכְן אָוּיפַּ שְׁמָחוֹת.

בערעלען אִיז גַּעַוְאָרְן גַּרְיְגַּעַר אָוּיפַּ דַּעַר נִשְׁמָה. דָאָס שְׁטָוטַל הָאָט
טַאַקְעַ נִיט פְּאַרְגּוֹנוּן — אִין דֻּעַם אִיז ער גַּעַוְעַן זַיְכַּר — אַבְּעַר נִיט אָוּיפַּ
אָזְוִי פִּילַ, אָזְ עַס זַאְל וּוּלְעַן טָאָן רִישְׁוֹת.

דאָס ווִיסְטַ צִיגְּעָלָעַ אִין גַּעַבְּוִירַן גַּעַוְאָרְן אִין אָ גַּוְטָעַר שְׁעהַ.

פִּינְפָּטָעַר קָאָפִיטָל

אויף מארגן, שבת נאכּו טשאלנט, האט בערעלע אלין ניט באמערכט,
ווײַ ער איז געליבן דער איגציקער פון אַלְעַ קינדער אין שטוב.
טאַטְעַ-מַאַמָּע זיינען אַווֹעַק הַינְטָעָרָן פֿאֶרְהָאָנָג זיך צוֹלִיגָן פֿאֶרְ עָוָג
שבת וועגן. דאס איז געווען אָן אַלְטָעַר מְנָהָג אַין שְׁטָעַטָּל אָן דער מלמד
מית דער מלמדקע האבן אַים הַיְלִיק אַפְּגָעָהִיט.

עס אַי שוֹן בֵּי זַי אַרְיַן אַין אַ גַּוּאוֹיְנִיהִיט. נַאֲך אַיְן מִיטָּן בענטשָׂן
פלעגט פֿישָׂל דוד אַנְהָיִבָּן גַּעֲנָעָצָן מִיט אַ ברִיטָמָיל אָן נַאֲך אַיְדָעָר
ער אַיְ פֿאֶרְטִיק גַּעֲזָאָרָן מִיט דֵי לְעַצְעַט בְּרַכּוֹת אַיְן ער שׂוֹן גַּעֲפָאָלָן אוּפָּן
נאָן. ער פֿלעגט קוּיִם-קוּיִם דַּעֲרַשְׁלָעָפָן דאס בענטשָׂן בֵּין סֻוֹף אָן בָּאַלְד —
הַינְטָעָרָן פֿאֶרְהָאָנָג.

דאָקט זיך, פֿישָׂל דוד האט זיך גַּאֲרְבִּיט אַזְוֵי אַגְּגָעָפְּרָעָסָן, אוּ ער זָאַל
אַים שְׁלַעְפָּרָעָן, אַבָּעָר אַ רְגָּלוֹת, זָאָגָט דֵי וּעְלָת, אַיְן נַאֲך עַרְגָּעָר פָּוָן אַ
תָּאוֹהָה.

די מלמדקע פֿלעגט אַיְנְשָׂלָאָפָן בַּיִם טִיש אַונְטָעָר דַּעַם זִיסְן נִיגּוֹן
פָּוָן פֿישָׂל דָוָס בענטשָׂן. וּוֹעֵן דָעַר נִיגּוֹן פֿלעגט אַיְפָהָעָרָן פֿלעגט די
מלמדקע עַפְּעַנְעָנוֹן די אַוִינָג אָנוֹ וּאַקְלַנְדִּיק זיך, וּי אַשְׁכּוּר, זיך אַיְיך אַוּעָקָר
שְׁלָעָפָן הַינְטָעָרָן פֿאֶרְהָאָנָג.

אוּן אָן טַאַטְעַ-מַאַמָּע זיינען גַּעֲגָנָגָעָן שְׁלָאָפָן די קִינְדָּעָר גַּעְוָוָאָסָט,
אוּ זַי טָאָרָן ניט שְׁטָעָרָן. זַי פֿלְעָגָן זיך אַרוּסְרוֹקָן פָּוָן שְׁטוּב שְׁטִילְעָרְהִיט
אוּן פֿאֶרְשָׁפְּרִיטָן זיך אַיבָּעָרָן שְׁטָעָטָל.

גַּעְוַיְנְלָעַךְ פֿלעגט בערעלע ניט וּוְאָרטָן בֵּין טַאַטְעַ-מַאַמָּע וּוּעָלָן גִּין
שְׁלָאָפָן. ער אַיְ גַּעֲוָעָן פָּוָן דֵי עַדְשָׁטָע צּוֹ פֿאֶרְלָאָפָן דַּעַם טִיש. אַוּדָאי האט
ער באַדָּאָרְפָּט בענטשָׂן, וּי די אַיבָּעָרִיקָע קִינְדָּעָר. אַבָּעָר ער פֿלעגט דאס
בענטשָׂן אַפְּזָוּפָּעָן אוּפָּחָגִיד, וּי קָאַלְטָעַ לְאַקְשָׁן מִיט מִילָּךְ, אוּן אַיְדָעָר מעַן
הָאָט זיך אַרְוָמְגָעָקָוּקָט אַיְן ער שׂוֹן ניט גַּעֲוָעָן.

פישל דוד האט אים ניט געקענט אפֿשְׁטָעלָן, וויל ער האט געהאלטן אין מיטן בענטשן און ער האט ניט געטארט מפסיק זיין. פישעליכע פלעגט לא האלטן אויף אים און אויג, אבער פאר דער מעמאען האט בערעעלן וויניך מורה געהאט שבת נאכן טשאלנט. דעמאלט איז געווען א גאנץ אנדער פישעליכע — כמעט ניט צו דערקענען. זי האט זיך ניט געשאלטן, זי האט ניט געשריין און אפֿילּוּ ווַיִּנֵּיך ווֹאָס זיך געבייזערט. די קינדער האבן פאר איד דעמאלט וויניך מורה געהאט און אפֿילּוּ ליב געהאט.

בערעעלן איז אלעמאָל געווען אין גרויס אילעניש, אבער מער פון אלעמאָל האט ער זיך געאיילט שבת בייס בענטשן. ער פלעומט זיצן ווי אויף גאנדען. יעדע רגע איז אים געווען טיער.

כלזמן פישעליכע פלעגט דערלאָגָעָן צום טיש איז בערעעלן געווען אינגןצן פאָרטָאָן אין דער אָכְּלָה. ער האט געשלונגען די מאכלים מיט אויגן, אידער זיי זיינען אָגְּגָעָמָעָן צו אים אויפּן טעלער. אין שטוב האט ער געהאט אָגְּמָעָן פָּאָר אָזָול וְסָבָא, פָּאָר אָטְרִיפּה האָלָּה. עס איז אים אלעמאָל געווען וויניך און עס האט זיך אים אלעמאָל געדאָכָט, אָן אנדערע קרגנו מער פון אַיט.

אוּס איז אבער געקוּמָעָן צום בענטשן האט שווין בערעעלן געוואָסָט, אוּס איז שווין אוּס — אָסָוף צו די געריכָן. דעמאלט האט ער זיך דערלאָגָעָן, אוּס האט אָסָך בְּלִכְבּוּרָעָזָן צו טאג. ווֹאָס ?

דאָס האט בערעעלן אָלִין ניט געוואָסָט. אִינְגְּלָעָך אָין אַ קלִין שטעטל פְּלָאָגְּנוּוּן זַיְעָר זַעֲלָטָן אָין פָּאָרָאָיס, ווֹאָס צו טאג. דאָס טוֹעָן זַיְ נַאֲר צוֹיִי מַאֲל אַ יַּאֲר : עֶרֶב תשעה באָב, ווֹעָן מַעֲן גִּיטְּקָלְיִבְּן בערעעלע אָן ער הושענָא רבָה, ווֹעָן מַעֲן גִּיטְּשָׁנִידָן הושענָות. גַּעֲוִינְגְּלָעָך דָּאָרְפּן זַיְ זַיך נִיט צְנוּיְפְּרִידָן — זַיְ גַּעֲפִינְגָּן שְׁוִין ווֹאָס צו טאג, ווֹעָן זַיְ קּוּמָעָן זַיך צוֹאָמָעָן. ווֹעָן אִינְגְּלָעָך קּוּמָעָן זַיך צוֹאָמָעָן אָין שְׁוִין אלעמאָל דָא ווֹאָס צו טאג, ווֹעָן אָפֿילּוּ זַיְ טוֹעָן גַּאֲרְנִישָׂט.

די לאָגָע שבתדייקע נאָכְמִיאָטָגָם, צוֹוִישָׂן טַשָּׁאָלָנָט אָן מַנְחָה דָּאָרְגָּעָן, אָיז געווען די בעסטע צִיִּיט פָּאָר די אִינְגְּלָעָך אָין שטעטל. אַלְעָ עַלְטָעָרָעָע מַעֲנטָשָׂן אָין שטעטל זַיְנָעָן גַּעֲגָנְגָעָן שְׁלָאָפּוֹן אָן עס אָיז ניט געווען ווֹעָר עס זַאל מַסְרָר זָאָגָן, אַדְעָר דָּרְיִיעָן פָּאָר די אוּיעָן. די עַלְטָעָרָע בְּחוּרִים מַיט די מַיְדָלָעָך פְּלָעָגָן אַוּעָקְגִּין הַינְטָעָרָן שטעטל שְׁפָאָצִירָן, אַדְעָר זַיך אַוּוּקְזָעָן קְנָאָקָן זַוְּנִיאָדְרָלָעָך אָוִיכָּה די גַּאֲנִיקָּס.

מייט די קלענערע מידלעך האט זיך קיינער ניט גערעכנט. זיך זייןגען געווען,
אווי ווי זיך וואלטן ניט געווען זיין.

דאס גאנצע שטטעטל איז געווען פררי פאר די אינגלעך. זיך האבן
געקענט טאן, וואס זיער הארץ האט געגולדט.

דער זאמל-פונקט פאר די אינגלעך איז געווען דער שולַה-היָהָה, פון
וואנגען מען האט זיך נאך דעם צעלאָזט צו די שפֿילַ-פֿלַעַצְעָר, וואו מען האט
זיך געקענט שפֿילַן.

עס זייןגען געווען עטלעכע אָזֶעלְכָּע שפֿילַ-פֿלַעַצְעָר אִין שטטעטל, פֿלַעַצְעָר
וואס זייןגען געווען אַבְּיסָל וּוּיטָר פָּוֹן די היָזָעָר, וואו די טאטעס מיט די
מאמעס זייןגען געשלָאָפָּן. ווען אַינְגָלְעָך שפֿילַן זיך, וויסט אַיר דָּאָך, מוֹן
זַיְמַאֲכָן קָוּלוֹת. דאס שטערט דעם שלָאָפָּה פָּוֹן די טאטעס מיט די מאמעס. אָוֹן
ווען אַ טָּאָטָע וּוּעָרָט אַוְיגָעָרִיסָן מיט געוואָלָט פָּוֹן זַיְן גַּעַשְׁמָאָקָן נַאֲכָן
טַשְׁאָלָנָט שַׁלְּאָפָּה, ווּעָט עַר אַרְיוּסְוּפָּן אַ צַּעַכְעָסְטָעָר, גַּאנְצָ אַפְּט אַין די גַּאנְטָ
קָעָס — נִיטָא זַיְך פָּאָר וּוּעָמָעָן צו שַׁעַמָּעָן — אָוֹן עַר וּוּעָט אַנְהָוִיבָן טִילְיָן
פָּעָטָשׁ, וּוּעָט עַס וּוּעָט קּוּמָעָן פְּרִיעָר אַונְטָעָרָן האָנָט — זַאֲלָעָס זַיְן אָוֹן
איינְגָלְעָר אַינְגָלָ, אַדְעָר אַ פְּרֻעְמָדָעָר.

אה, די אַינְגָלְעָך האָבָן געקענט זַיְעָרָע טָאָטָעָס. זַיְהָבָן גַּעַוָּאָסָט,
אוֹ כָּדֵי צוֹ קָעָנָעָן זַיְשְׁפִּילַן פְּרִיעָר אַיְזָן אַ סְּךְ גַּלְיִיכָּר צוֹ הַאֲלָטָן זַיְך וּוּאָס
וּוּיטָר פָּוֹן זַיְעָרָע טָאָטָעָס מיט זַיְעָרָעָמָעָס.

גַּעַוְוִינְגָלְעָך אַיְזָן בְּעַרְעָלָע גַּעַוְוָעָן דָּעָר עַרְשָׁעָר אַוְיָפָן שְׁוּלַה-היָהָיף אָוֹן
אַיְנָעָר פָּוֹן די אַנְפְּרִיעָר אַוְיָפָן אַיְנָעָם פָּוֹן די שְׁפֿילַ-פֿלַעַצְעָר. דאס מָאָל
הָאָט עַר פְּאַרְשְׁפָּעְטִיקָּט אָוֹן די סִיבָה אַיְזָן גַּעַוְוָעָן — וּוּאַיר קָעָנָט מַסְתָּמָן זַיְך
גַּאנְצָ לִיְכָט אַנְשָׁטוּסָן — דָאָס וּוּיסְטָ צִיגְעָלָע.

דאָס צִיגְעָלָע אַיְזָן בְּעַרְעָלָען גַּעַוְאָרָן אַיְנָגְעָבָאָקָן אַיְזָן הָאָרְצָן אַ סְּךְ
מָעָר, וּוּ אָוֹן אַיְגָעָנָעָר בְּרוּדָעָר. פְּאַרְוָאָס? דָאָס וּוּאָלָט עַר מַסְתָּמָן נִיט
געקענט דָּעַרְקָלָעָרָן אָוֹן דָאָס וּוּאָלָט אַפְּשָׁר קִיְּנָעָר נִיט געקענט דָּעַרְקָלָעָרָן.
עס אַיְזָן גַּעַוְוָמָעָן אַומְגָעִירָכְטָן, פָּוֹן זַיְך אַלְיָין, בְּעַרְעָלָע הָאָט זַיְך צָוָעָ

זַאֲטָן צוֹ דָעָר צִיגְעָלָע מִיטָן גַּאנְצָן הָאָרְצָן אָוֹן מִיט דָעָר גַּאנְצָעָר נִשְׁמָה.
בְּעַרְעָלָע הָאָט אַלְעָמָל לִיב גַּעַהָאָט קְלִינְיָע, לְעַבְעַדְיקָע באַשְׁעַפְעַנוּישָׁן,
וּוּ אַ שְׁטִיגָעָר, הַיְנָטָעָלָעָר, קַעַצְעָלָעָר, הַיְנָדָלָעָך אָוֹן גַּעַנוּזָעָלָע. עַר הָאָט
אַוְיָך לִיב גַּעַהָאָט די צִיגְעָלָעָך, וּוּאָס זַיְעָר צִיגָּן פְּלַעַגְטָן אַלְעָ יָאָר, חָוק וְלָא
יַעֲבָר, מָוֹן בְּרוּנְגָעָן. אַבְּעָר קִיְּנָמָאָל הָאָט עַר זַיְך אַוְיָ שְׁטָאָרָק נִיט צָוָעָ
בּוֹדָן צוֹ אַ יְנָגָ לְעַבְעַדְיקָע באַשְׁעַפְעַנוּישָׁן, וּוּ עַר הָאָט זַיְך צָוְגַּבְוָנְדָן צוֹ דָאָס

ווײַיסע ציגעלע. עס איז געווען אָ ליבע מיטן גאנצן האָרֶץ אָן מיט דער גאנצער נשמה.

זֵי אִיז גְּעוּוֹן אָזְוֵי אַנְדָּעָרְשָׁ פּוֹן אַלְעָ אַנְדָּעָרְ צִגְעָלָעַ. זֵי אִיז גְּעוּוֹן אָזְוֵי רַיְּן, אָזְוֵי צִיכְטִיךְ אָן דער עַיקָּר אָזְוֵי וּוַיִּס — וּוַיִּס וּיְ מִילְךְ, וּיְ נַאֲר וּאַס אַרְוִיסְגַּעֲפָלָעָנָר שְׁנָיָן.

בערעלע האָט זֵי פּוֹן אִיר נִיט גַּעֲקָעָנְטָ אַפְּרִיעִין. בִּינְאָכְטָ אִיז ער גַּעֲשָׂלָפָן מִיט אִיר אָן בִּים עַסְנָה האָט ער זֵי גַּעֲהָאָלָטָן אוֹיף די הענט. פִּישְׁלָ דָוד האָט עַס אַפְּלָו נִיט גַּעֲוָאָלָט לְיִידָן. אַין זַיְנָע אַיז יַעֲדָחָה גְּעוּוֹן אָן אָמְרִיְינָז זֵד. דָאס מַאל האָט זֵי אַבְּרָר די מַלְמָדָקָע אַנְגָּבָרָה מַעַן פָּאָר בערעלען. זֵי האָט גַּעֲפָקָנָט, אָז וּוַיִּבְּאַלְדָּ אַ צִגְעָלָעַ אִיז אָ כְּשָׁרָעַ. חַיה, מַאֲכָט נִיט אָוִיס. עַס אִיז דָאָךְ נִיט קִיְּן הַיְנָטָלָע אַדְעָר אַ קַּעַצְעָלָע. מַעַן מַעַג דָאָךְ דָאָס עַסְנָה. פִּישְׁלָ דָוד האָט גַּעֲוָיְנִילָעָד גַּעֲהָאָלָט וּיְעָרָ וּוַיִּנְיָקָ פּוֹן זַיְן וּוַיִּבְּסָ לְוָדוֹת. דָאס מַאל האָט ער זֵי גַּעֲלָאָז אַיְבָּעָרִידָן. בעילע אִיז דָאָךְ גְּעוּוֹן פָּאָר בְּרַמְצָה אָן עַס האָט דַּעֲרִיבָּר שְׁטָאָרָק נִיט אָוִיס — גַּעֲמָאָכָט.

דָעַט שְׁבַת צָוָם טְשָׁאָלָט, האָט בערעלע גַּעֲוָאָלָט גַּעֲבָן דער צִגְעָלָע צְוּ פָּאָרוֹזָן דָעַט טָעַם פּוֹן דָעַט אִידְיָוִשָּׁן מַאֲכָל. ער האָט אִיר גַּעֲשָׂוָפָט אָן מַיְלָכָל דָאס אָ פָּאָר אַרְבָּעָס אָן גַּעֲדָרִיטָט מִיטָן קַעַפְעָלָע אוֹיף "נַיְן". דָאס אַבְּעָר אַוִּיסְגַּעֲשָׁפִין אָן גַּעֲדָרִיטָט מִיטָן קַעַפְעָלָע אוֹיף "נַיְן". צִיגְן זַיְנָע גַּעֲבָוּרָנָעָן וּוְעַגְעָטָעָרִיאָנָעָן.

בערעלע אִיז גְּעוּוֹן אָזְוֵי שְׁטָאָרָק פָּאָרְשָׁפִילָט מִיט דער צִגְעָלָע, אָז ער האָט נִיט בְּאַמְעָדָקָט, וּזַיְנָע בְּרַיְדָעָלָעָד הַאֲבָן זֵי שַׁוִּין אַרְוִיסְגַּרְוקָט פּוֹן שְׁטוּב אָן וּדְעָר טָاطָעָ רָאָגְגָלָט זֵי מִיטָן שְׁלָאָר אָן מִיטָן בְּעַנְתָּשָׁן. ער האָט גַּעֲוָאָלָט נִיט אַנְדָּעָרְשָׁ, וּוְאַינְרָעָדָן דָאס צִגְעָלָע, אָז זַאְל דָעָרָ שְׁלִינְגָּעָן אָ שְׁטִיקָל וּוַיִּכְעַן חַלה אַיְינְגָּעָטָונָקָט אָן וּזְאָסָעָר. ער האָט גַּעַזְעָן, וּוְיַיְבָּעָר טָועָן עַס מִיט זַיְעָרָ בְּרוֹסְטָקִינְדָּעָר אָן ער האָט גַּעֲמִינָט, אָז ער קָעָן דָאס פּוֹעָלָן בַּי זַיְן צִגְעָלָע.

ער אִיז אַוִּיפְגָּעוּקָט גַּעֲוָאָרָן, וּוְפּוֹן שְׁלָאָףָ, פּוֹן זַיְן מַאמְעָס בְּאַסְאוּעָר שְׁטִימָע, וּאַס אִיז גַּעֲקוּמָעָן פּוֹן הַיְנָטָלָע דָעַט פְּאַרְהָאָגָּה. פִּישְׁלָיְבָּעָה האָט זֵי גַּעֲבִיְזָעָרט :

— זַאְל שַׁוִּין זַיְן גַּעֲנוֹג מִיט דער צִגְעָלָע, זַאְל שַׁוִּין זַיְן גַּעֲנוֹג ! הָן נַאֲר אַבְּיָסָל, ער קָעָן זֵי נִיט אַפְּרִיעִין פּוֹן דער צִגְעָלָע, קָעָן ער נִיט. אלָע

קיינדרער זייןגען שוין איז גאָס. זייןגען זיי. ווּאָס הײַנִיסטָו דָא, ווּאָס?
פישל דודס פלאָץ בֵּימ טיש איז שוין אויך געווען לִידִיק. איז בְּלִיך
אויפֿן פָּאָרְהָאָגָג אָזָן בְּעֲרָעַלְעַה האָט דערזונָן אויף ווֹאָס פָּאָר אַ וּוֹעַלְט עָר אַיגָּן.
עָס אַיִּשׁ שְׁבַת נָאָכָן טְשָׁאָלָנָט אָזָן עָר דָאָרָף לְאָזָן טָאָטָעָ-מָאָמָע שְׁלָאָפָּן.
עָר האָט זִיךְ אַרְוִיסְגָּעָרוֹקָט פָּוּן שְׁטוּב, זַיְהָ אַשְׁוֹלְדִּיקָר, נִיט עַנְטָפְּעַרְנְּדִיק
קִיְּין וּאָרט.

אויפֿן גָּאָס אַיִּשׁ שוין געווען שטיל — נִיט גְּעוּוֹן צָו הָעִירָן קִיְּנָעַ-קִיְּנָ-
דָּעַרְשָׁעַ קּוֹלוֹת. אויפֿן שְׁוֹלְ-הַוִּיפְּ אוֹיֶזֶשׁ אוֹיֶזֶשׁ קִיְּנָעַר נִיט גְּעוּוֹן. חַבְּרָה
אַינְגָּלְעָךְ אַיִּשׁ זִיךְ שְׁוֹיַן צְעַלְרָאָכָן. נִיט לְאָנָג טְרָאָכְטְּנִידִיק אַיִּשׁ בְּעֲרָעַלְעַה אַוּוֹעָק
זַיְהָ זָוָן אָזָן נִיט אַפְּגָעַבְּנִידִיק זִיךְ קִיְּין חַשְׁבָּוֹן אַיִּשׁ עָר אַוּוֹעָק צָו יָדָע דָעַם
אַלְטָנָס הָוִיָּת.

זעקסטער קאָפִיטַל

יודע דער אלטער איז שוין געווען איז אלט, או קינגר האט ניט געדענקט, ווען ער איז אמאל געווען יונגע.

ער האט געוואוינט איז אַ גְּרוֹיסֶסֶרֶלֶלֶר שְׁטוּב בֵּין סֻךְ גַּסְסֶן, דָּארֶט וּוֹאוֹ דִּי אִידְיִישָׁע הַיּוֹצֵר הַעֲרָן אָוֵף אָנוֹ דִּי גּוֹיאַישָׁע הוֹיבֵן זַיְדָן.

די שְׁטוּב איז געווען איז אלט, או זַי איז שוין כְּמַעַט אַ הַעֲלָפֶט אַיְנְגּוּזְנוּקָעָן אָנוֹ דָּער עַדְד. עַס איז געווען אַ נְּזִדְעִיקָּעַ שְׁטוּב אָנוֹ אַ טַּונְגָּעָל — דָּער בָּאַלְקָן איז גַּהְאנְגָּעָן אַיְבָּרָעָן קָאָפֶן — אַבָּעָר דָּערְפָּאָר אִיז זַי געווען זַיְעָר אַ גְּרוֹיסֶסֶרֶלֶלֶר שְׁטוּב אַיְן שְׁטָעַטֶל.

וּוֹ גְּרוֹיסֶסֶרֶלֶלֶר דִּי שְׁטוּב אַיְן נִיט געווען האט זַי יְודָע אַלְיַין פָּאַרְוָאַוִּינְט — עַר מִיט זַיְינְעַ דָּרְיִי אַיְנְקָלָעָד, אַ מִידָּל אָנוֹ צַוְּיִיר אַיְנְגָּלָעָד, יְתָוּמִים. קַיִן זַיְיבָּה האט ער שוין לְאַנְגָּנִיט גַּהְאָט. דָּאס מִידָּל אִיז געווען דִּי עַלְטָעַרְעַן פֿוֹן דִּי דָּרְיִי יְתָוּמִים אָנוֹ זַי איז געווען דִּי גַּאנְצָע בְּאַלְעָבָאַסְטָע.

אַיְן שְׁטוּב אִיז אַיְיךְ געווען, וּוֹ עַס פְּרִיט זַיְךְ אַיְן קְלִיְּנָע שְׁטָעַטֶלָעָד, יְודָעַס וּוּרְקָשְׁטָאָט. די שְׁטוּב אִיז דָּערְבָּרְעָר מַעַר וּוֹ אַ הַעֲלָפֶט געווען פָּאַרְוָאַלְגָּעָרט מִיט אַלְטָעַ כְּלִים, דָּער עַיְקָר מִיט אַלְטָעַ, צְעַבְּרָאַכְּעָנָע צְהָוָנָעָס. ער אִיז געווען, אַדְעָר גַּזְאָלָט זַיְין, אַ צִּישְׁמִיד. ער האט גּוֹוַיִיסֶט פָּאַנְגָּן, סְקָאַוָּאַרְעָדָעָם. סְאַמְּאַוָּאַרְן אָנוֹ אַלְעַ אַגְּדָעָרָעָ קְוָפְּעָרָנָע אָנוֹ מַעַשְׁעָנָע כְּלִים, וּוֹאָס דָּאַרְפָּן בָּאַוִּיסֶט וּוּרְעָן אַיְנְוּיִינִיק מִיט צִּין, כְּדִי מַעַן זַיְל זַיְיַי קַעְנָעָן נַזְגָּן. אַזְעָלְכָעַ כְּלִים זַיְינָעַ אַבָּעָר גַּעַוְועַן זַיְעָר וּוּיִינִיק אַיְן שְׁטָעַטָּל אָנוֹ וּוַיִּסְן האט מַעַן זַיְיַי בָּאַדְאָרָפֶט נָאָר אַיְנְמָאָל אַיְן אָאָר, עַרְבָּ פְּסָחָ. אַ גַּאנְצָע יָאָר האט יְודָע זַיְךְ פָּאַרְנוּמָעָן מִיט פָּאַרְרִיכְטָן צְהָוָנָעָס, דָּאס הַיִּסְט — גְּרוֹיסֶט טָעַפֶּ, גַּעַמְאָכָט פֿוֹן הַאָרְטָן אִיזָן. אַזְעָלְכָעַ טָעַפֶּ שְׁפָאָלָטָן זַיְךְ זַיְעָר אַפְּט אָנוֹ וְעַן אָזָא טָאָפֶן האט זַיְךְ צְעַשְׁפָּאַלְטָן, האט מַעַן גַּעַוְואָסָט, אִיז מַעַן דָּארֶף.

אִים טְרָאָגָן צַוְּיְדָעַן דַּעַם אַלְטָן — אַזְוִי טְאָקָעַ הַאָבָן אִים אַלְעַ גַּעֲרוֹפָן. וְוי אַלְטָן ער אִיז גַּעַוְועַן, האט קִינְגָּר נִיט גַּעַוְואָסָט — ער אַלְיַין האט שְׁוַיְן אַפְּשָׁר אַיְיךְ פָּאַרְגָּעָסָן דַּעַם חַשְׁבָּוּן פֿוֹן זַיְיַע אָרָן, מַעֲנְטָשָׁן הַאָבָן

געדרעדט, איז ער איז שוין ארייבער נינציך. אנדערע האבן געוזגט, איז ער איז שוין איבער הונדערט יאָר אלט. אבער ווי אלט ער איז ניט געווען האט מען אים אלעמאָל געקענט זען בי דער אַרבּעַט.

ער האט געהאט אָן עגבער-אייז, וואָס האט געלעכערט צוהון. עס איז געווען אָ פשוטער, אבער אָ קונצִיךְער שטיַּקְל געציַּיג. עס איז געווען אָ הליצערנער רעדל אייר אָ הליצערנעם שטיעקל. איבערן שטיעקל איז געווען אָ אנגעטאָן אָ הענטל מיט צוֹוֵי עַקְנָה, מיט אָ לאָד אַין מיטָן, אָנוֹ פֿוֹן בִּידְעַע עַקְנָה פֿוֹן הענטל בֵּין צוֹם שפּֿיעַן פֿוֹן שטיעקל האָבָן זיך געציגן צוֹוֵי דִּינְעַדְעַטְמָן, ווי רצאות. ווען מען האט פֿאַרדִּירִיטִיט דִּי רִימְעַנְס אַרוֹם דֻּעַם שטיעקל אָנוֹ גַּעַר דִּרְיקְטְּ דָאַס הענטל אוּרְפּ אָהָט זיך דָאַס רַעֲדַל אַנגעהובָן דְּרִיעְעָן. דָאַס רַעֲדַל האט זיך גַּעֲדִירִיטִיט הַיְן אָנוֹ צְרוּיכָן פֿוֹן זִין אַיְגְּעַנְעַם אִמְפּעַט. בִּים סּוֹף שטיעקל האט גַּעֲשַׂטְעַקְטְּ דַּעַר עַגְּבָּעַרְאִיזְמָן. דַּעַר עַגְּבָּעַר האט זיך אַיסְגְּעַדְרִיטִיט אָנוֹ אָזֶן אַיְסְגְּעַדְרִיטִיט אָ לאָד אַין צְחוֹן.

אלע אַינְגְּלָעַךְ אָין שטיעטל האָבָן לִיב געהאט צוֹ קוֹקָן, ווי אַזְוִי יָודָע דִּרְיִיט דִּי לעכּער. עס איז געווען חידושם.

אָז אָז יָודָע האט אַיסְגְּעַדְרִיטִיט געונג לעכּער האט ער אַין זִין אַרְיִינִי געהאטמערט דִּיקְעַ דְּרָאַטְן פֿוֹן בִּידְעַע זִיתְעַן שְׁפָאַלְטַן. נַאֲךְ דֻּעַם פְּלַעַגְטַּעַר פֿאַרְשְׁמִירַן דֻּעַם שְׁפָאַלְטַן מִיטְ גַּלְעֹזְרִיקְטִיט אָנוֹ דִּי זִיךְ אַין געווען אַפְּגַעְתָּאָן. מִיטְ יָאָרְן פְּרִיעַר האט יָודָע אַזְיך גַּעֲדַרְאַטְעַוּעַט אָנוֹ גַּעֲקִיטְיוּוּעַט לִימְעַנְעַע כְּלִים. ער פְּלַעַגְטַּעַר נַעֲמַן אָ צְעַבְּרָאַכְּעַנְעַם לִימְעַנְעַם טָאַפְּ, אַדְעַר הַלְּיאָק אָנוֹ אַיְסְגְּנִיךְ מַאֲכָן. ער פְּלַעַגְטַּעַר אַיְסְגְּנִיךְ מִיטְ אָ נַעַן פֿוֹן ווִיךְ דְּרָאַטְן פֿאַרְקִיטְיוּוּנְן דִּי שְׁפָאַלְטַן אָנוֹ דִּי צְעַבְּרָאַכְּעַנְעַם כְּלִי אַין צְרוּיכָן גַּעֲוָאָרְן אָ גַּאנְצָעַ כְּלִי, נַאֲךְ אַפְּלַיְוּ בַּעַסְעַר ווי אָ נַעַיְ, ווִילְ דַּעַר דְּרָאַטְ-גַּעַז האט זיך געהאלטן שְׁטָאַרְקָעַר. אַבְּעַר דָאַס אַין געווען מִיטְ יָאָרְן פְּרִיעַר, ווען לִימְעַנְעַע כְּלִים אַין אַזְיך געווען שׂוֹועָר צוֹ קְרִיגָּן אַין שטיעטל. דָאַס אַין געווען אַין דִּי צִיְּטַן פֿוֹן פָּאַר מְנַחַם דְּרִיְּ-קָאָפְּ אַיְסְגְּנִיךְ אַבְּעַר אַגְּגָעְקָוּמָן אַין שטיעטל האט מַעַן שִׁוְּן מַעַר נִיטְ בַּאַדְאַרְפְּט דְּרָאַטְעַוּנְן לִימְעַנְעַע כְּלִים. מְנַחַם דְּרִיְּ-קָאָפְּ, אַיְדְ מִיטְ המְצָאָת, האט אַוְיְגָעָוָתְנִיט ווִיסְטַ פֿוֹן שטיעטל עַפְעַם אָ טַעַפְלַמְאַכְּעַר אָנוֹ זַנְטַ דָאַן האט ער באַאָרגְטַן. דָאַס שטיעטל מִיטְ אַזְוִי פִּילְ לִימְעַנְעַע כְּלִים, ווִיפְלַ עַס האט באַאָרגְטַן.

אוּבְּ יָודָע האט נַאֲךְ אַלְעַ גַּעֲדַרְאַטְעַוּעַט כְּלִים אַיְזָה דָאַס געווען פָּאַר זיך אלְיַין. אלע זִינְעַ כְּלִים אַיְזָה שְׁטוּבְ זִינְעַ געווען גַּעֲדַרְאַטְעַוּעַט אָנוֹ גַּעֲקִיטְעַי-

וועט. אפילו די שפאקלון, וואס ער האט געטראגן אויפן נאזו זינגען געוווען געדראטעוועט און געקיטיעוועט. זי' האבן זיך געהאלטן אויף דראט און אויף-קייט און האבן זיעדר געפֿאסט צו יודעם אויסזען.

דאס איז געוווען אַיד אַ הוייכער, אָן איינגענדאָרטער אָן אַן אויפֿ-געהאָרבעטער, אָבעער שטאָריך ווי אַ דעם. אלעמאָל, סיִ זומער אָן סיִ ווינטער, האט ער געטראָגן דיזעלבע לאָנגען וואָטאוּעַ קאָפְּאָטָע אָן דיזעלבע שמייסגען קוֹטוֹשׁמָעַ, פָּונַן ווועלכער עַס זינגען אַרְאָפְּגָעַה אָנְגָעַן דִּיקָעַ, לאָנגָעַן אָן געקְרִיוֹזֶטֶע פָּאוֹת. אלט ווי יודע איז געוווען, אָבעער ווינע פָּאוֹת אָן באָרד האָבן אויסגעוזן ברודנע שווארץ. דאס האט זיך אָפְּשָׂר געקְעַנט נעמָען פָּונַן שמוֹץ. יודע דעם אָלְטָן האט מעַן קִינְמָאָל נִיט געוווען זיך ווושן אַין באָר, אָדער זיך באָדָן זומער אַין טִיך.

גערעדט האט יודע זיעער וויניגק, אָדער בְּמַעַט גָּאָרְנִיט, וויל מַעַן האט סיִ ווי נִיט פָּאָרְשָׁטָגָעַן, וואָס ער רעדט. גערעדט האט ער — וווען ער האט אָמָאָל גערעדט — מִיט אַ קוֹוִישִׁיקָן, זוֹינְגָעְדִּיקָן קָוָל. עַס פָּלָעָן אַרוֹיסְקוּמָעַן נִיט קִין וווערטער, נָאָר אַ מִין האָקוֹעָן, להבדיל — «הָאוֹ, הָאוֹ?»

ער פָּלָעָגֶט אַזְוִי אַזְוִי דָּאוֹנוֹגָעַן אָוֹן תְּהִילִים זָאָגַן. מעַן האט נִיט געהערט קִין עֵיבָרִי, נָאָר «הָאוֹ, הָאוֹ, הָאוֹ».
לאָכָן פָּונַן אִם האט מעַן אָבעער נִיט געטָאָרט. אַזְוִי האָבן דִּי מלמדים שטרעונג אָנְגָעָאנְגַט אלָע אַינְגָלָעַ. עַס אַיז געוווען אַ גָּרוֹיסָע עֲבֵרִיה צָו לאָכָן פָּונַן יַודָּע דָּאוֹנוֹגָעַן — אָן עֲבֵרִיה פָּאָר גָּאָט. גָּאָט, האָבן אלָע גַּעְזָאָט, פָּאָרְשִׁיט יַודָּע זַיְעַר גּוֹט מעַן טָאָר דָּערְבִּיעָר נִיט לאָכָן פָּונַן יַודָּע דָּאוֹנוֹגָעַן. אַין שטָעָטָל האט מעַן דָּערְצִילָט וְאַוְנְדָעָלְלָכְעַע מעַשְׂוָת ווּוְגָן יַודָּע. מעַן האט דָּערְצִילָט, ווי אַזְוִי ער אַיז אָמָאָל, וווען ער אַיז נָאָר געוווען אַינְגָל, גַּעֲכָאָפֶט געווואָרָן פָּונַן כָּאָפְּעָרָס, וואָס האָבן אִים געווואָלָט אָפְּגָעָבָן פָּאָר אַ סָּאָלְדָּאָט.

די מעַשְׂה אַיז אַזְוִי געוווען :

יַודָּע אַיז געוווען אַ יְתָם. זַיְנְגָעַן אַיְנְמָאָל גַּעֲקָוּמָעַן צְוּוִי אַיְדָן, כָּאָפְּעָרָס, אָוֹן האָבן אִים אָוּעָקָגָעָכָאָפֶט.
די אַיְדָן זַיְנְגָעַן גַּעֲקָוּמָעַן פָּונַן דָּערְבִּיאָקָעָר גַּרְעָסְעָרָעָר שְׁטָאָט. דָּאָרָט האָט געווואַיָּנְט אַ אַיד אָן אַדִּיר, אַ גָּרוֹיסָעָר עֲוֹשָׂר, וואָס האָט געהאָט אַ סְּךָן אַזְוִי שְׁוִין געוווען אַ גַּרְעָסְעָרָעָר שְׁטָעָטָל — האָט יַעֲנָם יָאָר באָדָאָרָפֶט צְוָשְׁטָעָלָן צְוּוִי נְפָשָׁות פָּאָר פָּגְנִיעָס

ארמיי. דאס איז געוווען אין דער צייט פון ניקאלאי דעם ערשותן, ימיה שמוא וויאס האט זיך אנטגעוצט אויפן אידישן פאלק און געפֿאָדערט פון אים סאל- דאטן פֿאָר זיין אַרמיי. אונז דינען האט מען איז יענע צייטן באַדָּרְפֶּט ניט וויניקער, ווי פֿינְפֶּן אונז צוֹאָנְצִיךְ יָאָר.

הכלל, עס איז געוווען אַ גְּרוּסְעַם גְּוִירָה אויפֿן שְׁטָעַטֵּל אַונְזָעַן האט זיך געקּעַנט קִין עַזְּה גַּעֲבָן. אַיְן «אַכְּוֹאַטְּנִיקְסְּ», אַדְּעָר פְּרִיְוּוֹלִיקְעָר, האט זיך אַפְּגַּעַוּכְּט. דאס איז געוווען עַס אַ בְּחָור אַן אוֹיסְטוֹאָרְפָּךְ, אַ הַלְּטָאִי וויאס האט ניט מְוֻרָא גַּעֲהָאַט פֿאָר חַלּוֹל שְׁבַּת אַונְז נִט פֿאָר טְרָפָה עַסן. אַט דער בְּחָור האט אַיְנְגַּעַוְוִילְקְט צַו גִּין פֿאָר אַיְן, ווּעַן מעַן ווּעַט באַצְּאַלְזָן זַיְן מְאַמְּעָן, אַן אלְמָה, כְּדֵק גַּאֲלְדַּעַנְעַ רַעַנְדְּלָעַךְ. מעַן האט באַדְּרְפֶּט האַבָּן נַאֲך אַיְנָעָם אַונְז אַט דעם נַאֲך-אַיְנָעָם האט מעַן ניט געקּעַנט גַּעֲפִינְעַן. מעַן האט אַפְּגַּעַה אַלְטָן אַסְּפָוֹת אַונְז עַס זַיְנָעַן פְּאַרְגְּעַקְוּמָעַן גְּרוּסְעַע מְחַלְקָתָה. די אַרְיְמָעַליַּת אַיְן שְׁטָעַטֵּל האַבָּן זיך צְעַבְּנוּטָעַוּט אַונְז האַבָּן גַּעַשְׂרַעַן — אַיְן מְאַל נִין! זַי ווּעַלְן זַיְעַרְסָא קִיבְּד נִט גַּעֲבָן. זַי ווּעַלְן זיך שְׁלָאָגָן אַיְן בְּלוֹט, זַי ווּעַלְן אַונְטַעַרְצִינְדָן דאס שְׁטָעַטֵּל, אַבְּעָר זַיְעַרְסָא אַקְּנָד ווּעַלְן זַי נִט גַּעֲבָן, בְּקִיצָהּ מעַן האט באַשְׁלָאָן צַו ווּאָרְפָּן גּוֹלְל אַונְז דער גּוֹלְל אַיְן גַּרְאָד גַּעַפְּאָלָן אוֹיף דעם אַיְן, דעם אַדְּרָה, דעם גְּרוּסְעַן וּשְׁוֹרָה. ער האט עַס באַדְּרְפֶּט שִׁיקָּן אַיְנָעָם פֿוֹן זַיְנָעַן זַי דִּינָּעַן דעם קִיסְרָ פֿינְפֶּן אַונְז צוֹאָנְצִיךְ יָאָר.

ויאס שע טוֹט אַ אִיד, אַן ווּשָׁר, ווּעַן עַס פֿאָלָט אוֹיף אַיְסָ דַעַר בִּיטְעָרְעָר גּוֹלְל? — ער דִּינְגָּטְסָאָפְּרָס אַונְז שִׁיקָּט זַי אַרְוָסָא צַו כְּאָפָּן עַרְגָּעָץ אַ וַיְיסָטָן, עַלְנָטָן יְתָום, וויאס האט נִט קִין קָרְבָּן אַונְז קִין גּוֹלְל, אַונְז אַט דעם יְתָום שִׁיקָּט ער אַוּזָק אַלְס אַ כְּפָרָה פֿאָר זַיְנָעַן זַי.

אַונְז יְתָם אַיְן יְדָעָן גַּעֲוָעָן אַונְז דִּי כְּאָפָּרָס האַבָּן אַיְסָ גַּעֲכָאָפָּט. אַונְז אַיצְצָת הַעַרְטָה, ווי אַזְוִי יְדָעָן אַיְן נְצָול גַּעֲוָוָרָן פֿוֹן דִּי כְּאָפָּרָס העַנְטָה. עַס אַיְז אַ קְוַרְצָעָ מְשָׁהָה, אַבְּעָר אַ שִׁינְעָן:

עַס אַיְז גַּעֲוָעָן ווּוַיְנָטָרָ, שְׁלִיטְוּגָס. ווּעַן דִּי כְּאָפָּרָס האַבָּן אַיְסָ גַּעֲכָאָפָּט. האַבָּן זַיְיָ אַיְסָ אַרְיְנְגַּעַוְוָרְפָּן אַיְן אַ שְׁלִיטָן, אַבְּעַרְגָּעַדְעָקָט אַיְסָ מִיט אַ בִּינְגָל שְׁטָרוֹי, אַונְז זַיְאַוְוְקָגְּעַלְאָזָט מִיט אַיְסָ אַזְוָגָרְיָן.

איַר קַעַנְט זַיְקָפְּאַרְשָׁטְעָלָה, ווי יְדָעָן אַיְז דַעְמָאָלָט גַּעֲוָוָעָן אַיְפָּנְהַאֲצָנָן. ער אַיְז גַּעֲוָעָן אַ פְּרוּמָעָר אַינְגָּל אַונְז אַ גַּאֲטְסָפְּאַרְכְּטִיכְעָר. ער האט זַיְקָנְט זַיְעַט אַזְוִי גַּעַשְׁרָאָקָן פֿאָר פְּאַנְגָּעָס דִּינְגָּט, ווי פֿאָר חַלּוֹל שְׁבַּת אַונְז טְרָפָה עַסן. ער האט גַּעֲוָוָאָסָטָן, אַז ער פְּאַלְלָרְט נִט נַאֲר דַי ווּלְטָן, נַאֲר אַיְיךְ יְעַנְעָן

וועלט. איז ער געלעגן נבעך אונטערין שטרוי און האט ביטער געוויינט. איז ער האט זיך גוט איסגעוויזט האט ער אנגעההיבן טראכטן, ווי איז ראטעוועט מען זיך. צום גליק האט יודע בי זיך געהאט א מעסערל אין קעשענע. שטילערהייט, איז די כאפערס זאלן ניט באמערkan, האט ער אודיס-געזיגן זיין מעסערל און מיט אים איסגעשניטן א טיפן לאך איז דעם דעך פון שליטן. ער האט די הענט דורכעשטוקט דורכוּ לאך איז מיט זיך אנגעכאמט אויפן שניי פון וועגן. ביסלעכויין איז ער איז דורךע-קראכן דורכוּ לאך איז אונטונגען פון די כאפערס. ער האט זיך דערבי צעלזטיקט די הענט מיטן פונית, אבער ער האט זיך געראטעוועט פון פאניעס הענטן.

נאך דעם האט ער זיך איבערגעטאן פאר א שיקסע און האט זיך זעם החדשים צייט איסגעבאאלטן פון די כאפערס. די צוויי אידן האבן אים די גאנצע צייט ארוםגעוכט איבער דער גאנצער געגנט, אבער ניט געקנט אים געפינגען.

אט אועלכע מעשות האט מען דערציילט אין שטוטל וועגן יודען דעם אלטן איז אלע אינגלעך האבן אויף אים געקיקט מיט גרייס דורך-אץ און אפילו מיט אביסל מורה. ער איז געווען, ווי אימיצער פון אן אנדער וועלט, אן אמאליקע וועלט, א בייעז און א שלעכטן וועלט, וואס איז נאך געווען ערゲעד פון דער היינטיקער — א וועלט פון כאפערס, וואס פלאגן כאנפ ארימע אידישע יתומיים, אפריסן זיך פון אידישקיט און זיך אועווקגעבן פאר סאלדאטן אויף פינט און צואנציך יאָר.

פון יודען און פון זיין שטוב האט מען זיך דעריבער געהאלטן אביטל

פון וויטן, אבער ניט פון זיין הויף. ווין הויף איז געווען א רשות-הרבנים — אן אפענער הויף פאר אלעמען. עס איז געווען א גרייסער הויף און א פריער. קיינער האט ניט געשטערט דארט צו שפילן זיך. איד האט געקענט מאכן, וואס פאר א קולות איד האט געוואלט, אבער קיינער איז ניט ארויסגעקומען זיך בייערן. יודען האט עס ניט געארט. ער איז געווען א טויבער און האט סי' ווי ניט געהערט. עס איז געווען ניט איז דער הויף, ווי דער פלייט. דער הויף איז געווען א שמוציקער, א בלטיקער און א פאלאזענער. דערפאָר איז אבער געווען דער פלייט, ווי געוואונטשן. אלע אינגלעך איז שטוטל האבן זיך געלערנט שפֿרִינְגֶּן פון יודעס פלייט. עס איז געווען א פלייט אונגעמאָסטן פאר שפֿרִינְגֶּן.

אמאל האט עס באדראפט זיין זיעיר אַ הוייכער פלייט. דאס האט מען געקענט זען פון די הויכע און דיקע סלופעס, וואס זיינען געזען אַין דער ערעד און האבן אויגעההאלטן די גאנז ערעד ערעד פלייט און די שטוב זיינען דאס האט אבער געומות זיין גאר אַמאָל, ווען דער פלייט און די שטוב זיינען נאָך געווען ני. מיט דער צייט האט זיך דער פלייט אַראָפֿגעּעַצְט אַין דער ערעד אַינְגִינְעַם מיט דער שטוב און עס אַין אַראָסֿעַקְומַעַן ני ט איין פלייט, נאָר דריי — אַ נידעריקער, אַ מיטעלער און אַ הויכער. ווען אַ אַינְגָל האט אַנגעההיבּן זיך לערנען שפרינגען האט ער אַנגעההיבּן פון דעם נידעריקון פלייט. שפֿעַטער איז ער געשפֿרְנוֹגֶעַן פון דעם מיטעלן אַון צום סוף — פון דעם הויכן. די גאר גוטע שפרינגער פֿלאָגֶן שפרינגען פון די שפֿיך סלופעס.

און שפרינגען, לאַמִּיך אייך זאגּה, דארף מען קענען. עס איז ניט אַיאָזָּר, וואס מען קרייכט אַרְוִיף אַון מען זאָרְפַּט זיך אַראָפּ. מען דארף וויסן, ווי אַזְוֵי. אַו ניט קען מען זיך צעברעכּן די בִּינְעָר, אַדער זיך אַפְּשָׁלָאנְדָּן דעם לונְג אַון לעבער. עס איז דאָ אַ קּוֹנְץ דערבי.

ווען מען שפרינגעט, דארף מען צוֹנִיפְּבּוֹיגָן די קני אַון אַראָפְּפָלָן אַוְיףּ די שפֿיך-פֿינְגָעָר פון די פִּסְט. עס איז גָּאָרְנִיט אַזְוֵי גְּרִינְגָּה, ווי עס דאָכָט זיך אַוְיסְט.

דאָס שפרינגען פון יודעס פלייט איז געווען אַ רִין שבתדייקער ספֿאָרט. דאס איז געווען דערפּאָר, וואס אַ סְך אַנדְערַע שפֿילַן זיינען שבת פֿאָרְבָּאָטָן. שבת, ווי אַיר וויסט, טאָר מען קיין זאָך ניט ברעכּן. שבת טאָר מען אַוְיך ניט טראָגן אָן אָן עִירָּובָּ. אַיר קענט ניט פֿאָרָן אָום שבת רִינְטְּנִיך אַוְיףּ אַ שטעקָה, אֲפִילוּ ווען אַיר זוּיט נאָך אַ קְלִין אַינְגָל אַון אַיר מענט נאָך טראָגן, וויל אַיר מוֹזַט דאָך דערבּי צעקראָצְנִין די ערעד אַון דאס אַיז שווין אָן עִבְּרִיהָ. אַיר קענט אַוְיך אָום שבת זיך ניט שפֿילַן אַין סָלְדָאָטָן, וויל פֿאָר דעם דָּאָרְפַּט אַיר דאָך בִּיקְסָן, שפֿיוּן אָון שׂוּעוּרָן. נו, אַזְדָּאי, עס דָּאָרְפַּן ניט זיין קיין אַמְתָע כְּלִיזְיָן. עס מעָגָן זיין גַּעֲוִינְגְּלַעְכָּע שטעקָנס אַון שטעקָלָעָד. אַבער אַיר קענט זיך דאָך ניט שפֿילַן מיט אַזְוִיפְּלָקְלִיזְיָן, ניט צעברעכּנְדִּיך עַפְּעַס. אַון צעברעכּן עַפְּעַס אָום שבת, אֲפִילוּ ניט ווילנדִיך, אַיז אַ גַּרוּסְעַ עִבְּרִיהָ. אַזְוֵי דער רְבִּי גַּעֲלָעָרָן.

פֿאָר שבת זיינען דעריבּער גַּעֲלִיבָּן נאָר צוֹוִי שפֿילַן: אַדער — שלִיְּ — שלִיך, אַדער שפרינגען.

געוּוַיְנְלַעַךְ פֿלַעַגְט זיין צִיְּט פֿאָר בִּידְעַ זָאָכָן. אַמאָל פֿלַעַגְט מען

אנגעההיבן מיט שליע-שלך אוון פֿאָרְעַנְדִּיקָן מיט שְׁפִּרְיְּנְגָּעָן אוון אַמְּאָל האט מען
אנגעההיבן מיט שְׁפִּרְיְּנְגָּעָן אוון פֿאָרְעַנְדִּיקָן מיט שליע-שלך.
עס האט זיך געוענדט, וווער עס אייז געועז דער קאמאנדר : אייז עס
געועז בערעלע האט מען אַנְגָּעָהָיִבָּן מיט שליע-שלך. אייז דאס געועז
לייבעלע, האט מען אַנְגָּעָהָיִבָּן מיט שְׁפִּרְיְּנְגָּעָן.

זיבעטער קאפאיט

אַרום יְדֹעַ דָּעַם אֶלְתָּנוּ פִּלוּיט הָאָט זִיךְ גַּעֲרוֹדָעַרט, וְיֵאַזְּנַן אַגְּנַסְטְּ פָּוּן מַוְרָאַשְׁקָעַס. אִינְגָּלְעַד פָּוּן יַעֲדָן גְּרוּיס אַונְ אַלְטָעַר זַיְגָּעַן גַּעֲרָאַכְּן אַרְוִיף אַונְ גַּעֲשְׁפָּרְוָנְגָּעַן אַרְאָפְּ אַונְ דָּעַר פִּלוּיט אַיזְ גַּעֲוָעַן מִיטְ זַיְ בַּאַדְעָקְטְּ, וְיֵמֵט פְּלִיגְגְּן.

עַס אַיזְ גַּעֲוָעַן אַגְּמִישְׁטָעַ מַחְנָה פָּוּן אִינְגָּלְעַד — אִינְגָּלְעַד אַיזְ נַיְיעַ, שַׁבְּתִידְקָעַ קַאַפְּאַטְקָעַלְעַד אַונְ אִינְגָּלְעַד אַזְ קַאַפְּאַטְקָעַלְעַד, נַאֲרַ אַיזְ שַׁפְּעַנְצְּעַרְלָעַד, פָּוּן וּוּלְכָעַ סַעַד הָאָט פָּוּן הַיְגָּטָן אַרְוִיסְגַּעַשְׁטָעַקְטְּ דָעַר עַק פָּוּן הַעַמְּדָ. עַס זַיְגָּעַן אַוְיךְ גַּעֲוָעַן אַפְּגָּעָרְטָעַגְעַן אִנְגָּלְעַד אַונְ בָּאַרְ וּוּסְעַ אִינְגָּלְעַד. אַלְעַ פָּוּן זַיְ אַבְּן אַבְּעָרְ גַּעֲטָרָאַגְּן הַיְטָלָעָן, פָּוּן וּוּלְכָעַ סַעַד זַיְגָּעַן אַרְאַפְּגָּעָהַגְּגָעַן אַפְּאָרְ פָּאַהְלָעַד. בֵּי אַיְינְיקָעַ זַיְגָּעַן גַּעֲוָעַן דִּי הַיְטָלָעָן פָּאַרְדְּרִיְּטָ, בֵּי אַנְדְּעָרָעָט פָּאַקְרִימָט אַונְ בֵּי עַטְלָעָכָעַ זַיְגָּעַן דִּי הַיְטָלָעָן גַּעֲוָעַן טִיפְ אַרְאַפְּגָּעָרְוקָט אַבְּעָרָן קָאָפְּ. דָּאָס זַיְגָּעַן גַּעֲוָעַן אִינְגָּלְעַד מִיטְ אָוּמְרִיְּנָעַ קָעְפָּלָעַד. מַעַן הָאָט זַיְעָרְ גַּדְיָנָגְגָעָנָט דָּעַרְקָאַגְּעַן אַיזְ אִנְגָּלְעַד זַיְן הַיְטָלָעָן. זַיְן הַיְטָלָעָן אַיזְ אַלְעָמָאל גַּעֲוָעַן אַטְיָפְעַ אַונְ אַיזְ גַּעֲוָעַן אַרְאַפְּגָּעָרְוקָט אַבְּעָרָן גַּאֲנָצְן קָאָפְּ, כְּמַעַט בֵּין דִּי אַוְיָגְגָן.

לִיְבָעַלָּעַ דָּעַם שַׁוְחָתָס הָאָט זִיךְ פָּאַרְקְלִיבָּן אַוְיָפְן הַעֲכָסְטָן סְלָוֶפְ פָּוּן פִּלוּיט, וּאוֹ עַר אַיזְ גַּעֲזָעַן גַּאֲנָצְן רְוָאַיקְ, שְׁטָאַרְקְ פָּאַרְטִּיְּפָט אַיזְ זִיךְ גַּעֲזָעַן אַיזְ עַר נִיטְ וְיֵי גַּעֲוָיְנִילָּעַד, נַאֲרַ מִטְ דִּי פִּיס אַוְנְטָעַר זִיךְ, אַיְיךְ דִּי שְׁפִּיצְיָהָן פִּינְגָּעָרְ, הַיִּסְטָעָן.

בְּעַרְעָלָעַ אַיזְ אַזְוִילְ גַּעֲשְׁטָאַגְּעַן אַונְ בָּאַטְרָאַכְּטָ דָעַם עַולְם אִינְגָּלְעַד. זַיְן בְּלִיק אַיזְ בָּאַלְ אַרְוִיף צַו לִיְבָעַלָּעַן, אַוְיָפְן שְׁפִּיצְיָהָן סְלָוֶפְ. פָּוּן אַנְהָוִיבְ הָאָט בְּעַרְעָלָעַ גַּעֲמִיְּנָט, אַזְ לִיְבָעַלָּעַ קְלִיְּבָט זִיךְ אַרְוָנְטָעַרְשָׁפְרִינְגָּעַן. עַר הָאָט גַּעֲוָאָרָט אַוְיָפְן מַאֲמָעָנָט, וּוֹעֵן לִיְבָעַלָּעַ וּוֹעֵט אַרְוָנְטָעַרְשָׁפְרִינְגָּעַן אַונְ דֻּעְמָאָלָט וּוֹאָלָט עַר זִיךְ אַרְיְוָגְעָכָאָפְט אַוְיָפְן זַעֲלָבָן סְלָוֶפְ אַונְ וּוֹאָלָט בָּאַוְיָזָן, אַוְ עַר קָעַן שְׁפְרִינְגָּעַן נַאֲרַ בְּעַסְעָרָ.

לייבעלע איז אבער ניט געשפונגגען. בערעלע האט פארשטיינען, איז
לייבעלע האט עפער א גאנץ אנדער זיך אויפן געדענק. לייבעלע האט
מסתם פארטראקט עפער א שפיל. בערעלע האט ניט געהאט קיין געולד
צו ווארטן. האט ער דעריבער גלייך זיך געוענדט צו לייבעלען מיט ער
דאזקער פריאגע :

— לייבעלע, וואס ביסטו ?

א נארישע פראגע, א יא ? באדארפט האט ער, דאקט זיך, גאר פרעגן

— לייבעלע, וואס טוסטו ?

גאר אויב איר דענקט איזוי, איז א סימן איז איר קענט ניט און איר
פארשטייט ניט קיין אינגלעך. איזא פריאגע פאסט פאר א דערוואקסענען,
אבער ניט פאר א אינגל. א אינגל פארשטייט זיך אויף איז אנדער אינגל
זיער גוט.

א אינגל וועט ניט פרעגן בי איז אנדער אינגל, וואס ער טוט, בי
ואנען ער וועט ניט וויסן פריער, וואס ער איג.
ויל א אינגל לעבט מיט זיין בח'הdimon, זיין פארשטיולונגס-קראפט,
אנדער פאנטאייע. ער קען זיין, וואס ער מאכט בי זיך אפ צו זיין איז אט
אווי האנדלט ער. דערפאָר זיינען אינגלעך איזוי אפט א רעטעניש פאר
דערוואקסענע מענטשן.

א דערוואקסענע מענטש וועט אמאַל, ווי א אינגל שפרינגעט צום הימל
галאט איז דער וועלט אַריין, אנדער שטיטיט אויף אלע פיר און שפרינגעט
אויף די הינטערשטט פיס איז איז זיט, אנדער אין דער אנדערער. ער
דערוואקסענע מענטש קען מיינגען, איז דער אינגל איז אראָפ פון זיינען, ער
מאכט א טוות. נײַן, דער אינגל איז ניט משוגען, מער נײַן, ער איז בשעתה
מעשה ניט קיין אינגל, נאר אַ ציג, אנדער אַ וואָלף. איזוי האט דער אינגל
בי זיך אַפְּגַעְמַאָכֶט איז איזוי איז ער.

מאכט ער בי זיך אַפֶּ, איז ער איז אַ ציג — שפרינגעט ער איז דער
הויך. מאכט ער בי זיך אַפֶּ, איז ער איז אַ וואָלף, דערפאָר איז דער אנדערער, אויף
די הינטערשטט פיס איז איז זיט, אנדער אין דער אנדערער, יעדעס מאַל,
ווען ער דערפאָר אויסדריען דעם קאָפֶ. אַ וואָלף, וויסט איר דאָז, מון הסתמן,
דרײַט דעם קאָפֶ מיט די הינטערשטט פיס.

גאנץ אַפֶּט העלפֶט זיך דער אינגל אַרוֹיס מיט אַ קלאנג, אנדער אַ צייכן,
ויל ער זיין אַ פערדה, למשל, — היזושעט ער. וויל ער זיין אַן אַקְסַט —
מודיז-יקעט ער. וויל ער זיין עפער אַנדערש, העלפֶט ער זיך אַרוֹיס מיט

א צייכן : זיין היטל העלפט אם ארכוס זיער א סך און אמאל אויך זיין
קאפאטקע.

פארדרייט ער דעם קז'ויראך אינגענץן אויף הינטן אייז ער — א סאל-
דאט. פארדרייט ער דעם קז'ויראך אויך א זייט אייז ער — א קאוזאך. פאר-
רייט ער דעם קז'ויראך אינגענץן אויף ארכוס אייז ער א פריסטאו, א
פאליצימייסטער, אדער גאר א גענעראל-גוברננטאָר.

ויל ער זיך פארשטיילן פאר א בלידן, מאכט ער צו די אויגן. ויל
ער זיך פארשטיילן פאר א הינקדיקון, בויגט ער איין אויס פום. ויל ער
זיך פארשטיילן פאר א קיסר, דארף ער שוין אנקומען צו זיין קאפאטקע.
ווען ער האט ניט קיין קאפאטקע אייז שלעכט. און אינגל און א קאפאטקע
קען קינמאָל קיין קיסר ניט זיין. אווי פירט זיך פון ימים קדמוניים. האט
א אינגל א קאפאטקע קען ער צו יעדער ציט ווערן א קיסר. ער דארף
נאָר איבערקערן די קאפאטקע אויך ער לינקער זיט און שוין — ער אייז
קיסר — כ'מיין, ווען די איבעריקע אינגלען ווילן אים. ווען זי זיילן אים
ניט, העלפט די קאפאטקע אויך ניט. מיט א קאפאטקע קען מען ווערן א
קיסר — מען קען זיך איבערטען, אודער אפֿילו איסוינויגען. אין שטעל
אייז געווען א אינגל, וואָס פֿלעגט אַזוי לאָנג ווינען, בין וואנען ער פֿלעגט
איסוינויגען מען זאל אים מאָכוּן פֿאָר אַ קיסר.

איצטער פֿאָרְשְׁטִיטִיט אַיר שוין פֿאָרוֹוָאס בערעלע האט געפרעגט :

— לַיְבָעָלָע, וְאָס בִּיסְטוּ?

אוודאי האט ער באָדָאָרֶפֶט אַזוי פרעגן.

— לַיְבָעָלָע, וְאָס בִּיסְטוּ? — האט בערעלע אַיבָּעָרְגָּעָרְעָגָט נאָכָּאָמָּאָל,
ווען ער האט ניט באָקוּמָען קיין באָלְדִּיקָּן ענטפֿער.
לייבעלע האט זיך אַנְגָּהוּבָּן דִּירָן אויפֿן אַרט. אַ פֿאָר מָאָל האט ער
אַ מָאָר גַּעֲתָאָן מִיט די הענְטָלָעָד, אווי ווי מיט פֿלְגָּלָעָן, אָוָן מִיטָּן צוֹנָג
האָט ער אַיסְגָּעְלְקָלְאָפֶט עַטְלָעֶכֶל קָלָאָגָעָן, וואָס האָבוֹן אַפְּגָעְלְקָלְגָּעָן ווי :

— קלָוּ, קלָוּ, קלָוּ.

פֿאָר בערעלען אייז די זאָך גְּלִיךְ קָלָאָר גַּעְוָוָאָרָן. עַס אייז גַּעְוָוָאָרָן
קלָאָר, ווי דער טָאג, אָוּ לַיְבָעָלָע אייז אַ בּוּשָׁל, אַדָּעָר אַ שְׂטָאָרָן, אָוּן זִצְט
אויף זיין גַּעַסְטָן.

דאָס אייז גַּעְוָוָעָן קָלָאָר ניט נָאָר פֿאָר בערעלען, נָאָר פֿאָר אַלְעָ אַיבָּעָרְקָּע
אַינְגָּלָעָד. עַס אייז גַּעְוָוָעָן אַנְהָוּבָּן פְּרִילִינָּגָע ווען די פֿוּגָּל זִיבָּעָן צְוִירִקְגָּעָד
קָוָמָעָן פּוֹן די ווּיטָעָ לעַנדְעָר, וְאָוּ זַיִּה האָבוֹן גַּעְוָיְנְטָעָרָט, אָוּן האָבוֹן זיך

גענו מען צו בויען געסטן, ליגן איערלעך און אויספֿרִין קלינגע פִּיגֶעַלְעָד.
די בושלס זיינען געוווען פון די ערשות אנטזוקומען יעדן פרילינג. זי פַּלְעָג
קומוּן ווי אלטַע באַלְעַבָּאַטִּים צו זיך אהַיִם. זי האַבָּן געהאַט אַ שטענדיקָן
געסטן, אויף אַ הוֹיכָן אַלְטָן בּוּם, ביַם גָּלוּח אַין גָּארְטָן.

אַ גאנַצְן טָאגּ פְּלַעַגּ מַעַן זַעַן אַרוּמְפֿלְעָן, דָּאס אַיִנְעָם אַן דָּאס
דעַם אַנדְעָרָן פָּוֹן אַטְדָּה גְּרוּיטָע, שְׁינִיעַ פּוֹיגְלָעַן, מִיטְדָּה לְאַנְגָּעַ
שְׁנַאֲבָלָעַן אַן בְּרִיטִיעַ פְּלִיגְלָעַן. גְּעוּווִינְלָעַךְ פְּלַעַגּ זַי נִיטְפְּלִיעַן מִיטְלִיְּיָ
דיַּיָּן, אַמְּאַלְהָאָט אַיִנְעַ גַּעֲטָרָאָגָן אַיִן אַיר לְאַנְגָּן שְׁנַאֲבָלָךְ אַ טְרוּקְעָנָעָם
צְוַיִּיגְלָאָוִיף צו פְּאַרְרִיכְטָן דָּעַם גַּעַסְטָן אַן אַמְּאַלְהָאָט דיַ צְוַיִּיטָע גַּעֲטָרָאָגָן
אַיִן שְׁנַאֲבָלָךְ אַ לְאַנְגָּן שְׁוֹאָרָצָן שְׁלָאָנָגָן, פָּוֹן דיַ אַרוּמִּיקָּעַ זְוָמָפָּן, אויף אַנְבִּיסָּן,
אַדְעָרָאָוִיף וּזְאַרְמָעָם. וּזְעַן בִּידְעַ פְּלַעַגּ זַיְךְ צְוַאַמְּעַנְקָוּמָעָן אַיִן גַּעַסְטָן,
פְּלַעַגּ זַיְךְ אַבְּהָיְבָן אַ לְאַנְגָּעָר אַן אַ פְּרִינְטְּלְעַכְּעָר שְׁמוּעָם, וּזְאָס אַיִן באָ
שְׁטָאַגְּנָעָן פָּוֹן עַטְלְעַכְּעָר קְלָאַנְגָּעָן:

— קלָה, קלָה, קלָה.

— קלָה, קלָה — פְּלַעַגּ זַאְגָּן דָּעַר "ער" צו דָּעַר "זַי", וּזְאָס הָאָט
גַּעַקְעַנְטָ מִינְיָעָן: — וּזְאָס מַאֲכָסְטָן, מִין טִיעַרְנִיקָּעָ?

— קלָה, קלָה, קלָה — הָאָט גַּעַנְטְּפְּעָרָט דיַ "זַי", וּזְאָס הָאָט מַסְתָּמָם
גַּעַמְיָינָט: — אַ דָּאַנְקָ פָּאָרָן פְּרָעָגָן, אַיךְ פִּילְ זַיְךְ גּוֹטָן.
אַן אַזְוֵי פְּלַעַגּ זַיְךְ קְלוּקָעָן אַ צִּיִּיט, בֵּין עַס פְּלַעַגּ זַיְךְ מִיאָס וּוּרָן
אוֹן זַיְךְ פְּלַעַגּ אַנְטְּשָׁוִוִּיגָן וּוּרָן.

די אַינְגָּלְעָדָה האַבָּן דְּרַאְרַץ געהאַט פָּאָר די שְׁטָאָרָכוֹן, וּוַיְיל דָּאס גַּאנְצָע
שְׁטָעַטָּל, סִיְּ גּוֹיִם אַן סִיְּ אַידָּן, להַבְּדִיל, האַבָּן זַי גַּעַהְאַלְטָן פָּאָר גּוֹטָע
פְּרִיגָּל, הָגָם קִיְּגָעָר הָאָט נִיט גַּעַוָּאָסְטָ פָּאָרוֹזָס. דָּעַרְפָּאָר האַבָּן זַיְךְ דיַ
אַינְגָּלְעָדָה נָוקָם גַּעַוְועָן אַיִן דיַ שְׁוֹאָלָבוֹן. עַס אַיִן גַּעַוְועָן אַמְּצָוָה צוֹ צַעַ.
שְׁטָעַרָן אַ שְׁוֹאָלְבָּן-גַּעַסְטָ אַן אַלְעָלָה האַבָּן גַּעַוָּאָסְטָ פָּאָרוֹזָס.

צְוַיִּישָׁן פָּאָלָק גִּיטָּ אַרְוֹם אַ לְעַגְעַנְדָּע, אַו בְּשַׁעַת דָּעַר בֵּיתְהַמְּקָדֵש
הָאָט גַּעַבְּרָעַנְמָה, האַבָּן אַלְעָלָ פְּוִיגָּל אַיִן הַיְלָל גַּעֲטָרָאָגָן וּוֹאָסְטָרָאָן זַיְעַרְעָ
פִּיסְקְּעַלְעָדָה אַן גַּעַגָּסָן אוֹיף דיַ פְּלָאָמָעָן. נַאֲרָ דיַ שְׁוֹאָלָבוֹן האַבָּן צְוַיִּישָׁן
זַיְעַרְעָ פִּיסְלָעָדָה גַּעֲטָרָאָגָן טְרוּקְעָנָעָ צְוַיִּיגְעַלְעָדָה אַן גַּעַוָּאָרָפָן
זַיְךְ אַיִּיפָּן פִּיעַרְ. דָּעַרְפָּאָר הָאָט גָּאָט גַּעַשְׁטָרָאָפָט דיַ שְׁוֹאָלָבוֹן מִיטְ דְּרִיטָע
פִּיסְלָעָדָה אַן דָּעַרְפָּאָר אַיִן אַמְּצָוָה צוֹ צַעַשְׁטָרָעָן זַיְעַרְעָ גַּעַסְטָן אַיִן צַעַ.
ברָעָכָן זַיְעַרְעָ גַּעַפְּינְטְּלָעָט אַיְעַרְלָעָדָה. דָּאס אַיִן דיַ נְקָמָה וּזְאָס אַיִּדְישָׁע
קִינְעָרָ קָעָנוּן פָּוֹן זַיְךְ גַּעַמְעָן פָּאָרָן חָוָרָבָן בֵּיתְהַמְּקָדֵש.

פארשטייט זיך, איז קיין אינגל וואלט ניט געקענט אײַנפֿאָלן צו פֿאָר-
שטעלן זיך פֿאָר אַ שוואָלְבּ, ווֹאָס האָט געהאָלְפּוּ טיטוֹס הרשע, ימְחַ שְׁמוֹ,
צַו חֲרוֹב מַאֲכֵן דַעַם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ.
אַ שְׁטָאָרְךָ, זַעַם אַיר, אַיְזַ שְׁוִין עַפְעַס אַנְדָעֶרֶשׁ. עַר אַיְזַ אַ שְ׀יִינְעָר,
רַיְינְעָר אָוּן אַנְשְׁטָעַנְדִּיקְעָר פּוִיגָּל. עַר האָט אוֹודָאִי באַדָּרְפּט זַיְינְ פּוֹן דַי
ערַשְׁטָע צְוִישָׁן דַי פִּיעָרַלְעָשָׂעָר, ווֹאָס האָבוֹן גַּעַלְאָשָׁן דַי פְּלַאְמָעָן פּוֹן ברַעַי-
געַנְדִּיקָן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ.

אכטער קאפאיטל

לייבעלעס "קלו, קלו, קלו" איז געווען אַ קלארער ענטפער, אַבער
בערעלע האט באדראפט וויסן מערכ.

נו, גוט, ער האט שוין געוואסט, אָז ליבעלע איז אַ שטארך אָז
ויצט אויפֿן נעסט. ער האט נאָז אַבער באדראפט וויסן אויף ווּאס ער
ויצט. אַ שטארך זיצט דאָך ניט גלאָט אִין דער וועלט אַריין. ער דאָך דאָך
אויף עפֿעס זיצן. ווּען ער זיצט ניט, שטיט ער געווינלעך אויף אִין פֿום.
האָט שוין געליגט אַיעיר? — האָט בערעלע אַרײַפֿגעשריען זיַין
פראגען.

— קלו, קלו, קלו, נײַן, — האָט לייבעלע געענטפערט פֿון זיַין נעסט.

— פֿאַרוֹאָס?

— קלו, קלו, קלו, עס אָז נאָז צוּ פרֵי.

לייבעלע האָט געיזאגט דעם אָט. עס אָז נאָז געווען צוּ פרֵי אִין דעם
פרילינג-סְעָזָן צוּ לִיגָּן אַיעָר. קִיָּין פּוֹגֶל האָט נאָז ניט געליגט קִיָּין
אַיעָר אָז ליבעלע האָט דעריבער נאָז אוּיך ניט געקענט לִיגָּן קִיָּין אַיעָר,
אין דער פָּאנְטָזְיָע, פָּאַרְשְׁטִיט זִיךְ.

בערעלע אָז נאָז אַבער אלְזַ ניט אַפְגַּעַשְׁתָּאָנָעַן — ער האָט געוואָלט
ווּיסָן מערכ.

— ווּאס בִּיסְטוּ, — האָט ער ווּיטָעָר גַּעֲפַרְעָגָט, — אָז "ער", צִ אָ
"זִיךְ"?

דאָס האָט בערעלע זִיךְ נוּיטִיק באדראפט וויסן. אויב לייבעלע אָז
אַ שטארך האָט ער געקענט זיַין נאָר אַיִינָס פֿון דִּי בִּידָע — אָז "ער",
אדער אָ "זִיךְ". אויף אַזְוִי פִּיל האָט בערעלע געוואָסָט, אָז פּוֹגֶל זִינְעָן,
להבדיל, ווי מענטשָׁן — זִיךְ גִּיעָן אַין פָּאַרְלָעָד — אָז "ער" מיט אָ "זִיךְ".
אַ נְכָר מיט אָ נְקָבָה, אַ מאָן מיט אָ ווּיבָן.

**אויף אט דער פראגע האט בערעלע אויך באלאד באקומווען אַ קלאָן
ענטפער :**

— קלוי, קלוי, קלוי, אַן "ער", — האט לייבעלע אַרגונטער געשערין.

— טא וווערד איז דיין "זוי"? — האט בערעלע געפרעגעט.

— קלוי, קלוי, קלוי, איך בין אַן אלמן, — האט לייבעלע גענטפערט.

מערד קיין פראגן האט שיין בערעלע ניט געדאָרט שטעלן, וויל ער האט שיין ניט געהאט וואָס צו פראגן. ער האט שיין געוואָסט אלץ, וואָס ער האט באָדאָרט וויסן.

ווי נאר ער האט זיך דערוואָסט, אַו דער פלאָץ פון דער "זוי" איז נאָך ניט פֿאָרְנוּמָעָן, האט ער, ווי אַ קעָצָל, זיך אַרְוִיְּגָעָלְקָלְעָטָעָרט אַוְיפָּן צוֹוִיטָן הויָכָן סְלוֹפֶן פְּלוֹיט אָוָן אֵין אַ רְגָע אַרוּם האט ער שיין געַלְקָעָט אַלְסָן דִּי "זוי" פָּוֹן דער שְׁטָאָרָךְ פָּאָרְלָה. לייבעלע האט גָּאָרְבִּיט געהאט קעָגָן. אַדרְבָּה, ער אַיְן געווען צוֹפְּרִידָן פָּוֹן בערעלע אַינְגָּאָל. עַס אַיְן דָּאָךְ פָּאָרְשְׁטָעַנְדָּעָךְ אַן "ער" דָּאָרָף הָאָבָּן אַ "זוי".

אַ ווֹיְלָעַ הָאָבָּן בִּידְיוּ חֲבָרִים גַּעֲלָקָעָט אַיְנָעָרָ צָוָם אַנְדָּעָן אֵין פּוֹלְעָר האַרְמָנִיאָי, אַבָּעָר באָלָד אַיְן דער שְׁלוּמְבִּית צְעַשְׁטָעָרט געוואָאן.

געַנוּמָעָן האט זיך עַס דערפָּוֹן, וואָס אַיְנָעָרָ האט דָּעָם אַנְדָּעָן ניט געוואָאלְטָ פָּאָלְגָּן אַ גָּאנְגָּן.

שְׁטָאָרָן, ווי אַיר ווַיִּיסְטָן, קעַנְעַן לְאָנְגָּ נִיט אַיְנָזִיצָן אַוְיפָּן גַּעַסְטָן. אַלְעַ ווֹיְלָעַ פְּלוֹיט אַוּעָק אַיְנָעָרָ, אַדָּעָר דָּעָר צוֹוִיטָעָר, צו בְּרַעְנָעָן עַפְּעָם. אַונְזָעָרָעָ אַינְגָּלְעָדְשְׁטָאָרָן הָאָבָּן אוּיךְ באָדָאָרט טָאָן דָּאָס אַיְגָּעָן.

— גַּיְיָ בְּרַעְנָגָ מִיר אַ שְׁלָאָנָגָ — האט פְּלוֹצִים ליְבָעָלָעָ באָפְּוָילָן, — מִיר חַלְשָׁת דָּאָס הָאָרָץ.

— נִין, גַּיְיָ דָוָ — האט בערעלע גענטפערט.

— פָּאָרוֹוָס עַפְּעָם אַיךְ? — האט ליְבָעָלָעָ געפרעגעט אַבְּיסָל פָּאָרָדְרָאָסְקָן.

— וויל דָו האָסָט אַלְיָין גַּעַזְגָּט, אַו דָו בִּיסְטָ דָעָר "ער", — האט בערעלע גענטפערט פָּאָרְעָקָשָׂט.

ליְבָעָלָעָן האט דָאָס נאָךְ מעָר פָּאָרְדָּרָאָסְן, וויל ער האט געוואָסט אַו בערעלע האט געהאט רְעַכְתָּ. ער האט אַבָּעָר נִיט געוואָאלְט נַאֲכָגָעָבָן, וויל ער האט געפְּילָט, אַו סּוֹפִּיכְלָסְטָוָף אֵין ער דָאָךְ געווען דָעָר יְעַנְיקָעָר, וואָס האט אוּסְגָּעָטְרָאָכָט דִּי שְׁפִּילָ. ער האט געווכָט אַן אוּסְטוּיגָ אֵין באָלָד געפּוּעָן.

— ניט גוט, — האט לייבעלע איסגעשריען, — און ער און זיין דאָרפן זיין איז אין געסט.

די גערעכטיקיט פון אט דער טענה האט בערעלע אויך באַדערפֿט איזנצען. ער האט אבער אויך ניט געוואָלט נאָכגעבן און ער האט באַלד געפּונען אַתירוץ:

— איך קען דאָך ניט אַרוֹפְּקִירְכִּין צו דיר אויפּן סְלֻּופּ, — האט זיך בערעלע פֿאַרְעָנֶטְפּֿערְטָם.

— ניט גוט, — האט לייבעלע ווַיְטַעַר געטענען. בערעלע האט ניט געהאָט ווָאס צו ענטפּוֹרְן. דאָס מַאל אַיז שווין לַיְבָּעֵלָעַ גַּעֲוֹעַן גַּעֲרַעַמְתָּן. אַזְּוִי פִּרְטַּזְצַּדְצַּעְדָּה זיך שווין פון ששת ימי בראשית אַיז זיין ער און זיין פון דער שטָּאָרְךְ-פָּאַמְּלִיעַ דָּאָרְפָּן זִיכְּרָן אַיז אין געסט.

אַיז אַז עַס אַיז ניט גוט, אַיז ניט גוט. מען קען דאָך ניט שפְּלִין אַיז עפָּעַם, ווָאס אַיז ניט גוט. אַשְׁפֵּיל קען אַנְהַאֲלָתָן כְּלִיזְמָן דִּי אַילְזָוִיעַ אַיז דָּאָ ; ווּעְרָת דִּי אַילְזָוִיעַ צַעַשְׁטָעַרְטָם, אַיז אוּס שְׁפֵּיל. אַז אַז עַס אַיז אוּס שְׁפֵּיל אַיז שווין נִיטָּאָ מַעַר ווָאס צו זִיכְּרָן שְׁפִּיצְ-סְלֻּופּ.

אַין אַרגְּעָ אַרום אַיז לייבעלע אַרוֹנָּנֶטְרָגְּעַשְׁפְּרָגְּעַן אַז בערעלע נַאֲך אַים. דִּי שְׁפֵּיל אַיז קָאַלְיָעַ גַּעֲוֹאָרְן פָּאָר בִּידָּן.

דער גַּעֲוֹיְרָבָּל אַרום יָדוֹעַ דַּעַם אַלְטָנוֹס פְּלוּוּטָה אַזְּרָמָאָל אָפְּ — גַּעֲשָׁעַלְטָן וַיְיַדְרָךְ אַכְשָׁוֹתָן. דִּי אַינְגָּלְעָעָן, ווָאס זִינְגָּעָן שְׂוִין אַרְאַפְּגַּעַשְׁפְּרָבָּן גַּעַן, זִינְגָּעָן גַּעַבְּלִיבָּן זִיכְּרָן אַוִּיףָד דַּעַד אַוִּיףָד שְׁפִּיצְ-פִּיגְגָּעָר. דִּי ווָאס זִינְגָּעָן גַּעַוְוָעָן אַוְיָבָן, אַזְּנָבָן זִיךְּרָן גַּעַבְּלִיבָּן שְׂפִּירְגְּגָעָן, זִינְגָּעָן גַּעַבְּלִיבָּן פָּאָרְגָּלְיוּעָרְטָן אַיז זַיְעָרָעָ פָּאָזָן. דִּי ווָאס זִינְגָּעָן גַּעַבְּלִיבָּן הַעֲגָעָן אַוִּיףָד דִּי הַעֲנַטְלָעָן אַזְּנָבָן פִּסְלָעָן. אַלְעָ אַינְגָּלְעָעָן הַאֲבָן גַּעַוְוָאָסָטָן, אַז ווָעַן בערעלע אַזְּנָבָן לייבעלע קָוּמָעָן זִיךְּרָן צַוְּצָאָמָעָן פְּנִימָ-אַלְפָנִים מוֹזָעָ עַפְּעַס אַרוֹסְקָוּמָעָן — אַקְרִיגָּן, אַדְעָר אַגְּשָׁלָעָגָן, — אַזְּנָבָן קִינְעָרָה אַטָּעָס נִיט גַּעַן ווָאָלָט פְּאַרְפָּעָלָן. ווּעַלְכָּעָר אַינְגָּלְעָעָן אַטָּעָס נִיט לִיב אַז זַעַן, וַיְיַדְרָאָן אַז שְׁלָאָגָן זִיךְּרָ ?

בערעלע אַזְּנָבָן זִינְגָּעָן גַּעַוְוָעָן, וַיְיַדְרָטָן עַס — אַפְּ אַפְּ הַעֲנָדָה. אַזְּוִי האט מען אַמְּאָל גַּעַרְפָּן יָנְגָּעָן אַינְגָּלְעָעָן, ווָאס זִינְגָּעָן אַלְעַמְּאָל באַשְׁתָּאָגָעָן. אַוִּיףָד זִיעָרָס אַזְּנָבָן גַּעַוְוָאָלָט נָאָכְגָּעָבָן אַוִּיףָד אַחֲרָ אַיְנָעָרָ דַּעַם אַנְדָּעָן. נָאָוָן אַזְּוּעָלְכָּעָ אַינְגָּלְעָעָבָן בְּאַגְּגָעָנָעָן זִיךְּרָן, מוֹזָעָן עַפְּעַס אַרוֹסְקָוּמָעָן.

דאָס מַאל הַאֲבָן אַבְּעָר דִּי אַינְגָּלְעָעָבָן גַּעַמְּאָכָּת אַטָּעָת. בערעלע אַז לייבעלע הַאֲבָן נַאֲך נִיט גַּעַהָאָט פְּאַרְוָאָס צו קִרְיגָּן זִיךְּרָן, אַדְעָר צו שְׁלָאָגָן

זיך. פארקערט, זי האנן געהאט דעם מוט צו שפילן זיך. עס איז געועען
ביהי זי ניט מעיר ווי אן אנטראקט, אדער אַ הפסקה, צוישן איז שפיל און
אן אנדערער. אימיצער האט נאָר באַדערפט עפעס פֿאַרװוֹלָגָן.
בערעלע איז געוען דער ערשותער מיט אַ פֿאַרװוֹלָגָן:
— לאָמֵיר שפילן שלִישֶׁלֶך.

שלִישֶׁלֶך איז געוען דַי בעסטע שפיל אין שטעלן און בערעלע האט
אט דַי שפיל זיינער ליב געהאט.
עס איז טאָקע געוען זיינער אַ שיינע שפיל — אַ שפיל אַין קיסרים,
געגעאָלָן אַן חילוֹת. די שפיל אַין אַנְגַּעֲגָנָן אַט אָזִי:
די אַינְגָּלֶיךְ פֿלְעָגָן זיך פֿאַרְטִּילְן אַין צוֹויִי מְחֻנוֹת. יעדע מְחַנָּה האט
געהאט אַיר קִיסְר. יעדער קִיסְר האט געהאט זיך געגעאָלָן אַין זִין אַרְמִי.
ביידע מְחַנָּה פֿלְעָגָן זיך אַוִּיסְטָעָלָן אַיְnu אַנְטְּקָעָן דַעַר אַנְדְּעָרָעָר
און דָאָן האט דַעַר קִיסְר פֿוֹן דַעַר ערשותער מְחַנָּה אַוִּיסְטָעָרָעָן:
— שלִישֶׁלֶך, מִינְס אַין דִּינְס.

— שלִישֶׁלֶך, דִּינְס אַין מִינְס, — האט דַעַר קִיסְר פֿוֹן דַעַר צוֹוִיטָעָר
מְחַנָּה געגענְטְּפֿערָט.
— שֵׁיךְ דִּין פָּאָלָק, — האט נאָך דַעַם אַוִּיסְטָעָרָעָן דַעַר קִיסְר פֿוֹן
דַעַר ערשותער מְחַנָּה.
— מִינְס פָּאָלָק אַין קְרוֹאנְק, — האט אוֹיפְּט דַעַם געגענְטְּפֿערָט דַעַר קִיסְר
פֿוֹן דַעַר צוֹוִיטָעָר מְחַנָּה.
— מִינְס אַין אַוְוָקְעָפָאָרָן, — האט פֿאַרְעָנְדִּיקְט דַעַר קִיסְר פֿוֹן דַעַר
ערשותער מְחַנָּה.
און טאָקע באָלָד נאָך דַעַם אַין אַיְנָעָר פֿוֹן זִין חִיל אַוְוָקְעָלָפָן אַין
דַעַם צוֹוִיטָנָס לאָגָעָר.

די קוֹנְץ פֿוֹן דַעַר שפיל אַין באַשְׁטָאָנָן אַין אַנְטְּלוֹיְפָן צוֹרִיק. אָזִי
זיך, ווי דַעַר שלִיחָה פֿוֹן דַעַר ערשותער מְחַנָּה אַין אַנְגַּעֲגָנָן, פֿלְעָגָן זיך די
סַאלְאָטָן פֿוֹן דַעַם צוֹוִיטָן קִיסְר זיך אַוִּיסְטָעָלָן אַין צוֹויִי רִיעָן אַין הִיטָּן
זִין יעדן קָעָר. דַעַר שלִיחָה האט באַדְאָרֶפֶט פֿרָעָגָן בְּיַם קִיסְר, וואָס עַד מְאַכְּט,
וואָס מְאַכְּט זִין ווַיְבָ אַון זִינְעָ קִינְדָעָר אַון בשעת מעשה מאָכוֹן הַכּוֹנָת אַיְרָפָ
אַנְטְּלוֹיְפָן. באַמָּת האט עַר באַדְאָרֶפֶט זיך אַרְוִיסְרִיְּסָן, ווַיְלִיל מִיט גּוֹטָן האט
מען אִים נִיט גַּעֲלָאָט. דָאָס האט זיך שָׂוִין געוענדט אַון דַעַם אַינְגָּל. אַין
ער געוען אַ פֿלְינְקָעָר אַינְגָּל, אַ באַוְוָגְלָעָכָעָר אַון אַ שְׁטָאָרָקָעָר, האט עַר
זיך געוען אַרְוִיסְרִיְּסָן. אלָא נִיט, אַין עַר גּוֹנוֹמָעָן גַּעֲוָאָרָן גַּעֲפָאָגָעָן.

דעמאָלט איז ער שוין פֿאַרְבִּילְבִּין אַ סַּאלְדָּאַט בֵּי דַעַם אַנְדָּעַר קִיסְּר.

נאָכֵן עֲרַשְׁתָּן שְׁלִיחָה אַיְזָן גַּעֲגָנְגָעָן אַ צְוִוִּיטָעָר, אוּפֶּךְ צְרוּקִיךְ.

— שְׁלִיְּשְׁלִיךְ, האַט שוין גַּעֲשְׁרִיעָן דַעַר צְוִוִּיטָעָר קִיסְּר.

— שְׁלִיךְ-שְׁלִיךְ, — האַט גַּעֲעַנְטְּפָעָרְטָן דַעַר עֲרַשְׁתָּעָר.

— שִׁיק דִּין פְּאַלְקָן.

— מִינְיָנְעָר אַיְזָן קְרָצְנָךְ.

— מִינְיָנְעָר אַיְזָן אַוּוּקְגַּעְפָּאָרְטָן.

און אַזְוִי האַט זַד דַי זַד אַיְבָּרְגָּעַחוֹרְטָן נַאֲכָמָל אָוֹן וּוִידָּעָרְאָמָל אָוֹן וּוִיְּטָעָר אַמָּאַל. דַי שְׁפִּיל אַיְזָן גַּעֲגָנְגָעָן אַזְוִי לְאַנְגָּבָן בֵּי אַיְזָן קִיסְּר צִיְּטָן גַּעֲגָנְצָן גַּעֲבְּלִיבְּן אַן חִילְּלָה, אַדְעָר עַס אַיְזָן גַּעֲוָאָרָן שְׁפָעָט אָוֹן עַס אַיְזָן צִיְּטָן גַּעֲוָעָן צַו גִּין מְנֻחָה דָּאוּנוּן.

עַס האַט זַד אַבְּעָר גַּעֲמָאָכָט נִיט אַיְינְמָאַל, אַזָּה דַי שְׁפִּיל זַל זַד אַפְּבָּרְעָכָן אַיְנְמָיְטָן צְוִילְבָּד דַעַם, וְואָס אַ קִּיסְּר, נִיט וּוּלְנָדִיק אַרְוִיסְגָּיִיךְ אַיְנְמָיְטָן. גַּעֲשְׁלָאָגְגָעָנְעָר, פְּלָעָגָט גַּעֲפְּנָגָעָן אַ תִּירְזָץ אָוֹן זַיְּ אַיְבָּרְדְּרִיְּסָן אַיְנְמָיְטָן.

אַבְּעָר וּזְיַי אַזְוִי דַי שְׁפִּיל האַט זַד נִיט פְּאַרְעָנְדִּיקָט אַיְזָן אַלְעָמָל גַּעֲוָעָן שְׁוּעוּר זַי אַנְצָהָוִיבָן. דָּאַס אַיְזָן גַּעֲוָעָן דָּעַרְפָּאָר, וְואָס אַלְעָ אַיְנְגָלְעָד הַאֲבָן גַּעֲוָאָלְטָן זַיְּן קִיסְּר אַן קִינְיָנְעָר האַט נִיט גַּעֲוָאָלְטָן זַיְּן קִין פְּרָאָסְטָעָר סַאְלָאָכָט. עַס אַיְזָן גַּעֲוָעָן זַיְּעָר שְׁוּעוּר צְוּנְיִפְּצּוּשְׁתָּעָלָן אַן אַרְמִי. מְעַן קָעָן דָּאַר נִיט מַאֲכָן אַן אַרְמִי פָּוָן גַּאֲלָעָ קִיסְּרִים.

מְעַן האַט דַעַרְבָּר גַּעֲמוֹתָן אַנוּוּגְּדָן דִּיפְּלָאָמָטִיעָן אַן טָאָקָט. דַי קִיסְּרִים הַאֲבָן בָּאַדְאָרְפָּט צְוָאָגָן דַי אַיְבָּרְיָקָע אַלְעָ גַּלְיָקָן אָוֹן אַמָּאַל אַיְיךְ אַוְנְטָעְרְקוּיְפָן מִיטָּעָפָע — מִיטָּאַ קְנוּפָלָה, אַדְעָר מִיטָּאַ צְוָאָגָן צַו לְאֹוֹן זַיְּ שְׁפִּילָן מִיטָּעָפָע אַ שְׁפִּלְצִיְּגָן.

גַּעֲוָעָן אַיְזָן שְׁטָעַטָּל אַיְנְגָגְלָעָ, וְואָס האַט גַּעֲהִיָּטָן אַהֲרָעַלְעָ. אַט דַעַר אַיְנְגָל אַיְזָן אַלְעָנְגָעָ צִיְּטָן גַּעֲוָעָן קִיסְּר אָוֹן וּוִיסְטָ אַיר פְּאַרְוּאָס? וּוְיִיל עַר האַט גַּעֲהָאַט אַלְעָנְגָעָם פְּעַרְדָּעַלְעָ, וְואָס האַט גַּעֲפִיְּפָטָן פָּוָן הַיְּנָטָן. אַנְשָׁטָאָט אַן עַק האַט דָּאַס פְּעַרְדָּעַלְעָ גַּעֲהָאַט אַ פִּיְּפָל. וּוּעַן מְעַן האַט גַּעַד בְּלָאָוֹן אַיְזָן דַעַם האַט עַס גַּעֲפִיְּפָט. אַט דַעַר אַהֲרָעַלְעָ האַט דָּאַס פְּעַרְדָּלְקָה קִינְיָמָל נִיט אַרְוִיסְגָּעָלְאָוָטָן פָּוָן זַיְּנָעָהָעָנָטָן. עַר פְּלָעָגָט לְאֹוֹן אַ פִּירָף טָאָן נַאָּר דַעְמָאָלָט, וּוּעַן מְעַן האַט אַיְם צְוָעָזָאָגָט נַוְּמָאָכָן אַיְם פָּאָרְ קִיסְּר. אָוֹן אַזָּה מְעַן האַט צְוָעָזָאָגָט — האַט מְעַן בָּאַדְאָרְפָּט הַאֲלָטָן וּוּאָרָט, אָוֹ נִיט וּוּאָלָט אַהֲרָעַלְעָ מְעַרְנִיט גַּעֲלָאָוָט בְּלָאָוֹן אַיְזָן דַעַם פְּעַרְדָּלָס עַקְעַלְעָ. בְּקִיצְרוֹרָה, אַהֲרָעַלְעָ אַיְזָן גַּעֲוָעָן קִיסְּר אַלְעָנְגָעָ צִיְּטָן בֵּי וּוּאָגָעָן עַס האַט אַיְם אַזְוָמָה

גליק געטראפַן. ער אוּ געאגנָגעָן זיך באָדוֹן מיט זיין פערדעלע אָוּן ער האָט עַם, דאס פערדעלע, דערטרונְקעָן. אהָרעלע האָט געוּווינְט עטלעכֶע טַעַג מיט ביטערע טַרְעָן. ער האָט נִיט נָאָר פֿאָרְלָאָרְן זײַן פערדעלע, נָאָר אוּיך זײַן קְרוּן.

אהָרעלע האָט זיך אֲפִילוּ נִיט געוּוואָלְט אָונְטַעְגָּעָבָן. ער האָט גַּעַז האָלְטָן די אִינְגָּלִיךְ אַיְן צְוָאָגָן, אָוּן בַּאלְד וּוּט אִים זײַן מַאְמָע בְּרַעְגָּעָן אַ צְוָוִיתְ פֻּרְדְּעָלָע, אוּיךְ מִיט אַ פֵּיעָפָּרְל, אָוּן אָוּן ער וּוּט זַיְן וּוּיטְעָר לְאָוּן פִּיפָּן, די אִינְגָּלִיךְ האָבָּן אִים אֲבָּעָר נִיט געוּוואָלְט גְּלוּבָּן. אהָרעלע האָט גַּעַסְטוּרָאַשָּׁעָט. ער האָט גַּעַזְגָּט, אוּ די וּוּאָס וּוּלְזָן אִים נִיט גְּלוּבָּן, וּוּט ער שְׂוִין קִינְגָּמָּל נִיט לְאָוּן פִּיפָּן פּוֹן זַיְן פֻּרְדְּעָלָע. דאס האָט אֲבָּעָר אוּיךְ נִיט גַּעַהְאָלְפָּן אָוּן אהָרְעָלָע אַיְן גְּבוּלְבִּין אִיםְ קִיסְּר.

וּוּ אִיר קָעְנְט זַעַן דָּעַרְפָּון האָט גַּעַמְוֹת גַּעַמְוֹת בֵּין וּוּאָגָּעָן מַעַן האָט גַּעַקְעָנְט צְוָאָמְנוּשְׁטָעָלְן די אַרְמִיְּעָן. עַס האָט זיך גַּעַמְאָכָּט נִיט אַיְנְמָאָל, אָוּן די הַכְּנוֹת צַו דָּעַר שְׁפִּילְ האָבָּן גַּעַנְוּמָעָן לְעַנְגָּעָר, וּוּ די שְׁפִּילְ גַּוְפָּא. אֲבָּעָר אָוּן מַעַן האָט זיך שְׂוִין אַמְּאָל אַוְיסְגָּעְלִיקְבָּן פְּלַעְגָּת גַּעַוְוִינְגְּלָעְךְ אַיְסְקָוּמְעָן, אָוּן בְּעַרְעָלָע אַיְן גַּעַוּעַן קִיסְּר אוּוףְ אַיְן זִיט אָוּיךְ דָּעַר צְוּוּיטָעָר.

עַס האָט אַגְּדָעָרְשָׁן נִיט גַּעַקְעָנְט זַיְן, וּוּילְ בְּעַרְעָלָע אָוּן לְיִיבְעָלָע האָבָּן בְּשָׁוּם אָוּפָּן אַגְּדָעָרְשָׁן נִיט גַּעַוְאָלְט שְׁפִּילְן, וּוּ נָאָר זַיְן קִיסְּר. אָוּי פְּרָט זַיְךְ גַּעַוְוִינְגְּלָעְךְ אַיְן לְעַבָּן, בֵּין קְלִינְעָן וּבֵין גַּרְוִיסְטָע — די וּוּאָס זִינְגָּעָן מַעַר פְּאַרְעָקְשָׁנְט אָוּן קָעְנְט אַוְיסְחָאָלְטָן לְעַנְגָּעָר, יְעַגְּעָן פְּרִין אִוּס.

יְעַגְּעָן שְׁבַּת נָאָכָּן טַשְּׁאָלָנְט אַיְן אֲבָּעָר נִיט באַשְׁעָרְט גַּעַוּעַן, אָוּן די שְׁפִּילְ זַאַל זַיְךְ אֲפִילוּ אַגְּהָיָבָּן. אָוּן שְׁוֹלְדִּיק אַיְן דָּעַם אַיְן גַּעַוּעַן — טַרְעָפְט וּוּעָר ? אִיר האָט וּוּיטְעָר גַּעַטְרָאַפָּן — דָּאָס וּ זְיִי סְעַט צִיגְּעָלָע. דָּאָס וּוּיסְעָ צִיגְּעָלָע האָט אֲפִילוּ גַּעַפְּרִיט דַּעְצָוָה, אָוּן בְּעַרְעָלָע מִיט לְיִבְעָלָע זַאַל זַיְךְ צְשַׁלְּאָגָּן אָוּן נָאָר וּי — זַיְן זִינְגָּעָן בִּידְעָ אָרוּיס מִיט צְעַבְּלוֹטִיקְטָעָ פְּנִימְעָר.

גַּעַנְוּמָעָן האָט זַיְךְ עַס דָּעַרְפָּון, וּוּסְטָבְּרָעָלָען האָט זַיְךְ דָּאָס מַאְל אִינְיָנִי גַּעַגְּעָבָן אַ סְדָּרְגִּינְגָּר צְנוּוֹנִיפְשָׁטָעָלְן אָוּן אַרְמִיְּ. אַלְעָ אִינְגָּלִיךְ האָבָּן זַיְךְ גַּעַקְלָעְפָּט צַו אִים. ער האָט נָאָר בְּאַדְאָרְפָּט זַיְךְ צְוָאָגָן, אָוּן ער וּוּט זַיְךְ לְאָוּן זַיְךְ שְׁפִּילְן מִיט דָּעַר וּוּיסְעָ צִיגְּעָלָע, נִיט מַעַר וּי אַ גְּלַעַט טָאוּ, אַדְעָר אֲפִילוּ אַ קּוֹק טָאוּ אוּוףְ דָּעַר וּוּיסְעָ צִיגְּעָלָע, אָוּן די אִינְגָּלִיךְ זִינְגָּעָן שְׂוִין גַּעַוּעַן זִינְגָּעָן.

פָּאָר לַיְבָעָלָעָן אִיז שְׁוֵין כְּמַעַט קִינְגָּר נִיט גַּעֲבָלִיבָן. עַס זִינְגָּעָן גַּעַבְלִיבָן נִיט מַעַר וַיַּאֲפָר פָּוֹן דִּי קְלֻעַנְדָּרָע אָוֹן דִּי שְׂוֹאָכְבָּרָע אַינְגְּלָעָד, וּוּלְכָע בַּעֲרָעַלְעָה האַט אִים בְּכִיוֹן אַיבָּרְגָּעָלוֹזָט אָוֹן מִיט וּוּמְעָן עַס אִיז וּשְׁוֹ�וֹן אַשְׁוֹטָט אַחֲרֶה אַרְוֹפִיסָּגְּזִיִּי אִיז פָּאָלְבָן.

וְעַל-כָּל-עֲמֹדָה בְּבֵין-אֶחָד וְאֶחָד, כִּי-כֵן אָמַר-בְּבֵין-אֶחָד וְאֶחָד, לְיִבְעַלְוּן הַאָט עַס שְׁטוֹרָק פָּאָרְדְּרָאָס. עַס אַיְזָן נִיט אַנְגָּעַשְׁתָּאָנוּן דָּעַר עַסְק. פָּוּן פָּאָרְדְּרָאָס הַאָט עַר זִיד צְוֹרִיךְ אַרְוִוְגָּעַבָּאָפָּט אַיְפָּן פְּלִוִּוּת אָוֹן צְוֹרִיךְ זִיד אַוּוְלְגָעַוּצָט אַוְפָּן הַעֲכָסָטָן סְלוּפָּט.

בערעלע, פארקערט, האט זיך געפילט זיעיר געהיבן.
— פאָרוואָס ביסטו אַנטלאָפּן? — האט ער אַרוֹפְּגַעַשְׁרִין צו לַיְיבָּעָלָעָן.
— איך וויל זיך מיט דיר ניט שפֿילָן, — האט לַיְיבָּעָלָעָן גענטפֿערט
מיט אַ גַּמְאָטָרֶתֶר דַּוְאַיקִיט. אַים אָיז ניט אַנְגַּעַשְׁטָאנְגָּעָן צו באָזְיוּן, אָן
עם פַּאֲדָרִיסְטָם.

ברעללע האט אבער ניט אפיגלאזוט. ער האט געוואלאט פיעערן זיין נצחון ביז צום סוף. בערעללע האט געהאט גונגס אלטער קרייזדעם קעגן ליבערטלען אוּן דאמ מאַל האט ער אין אַם געעהנט זיך נוֹטָם זיין.

— האסט מורה פאר מיר? — האט בערעלע געפראונגט מיט א שטאָד.
— נײַג, איך האב פאר דיר קיין מורה ניט, — האט לײַיבעלע געענט-
פערט פאָרין.

— עיר פרגינט דיר ניט. — האט זיך אפערוּפַן אַברָהָםְעַלְעַל, לִיְבַּע
דעם שנידערס, וועמצע בערעלע האט אויסגעקליבן פאר זיין גענעראל,
עיר פרגינט דיר זיין ווייס ציגעלע.
אַזְעוּלְבָע רֵיד האָבָן זַיְעַר גַּעֲפָאַסְט פָּאָר אַברָהָםְעַלְעַל, וּוְאָס אֵיז גַּעַוּעַן
אַיְנוּל אַזְלוֹהַכְּבִיסְיָק.

קאלט: לעכטערל — אויך מיר א מזיאה! — און צו דעם האט ער צוגעגעבן גאנז — א טיעירע מעצאטעש (מציאה). — האט ער גענטפערט מיט א גען ליבעלע האט זיך נאך אלץ געמאכט, און עס ארט אים ניט.

— מיזוועט זי באלאד קoilעגען.
בערעלען האבן די לעצעט ווערטער דערלאנגט ווי מיט א שפין אין
הארצן.

— וווער ווועט זי קוילענען ? ! — האט ער אויסגעשריען מיט א פאר
שטייקט קול.

— מײַן טאטע, — האט לײַבעלע רואיק גענטפערט, שטאָרַק צוּפְרִידֶן
וואָס זײַגַע ווערטער האָבן אָזֶוי טִיף דערלאָנגַט בעַרְעַלְעַן.
בעַרְעַלְעַן האָט אַנְגַּעַהוֹבֵן שְׁטִיקָן אַיְן הַאֲלָדָן. עַר האָט גַּעוֹאוֹסֶט, אוּ
ליַיבַּעַלְעַזְגַּט דֻּעַם אַמְתָה. עַר האָט אַבְּעָר נִיט גַּעהָאָט ווָאָס צוּ עַנְטְּפָרָן
אוֹן עַר האָט דַּעֲרִיבָעַר אַנְגַּעַהוֹבֵן זָגָן, ווָאָס עַס אַיְן אַיְם דַּעֲמָאָלָט גַּעוֹעַן
אוּיפָּן האָרְצָן :

— כַּיוּעַל אַיְם, כַּיוּעַל אַיְם, — האָט עַר אַנְגַּעַהוֹבֵן שְׁרִיעַן מִיט אָ
וּוַיְינְגְּדִיךְ קָוָל, — אַיךְ וּעַל אַיְם אַוִּיסְרִיִּיסְן דֵּי בָּאָרְד !
מעַר האָט לְיַיְבַּעַלְעַ נִיט באָדָרָפֶט. שְׁנָעַל וּוְיָאָבְּלִיזְאָן עַר אַרְאָפֶט
גַּעַשְׁפְּרוֹנוֹגָעָן פָּוָן זִין הַוִּיכָּן זִין-פְּלָאָץ גַּלְיִיךְ אַוִּיפָּה בעַרְעַלְעַן
הַאָט צִיְּתָה גַּעהָאָט צוּ קּוֹמְעָן צוּ זִיךְ, הַאָט עַר דַּעֲרִיפִּילָט לְיַיְבַּעַלְעַשׂ שָׁאָרָפֶע
נְעָגֵל אַיְן זִין פָּנִים.

נײַנטער קאָפִיטַט

דער געלעג צוישן ליבעלען מיט בערעלען האט אויפגעראָדערט דאס גאנցע שטעהל. מען האט וועגן קיין אנדער זאָך ניט גערעדט יונעם שבת נאָכמִיאָה, ווען דער עולם איז אויפגעשטאנען פון זיין עונג-שְׁבַת שלאָף, און אַפְּילַו אֵין בִּית-מְדֻרְשַׁ צו מנהה דאָזונען.

אַסְטַּן פון די שטעהל-דייק אידן זיינען אויפגעעריסן געווואָרַן פון שלאָף פון די קולות און געוואלַדַּן פון דעם געלעג. זיי זיינען אַרְמוֹגָעָגָאנְגָעָן ברוגוזע, אַנְגָּעָכְמָוֶרֶעֶת, אָזְוִי ווי באָאוֹלְהַטָּע. אַט די אַידַּן האָבָּן געטענהט, אָז מען דאָרָפַט געבען אָזָאָחָלָק, אָז זַאֲלָן געדענְקָעָן צו פָּאָרוֹזָאָן וַיְיַעַרְךָ קִינְדָּסָה קִינְדָּעָר. שלאָגָן זיך גָּאָר — אָזָן נָאָר ווי? ווען מען וועט זיי אָזְוִי אַפְּלָאָזָן, ווען זיי נָאָר הַרגְּעָנָעָן מענטשָׁן אֵין די גָּאָסָן!

דער אַבְּעָרִיקָעָר עַולְמַה האָט גענוּמָעָן די זאָך אַבְּטַעַלְעַ גְּרִינְגָּעָר. זיי האָבָּן זיך אַבְּעָרְגָּעוֹן אַונְקָעָן אָזְוִי צְוָעָמִיכְלָט אַיְינְגָּעָר צָום אַנְדָּעָרָן: — וּאָסְטַּאָגָט אַיר עַפְּעַט וועגן דעם מלמדָן בְּנֵי יִקְרָאָר אָז דעם שוחטָס תְּכַשְּׁיט? — מִיר האָבָּן נָחַת פָּוָן זיי! — האָט גַּעַזְגָּט אַיְינְגָּעָר. — זיי ווען שוֹין קְרִיגָּן, ווען זיי! — האָט זיך אַפְּגָּעָרָפָן אַזְוִי-טְּעָרָר. — זיי האָבָּן שוֹין גַּעַנְגָּג גַּעֲקָרָאָגָן, — האָט צְוָעָשְׁטָעָלָט אַדְרִיטָעָר, — מען זַאֲגָט, אָז בערעלָע אָזְוִי אַרְוִיס אָז אַוִּיגָּן אָז לִיבְעָלָע האָט צְעַבְּרָאָכָן אַ פָּסָט.

דאס אָזְוִי גַּעַוְעָן שוֹין אַבְּעָרְגָּעָכָאָפָט די מַאַס. דער אַמְּתָה אֵין, אָז בִּידָע אַינְגָּלָעָר, אָזְזַי צְעָרִיסְעָנָע פְּנִימָעָר אָזְזַי צְעָרִיסְעָנָע קַאְפָּאָטָקָעָס, זיינען אַרְוִיס מיט גאנցע בִּינְגָר. אַבָּעָר פְּוֹנְעָסְטוֹעָגָן אָזְזַי עַס גַּעַוְעָן דאס עַרגְּסָטָע גַּעַד-שְׁלָגָג צוישן זיי! — נִיט דאס עַרְשָׁטָע, נָאָר דאס עַרגְּסָטָע. אַט די צְוִי אַינְגָּלָעָר האָבָּן זיך גַּעַשְׁלָאָגָן פְּרִיעָר אָזְזַי אָזְזַי אַיְינְמָאָל, אַבָּעָר קִינְמָאָל נִיט אָזְוִי בִּיטָעָר אָזְמַיט אַזְוִי-פִּילְּ רַצְחָה, ווי דאס מַאַל. ווען ברוך דער

שוטער וואלט זיין ניט פאנאנדרגערטין מיט געוואלד, צולייננדיק דערביי
זיין שועער האט, וואלטן זיין טאקו אפער אינגערד דעם אנדרען צעמויקט.
ברוכן האבן פשוט אויסגעפלט וווערטער אויסצומאלן די רציחה פון די
צוויי אינגלען. ער האט נאר געהאלטן אין אין איבערחרוין :

— זיין דיז משוגענע הינט, זיין דיז משוגענע הינט !

אבל דאס אי געווונ געונג. אלע האבן פארשטיינען, וואס דאס האט
געמיינט.

די אינגלען גופה, די שולדיקע אין דעם גאנצן טומל, האבן געטאן
דאס קליגטען, וואס זיין האבן געקענט טאן — זיין האבן זיך באהאלטן.
וואו ? — א דאגה וואו ! אין שטוטעל זינגען געווונ געונג פלאצעער,
וואו א אינגל, וואס האט זיך געפלט שולדיק, האט זיך געקענט אויסבָאַ
האלטן פון דעם גערעכטן גריםצארן פון זיין טאטעמאַמע.
מען האט זיך געקענט באהאלטן הינטער די שטאלן, אדער אין די
שטאלן : אין די הייזאַסיקען, אדער גאר אין א גוייאַשן שייער. כארדי
טאנס שייער אייז געווונ דער עיר-מקלט פון אלע פאַרושאַלדיקטע אינגלען.
ער אייז געווונ געענטער פון אלע, כמאנט אין שטוטעל, באַל נאר דער באַה
און מען האט אים געקענט דערגריכין אומבאַמערכטערהיט. קרייננדיק הינט
טער די פלייטן.

שועער אייז נאר געווונ זיך אַריבערכאנַפּן ביין אויף יונער וויט באַד, וואס
אייז געווונ, אַזוי צו זאגן, די גרענץ-יליגען פון דעם אידישן ישוב. ביין
דער באַד האט אַ אַינְגָּל ניט געקענט זיין זיכער ניט באַמעיקט צו ווערין
פון אַ אַידִיש אַוִיג, אויף יונער זויט באַד אייז שוין געווונ פריעע טעריטאַריע.
אַ אַידִיש אַוִיג האט אַהֲן זעלטן דערגריכיט, בפרט נאָך שבת נאָך טשאַלטן.
אַ אַידִיש אַוִיג גייט ניט אַ סְקָן וויטער פון אַ אַידִישן פֿוֹס אַז אַ אַידִישער
פֿוֹס האט ניט געהאלט קיינע עסקים אויף יונער זויט באַד אין שבתידיקע.
אדער יומ-טובדיקע טאג. דארט האט מען זיך ניט באַדראָפּט היטן אַפְּילוּ
פאר די מײַדְלָען. וואס פֿלְעָגָן געווינְגָּלעָד גִּין שפֿאַצְּרָן שבת נאַכְמִיטאָג.
די מײַדְלָעָד פֿלְעָגָן גִּין שפֿאַצְּרָן אַוִיפּן בריטן שלְאָך, דארט וואו די גְּרוּסָע
זאמְדוּן צִיעֵן זיך. דער צוּוִיטער עַק שטוטעל, וואו די באַד אייז געשטאַנְעָן,
אייז געווונ דער שמוֹצִיקָּעָד טִיל פון שטוטעל, אַוְן מײַדְלָעָד, אַלְס אַ כלְל, האבן
לייב צו שפֿאַצְּרָן דארט, וואו עס אייז שִׁין אַוְן דִּין.
עס זינגען אַזוי באַהאלטן. זיין זינגען געווונ אַפְּעָגָן פֿלְעָגָעָר. די
גָּאָרְנִיט געווונ אַזוי באַהאלטן. זיין זינגען גראָד געווונ אַפְּעָגָן פֿלְעָגָעָר. די

מעלה זיערע איז געוען, וואס זי זינגען געוען אן א זיט, אביסל וויאטער, און די גאר קליניג אינגעלאך און מידעלעך האבן מורה געהאט אהין צצ'זער קומען.

די גראטען שונאים פון א פארשולדיקטן אינגל זינגען די גאר קליניג אינגעלאך און מידעלעך. וואס קלענער זי זינגען, אלץ גראטען צולחכעיס- ניקס זינגען זי. זי וואקסן אויס דארט, וואז מען זיינט זי זיט. אלץ וויסן זי און אלעמען שפאיינרין זי. ווען זי זוינס אן א אינגל באהאלט זיך, וועלן זי אים נאכלויפן, ווי בייסנדיקע פלייגן, און שריען :

— אט איז ער! אט איז ער!

אר קענט זי ניט פארטריבן אפיילו מיט שטעקן. איין סגולה איז נאר דא קעגן זי — אנטלייפן! און איר דארט ניט וויט לוייפן כדי פטור צו ווערן פון זי — זי וועלן וויט ניט נאכלויפן. איר דארט נאר אדרויס- לוייפן פון די גראטען צו שטעטל און זי וועלן בליבן פון דנטן. זי זינגען גרויסע שחדנים, אט דאס קליניגוארה. זי האבן מורה אוווקצוגין צו וויט פון דער חיים. זי האבן מורה פאר הינט, זי האבן מורה פאר צי- גינער און זי זינגען אングעשרהָן פאר ניטגוט. יעדער קליניג אינגעלאך, אדעדר מידעלע זינגען אングעשרהָן פאר די ניטגוט. זי האבן געהרטן, או אוף יונער זויט שטעטל איז דא א גאנצע מאחנה פון שדים מיט רוחות, וואס כאפן קליניג קינדרעלעך און עסן זי אוף, אווי גיך זי באויזין זיך. און שטעטל האבן זי קיין שליטה ניט, וויל זי האבן מורה פאר דער של. אוף יונער זויט שטעטל איז פול מיט זיך.

אזה אפענעם באהעלטונגיש איז געוען די וואסער-AMIL, וואס איז שטענע- דיך געוען באלאגערט מיט פויערש פורן, מיט גרויסע וויסע אקסן, וואס האבן פoil געקיעיט טרוקענע און שויינדריקע היי שארפ' ווי א דאייד- מעסער. ווען א אינגל האט זיך אריינגעכאפט צויזן אט די פורן איז ער שיין געוען געריאטעוועט. דער חסרון איז נאר געוען, וואס דארט איז ניט געוען וואס צו טאגן. וואס קענט איז פאן מיט גרויסע אקסן, שטומע בא- שעפאנישן?

אבער באלאגערט איז געוען א בעסער פלאץ, וואז א אינגל האט זיך געקענט באהאלטן איז אויך פארברענגען זיינ צייט מיט הנאה. דאס איז געוען דער "פראפסק", אדעדר דער פארציזטער דורךאנג פון דעם טיך, ארום דער מיל. אט דעם "פראפסק" האט מען אינגעאנץ געקענט פאר- מאכו, ווען דאס וואסער איז טיך איז געוואָן נידעריך איז מען האט בא-

דאָרְפַּט אַפּוּוֹנְדֵּן דָּס גָּאנְצָע וּוֹאַסְעָר פֿוֹן טִיךְ פָּאָר דָּעֶר מִיל, צֹ דְּרִיעָן זִינְגַּע רַעֲדָעָר.

אין די זומער-חדשים איז דער "פרָאָפּוֹסְקַ" גַּעוּוֹן אַ טּוּיְטַע באַשְׁעָע פֻּנְיִישַׁן. ער איז גַּעוּוֹן פָּאָרְמָאָכְט אַוִּיפְּ אַלְעַ "זָאָסְטָאָוּקָעַס" אָוֹן אַיז גַּעוּוֹן טְרוּקָן, אַהֲנַן פְּלָעַגְן קּוּמָעַן נָאָר שְׂקָצִים צֹ כָּאָפְּן, "סָאָמָעַן", אַדְעָר קְעִיצְפִּישַׁן, אַן פְּרִיטִיךְ פָּאָרְגָּאָכְט פְּלָעַגְן אַהֲנַן קּוּמָעַן אַיז דָּבָל זִין לְכָבְדַּת שְׁבַת. אַהֲנַן פְּלָעַגְן קּוּמָעַן נָאָר דְּעַרְוּוֹאָקְסָבָעַ אַיז אָוֹן גּוֹטָע שְׂוִימָעַר, וּוְיִיל דָּס וּוֹאַסְעָר דָּאָרְט אַיז גַּעוּוֹן וּוְיִעַר טִיף. עַס אַיז דָּאָרְט גַּעוּוֹן אַ גְּרוּיסְעָר טִיפְּפָעַר גָּרוֹב אַיז גַּעוּוֹן דַּי קְלִינְיַע אִינְגְּלָעַךְ האָבָן מָרוֹא גַּעהָט פָּאָר אַט דָּעַם גָּרוֹב. אוּבָּיב זִין פְּלָעַגְן זִין דָּאָרְט אַמְּאָל באָדוֹן אַיז עַס גַּעוּוֹן, וּוּן דִּי דָּעַר וּוֹאַסְעָנַע האָבָן זִין דָּאָרְט גַּעַבָּאָדוֹן אַיז גַּעוּוֹן נָאָר פְּרִיטִיךְ פָּאָר-נָאָכְט.

אַ גָּאנְצָע וּזְאָר, אַוְן נָאָךְ מָעַר שְׁבַת נָאָכְן טְשָׁאָלָנָט, אַיז דָּאָרְט גַּעוּוֹן שְׁטִיל וּוּי אַיְף אַ בְּעַתְ-עַולָּם. עַס הָאָט זִין נָאָר גַּעהָרט דָּס רְוִישָׁן פֿוֹן דַּי קְלִינְיַע שְׁטְרָעָמְלָעַךְ וּוֹאַסְעָר, וְאָסְהָבָן זִין דְּרוּכְגָּעָרִיסְטַן דָּוָרְךְ דִּי שְׁפָאַלְטָן פֿוֹן דַּי "זָאָסְטָאָוּקָעַס". אַבְּעָד אַט דָּס רְוִישָׁן פֿוֹן דָּעַם וּוֹאַסְעָר הָאָט אַנְגָּעַ זַוְּאָפְּן נָאָךְ אַ גְּרָעָסְעָר אַוְמָעַט.

דְּעַרְפָּאָר אַיז אַבְּעָד דָּאָרְט גַּעוּוֹן זַיְעַר לְעַבְעִידָּק אַיז דִּי עַרְשְׁטוּ פְּרִיְּנָאָגָן, זַוְּעַן דָּס וּוֹאַסְעָר אַיז גַּעוּוֹן הַוִּיךְ, דָּעֶר "פְּרָאָפּוֹסְקַ" אַפְּנָן, וּוּן דַּי פְּלִיטָן זִינְגַּען גַּעַגְּנָגָעַן וּוֹאַסְעָר-אַרְאָפְּ.

אַלְעַ פְּלִיטָן האָבָן באַדְאָרְפַּט דְּרוּכְגָּיִינְיַע דָּעַם "פְּרָאָפּוֹסְקַ" אַוְן אַסְּד פֿוֹן זַיְיַי פְּלָעַגְן פָּאָרְכָּאָפְּט וּוּעָרָן אַיז דָּעַם דְּרִיכִי פֿוֹן דָּעַם גַּעַשְׁוִינְטָן וּוֹאַסְעָר-שְׁטָרָאָם אַוְן פְּלָעַגְן זִין דָּאָרְט אַרְמוֹדְרִיְּיַע אַמְּאָל שְׁטוֹנְדָּן-לְאָגָּנָה.

די פְּוִיעָרִים, וְאָסְהָבָן גַּעַטְרִיבָּן דַּי פְּלִיטָן, פְּלָעַגְן זִין אַרְמוֹדְרִיְּיַע בשַׁעַת-מְעָשָׁה אַיְבָּעָר זַיְעַר פְּלִיטָן מִיט לְאַגְּנָע שָׁאָסְטָן אַין דִּי העַנְתָּ, צְעַד טְוּמְלָעָ, צְעַשְׁרָאָקָעָנָע אַוְן נִיט גַּעַוּוֹאָסְט וְאָסְפְּרִיעַר זִין אֲפְצָוּרָעָכָעָנָע מִיט דַּי גַּעוּוֹן דַּי בְּעַסְטָע צִיְּיט פָּאָר דַּי אַיְדִישַׁע קִינְדָּעָר זִין אֲפְצָוּרָעָכָעָנָע מִיט דַּי גְּוִימָס פָּאָר אַלְעַ פְּוִיעָרִים האָבָן זִין אַזְוִי אַרְמוֹגָעָדְרִיְּט אַיְבָּעָר זַיְעַר פְּלִיטָן צְעַשְׁרָאָקָעָנָע אַוְן צְעַטְוּמְלָעָע זַיְנְגַּען דַּי אַיְדִישַׁע קִינְדָּעָר גַּעַשְׁטָאָגָּנָע אַרְוּם "פְּרָאָפּוֹסְקַ" אַוְן גַּעַרְיִצְּט זִין מִיט זַיְיַי אַדְעָר גַּעַמְאָכְט חַזְקָק פֿוֹן זַיְיַי.

— תְּשֻׁלָּאָלוֹוִיטְשִׁי, תְּשֻׁלָּאָלוֹוִיטְשִׁי, שִׁיר המְעוּלָות נָאָ פְּלִיטְשִׁי", — האָבָן דַּי אַיְדִישַׁע קִינְדָּעָר גַּעַשְׁרִיְּעָן צֹ דִּי פְּוִיעָרִים. אַדְעָר :

— טשעלאַויטשִי, טשעלאַויטשִי, קָאַלְיָעֵסָא קְרוֹטְשִׁיטְסָא.

דער טייטש דערפּון איז געווען דער דזוייקער :

— מענטש אַינְגֶּר, מענטש אַינְגֶּר, בֵּי דִיר אַינְגֶּר שִׁיר הַמְעֻלוֹת אַוְיָנָה
פלײַצְעַ. אַדְעַר : — מענטש אַינְגֶּר, מענטש אַינְגֶּר, אַראָד דְּרִיטִיט זִין.

די אַרְימָע, צַעֲשָׂרָאַקְעָנָע פּוּיעָרִים, מִינְגָּנְדִּיק אָוּס אַעֲזָזָה,
זַיְנְגָּעָן נָאָר צַעֲטָמָלָט גַּעֲוָאָרָן, אַינְגֶּקָּע פָּוּן זִין הַאָבָּן זִין גַּעֲדָרִיט
קוֹקָן אַוְיךָ דִּי פְּלִיטְשָׁס, מִינְגָּנְדִּיק אָוּס אַינְגֶּקָּע עַפְעָם, אָוּס דָּאָס
פְּלַעַגְט אַרְוִיסְרוֹפָּן אַגְּרוֹס גַּעֲלַעַטָּר. דִּי פּוּיעָרִים פְּלַעַגְן וּוּרְעָן שְׁטָאָרָק אַיְן
כָּעֵס אָוּס הַאָבָּן גַּעֲסְטְּרָאַשְׁעָט מִיט דִּי קוֹלָאַקָּע. אַדְעַר פְּלַעַגְן שְׁפִיעָן מִיט
גִּיפְט. דִּי אַינְגָּלָעָד הַאָבָּן אַבְּעָר פָּאָר זִין קִין מַרְאָה נִיט גַּעֲהָאָת. דִּי פּוּיעָרִים
הַאָבָּן נִיט גַּעֲקָעָנָט זִין דַּעֲרָגְרִיכָּן אָוּס אַינְגֶּקָּע פָּאָר זִין וַיְיַעַר
אַגְּוֹטָעָר שְׁפָאָם.

אט אַזְוֵי הַאָבָּן גַּעֲקָעָנָט פָּאַרְשָׁוֹלְדִּיקְטָע אַינְגָּלָעָד פָּאַרְבְּרָעָנָגָעָן אַפָּר
אַנְגָּעָנָמָע שְׁטוֹנוֹדָן אָוּס דַּעֲרָבִּי זִין אוַיסְבָּאַהָאַלְטָן פָּוּן דָּעַם כָּעֵס פָּוּן טָאַטָּע-
מַמְאָע.

די אַינְגָּלָעָד הַאָבָּן גַּעֲוָאָסְט, אָוּס וּוָאָס לְעַנְגָּעָר זִין וּוּעָלָן זִין קַעְבָּעָן
אוַיסְבָּאַהָאַלְטָן פָּוּן דָּעַם כָּעֵס, אַלְצָן מַעַד וּוּטָע זִין אַפְּקִילָן. טָאַטָּע-מַאָּמָע,
פָּוּן זַיְעָר זִין, הַאָבָּן זִין אַוְיךָ נִיט גַּעֲאִילָט וּוָאָס גַּיְכָעָר אוַיסְצָעָגִיסָן זַיְעָר
כָּעֵס. זִין הַאָבָּן אַיְם גַּעֲקָעָנָט הָאַלְטָן אַיְן זִין אָוּס הַאָט זִין שְׁטָאָרָק נִיט
גַּעֲרָט, וּוָאָס עַר קִילָט זִין אַפָּר.

זִין הַאָבָּן זִין אַפְּיָלו נִיט גַּעֲזָאָרגָט וּוּעָגָן דִּי פָּאַרְשָׁוֹוָאַבְּדָעָנָע אַינְגָּלָעָד.
זִין הַאָבָּן גַּעֲוָאָסְט, אָוּס זִין בָּאַהָאַלְטָן זִין אָוּס זִין זַיְנְגָּעָן דַּעֲרִיבָעָר גַּאנְזָן.
עַס אַיְזָע גַּעֲוָעָן אַמְּנִין שְׁטִילָע פָּאַרְשָׁטָמְעַנְדָעָנִישׁ צַוְוִישָׁן דִּי אַינְגָּלָעָד מִיט
זַיְעָרָע טָאַטָּע-מַאָּמָעָס — די אַינְגָּלָעָד הַאָבָּן גַּעֲוָאָסְט, אָוּס זַיְדָרָפָן זִין
בָּאַהָאַלְטָן אָוּס די טָאַטָּע-מַאָּמָעָס הַאָבָּן פָּאַרְשָׁטָאַנָּגָעָן, אָוּס זַיְדָרָפָן וּוּאַרְטָן
אָוּס זִין אַפְּקִילָן.

צונטער קאָפִיטל

אַבער — פֿאַרוֹאָס ? — ווועט אַיר פֿרָעָה.

אַט עֲרֵשֶׁת הַאֲבָן דַי אַינְגָלָעַץ אַזְוִי שִׁין זִיךְ גַּעַשְׁפִּילַט אָוּן מִיטָּמָאָל
זַיְנָעַן זַיְ גַּעוֹאָרָן אַזְוָלְכָעַ דַסְ-שָׂנוֹנָים ? ווָאָס אַיזְ אַזְוִינָס פֿאַרגְּעָקוּמָעַן ?
זַיְ הַאֲבָן זִיךְ דָאָן נִיטְ מַעַר וַיְ צַעְוָעָרטָלַט ?

יאָ — צַעְוָעָרטָלַט !

אַלְצַן הַיִסְטַּט זִיךְ צַעְוָעָרטָלַט !

וּוּן אַיְנָגָעַר זַאָגַט דֻעַם אַנדָעָרָן, אָוּ ער אַיזְ אַגְּנָר אָוּן דַעַר אַנדָעָרָר
וּוְאָלָט גַּעַנְטָפָעָרט דֻעַם עֲרֵשֶׁתְן, אָוּ ער אַיזְ אַשְׁוֹתָה, וּוְאָלָט עַס גַּעַהַיְסַן
זִיךְ צַעְוָעָרטָלַט.

דַא הַאֲבָן זַיְ אַבעָר אַריַינְגַּעַזָּגָט אַיְנָגָעַר דֻעַם אַנדָעָרָן, וּוָאָס הַאֲטַעַרְךָ
לְאַנְגַּט בֵּין דַעַר זַיְבָעָטָרְךָ רַיְפָעַר. עַס הַאֲטַעַר בֵּין זַיְ בֵּין אַיְוָגְעָקָאָכְט דָאָס
בְּלָוָט. אַ וּוְאָרָט צַוְאָגְזַנְגָעַן נַאֲר אַיְן וּוְאָרָט, אָוּ ער זַאָל אַרוּיסְרוּפָן פֿאַר אַיְיעָרָע
אַיְגָעַן אַגְּנָצָן גַּיהְנָמָ-בִּילָה.

נַעַמְתָ דָאָס וּוְאָרָט — קַוְילָעָנוּן. אַגְּנָצָן גַּעוֹוִינְגָלָעַץ וּוְאָרָט. דָאָכָט זִיךְ,
אַ וּוְאָרָט וּוָאָס מַעַן הַאֲטַעַרְךָ אַיְפָעָרְךָ שְׁרִיטָאָן טְרִיטָאָן אַלְעַלְכָלְעָנָע
שְׁטָעָטָלָעַץ. אַיר הַאֲטַעַרְךָ גַּעַקְעָנָט גַּאֲנָצָן אַפְּטָהָרָעָן, וַיְ אַאֲדָזְ זַאָל זִיךְ צַעְשָׁרִיְיָעָן
אוּפְּ קְולָות : « גַּעוֹוָאָלָד, אַיְן, ער הַאֲטַעַרְךָ מִיךְ גַּעַקְיָילָעָט ! » אַדְעָר : « גַּעוֹוָאָלָד,
אַיְדָן, ער קְיָילָעָט מִיךְ ! » אַדְעָר : « אַיְדָן, ער הַאֲטַעַרְךָ מִיךְ גַּעַקְיָילָעָט אַן אַ
מַעַסְעָר ! » וּוָאָס הַאֲטַעַרְךָ דָאָס גַּעַמְיָינָט ? — עַס הַאֲטַעַרְךָ גַּעַמְיָינָט, גַּאֲרָנִישָׁט ! עַס
הַאֲטַעַרְךָ נַאֲר גַּעַמְיָינָט, אַוּ דַעַר שְׁרִיְעָרְךָ הַאֲטַעַרְךָ זִיךְ גַּעַפְּלָט בַּאֲעוֹלָהָט. מַעַן אַיזְ
פָּוֹן דֻעַם שְׁטָאָרָק נִיטְ נַחְפָּעַל גַּעוֹוָאָרָן. מַעַן אַיזְ צַוְאָגְזַנְגָעַן גַּעוֹוָאָיָינָט.
אַ וּוְאָרָט הַאֲטַעַרְךָ אַבעָר נִיטְ אַלְעָמָאָל דַעַמְזָעָלָבָן מִין. אַיְנָמָאָל מִינָט עַר
אַיְן זַאָד אָוּ אַזְ אַבעָרָשְׁ מַאָל — עַפְעָס אַנדָעָרָש. וּוּן מַעַן זַאָגַט קַוְילָעָנוּן
בְּדָרְךְ מַשְׁלָ אַיזְ אַיזְ זַאָד אָוּ וּוּן מַעַן זַאָגַט קַוְילָעָנוּן אַיזְ דֻעַם רִיכְטִיקְוָן

זין פון ווארט — איז גאנץ אנדער זאך. ליבעלע האט באונצט דאס ווארט אין דעם ריכטיקן זין און דערפֿאָר האט עם בערעלען אַזְוִי טיף דערלאָנגט. ער האט פֿאָר זיך דערזען אַ בִּילְד, וואס האט אַם געשלאנֶן צו אַנְגָּסְטָן.

בערעלען איז גאנץ גוט געוווען באָקָאנֶט דאס בִּילְד, וויל ער האט עס ניט אַינְמָאָל געזען מיט זיינָע אָוְגן.
די סְצָעָנָע אַיז אַלְעָמָאָל געוווען בֵּי ר' זישעלע דעם שוחט אַין פֿאָדָעָר שטוב, אַדְעָר אוּפְּן הויַּת.

אַין צענטער פון דעם בִּילְד אַיז אַלְעָמָאָל געוווען ר' זישעלע, דער שוחט, אַ מיטגעווויקער אַיד, מיט אַ אַרְמוֹלְקָע אַוְיפָּן קאָפְּ אַן מיט אַ חַלְפָּ צוּישָׁן דִּי צִיָּן. אַין דִּי הענט האט ער געהאלטָן אַן עַופָּ, אַ גאנֶן, אַדְעָר אַ קָּאַטְשָׁקָע, מיטן קעַפְּלָ פֿאָרְדָּרִיט אַוְיפָּ הַינְטָעָר אַן מִיטָּן הַלְּזָל אַוְיסָגָעָ צוּיגָן שְׂטִיף. ר' זישעלע, דער שוחט, פֿלְעָגָט מיט זיינָע שָׁאָרְפָּע גַּעֲלָ אַוְיסָ פֿלְיָקָן אַ שְׁטִיקָל פון הַלְּזָל אַן בָּאָלְד נָאָר דעם אַרוּסָגָעָמָעָן דעם חַלְפָּ פון צוּישָׁן דִּי צִיָּן אַן מאָכָּן "בִּיכָּ", הַיְּן אַן צְוִירָק, אַבְּעָרָן הַלְּזָל. נָאָר דעם פֿלְעָגָט ער זיך אַינְבוֹיגָן, גַּעֲלָאָט אַפְּרִינְגָּן אַ פֿאָר טְרָאָפָּן בָּלוּט פון דעם צוּיגָן שְׂטִיף. ר' זישעלע זיינָע זְיַעַר פֿלְיָקָן אַין דער הַיְּלִיקָעָר, בָּלוּטִיקָעָר מְלָאָכָה אַן זיַּין אַגְּנָעָגָר גְּרִיטִיט פֿאָר זיַּין הַיְּלִיקָעָר מְלָאָכָה אַן תְּכָף וּמִיד גַּעֲגָבָן אַ שְׁלִידָעָר דאס עַופָּ פון זיַּין אוּפְּחָד דער ערְדָּר.

אַרום אַים אַיז געשטאָנָעָן אַ גאנֶצע מְחַנָּה פון ווּיבָּר, מִידְלָעָד אַן אוּךְ אַינְגָּלָעָד, מיט לעבעדִיקָע עופָּות אַין דִּי הענט אַן גַּעֲזָוָרָט בֵּין זַוְּעָנָעָן ר' זישעלע ווּטָזִי טָאָן זְיַעַר רְעִנְתָּן נָאָר דעם אַידִישָׁן דִּיְן. פֿאָרְטִיק גַּעֲזָוָרָן מיט אַין עַופָּ האט זיך זישעלע גַּלְיָיך גַּעֲנוּמָעָן צוּ דער צוּוִיטָעָר. ער אַיז גַּעֲוָעָן זְיַעַר פֿלְיָקָן אַין דער הַיְּלִיקָעָר, בָּלוּטִיקָעָר מְלָאָכָה אַן זיַּין בֵּי אַים גַּעֲגָנָגָעָן זְיַעַר גִּיךְ. אַיז אַ פֿאָר מִינְטוֹן אַיז זיַּין פֿאָדָעָרְשָׁוָבָן, אַדְעָר זיַּין הַוִּיךְ פֿאָרוֹאַנְדָּלָט גַּעֲוָאָרָן אַין אַ שְׁלָאַכְּטְּפָעָלָד, פּוֹל מיט טוּטָלָעָד פֿאָרוֹאַנְדָּעָטָעָ, וואָס האָבָּן זיך גַּעֲרָאַנְגָּלָט אַין זְיַעַר לעַצְטָעָר גַּסִּיסָה. דִּי גַּעֲקוּילְעָטָעָ הַיְּנָעָר, קָאַטְשָׁקָעָס אַן גַּעֲנוּז האָבָּן זיך גַּעֲוָאָרָפָּן אַן גַּעֲשְׁלִידָעָרָט מיט זְיַעַרְעָן נִיט גַּעֲבָנְדָעָנָעָ פֿלְיָלָעָן אַין דִּי לעַצְטָעָ גַּסִּיסָה אַנְשָׁטְרָעָנוֹגָנוֹגָעָן. עַס אַיז גַּעֲוָעָן אַ שְׁרָעָקָלָעָד בִּילְד אַן אַ בָּלוּטִיק בִּילְד.

נָאָר שְׁרָעָקָלָעָכָעָר אַיז גַּעֲוָעָן דאס בִּילְד, ווּזָעָן מַעַן האט גַּעֲשָׁאָכָטָן דָּקָותָן, אַדְעָר גָּסָותָן, וואָס מִינְיגָט — צִיגְּגָלָעָד אַן קָעְבָּלָעָד, אַדְעָר בְּהַמּוֹת אַן אַקְסָן.

דע מאלט האט ר' זישעלע געשניטן די העלויער ניט מיט זיין קליניגעם מעסער, דעם עופות-חלף, נאר מיט א לאנגן, גלאנציקון מעסער. ער פלאגט אבער-שנידין דעם האלו פון אונ אקס מיט איזא קאלטקייט, ווי דאס העלוול פון אונ עוף. דאס בלוט פלאגט זיך א גאס טאן פון דעם איבערגעשניטענעט האלו, ווי א שטראָם — היס לעבדיק בלוט. ניסל דער קאַבּ. וואָס פלאגט געוויבּ-לער האלטן דעם קאָפּ פון דער בהמה האט ניט אַפְּגַּעַלְאָזֶן. ער האט געד האלטן אַזְׂיִי לאָגֵג בין די בהמה האט אויסגעצּוֹג צום טויט; אַז ניט ואַלט די פעל פֿאָרגָאָסּ גַּעֲוֹאָרָן מיט בלוט אָנוּ עַס וואַלט ניט געטוויגט.

דאָס בלוט האט גענאגּסן, דער אַיבְּרַעְשְׁנִיטְעָנָעָר גַּאֲרָגְּלָה האט געד-כאָרכְּלָט — די לונגען האָבָּן גַּעֲפַּאְדָּעָרָט לוּפְּט — אַבער ניסל האט ניט אַפְּגַּעַלְאָזֶן. ערشت ווען די גַּעֲשָׁאָכְּטָעָנָעָ בְּהַמָּה האט גַּעֲגַּעַבּ דעם לעצטן גַּסְּיסְהַ-צִּיטְעָר אָוֹן אִירָּעָ גַּעֲבְּוֹנְדָּעָנָעָ פִּיסּ האָבָּן זיך אויסגעצּוֹגּוּן שְׂתִּיףּ מיט אַ טוּיטּ-שְׂטִיףּ-קִיטּ, האט ניסל אַפְּגַּעַלְאָזֶן דעם קאָפּ. אַבער באָלְדּ נאָך דעם האט ער זיך גענומען צום מעסער — שיינדן.

דאָס שְׁטַעַטְלָ אַזְׂיִי גַּעֲוֹעַן אַ קלִינִיסָן אָוּן בְּהַמּוֹתּ האט מען גַּעֲשָׁאָכְּטָן דָּאָרט גַּאנְץ וַיְיִינְיךּ, דָּאָס רֻובּ סְׂוּףּ הַעֲרָבָּסְטָן, וְעוֹן די פּוּעָירִים האָבָּן פְּאָרְקוּיפּ יַעֲנָעָ בהַמּוֹתּ, וואָס זיך האָבָּן ניט גַּעֲוֹאָלָט האלטן אַיבְּרָן וַיְיִנְטָעָר. אַבער פּוֹנְדְּעָסְטָן וְעוֹגָן אַזְׂיִי דָּאָס שְׁטַעַטְלָ באָזָאָרְגָּטּ גַּעֲוֹאָרְזָן מיטּ פְּלִיְישָׂ אַוְיףּ אַלְעָן יַוְמָ-טוּבִים אָוּן אַמְּקָלּ אַוְיףּ אַ גַּעֲהִיבְּעָנָעָם שְׁבָתּ וְוי לְמַשְּׁלָ — אַ שְׁבָתּ נְחָמוֹ. דָּאָס האָבָּן באָזָאָרְגָּטּ דָּרְיִ אַיְזָן פָּוּן אַ דָּרְבִּיאָיְקָן דָּאָרָףּ, וואָס האָבָּן גַּעֲהִיטָן — משָׁה, נִיסְל אָוּן אַנְצָעָלָ.

אַנְצָעָלָ אַזְׂיִי גַּעֲוֹעַן דער עַלְטַסְטָרָן אָוּן דער נִידְעָרִיסְטָרָרָ פָּוּן זַיִן, עַס אַזְׂיִי גַּעֲוֹעַן אַ גַּעַלְאִידְלָ, מיטּ אַ גַּעַלְגְּרוּיָעָרָ באָרְדָּ אָוּן מיטּ אַ גַּעַלְן פְּנִים. זַיְנָעָ קְלִיְידָעָרָ האָבָּן אַוְיךּ גַּעַהְאָטָן אַ גַּעַלְן אוּסְזָעָן. ער אַזְׂיִי אַלְעָמָלָ גַּעֲגַּנְגָּעָן אַזְׂיִן דָּרְזַעְלְבָעָרָ גַּעַלְעָרָ קְאָפְּאָטָעָ אָוּן מיטּ עַפְּעָסּ אַ גַּעַלְעָרָ שְׂמָויִיּ סְׁעָנָעָרָ קוֹטְשָׁמָעָ אַוְיכָן קָאָפּ.

משָׁה אַזְׂיִי גַּעֲוֹעַן דער אַינְגְּסְטָרָרָ אָוּן דער העַסְטָרָ. ער אַזְׂיִי גַּעֲוֹעַן שְׂוֹאָרְץָ — מיטּ אַ שְׂוֹאָרְצָן פְּנִים אָוּן מיטּ אַ שְׂוֹאָרְצָעָרָ באָרְדָּ, אַבער די באָרְדָּ האָט ער שְׁטַעַנְדִּיקָּ גַּעַהְאָלְטָן צְוֹגְּעַבְּוֹנְדָּן אַונְטָעָרָ דעם קִינְבָּאָקָּ מיטּ אַ קָּאָלִירָטָ טִיכְלָ. ער אַזְׂיִי גַּעֲגַּנְגָּעָן גַּלְיִיךּ, ווי אַ וַיְירָעָ — אַ זְּעַלְטָנְקִיטָּ צְוֹוִישָׂן קְלִיְינְשְׁטָעְטְּלִידִיקָּ אַיְזָן, וואָס טְרָאָגָן כְּסָדָרָ דעם גַּלְוָתָ אַוְיףּ די פְּלִיְיצָעָסּ.

ニיסל איז געווען פון מיטעלן וואוקס און אן א באשטיימטן קאלילד, דער פאר איז ער אבער געווען בלינד אויף און אויג. דאס בלינד איז געווען צווגעמאכט.

ニיסל איז געווען דער שטארקסטער פון אלע דריי. ער פלעגט דערפאָר ניט נאר האָלטַן די קעָפַ פון די בהמות, ביהם שעכטן, נאר ער פלעגט אויך אַנְבָּלָאָזַן די "רִיאָה" (די לונגען). ווען ר' זישעלע פלעגט ברקענען. ניסלס באָקָן פלעגן זיך אַנְבָּלָאָזַן אוֹזֵי שְׁטִיבַּת, ווי די אַנְגָּבָּלָאָזַן "רִיאָה". מיט זיין זענדייק אויג פלעגט ער נאָכְפָּלָגָן אלע באָזָוּגָנוּגָעָן פון ר' זישעלעס אַיְדָּעָלָע פֿינְגָּעָר, וואָס האָבָּן מיט זיידָרָע שְׁאָרְפָּעַ נְגַלְּפָרְזִיכְטִיךְ גַּעֲצִיגָּן די סְרָכוֹתַן פון דער "רִיאָה". זיין זענדייק אויג איז געווען אוֹזֵי שְׁאָרָף, אָז עס האָט זיך גַּעֲדָאָכְטַן, אָז אָט אָז ער ווועט מיט אַיר דּוֹרְכְּשְׁטָעַכְּן ר' זישעלען אוֹיפַךְ דּוֹרָךְ אָז דּוֹרָךְ. ר' זישעלע אַלְיָין האָט זיך פון אַנְהָוִיב גַּעֲשָׂרָאָקָן פֶּאָר נִסְלָס שְׁאָרָף אויג. אָז האָט זיך גַּעֲדָאָכְטַן, אָז נִסְלָס ווועט חִילִיה אִים דּוֹרָהָרָגָעָן, ווען ער ווועט גַּעֲפִיבָּעָן די בהמה טְרִיףַת. ער האָט אַבָּעָר בָּאָלָד אוֹיסְגָּעָפָּנוּן זיין טָעוֹתַה. נִסְלָס אִיז גַּעֲזָעָן אַגְּטָרְפָּרְזִיכְטִיךְ אַיְדָּעָלָע זָוּ וּוּעָרָן אַמְּכָּאֵל טְרִפְּהָנִיק.

אָט די דּרִי אִידָּן זִינְגָּן גַּעֲזָעָן גַּעֲגָנְגָּעָן בִּיטָּאָג אָז בִּינְאָכְטַן. זִי זִינְגָּן שְׁטָעַנְדִּיק גַּעֲזָעָן אוֹיפַךְ די פִּיס. ווען זִי האָבָּן נִיט גַּעֲהָאָט ווּאוֹ צָוּ גִּינְזָבָּר, זִינְגָּן זִי גַּעֲשָׂטָאָנָעָן. זִנְגָּן האָט מעָן זִי קִינְמָאָל נִיט גַּעֲזָעָן.

זִי האָבָּן קִינְמָאָל נִיט גַּעֲנַכְּטִיךְט אִין שְׁטָעַטַּל, סִידָן אַן עַרְבִּיּוֹם-טּוֹב. ווי שְׁפָעַט עס זָאָל נִיט זִיְן אָז וואָס פֶּאָר אַ וּוּטְעַר עס זָאָל נִיט זִיְן, זִינְגָּן זִיְן רָוב גַּעֲגָנְגָּעָן אַהֲיִים. גַּעֲגָנְגָּעָן זִינְגָּן זִיְן זְאַלְעַמָּאָל אִין אַ שְׁוֹרָה, מיט די פָּאָלָעַס פְּאַרְשְׁטָעַקְט אִין גַּאֲרַטְל — אַפְּרִיעָרַר פְּלָעַגְט שְׁפָאנְגָּעָן מְשָׁה, מיט זִינְגָּעַ לְאַנְגָּעַ פִּיס, נִאָךְ אִים נִסְלָס מִיט בְּרִיטִיעַ שְׁפָאנְגָּעָן אָז פִּין הִגְּנוֹן האָט זִיךְ נַאֲכַגְּשַׁלְעַפְט דּוֹר אַלְטָעַר אַגְּצָעַל, וואָס האָט בְּאַדְאָרְפַּט שְׁפָאנְגָּעָן גִּירַן מִיט זִינְגָּעַ קְלִינְעַס פִּיסְעַלְעַס כְּדִי אַגְּזָהָאָלָטַן מִיט זִינְגָּעַ אַיְגָּעַרְעַ אָז גַּרְעַסְעַרְעַ שְׁוֹתְפִים.

ווען אָט די אִידָּן פְּלָעַגְט זִיךְ בָּאַוִּיזְן אִין שְׁטָעַטַּל האָט מעָן שְׁוֹן גַּעַזְעַסְטַּר, אָז עס ווועט זִיְן פְּלִישַׁ אַוִּיךְ שְׁבַּת, אַדְעַר יּוֹם-טּוֹב. זִיְן פְּלָעַגְט קִיבְּנָאָל נִיט קְוּמָעָן מִיט לִיְדִיכְוָן, נִאָר מִיט עַטְלָעַכְעַ בְּהַמוֹּתַה, גַּעֲפִירַט פֶּאָר שְׁטְרִיקְלָעַס פְּאַרְבּוֹנְדוֹן אוֹיפַךְ די הַעֲרָנָעָר.

אינגןץ אַפְּהָעָנֶגֶק פֿוֹן וַיִּאֵן אֲבָעָר דָּס שְׁטוּטֶל נִיט גְּעוּוֹן. יַעֲדָעַר אַיְן שְׁטוּטֶל אַיְן אַיְן אַגְּעָנֶגֶק פֿוֹן וַיִּאֵן אֲגְּעָנֶגֶק קָצֶב. כְּמַעַט יַעֲדָעַר אַיְן שְׁטוּטֶל הָאַט גְּעהָט אַט בְּהַמָּה, וְוָסַּפְּרָעַט אַיְם מְזֻחָּה זַיִן. כְּמַעַט יַעֲדָן יַאֲרָמִיט אַט קָעְלָבֶל אַוְן אַט דָּס קָעְלָבֶל הָאַט מְעַן בַּאֲדָאָרְפַּט שְׁעַכְּטַן אוּיפַּט פְּסַח, גְּעוּוֹינְגְּלָעַךְ, אַוְיבַּ נִיט אוּיפַּט דַּי עַרְשְׁטַע טָאגַ אַיְן אוּיפַּט דַּי לְעַצְּטַע. אַוְיבַּ אַיְדַּ הָאַט נִיט גְּעהָט קִין בְּהַמָּה הָאַט עַר לְכָל הַפְּחוֹת גְּעהָט אַט צִיגַּן אַוְן דַּי צִיגַּפְּלָעַט אַיְם אַפְּצִיגְלָעַן צִיגְגָּלָעַן, וְוָסַּפְּרָעַט אַכְּבָּן מִיט זַיִעַר זַיִס פְּלִישַׁ פְּאַרְזִיסַּט דַּעַם אִידְישַׁן בְּאַפְּרִיאָנוֹגָס יַומְ-טָוב. דָּס רָוב אַיְדַּן זַיְנָעַן גְּעוּוֹן זַיְעָר אַיְגָעַן קָצְבָּים אַוְן בְּעַרְעָלָעַן אַיְן נִיט אַיְנָמָאַל אַוְיסְגָּעָקוּמָעַן צַו הַעֲלָפַן דַּעַם טָאתָן זַיְנָעַם, פִּישְׁלַׁ דַּוד דַּעַם מְלָהָה, אַיְן אַט דַּעַם בְּלוֹטִיקַן עַסְקָעַ.

אֲבָעָר דָּס אַיְזַּ אַלְצַּ גְּעוּוֹן פְּרִיעָר, וְוָעַן זַיִעַר צִיגַּפְּלָעַט זַיִךְ צִיגְלָעַן מִיט גְּעוּוֹינְגְּלָעַכְּ צִיגְגָּלָעַךְ.

דָּס מָאַל אַיְזַּ אֲבָעָר גְּעוּוֹן אַנְדָּרְשַׁן. עַס אַיְן גְּעוּוֹן נִיט קִין גְּעוּוֹינִין-לְעַכְּ צִיגְגָּלָעַ, נַאֲרָ אַ וַיִּסְעַ — אַ צִיגְגָּלָעַ, צַו וּוּלְכָעַר בְּעַרְעָלָעַ הָאַט זַיִךְ צַוגְעַבְּנָדָן מִיט לַיְיבַּ אַוְן נְשָׁמָה. דַּעַר גַּדְעָנָק, אַז מְעַן וּוּעַט זַיִן וַיִּסְעַ צִיגְגָּלָעַ אַוְיךְ שְׁעַכְּטַן הָאַט אַיְם אַוְיפְּגָעָטְרִיסְלָט. עַר הָאַט גְּעוּוֹוֹסֶט דַּעַם רִיכְטִיכְן מִיְּנַן פֿוֹן דַּעַם וּוּאָרְטַּ קְוִילְעָנָעַן. דָּס הָאַט גְּעַמְיָינָט, אַז מְעַן וּוּעַט דָּס צִיגְגָּלָעַ בִּינְדָן, בְּרַעְנָגָן זַיִ צַו רַי זַיְשְׁלָעַן, וְוָסַּפְּרָעַט אַיר אַבְּעָרְשָׁנִידָן דָּס הַעַלְזָל, פֿוֹן וּזְאָגָעַן עַס וּוּעַט זַיִךְ גִּיסְן אַסְקַּ בְּלָוֶט, וְוָסַּפְּרָעַט פְּאַרְפְּלָעַקְן אַיר שִׁין, וַיִּסְעַ פְּעַלְכָּל.

אַט דָּס בַּיְלָד הָאַט זַיִךְ אַוְיסְגָּעָמָאלָט פְּאַר זַיְנָעַ אַוְיגָן, וְוָעַן לַיְיְבָעַלְעַ הָאַט דַּעְרָמָאנְט דָּס וּוּאָרְטַּ קְוִילְעָנָעַן. דָּס בַּיְלָד הָאַט אַוְיךְ אַיְם אַרְוִיְּפָגָעַ-וּוּאָרְפָּן אַ שְׁרָעָק אַוְן אַ צִיטָעָר. עַר הָאַט אַוְיפְּגָעָצִיטָעָרָט מִיט אַלְעַ אַבְּרִים. אַט דַּעְרְפָּאָר הָאַט עַר אַוְיסְגָּעָשָׁרִין :

— כְּיוּעַל אִים, כְּיוּעַל אִים, כְּיוּעַל אִים אַוְיסְרִיְּסַן דַּי בָּאָרְד !

עַר הָאַט נִיט גְּעַקְעַנְטַּ זָאָגַן עַטְוֹוָס וַיִּנְיְקָעַר.

על פטער קאָפִיטַג

אַכְבָּעֶר פֿאַרְוֹזָס האַט זִיךְ לֵיבְעַלְעַ אַזְוֵי אַנְגַּעַצְוָן ?
אוּבָ אַיר קָעָנְטָ פֿרְעָגָן אַזָּאָ פֿרְאָגָעָ אַיזָּ אַסְמָן, אַזָּ אַיר וּוַיִּסְטָ נִיט
אוּן אַיר פֿאַרְשָׁטִיטַטָּ נִיט, וּזְאָס עַס מִינְנָט בָּאַמָּת — רִיסְן דִּי באָרְד.
פֿאָרָ לֵיבְעַלְעַן וַיְיִגְעַן אַכְבָּעֶר אַט דִּי עַטְלַעְכָּעָ וּוּרְטַעְרַ גַּעֲוָעַן גַּעַנְגָּ
אוּיסְצָומָאַלְן אָ בְּלִדְן נִיט פֿוֹן שְׂרָעָק, אַמְתָה, אַכְבָּעֶר דּוּרְפָּאָר — פֿוֹן טִיפָּעָ
בָּאַלְיִידִיקָּנוּג. רִיסְן דִּי באָרְד — דָס אַיזָּ דִּי גַּרְעַסְטָ בָּאַלְיִידִיקָּנוּג, דָעַר
גַּרְעַסְטָעָר נְקָמָה-אַקְטָ אַין אָ קלִין שְׁטַעַטָּל.

אַיר וּוַיִּסְטָ וּזְעַן מַעַן רִיסְטָ דִּי באָרְד ?
די באָרְד רִיסְטָ מַעַן אַין דָעַעַ לְעַצְטָעָר בְּרִירָה, וּזְעַן אַלְעַ אַנְדָּרָעַ
מִיטְלָעַן הַעֲלָפָן שְׁוִין נִיט. דָס טָוט מַעַן דּוּמָאלָט, וּזְעַן עַס אַיזָּ בָּאַגְּאַנְגָּעַן
גַּעַוְאָרָן אָ גְּרוּיסָעָ עַולָּה — אַן עַולָּה וּזְאָס מַעַן קָעַן שְׁוִין נִיט פֿאַרְרִיכְטָן.
מַעַן רִיסְטָ דִּי באָרְד עַדְשָׁט דּוּמָאלָט, וּזְעַן גַּעַשְׁרִיָּעָן וּוַיְרָקָן שְׁוִין נִיט אַין
פָּעַטְשָׁ קָעַגְעַן שְׁוִין אוּיךְ נִיט הַעֲלָפָן. דּוּמָאלָט וּוּנְדָטָמָעָן אַין דָעַם לְעַצְטָן
מִיטְלָ — מַעַן רִיסְטָ דִּי באָרְד.

הַאַט אַיר אַמְּאָל גַּעַזְעַן וּיְ אַידָּן שְׁלָאָגָן זִיךְ ?
אַיךְ מִין דָא פֿאַרְצִיטִיקָעָ אַידָּן, אַידָּן מִיט בָּעַרְד אַון פָּאוֹת, מִיט קָאָ
פָּאטָעָס אַון יָאַרְמוֹלְקָעָס אָוְנְטָעָה דִּי הַיְּטָלָעָן ; אַידָּן וּזְאָס דָאַוְנָעָן דְּרִיְּיָ מַאָל
אָ טָאגְ אַין שְׁלִיל, וּזְאָס פֿאַסְטָן אַלְעַ גַּעַבְאַטְעַנְגָּעָ תָּעַנְגִּיטִים, וּזְאָס גַּיְיָן יְוָמָ
כְּפָור אַון תָּשָׁעָה בָּאָב אַין שְׁלִיל אַין זָאָקָן אַון צָוָם סָדָר וּצְעַן זִיךְ זִיךְ אַין
קִיטְלָעָן. אַט דִּי אַידָּן, וּזְעַן עַס קָוָמָט צָו "מְרוֹרָה" עַסְן זִיךְ אַוְיףָ אָ גַּאנְץ
קַעְפָּל כְּרִיָּן, אַפְּילָו וּזְעַן זִיךְ וּוּלָעָן זִיךְ דָאַרְפָּן פֿאַרְהָוָסָטָן נָאָךְ דָעַם אַוְיףָ אָ
הַאלְבָעָר שְׁעה.

הַאַט אַיר גַּעַזְעַן וּיְ אַזְוֵי אַזְוֵלְכָעָ אַידָּן שְׁלָאָגָן זִיךְ ?
אַזְוֵלְכָעָ אַידָּן שְׁלָאָגָן זִיךְ נִיט. אַזְוֵלְכָעָ אַידָּן פָּאטָשָׁן זִיךְ.

שלאנן קען מען נאר מיט א קולאָק און דאס פֿאַסְטּ פֿאַר אָ גּוֹי. אָ אִיד האַט פֿינְטּ אָ קוֹלָאָק. אָ אִיד, אָ ער דערלאָנְגּטּ אַמְּאָל אָ מְתַנְתִּיד אֵין דָס מִיט אָפְעָנָעּ פֿינְגּוּר. אָ פֿאַטְשּׁ הַילְכָּת אָפּ, אָבָּעָר ער טוֹת נִיט קִין גּוֹרִיס שָׁאָדָן. אָ שְׁטָאָרְקָעָר פֿאַטְשּׁ קָעָן אַיבְּעָרְלָאָזּוּן נָאָר פֿינְגּוּר אָוִיפּן בָּאָקּ, אָבָּעָר ער וּוּטּ נִיט אָונְטָעָרְהָאָקוּן אָן אוּגּוּ, אָזְעָר אַרְוִיסְלָאָגּוּן אָ צָאָן.

עס ייִנְיָעָן אָפְּילּוּ גּוֹעוֹן אָפּאַר אִידָּן אִין שְׁטָעָטְלָ, וּוָסּ הַאֲבָּן גּוּקָעָנְטּ אַרְאָפְּלָאָזּוּן אָזָא פֿאַטְשּׁ, וּוָסּ הַאַט גּוּקָעָנְטּ אַוּוֹקְלִילִינְגּ אַוְיְפּן אַרְטּ, אָבָּעָר פֿאַר יָעָנָעּ אִידָּן האַט מעָן זִיךְרָהִים אָלְיאָן הַאֲבָּן זִיךְרָהִים נָאָר שָׂוִין גּוֹעָהִים. זִיךְרָהִים שָׂוִין נִיט באַדָּרְפְּטּ פֿאַטְשּׁן — זִיכְרָהִים אָזְעָרְטּ אֵין שָׂוִין גּוּעָוֹן גּוּנָוֹן.

פֿאַטְשּׁן הַאֲבָּן זִיךְרָהִים גּוּפְאַטְשּׁטּ אִידָּן דָס רּוּבּ פֿאַר עַלְיוֹתּ, פֿאַר אַתָּה הָרָאתָה צָו הַקְּפֹתָה אָן אַמְּאָל אַוְיִד פֿאַר פְּרָגָסָה. וּוּנְעָן אַיְנְגָעָר אֵין אַרְיִינְגּ גּוּקְרָאָכּוּן דָעַם אַבְּדָעָרְן אִין דָעַר גְּרוֹגְרָתּ אַרְיִינְגּ האַט ער אַיְם דָעַרְלָאָנְגּטּ אֵין באָקּ. אָבָּעָר דָס האַט גַּעַטְרָאָפּן זִיעָר זַעַלְטָן. גּוּוֹיְגְלָעָךְ פְּלָעָגּן זִיךְרָהִים אָפּ קְוּמָעָן מִיט גּוּשְׁרִיְעָן. זִיךְרָהִים פְּלָעָגּן זִיךְרָהִים מָאָכָּן גּוּוֹאָלְדוֹן בֵּין צָוֹם הַיִּמְלָ. אַוְיִףּ דִי גּוּשְׁרִיְעָן פְּלָעָגּן זִיךְרָהִים צָנוֹנוֹפְּלוֹיְפּן נִיט נָאָר דִי אִידָן, נָאָר אָפְּילּוּ דִי גּוּיִם, להבדְּלִי. דִי גּוּיִם פְּלָעָגּן שְׁטִיְין, אַנְקָעוֹלְזָן אָן נָאָכְרִימָעָן דִי אִידָן אַוְיִףּ זִיכְרָהִים גּוּיְאִישָׁקָן שְׁטִיגְגָּעָר :

— «גּוּרָ, גּוּרָ, גּוּרָ».

נָאָר זַעַלְטָעָנְגּר האַט גַּעַטְרָאָפּן, אָזָא אִינְן אִיד זָאָל אַרְיִינְפְּאָרְן דָעַם אָנְ דָעַרְן אֵין בָּאָרְדּ אַרְיִינְגּ. לִיְבָּעָלָעָה האַט עַס צּוֹגְעָוֹן נָאָר צּוֹוִי מָאָל בֵּין זַיִן טָאָטוּן אֵין שְׁטוּבּ, וּוָסּ אֵין גּוֹעוֹן אָזָאָמְלָ-פְּנוֹקְטּ פָּאָרְן גָּאנְצָן שְׁטָעָטָל אָן דָס האַט זִיךְרָהִים גָּאנְצָן טִיךְ אַיְנְגְּעָרְקִיצְטּ אֵין זִיךְרָהִים זַבְּרוֹן.

דָס עַרְשָׁטָעָמָל אֵין עַס פָּאָרְגָּקְוָמָעָן אַוְיִףּ אָזָא אָוּפּן : אֵין אִיד האַט יָאָרְן לְאָנְגּ גּוּהָאָט תְּبִיעָותּ צָו אָ צּוֹוִיטָן. ער האַט אַיְם גַּעַשְׁלָעֶפֶטּ צָו אָ דִין תּוֹרָה, אָבָּעָר יָעָנְגּר האַט זִיךְרָהִים אַוְיִסְגָּעָמָאָכָּט. עַס האַט זִיךְרָהִים גּוּהָאָנְדָלָטּ וּוּגָעָן אָסְךְ גּוּלְטּ — עַטְלָעָכְ בָּהָנְדָרָטּ רָוּבּ.

אוֹוִי לְאָנְגּ אָן אַזְוִי בְּרִיטָה בֵּין וּוּאָנְגּוּן דָעַר קְלָעָגְעָר האַט אַיְנְמָל גּוּפְאַקְטּ דָעַם אַגְּגָעָלָאָגְטּוּן טָאָקָעָ בֵּי רֵי זִישָׁעָלָעָן אֵין שְׁטוּבּ. ער האַט אַיְם גַּלְיִיךְ גּוּרְפּוֹן צָו אָ דִין-תּוֹרָה, צָו רֵי זִישָׁעָלָעָן טָאָקָעָ, וּוּילְ רֵי זִישָׁעָלָעָן נִיט נָאָר גּוֹעוֹן דָעַר שְׁוֹחָטָה, נָאָר אַוְיִד דָעַר ربּ פּוֹן שְׁטָעָטָל. ער אַגְּגָעָלָאָגְטּוּר האַט, וּוּי גּוּיְגְלָעָךְ, גּוּלְיִיקְנָטּ שְׁטִיְין אָן בֵּין מִטּ דָעַם קְלָעָגְעָר קִינְמָאָל נִיט גּוּהָאָנְדָלָטּ אָן וּוּיסְטּ נִיט פּוֹן וּוָסּ צָו

זאגן, אַ ווֹאָרֶט פָּאָר אַ ווֹאָרֶט אָוּן מִיט יְעֵדָן ווֹאָרֶט זִיְבָּעָן דִּי קְוּלָּות גְּעוֹאוֹרָן
אלָס הַעֲכָר אָוּן שְׁרִיעַנְדִּיקָּר, בֵּין ווֹאָנָּעָן דָּעָר קְלֻעָּגָר הָאָט אַנְגָּעָכָּפָט
דָּעָם אַנְגָּעָקָּלְאָגָּטָן פָּאָרָן בָּאָרֶד אָוּן הָאָט גַּעַלְיאָרָעָטָט, אָוּרָעָר ווֹעָט אִים אַוִּיסְ-
רִיסְין בֵּין אַיִּין הָאָרָ, אַוִּיבָּרָעָר ווֹעָט אִים נִיט מְוֹדָה זִיְן גְּלִיכִיךְ אַוִּיפְּן אָרָט.

וֹאָס דָּעָר סָוֶּף אַיִּז גְּעוֹוֹן, הָאָט לִיְבְּעָלָעָנִיט גְּעוֹזָעָן, מַעַן הָאָט אִים,
מִיט אַלְעָא אַבְּעָרִיקָּעָ קִינְדָּעָר, אַרְוִיסְגַּעַשְׁטוֹפָט פָּוָן שְׁטוֹבָן. אַבְּיִסְלָ שְׁפָעָטָה,
וּוֹעָן עָר אַיִּז צְרוּקָּגְעָקוּמוֹעָן, הָאָט עָר גְּעוֹזָעָן, וֵי רֵי בָּרוֹךְ — אַזְוִי הָאָט דָּעָל
אַיד גְּעוֹהִיסְן — אַיִּז גְּעוֹזָעָן בִּימָם טִישָׁ אָוּן גַּעַטְרוֹנְקָעָן טִיְּ מִיט זִיְן טָاطָן.
לִיְבְּעָלָעָנִיט הָאָט זִיךְ גּוֹט אַיְגָעָקוֹקָט אָוּן הָאָט בָּאַמְּרָקָט, אָוּן רֵי בָּרוֹכָס בָּאָרֶד
אַיִּז גְּעוֹוֹן אַגְּנָצָעָ — אַסְיִמְנָן אָוּן הָאָט אִים דִּי בָּאָרֶד נִיט אַוִּיסְגָּרִיסָן.
אַבְּעָר רֵי בָּרוֹךְ הָאָט אַוִּיסְגָּעָזָעָן וַיְיַעַר בְּלִיכְיךְ אָוּן דָּעָרְשָׁאָקָן. עָר הָאָט
אַוִּיסְגָּעָזָעָן טִיף בָּאַלְיִידִיקָּט.

אַ צּוֹיִינָן מַאֲלָ אַיִּז דָּאָס בָּאַרְדִּירִיסְטָעָנִישָׁ פָּאָרָעָקוּמוֹעָן נַאֲךְ מַעַר דָּרָאָ-
מַאֲטִישָׁ.

עָס אַיִּז גְּעוֹוֹן אַ פְּרִידִיטִיק נַאֲכְמִיטָּאָג, נַאֲכָנְןָן מְרָחָץ.
רֵי זִישְׁעָלָעָ אַיִּז גְּעוֹזָעָן, וֵי זִיְן שְׁטִיגְגָּעָר אַיִּז גְּעוֹוֹן, אַוִּיבְּנָן אָוּן בִּים
טִישָׁ. אַוִּיפְּ זִיְן בְּלִיכְן, אַיְדָעָלָן פְּנִים אַיִּז גְּעוֹזָעָן אַוִּיסְגָּעָזָן אָוּן עַרְבָּ-
שְׁבָתְדִּיקָּעָ, נַאֲכָנְןָן מוֹרְחֵץ מִידָּקִיטִי. אַיִּן זִיְנָעָ גַּעַרְיוֹזְלָטָעָ פָּאוֹת הָאָבָן גַּעַ-
פִּינְקָלָט אָיִן דָּעָר זְוַרְשִׁין טְרָאָפָנָס פָּוָן מְקוֹהָ וּוֹאָסָעָר.

רֵי זִישְׁעָלָעָנִיט הָאָט גְּעוֹוֹרָט אַוִּיפְּן סָאָמְאָוָר, וֹאָס הָאָט גַּעַהְוָשָׁעָט וּוֹי
אַ גְּלוֹן אַיִּן פָּאַדְעָרְשָׁטוֹבָן, כְּדֵי צַו דָּעַרְקוֹוִיקָן זִיךְ דָּאָס הָאָרָצָן מִיט אַגְּלָעָל
טִיְּ. אַ פְּרִישָׁ גַּלְעָזָל טִיְּ נַאֲכָנְןָן מְרָחָץ אַיִּז דָּאָקָה מְחַיָּה נְפָשָׁוֹת. רֵי זִישְׁעָלָעָנִיט
הָאָט אַלְעָא גַּעַטְרוֹנְקָעָן טִיְּ. אַבְּעָר פְּרִידִיטִיק נַאֲכָנְןָן מְרָחָץ הָאָט עָר גַּעַמוֹזָט.
אַבְּעָרָן שְׁטוֹבָן הָאָט זִיךְ אַרְוּמְגָדְרִיטִי יְוָאָל דָּעָל בָּוּרְדָּאָוּרָ, פָּוָן דָּעָם
דָּאָרָף בָּוּרְדָּאָוּרָ, אַ צְעָן וּוֹעָרְסָטָן פָּוָן שְׁטָעָטָל.

דָּאָס אַיִּז גְּעוֹוֹן אַיִּד, וֹאָס הָאָט גַּעַהְאָט צַו טָאָן מִיט פְּרִיצִים אָוּן
הָאָט זִיךְ זִיךְ אַוִּיךְ אַוִּיפְּגָעָפְּרִיטִט מְעַשָּׂה פְּרִיזִין. עָר פְּלָעָגָט אַרְוּמְפָאָרָן אָיִן
אַ בָּרִידְזָשָׁקָעָ, מִיט אַ פָּאָר גּוֹטָעָ פָּעָרָד. גַּעַהְאָט הָאָט עָר אַיִּיךְ אַלְעָמָל אַ
שְׁמִיְסָעָר, וּוֹי עָס פָּאָסָט פָּאָר אַ אַיִּז אַ פְּרִיזִין.

אָוּן וּוֹיֵיל עָר הָאָט גַּעַהְאָט אַלְעָמָל צַו טָאָן מִיט פְּרִיצִים, הָאָט עָר
זִיךְ אַיִּיךְ אַנְגָּעָטָן וּוֹי אַ שְׁטִיקָלְפְּרִיזִין. עָר הָאָט שְׁוֹין נִיט גַּעַטְרָאָגָן קִיְּן
לְאַגְּנָעָ קְאָפָאָטָעָ, נַאֲר אַ פִּידְזָשָׁאָקָעָ. זִיְנָעָ שְׁטִיוֹלָן זִיְבָּעָן וּוֹי צְוָגָעָבָאָקָט
צָוָם פִּיס אָוּן זִיְהָאָבָן אַלְעָמָל גַּעַלְאָנָצָטָט. אַוִּיפְּן הָאָלָוָן הָאָט עָר גַּעַטְרָאָגָן

א קראגן מיט א שניפס. אויף זיין ברוסט האט זיך געציגן א לאנגע גאלדענע קייט. פון איין זשילעט-קעשגע בי דער אנדרער. א חז' דעם אייז דאס געווען א איד ווי אלע אידן — מיט א בריטער, שווארצער בארד און אפילו מיט פאות. זיין בארד אייז אפילו געווען אלעמאָל שיין פאָרקיינט און זיינע פאות האבן אלעמאָל געקענט פאַרשויינדז הינטער די אויערן, ווען יואַל האט באָדארפֿט גײַין צו אָ פרײַץ. דערפאָר אַבעָר האבן זיַּי געקענט זיין וואֹז מען דאָרט, ווען יואַל אייז געקומען צוישן אידן. יואַל האט אַכטונג געבעבן, אָז זיַּי זאלַן זיין וואֹז מען דאָרט, ווען ער אייז געקומען צוישן אידן האט ער זיַּי אַרוּסְגַּשְׁאָרֶט פון הינטער די אויערן און זיַּי זיינען בי אַים אַראָפְּגַּהְאָנְגַּעַן אַיבָּעָר די שליפֿן, וואֹז זיַּי דאָרפֿן זיין בי אָ אידן.

געראָדט האט יואַל הוּיד אָונִ געלאָכְט אָ סְקַט. עס אייז געווען אָ איד, וואָס אייז געווען שטאָרָק צופְּרִידְן מיט זיך און מיט ער וועלט. צוֹלִיב זיינע עסקים מיט פריצִים האט ער באָדארפֿט אָ סְקַט אַרוּמְפָּאָרָן. ער אייז אַוְיסְגַּוּעַן, זאגַט מען — וואֹז די וועלט האט אָז עַק — אָז אלע גרוּסְעַטְעַט — אַין ווּלְנָעַן, אַין ווּאָרְשָׁעַן, אַין קַיְעַו אָונִ אַפְּלִי אַין אַדְעַם. יואַל האט אלעמאָל געהאט אָ סְקַט חדושים צוֹ דערצְיַילְן פון זיינע נסִיעָות. אָונִ ווּילְעַד ער פְּלַעֲגַט אָ סְקַט אַרוּמְפָּאָרָן, האט ער נִיט געקענט אַיְנוֹצָן. ווען ער פְּלַעֲגַט קומען אַמְּאָל צוֹ רַ' זַיְעַלְעַן אַין שְׁטוּבָה, פְּלַעֲגַט ער אַרוּמְדָּן לוּפָן אַין זיינע גָּלוֹאנְגְּבָּדְיָע שְׁטוּלָה הֵן אָונִ צְרוּקִים, הֵן אָונִ צְרוּקִים, אַיבָּעָר שְׁטוּבָה, רָעָדָן הֵוִיך, לְאָכְנָן נָאָך הַעֲכָר אָונִ דערצְיַילְן חדושים פון זיינע נסִיעָות.

דרוּיסָן, אַרוּם רַ' זַיְעַלְעַס גָּאָנִיק, האט אויף יואַלְן גַּעֲוָאָרֶט זיין ברידזְשָׁקָע, מיט די פָּאָר פְּעָדָה. אויף ער קַעְלְנִיעַ אַין גַּעֲזָסְעַן דָּעַר שְׁמִיָּה סֻעָּר, מיט דִּיקָע לעדרגען לִיצְיָעָס אַין האַנט אָונִ מיט אָ לאָגָן בִּיטְשָׁה שְׁטַעַל אַין דָּעַר צוּוּתָר. יואַל האט אויך גַּעֲוָאָרֶט אויף אָ גַּלְעַל טַיִּים. אַיְדָעָר ער לאָזָט זיך אַין וועג אַרְיָין.

ליַּיבְּעַלְעַ אָונִ עַטְלַעַכְעַ אַנדְרָע אַיְגְּלַעְעַ זַיְינָען גַּעַשְׁתָּאָגָעָן אַין דָּרוּיסָן אָונִ גַּעַקְעַט מִיט גְּרוּיסָן קְנָהָא אויף ער ברידזְשָׁקָע. אויף די פָּעָרָד אָונִ מַעַר פָּוּן אלעמען — אויףַן שְׁמִיְּסָעָר. עס אייז ליַּיבְּעַלְעַ אַוְיסְגַּעַנְגַּעַן דָּעַר חַיוֹת זיך אַרְיִינְצּוּכָּפָּן אויף אָ וּוּילְעַד אַין דָּעַר ברידזְשָׁקָע אָונִ אַהֲטָשָׁק טָאָן זיך אויף אַירָעָ פְּרוֹוֹשְׁנִיעָס. דָּעַר שְׁמִיְּסָעָר האט אַים אַבעָר עַטְלַעַכְעַ מַאָּל אַין צְעַרְעָמָנִיעָס אַפְּגַּנְטְּרִיבָּן מיט דָּעַר בִּיטְשָׁה. עס אייז גַּרְאָד גַּעַוְעַן

א אידישער בחור, אבער א בעייזער און א שלעכטער, וואס האט ניט פאר-
ונגנון אידישע קינדער אביסל פארגעניגן. אלץ וואס לייבעלען איז געווען
דעRELובט איז אROMדРИיען זיך ארים די פערד, גלעטן זיך אבער די בריטע,
ויארמען געווער, אדער פרוביינן דרייען די שטאָל-געשמידטע רעדער פון דער
ברידושקע.

לייבעלע איז געווען איז שטאָרק פארטאן מיט דער ברידושקע, מיט
די פערד און מיט דעם שמייסער, איז ער האט גארנט באמערכט. ווי
שלמההקע דער אלטער, מיט זיין באלאַסטער, זיינען אנגעkomען פון ארוית
גאָס. ער האט זיך אפריער דערהערט, איזידער דערזען, וויל דער אלטער
שלמההקע האט געשריינן היך אויפן קול :
— עס ווועט א רוח אריין איז זיין געפגרטן טאטען! אוז הולטאֵי, אוז
כל-בוניק!

לייבעלע האט פאר זיך דערזען שלמההקען גאנצע געזונט.
איז פאראויס איז געגנגען דער אלטער שלמההקע. נאָר אים, זיין איז
דעם, מאשקבו. נאָר מאשקבו — זיין וויב. שרה איז א ליף — איז האט זיך
טאָקע געהיסן — שרה איז א ליף. נאָר שרhn, גאָר פון הינטן, האט זיך
נאָכגעשלעפֶט שלמההקען צוּייטע טאָכטער, ריווצע, מיט איר ממור אויף
די הענט.

די גאנצע באלאַסטער האט זיך צוֹזעמען אריינגעוואָרפן צוּר, זישעלען
אין שטוב און באָלד האט זיך אַפְּגַעַשְׁפִּילְט אַסְצְּעָנָה, וואס האט אוינגעער
רודערט דאס גאנצע שטומטל. עס איז געווען זיער אַקוֹרְצָעָן, אַבעְרָן, וויל
אַשְׁטוּרְעַמְדִיקָעָן סְצְעָנָה. באָלד נאָר דעם האט זיך דאס גאנצע שטומטל דער-
וואָסט. אַוְ שלמההקע דער אלטער האט אויסגערטין ביי וויל דעם בורדאָווער
די באָרד.

לייבעלע האט אריינגעונמען די סְצְעָנָה מיט אַלְעָ אַינְצְּלָהִיטָן, וויל
מייטן חזש האט ער דערשמעקט, אַוְ עַפְּעַס ווועט דאָ פָּאָרְקָומָעָן. ער האט
זיך דעריבער אַרְיִינְגַּעֲכָאָפֶט אַין שטוב נאָר פריער פון די אַיבְּעִירְקָעָן.

אוֹן פָּאָרְגָּעְקָומָעָן אַיז אַט וואָס :
ווי נאָר שלמההקע מיט זיין הרויז-געזונט זיינען אריין אַינְעַוְוִינִיק, צוּ
ר, זישעלען אַין שטוב. האט ער אלטער שלמההקע אַכְּפָע געטאנָן דעם
ממור פון ריווצע הענט אַוְ אַים אַוְ אַרְפָּגְעַטָּן יואָלָן אַין די הענט אַריין :
— נאָ, נעם אַים, ס'אי דִינְס! — האט ער זיך צעשוריען מיט קולי
קְוִלוֹת.

יואל האט אויך אַנְגָעָהוּבִן שְׁרֵיִיעַן :

— שגץ איינער, מערזאָוועַז, אלטער הולטאַי — אַ מְמוֹרַ-בְּלִבּוֹל וְוַילְסְטוֹ אָרוּף מִיר אָוִיסְטְּרָאָכְטָן !

דער מְמוֹר וְוַאלְט גָּעוֹווַס אַרְאָפְּגָעָפְּאָלְן אָרוּף דער ערֶה, וּזְעַן מַאֲשָׁקָעַ כָּאָפְּט אִים נִיט אָונְטָעַר. אָבָּעָר אָזְוִי וְיַוָּאָל האָט זִיךְ צְעַדְרַיעַן אִין דער אלטער של מהקע אַרְיִינְגָעָפְּאָרְן אִין אִים מִיט בִּיְיַע הָעַנְט. מִיט אִין האָנט האָט ער אַנְגָעָכָאָפְּט יַוָּאָל שִׁין פָּאָרְקָעָמְטָע בָּאָרְד אָון מִיט דער אַנְדָּעָדָרָעָר — זִין גָּאָלְדָעָנָע קִיטַּס אַוְפַּן בְּרוּסְט. עַס אִין פָּאָרְגָעָקְומָעַן אַ בְּרוּטָאָלָעָר גַּעַרְאָגָּוָל אִין מִיטַּן פָּוֹן הַילְכִּיקָּע קּוֹלוֹת. אַלְעַ האָבָּן גַּעַשְׁרַיעַן — עַס האָט גַּעַשְׁרַיעַן של מהקע דער אלטער, עַס האָט גַּעַשְׁרַיעַן יַוָּאָל דער בְּרוּדָאָוָעָר, עַס האָט גַּעַשְׁרַיעַן מַאֲשָׁקָעַ אָנוֹ אָפְּלַיו שָׂוֹה אָן אָ לִיפְּ. מַעַר פָּוֹן אַלְעַמְעַנְס קּוֹלוֹת הָאָט זִיךְ גַּעַהָעָרָט שְׁוֹהָס קוֹל — זִיךְ האָט נִיט גַּעַשְׁרַיעַן, נַאֲר זִיךְ האָט גַּעַשְׁפָּעָט וּאָ שְׁלָאָגָּג.

מייטאָמָּל האָט יַוָּאָל זִיךְ אַרְוִיסְגָּעָרִיסְן פָּוֹן של מהקעט העַנְט. וּיְאָ פִּילְ פָּוֹן בְּיוֹגְן האָט ער זִיךְ אַרְוִיסְגָּעָכָאָפְּט פָּוֹן רַ' זְיֻשְׁלָעָס שְׁטוֹב אָנוֹ גָּלִיָּךְ אִין בְּרוּזְשָׁקָע אָרִין. דער שְׁמִינְסְּעַר האָט אָ צִי גַּעַטְאָן דִּי לִיְיצָעָס אָנוֹ אִין אַיְינְגְּבָּלִיק אָנוֹ דִּי בְּרוּזְשָׁקָע מִיט יַוָּאָל הָאָט זִיךְ אַוּוּקְגָּעָקְיִילָט אַרְאָפְּ גָּאָס. של מהקע אִין גַּעַבְלִיבָּן שְׁטִיְּן מִיט אַ שְׁטִיקָה יַוָּאָל אַ בָּאָרְד אִין אִין האָנט אָנוֹ מִיט דער גָּאָלְדָעָנָע קִיטַּס אָין דער צְוִוִּיתָעָר.

לייבְּעַלְעַ האָט עַס אַלְצַן צְגַעַזְעַן אַ צְעַרְאָקְעַנְעַר, מִיט בְּרִיטְ-גָּעָפְּנְטָעָ אָוִיגְּן. ער אִין נַאֲר גַּעַוּוֹן צַו יְוָנָג צַו פָּאָרְשְׁטִיְּן דֻּעַם גַּעַנְצָן עַנְיָן. דער אַיְינְדְּרוֹק אִין אָבָּעָר גַּעַבְלִיבָּן, דער אַיְינְדְּרוֹק אִין גַּעַוּוֹן, אָוּ רִיסְיָן אַ בָּאָרְד האָט צַו טָאָן מִיט אַ מְמוֹר אַ שְׁלַעַכְטָע פָּאָרְבִּינְדוֹנָגָה. וּיְ נַאֲר בְּעַרְעַלְעַ האָט אַוְיִיסְגָּעָזָאָט דִּי וְוַעֲרַטָּע : «כִּיּוּעַל אִים אָוִיסְ-רִיסְיָן דִּי בָּאָרְד » — האָט אִין ליְבְּעַלְעַס זְכָרָן גָּלִיָּךְ אַוְפָּגָעָלָעָבָט דָּאָס בִּילְד, וּיְ אָזְוִי דער אלטער של מהקע האָט גָּרִיסְיָן דִּי בָּאָרְד בִּי יַוָּאָל דֻּעַם בְּרוּדָאָוָעָר אִין דָעַצְנוּ נַאֲר גַּעַוּאָרְפָּן אִים אַ מְמוֹר אִין פְּנִים. אַוְפַּן הַיִּיסְיָן מַאֲמַעַנְטָה האָט ער זִיךְ פָּאָרְגָּעָשְׁטָעָלָט, אָוּ בְּעַרְעַלְעַ גִּיטַּס וְאָרְפָּן יִשְׂרָאֵלִיק דֻּעַם מְמוֹר זִין טָאָטָעָן אִין פְּנִים.
זִין טָאָטָעָן !

צונען פטער קאפיטל

איך דארפהט וויסן אביסל מער וועגן ליבעלעס טאטען כדי צו פארשטיין פאראזאָס ליבעלע אייז געוואָרן אווי ווילד פון כנס. נו געוויס, ליבעלע האט געוואָסטע, או בערעלע זועט זיין טאגטן, ר' זישעלען, די באָרד ניט ריסן. ניט נאָר וואלט ער אַים די באָרד ניט גע-ליַּסן, נאָר ער וואלט אַפְּילוּ ניט געוואָגט צו זאגן אַים עפֿעס קָרוּם אַין אויג-ר', זישעלע אייז ניט געווען פון יונגע אַידן, ווֹאָס מעַן רִיסְטֶטֶט די באָרד. מעַן האט אַים אַפְּילוּ ניט געלענט סתם באַלְיַידְקָן. אַדרבהָה, מעַן האט זיך באַצְוָיגָן צו אַים מיטן גרעטען דורך-אַרץ אַון מיטן גרעטען כבוד.

אַבער דער געדאנק אלְּין — די חזפה דערפּון.

ר' זישעלע אייז געווען דער אַרְיסְטֶטֶקָרטֶט פון שטעהָטֶל אַון פון דעם אַרְמוּקָן יְשֻׁוָּב — דער גִּיסְטֶיקָעָר אַרְיסְטֶטֶקָרטֶט. ער האט געהָטֶט אַ שֵּׁם פָּאָר אַ גְּרוּזִיסְן לְמִדְּזָן אַון פָּאָר אַ גְּרוּזִיסְן חַכְמָה. ווֹאָס ווֹאָלט געלענט זיין זיך אַן אַ סְּדָאַ גְּרוּסְעָרָר שְׂטָאָטֶט. די אַידָּן פון שטעהָטֶל אַון פון גאנָצָן יְשֻׁוָּב האָבוֹן מיט אַים שְׂטָאָלְצִירָטָם. ער אייז געווען אַ צִּירְוָנָג פָּאָר זיך. ניט נאָר אַידָּן, נאָר אַפְּילוּ גּוּימָם, להבדיל, פְּלָעָגָן קָומָעָן צו ר' זישעלען זיך האָלָטָן עַצְוָת. ווֹאָס אַיְזָן נאָר געווען אַ צְרָה, אַ מְחַלְקָה, אַ סְּכָסָן אַיְזָן גְּלִיאָך גַּעֲלָאָפָּן צו ר' זישעלען. ער האט שׂוֹין געפּוֹנוּן אַון אוּיסְזָוָג אַ פְּשָׂרָה, אַדְעָר לְכָל הַפְּחוֹת אַ טְּרִיסְטֶרְוָאָרֶט. עַס אַיְזָן ניט געווען קִיְּין סְפָּק אַיְזָן זיין עַרְלָעְכִּיתָן אַון אַרְנְטָלְעָכִיקִיתָן. צו דעם אַיְזָן ער געווען אַ מְזָג טָוב — אַ מעַנְטָש אַן אַ גָּאָל. ער האט זעלטָן ווֹעָן זיך גַּעֲבִיזָעָרט אַון נאָך זעלטָעָנָעָר אוּפְּגָעָהָיִבָּן זיין קָול הַוִּיך. ער האט שְׂטָעָנְדִיק גַּעֲרָעָדָט דְּרָאָיק אַון גַּעֲלָאָסָן אַון פָּאָר אַלְעָמָעָן האט ער געהָטֶט אַ גּוֹטָן שְׂמִיכָל, אַדְעָה אַ גּוֹט וּזְאָרטָט.

מחולקות האט ער שְׂטָאָרָק פִּינְגָּט גַּעֲזָאָטָן. ווֹעָן סְפָּלָעָגָט זיך אַמְּאָל צְנוּנוֹפְּקָלִיקִיבָּן אַן אַסְּיפָּה בַּיִּים אַיְזָן שְׂטוֹב — אַלְעָ אַסְּיפָּה פְּלָעָגָן דָּאָס

רוב פאָרְקוּמוּן בֵּין אַיִם אַיִם שָׁטוֹב — אַוְן דָּעַר עֲולָם פְּלַעֲגַת זִיךְרַעַת צָעהִיצָן אַוְן צָעַשְׂרִיעַעַן, פְּלַעֲגַת רֵיַין, זִישְׁעַלְעַל בְּלִיבִין זִיכְרַן רְוַאיַּק, שְׁטַעַנְדִּיק אַוְיבּוּזָן, בֵּין זַיִן טִישׁ, אַוְן וָאַרְטַּן בֵּין דָּעַר עֲולָם וּוּעַט זִיךְרַעַת אַיְנְשְׁטִילַן. אַוְן אַוְן עַס פְּלַעֲגַת וּוּרְעַן שְׁטִילַ פְּלַעֲגַת עַר רְוַאיַּק זִיךְרַעַת אַפְּרוֹפֶן: — נַאֲרָגָנִים, וּוּאַס אַיִר זִיט — וּוּאַס הָאַט אַיִר זִיךְרַעַת? מַעַן קָעָן דָּאַס מַאֲכָן שְׁטַילְעָהַיִת אַסְטַּעַר בְּעַסְטַּר.

נַאֲךְ דָּעַם הָאַט רֵיַין זִישְׁעַלְעַל אַוְיסְגַּעַלְיכָן דָּעַם סְכָסָוך. דָּאַס שְׁטַעַטְלַ אַיִז גַּעַוּעַן צָעַטְיִילַט אַיִן צָווַיְיַ לְאַגְּעַרְן. פָּוֹן אַיִן זִיט אַיִז גַּעַשְׁטָאנְגַּעַן דָּעַר בְּעַלְיִבְתִּים קְלָאַס אַוְן פָּוֹן דָּעַר צָוִוִּיטַעַר — דַּי בְּעַלְמְלָאַכָּות. עַס זַיְינְגַּן פְּאַרְגְּעַקְוּמוּן אַסְטַּעַר סְכָסָוכִים אַוְן מְחַלְקֹות צָווַיְיַ אַט דַּי צָווַיְיַ קְלָאַסְן. דַּי בְּעַלְמְלָאַכָּות הָאַבָּן אַלְעַ מַאֲלַ גַּעַטְעַנְתָּהָט, אַוְן דַּי בְּעַלְיִבְתִּים הָאַלְטָן זִיךְרַעַת זַיִן גַּרְוִיסִי, גַּאוּהַדִּיק.

די מִינְיַנְטַע מְחַלְקֹות זַיְינְגַּן פְּאַרְגְּעַקְוּמוּן אַיִן בִּיתְ-מַדְרַשָּׁה. דַּי בְּעַלְיִ-מְلָאַכָּות הָאַבָּן נִיט גַּעַוּנְטַ פְּאַרְגְּעַבָּן דַּי בְּעַלְיִבְתִּים לְמַאי זִיךְרַעַת פָּאַר זִיךְרַעַת פָּאַרְכָּאַפְּט דַּי פְּעַטְעַ עַלְיוֹתָה, אַבְּעַרְלָאַזְנִידִיק פָּאַר זִיךְרַעַת דַּי רְבִיעִים מִיט דַּי שְׁבֻיעִים. עַס זַיְינְגַּן פְּאַרְגְּעַקְוּמוּן בְּוֹנְטָן, וּוּאַס הָאַבָּן אַפְּיָלוּ גַּעַפְּרַיט צַוְּפַעַשְׁׁ. רֵיַין זִישְׁעַלְעַל הָאַט אַט דַּי מְחַלְקֹות אַפְּגַעַשְׁטַעַלְטַ, עַר הָאַט פְּאַרְגְּרַופֶן אַנְסִיפָה אַוְן הָאַט גַּעַפְּרַעַלְטַ, אַוְן מַעַן זַאל דַּי עַלְיוֹת אַלְעַ שְׁבַת אַוְן יְוַסְטַבָּן פְּאַרְקִיפָּן אַוְיַחַד „טַאֲרָגְעַס“.

עַר הָאַט אַיִיךְ אַוְיסְגַּעַלְיכָן אַסְטַּעַר סְכָסָוכִים — גַּעַלְטַ-סְכָסָוכִים אַוְן פְּעַרְזְעַנְלַעַכְעַ. עַר הָאַט אַפְּיָלוּ אַוְיסְגַּעַלְיכָן דָּעַם סְכָסָוךְ צָווַיְיַ שְׁלַמְהַקָּעַ דָּעַם אַלְטָן אַוְן יְוַאל דָעַם בְּרוֹדָאַוּעַר. וַיְיַזְוַי עַר הָאַט דָּאַס אַוְיסְגַּעַלְיכָן, הָאַט קִינְגַּעַר נִיט גַּעַוְואָסְטַ, עַר הָאַט עַס גַּעַטְעַן אַיִן אַיִר שְׁטִילַ. עַר הָאַט עַס אַבְּעַר אַוְיסְגַּעַלְיכָן. אַרְאיַה הָאַט אַיר, נַאֲךְ דָעַם אַיִן יְוַאל דָעַר בְּרוֹדָאַוּעַר וּוּידַעַר גַּעַקְוּמוּן אַיִן שְׁטַעַטְל אַוְן שְׁלַמְהַקָּעַ דָעַר אַלְטַעַר הָאַט אַיִם שְׁוִין מַעַר נִיט גַּעַרְיסַן דַּי בָּאַרְד אַוְן נִיט גַּעַמְאַכְטַ קִינְגַּעַס קְאַגְּנְדָאַלְן, פְּאַרְקְעַרְטַ, עַר הָאַט אַיִם צְרוּיקְ אַפְּגַעַנְעַבָּן דַּי גַּאֲלְדַעְנַעְ קִיטַיַּת. רֵיַין זִישְׁעַלְעַל הָאַט אַיִם גַּעַ-הַיִּסְן אַפְּגַעַבָּן.

— עַס אַיִן גַּוְילָה, — הָאַט עַר אַיִם גַּעַזְאָגַט.

אַוְן אַזְן רֵיַין זִישְׁעַלְעַל הָאַט גַּעַהְיִיסְן הָאַט אַפְּיָלוּ דָעַר אַלְטַעַר שְׁלַמְהַקָּעַ גַּעַפְּלַגְטַ, אַזְאַה כְּחַה הָאַט גַּעַהְיִאסְן רֵיַין זִישְׁעַלְעַל. שְׁלַמְהַקָּעַ דָעַר אַלְטַעַר אַיִז גַּעַוּעַן פָּוֹן דַּי עַרְשַׁטְעַ תּוֹשְׁבִים אַיִן שְׁטַעַטְל. עַר אַיִז גַּעַוּעַן אַשְׁטִיקַל בְּעַלְ-הַעֲגָלה אַוְן אַגְּרִיסְעַר אַרְמִיאַן. גַּעַוְואַינְט

האט ער מיט זיין אידעם, מאשקע, אונז מיט זיין טאכטער, שרה אן א ליפ, אין א קליען שטיבל, הינטערן שטעל, צוישן די גוים. צו דער עלטער האט ער אויך צוגעקראגן דעם ממזה. אט די מנה האט אים געבראכט זיין אינגעראט טאכטער, ריווץע, וואס האט עטלעכע יאר געדנט בי יואל דעם בורדאוער אין שטוב.

נץ דעם סקאנדאל בי ר' זישעלען אין שטוב איז ריווץע פאר-שוואנדן. זי איז אוווק אין א גרעסערער שטאט אויף א שטעל. דעם ממזה האט זי איבערגעלאָוט אין שטעל, וואו ער איז געוואקסן אינאיינעם מיט שרהס קינדרע.

ווען דער ממזה האבן איז אויסגעוואקסן גרויס גענוג צו קענען אליען אוחומלייפן האבן אים אלע קינדרע גערופן — ממזה. דאס האט אַרוּיסֶס גערופן ניע מחלוקות. שלמההען דער אלטען האט געשריין, איז ער וועט ברעכין פענצעטער. שרה אן א ליפ האט געשאלטן און געוואגלט. דא האט זיך ר' זישעלע וויטער אַרְיִינְגְּמִישֶׁט. ער האט אַנְגְּוֹזָאָגֶט די עלטערן, איז זאלן אַנוֹאָגֶן זיירען קינדרע, איז זאלן דאס מעד ניט תאָן. — עס איז א גרויסע עבירה, — האט ער געפסקנעם, — עס איז שפיכת דמים.

דאס האט געווירקט, וויל פאר איז עבירה האבן אַפְּילָו די קליען קינ-דער זיך געשראָקָן. אלען קינדרע, סי אַינְגְּלָעֵך און סִי מִידְלָעֵך, האבן געוואסט פון יענער וועלט. זי האבן געוואסט איז אויף יענער וועלט וועט מען שמייסן פאר עבירות — מען וועט קאָטְטוּעָן, ברענען און בראָטן ! און פאר אַזְוַלְבָּעָן עבירות, וואס מען באָגיַיט מיטן מויל, וועט מען אויף יענער וועלט הענגען אויפֿן צוֹגֶן. ר' יישעלעס רייד האבן דעריבער געהאט אַוִירְקוֹנְג — ווער וויל דאס הענגען אויפֿן צוֹגֶן ? עס איז עפֿס אַמאָכל צוּ הענגען אויפֿן צוֹגֶן ? — ווי דענטkt אַיר ?

מען האט דעם ממזה דעריבער געלאָצֶן צוּרוֹ. אויב מען האט באָדָאָרט האט מען אים גערופן בי זיין אַדִּישָׁן נאמען — יִשְׂרָאָלִיק. דאס רוב האט מען זיך אויף אים ניט אַרוּמְגַעְקָוּקָט.

דער ממזה אליען האט זיך אויך צופיל ניט געשטופט. ער איז געווען צופרידן, וואס מען לאָזֶט אים צוּרוֹ. ער האט אליען געוואסט, איז ער איז ניט גלייך מיט אלעמען.

געווען איז עס אַינְגָּלָאָלִיָּה קְרָאָנְקְהִיטָּן אַיְזָן דער וועלט און האט זיך ער האט דורךגענמאָכֶט אַלְעָרְלִיָּה קְרָאָנְקְהִיטָּן אַיְזָן דער וועלט און האט זיך

אלע איבערגעלעבט. קיין סך נחת און קיין וואוילטיק האט ער בי זיין מומען, שרה אן א ליפ, נט געהאט. קלעפ האט ער געקראגן פון איר א סך מער פון די איבעריקע קינדער אוּן עסן — ווייניקער.

לייבעל האט זיין טاطן פארגעטערט. ער איי געווען גרייט צו גיין פאר אים אין פיעיר און איין וואסער. איין פיפס פון ר' זישעלען און לייבעל און געווען גרייט צו פאלגן.

געווען אייז דאס גראָד אַ אינגל ניט קיין פאלגער און אַ גרויסער עקשן. די מאמע זיינע, די שוחטקה, האט פון אַם, ווי זי פלאָט זאגן, געקלט די ערֶד. זי האט מיט אַם גָּרְנִישֶׁט געקענט מאָן. דאס אייז געווען אַ אַידענע אַ קָּזָאָק, וואָס האט געהערשט בֵּיד חזקה. אלע קינדער האבן פאר אַר מורה געהאט און געלאָזֶט זיך פון אַר פֿרִין, נאָר ניט לַיְבִיעַלְעַט — ער האט ניט געפֿאָלֶגֶט.

פארן טاطן האט אַבער לייבעל געהאט דעם גרעטעןן דֶּרֶק-אָרֶץ. ער פלאָט אַים פֿאָרְלוֹיְפֿן דעם וועג, אַלעמאָל געוווכט עפֿעס טָאנְסְפֿרָה אַים, ניט פֿאָר מורה נאָר פֿאָר לַיְבַּע.

ר' זישעלע האט לייבעלען אוּיך לַיב געהאט, אוּיך זיין שטייגיגעט ער האט עס אָפָּן ניט אַרוּסְגָּעוּזִין. איידן פון זיין גראָד זוייז ניט אַרוּס קיין אַפְּעָנָע לַיבָּע צו זיידער קינדער. פֿאָרְקָעָרטְט, זיַּיַּה האַלְטָן זיך פון זיַּי וואָס מעָרְפָּן ווַיְתָן, אַדער פון אַוְיָבָן אַראָפְּ. אַבער לייבעל האט געַרְפּֿט, אוּס אייז דָּא עפֿעס אַ גָּעָנְטְּקִיְּטַץ צוּישָׁן אַים אָנוּ זיין קָאָלְטָן — ער האט עס געפליט מיטן הוּש.

ר' זישעלעס גָּעָנְטְּקִיְּטַץ צו לייבעלען אייז אַפְּשָׁר געווען ניט מעָר ווי אָן ענטפֿער, אוּיך דער האַרטער אָנוּ שטרענְגָּער האַלְטָנוֹג צו אַים פון זיין מוטער. וואָס מעָר לייבעל האט ניט געפֿאָלֶגֶט, אלְּצָה האַרטער אָנוּ שטרענְגָּער אייז געווארין צו אַים זיין מאָמעָע. מיט זיין יושְׂרָגְעָפְּלִיל וואָלְט ר' זישעלע, קעָן זיין, אַרוּסְגָּעִיגָּט, איין אָאָ פֿאָל, אַזְוּפְּלִיל גָּעָנְטְּקִיְּטַץ צו אַ פרעמדָן אַינְגָּל. דער צְיַונְיאַרְקָעָרטְט לייבעל האט אַבער ניט געקענט זיך פֿאָנְגָּנְדְּעָרְקָלְיָבָן איין אָזָא שׂוּעָרָן עֲנֵן, אַ יונְגָּעָר אַינְגָּל פֿילְטָמָעָר, ווי ער דענְקָט. ער האט געפליט דעם טָאנְסְפּֿרָה גָּעָנְטְּקִיְּטַץ אָנוּ אַים געווען זיידער דָּאָנְקָבָּאָר.

פאר די אַינְגָּלְעָךְ אייז ר' זישעלע געווען זיידער אַ גוּטָעָר טָאטָע. ער האט ניט געשטערט אָנוּ האט זיידער וויינִיך זיך געמיישט, אַבער ער האט שטענדִיך געהאלטָן אָן אוּיג אוּיך זיַּי זיין קוּק איין געווען גענְגָּג אָנוּ די

אינגלעד זאלן גלייך שטיל ווערנ, ווען זי האבן זיך געקריגט אדער) אפילו זיך געללאגן. אין קוק פון זינגע מלדע אויגן, וואס האבן געקענט צ'יטנ- זיין קוֹקן זַיִעַר בִּיסְטְּרָע אָוֹן בֵּין, אַיְזַן גַּעֲוֹן גַּעֲנוֹג, אָזֶן דִּי אִינְגָלָעַד זַאלַן.

זיך אַרְיסְרוֹקָן פָּאַרְשְׁעָמֶטֶן אָוֹן שָׁוְלְדִּיקָעַ פָּוֹן שְׁטוּב. אָוֹן וְעוֹן אַ אִינְגָלַהָאָט זיך פָּאַרְשְׁוֹלְדִּיקָט, שְׁטָאָרָק פָּאַרְשְׁוֹלְדִּיקָט, האָט עַר גַּעַשְׂטָרָאָפֶט זַיִעַר מִילְד.

לייבעלע, דער גַּרְעַסְטָעַר שְׁטִיפָּעַר פָּוֹן אַלְעַ, וְואָס פְּלַעַגְתַּן זיך פָּאָרַ- שְׁוֹלְדִּיקָן אַ סְכַּן אַפְּטָעַר פָּוֹן דִּי אַיְבָּרְיקָעַ, האָט גַּעַדְעַנְקָט נָאָר צְוַיִּי מַאל, וְעוֹן זַיִן טָאַטַּע האָט אִים בָּאַשְׁטָרָאָפֶט. אַיְנְמָאַל האָט עַר אִים אַפְּגָעָשְׁמִיסָן מִיט זַיִן יַאֲרָמוֹלְקָעַ, וְעוֹן לַיְבָּעַל אַיְזַן גַּעֲוֹן אַ קְלִיְינְגְּקָעַר. אַ צְוַיִּיטַן מַאל האָט עַר אִים אַפְּאָר מַאל דָּעַלְאַגְּנָט אַיְבָּר דִּי פְּלִיצְעָס מִיט זַיִן יַדְעָנוּם, גַּעַפְּלָאַכְּטָעָנוּם גַּאֲרָטָל. בִּידְעַ מַאל אַיְזַן דִּי שָׁאנְד גַּעֲוֹן אַ סְכַּן גַּרְעַסְעַר, וְוי דַעַר וַיִּיטְיךָ. רַ' זַיְשָׁעַלְעַ האָט נִיט גַּעַהָאָט אָוֹן זיך אַזְוִי פִּילְאָכְרִיות, אָזֶן עַר זַאל בְּכִיוֹן אִימְצָן וְוי טָאן.

את אַזָּא טָאַטַּע אַיְזַן גַּעֲוֹן רַ' זַיְשָׁעַלְעַ !
היינט גַּי אָוֹן גַּעַם זַיך נִיט אָזֶן פָּאָר אַזָּא טָאַטַּן, וְעוֹן אַזָּא עֻזּוֹת-פְּנִים,
וְוי בְּעַרְעַלְעַ, פִּישְׁלַׁ דָוד דָעַם מַלְמָדָס, בָּאַרְיָמָט זַיך, אָזֶן וּוּעַט אִים רַיִיטַן
די באָרד !

פָּאָר אַזָּא חַוְצָפָה האָט ליְבָּעַלְעַ באַדְאָרָפֶט אִים באַצְאָלָן אוּפְּנָן אַרְט
אוֹן וְוי עַס האָט אִים גַּעַקְוּמָט.

דריינטער קאפאיטל

אַבָּעֶר אֹז מָוֶל הַאֲבָן שְׁוִין אֹזֶלְבָּעֶר אִינְגָּלְעֶד וּוּ לִיבָּעֶלְעֶ — הַיְצָקָעֶ פּוֹלְבָּלְטִיקֶעֶר, קַעְמַפְּעֶר פּוֹן נָאָטוֹרֶ; אַפְּרִיעֶרֶל גַּעַמְעָן זַיְזַי אָז פָּאָרֶן כְּבוֹד פּוֹן זַיְעֶר טָאָטָעַ-מָאָמָע, שְׁלָאָגֶן זַיְזַי פָּאָר זַיְיַי בֵּין בְּלוֹטֶ, אָוָן צָוֶם סֻוּף דָּאָרְפֶּן זַיְיַי אַפְּגָעָבֶן דִּיןְזָהָבֶן פָּאָר זַיְעֶרֶל טָאָטָעַ-מָאָמָע, וּוּאָס וּוּילָן נִיטֶ לִידָן אָזָעֶלֶן, כָּעֶ זָאָגֶן.

לִיבָּעֶלְעֶה האָט גָּאנֶץ גּוֹת גּוֹוֹאָסֶטֶן, אֹז עַר וּוּעַט נִיטֶ קְרִיגֶן קִיְּין גַּלְעַט אַיְבָּעָרֶן קַעְפְּעֶלְעֶ פָּאָר זַיְיַן גַּעַשְׁלָעֶגֶן מִיטֶ בְּעַרְעָלְעָן. דִּי מַעַשָּׂה אַיְזָן שְׁוִין גַּעַט וּוּיסֶן אַגְּגָעָקְוּמָעֶן צַוְּ דָעֶר מַאְמָעָן אָוָן זַיְיַי וּוּעַט שְׁוִין אֹזֶא זַאָךְ נִיטֶ לְאָזֶן פָּאָרֶן בִּיגְגִּין.

לִיבָּעֶלְעֶה האָט זַיְזַי גַּעַקְעַנְטֶן פָּאָרְשְׁטָעֶלֶן, וּוּאָס עַס וּוּאָרטֶ אָוִיפֶ אַיְם. וּוּעַן עַס וּוּאָלֶט גַּעַוּעַן אַוְאָכְעַדְיְקָעֶר טָאָגֶן, וּוּאָלֶט גַּעַוּעַן אַהֲלָבָעֶ צְרָהֶן. אַיְנְדָעְרוֹאָכֶן אַיְזָן דִּי מַאְמָעֶן גַּעַוּעַן זַיְעֶר אַפְּרִנוּמְעָנְעָרֶן מַעַנְטָשֶׁן מִיטֶ דָעֶר שְׁטוּבֶן, מִיטֶ דִּי קִינְדָעֶר — זַיְיַי האָט גַּעַהָאָט קִיְּין עַיְנָהָרָעֶ גַּאנְצָעֶ אָכְטֶן. זַיְיַי האָט זַעְלָטֶן גַּעַהָאָט אַוְאָכְעַדְיְקָעֶן.

דָעְרָצָוֶן אַיְזָן דִּי שְׁטוּבֶן אַיְזָן דָעְרוֹזָאָכֶן גַּעַוּעַן אַלְעַמְּאָלֶן פּוֹל מִיטֶ מַעַנְטָשֶׁן — פָּרְעַמְּדָעֶן מַעַנְטָשֶׁן — אַוְן דִּי מַאְמָעֶן אַיְזָן גַּעַוּעַן צְוּ קְלוּגֶן אַנְצָהָוִיכֶן עַפְּעֶסֶן, וּוּעַן פָּרְעַמְּדָעֶן זַיְנָעַן גַּעַוּעַן דָעָרְבִּיֶּן. אַלְיַזְיַז וּוּאָס לִיבָּעֶלְעֶה האָט בְּאַדְאָרְפֶּטֶן תְּאָזֶן אַיְזָן אַוְאָכְעַדְיְקָעֶן טָאָגֶן — אַוְן עַס זַעְלָטֶן אַרְיְבָעֶר אַטָּאָגֶן, אֹז עַר זַאָל זַיְיַי נִיטֶ פָּאָרְזִינְדִּיקֶן — אַיְזָן אַפְּצָהָוִיתֶן וּוּעַן דִּי שְׁטוּבֶן אַיְזָן גַּעַוּעַן פּוֹל מִיטֶ מַעַנְטָשֶׁן, וּוּעַן דִּי מַאְמָעֶן אַיְזָן גַּעַוּעַן זַיְעֶר שְׁטָאָרֶקֶן פָּאָרְנוּמָעֶן אַוְן דָעְמָלֶט זַיְיַי אַרְיְינְכָּפֶן אַיְזָן שְׁטוּבֶן אוּמְבָאָמְעָרְקֶתֶן, מִיטֶ אַוְן אַוְשָׁלְדִּיקֶן פְּנִים אַוְן אַטְמָעוֹאָטֶן אוּיְסָעֶן, וּוּעַן דִּי מַאְמָעֶן האָט אַיְם דָעְרוֹזֶן — אַבְּרִירָה האָט זַיְיַי גַּעַהָאָט אַיְם דָעְרוֹזֶן — פְּלָעַגֶּת זַיְיַי אַיְם צְוָאוֹאָרְפֶּן אַוְאָלְבִּיךְ, אַדְעָר אַטְסְטָרָאָשֶׁן תְּאָזֶן מִיטֶ דָעֶם פִּינְגָּעֶר צַוְּ דָעֶר נָאָגֶן. וּוּעַן עַר וּוּאָלֶט צְוָגְעָקְוּמָעֶן צַוְּ נָאָעָנטֶן, וּוּאָלֶט אַיְם דִּי מַאְמָעֶן גַּעַוּסֶן מִכְּבָד גַּעַוּעַן מִיטֶ אַבְּרָעְנְגָּרְקֶן קְנִיטֶן

אין א וויכן ארט, אבער ליבעלע האט געוואויסט, או ער דאָרַף זיך היטן צוקומען צו נאענט.

שוער איז נאר געווען די ערשות בעיגעניש. אײַנְמַל איז אבער אט די ערשות בעיגעניש אַרְבֵּעֶר בשלום איז שוין נאָך דעם געווען ניט געפערלעך. די מאמען וואָלט זיך אָפָּשֶׁר געקענט דערמאָגען וועגן דעם בעים טיש, צום עסן, אבער אַפְּלוֹ דעַמְּאַלְּטָן וואָלט עס נאָך געמיינט אַ פַּאֲרָמְעַסְּטָן זיך פון אִיר האָנט אין לִיבְּעַלְּסָס באָק אָרְיִין. לִיבְּעַלְּסָס וואָס האָט געהאלטן אַ שאָרַף אָוִיג אָוִיף דער מאָמעָס הענטן וואָלט געקענט אין צַיִיט אַרְגְּנְטָעָרְבָּן בוינן דעם קאָפֶּן אַונְטְּעָרְבָּן טיש. עס איז אַיְם אַלְעַמְּאַל אַיסְגַּעַדְמָעָן צו זיכן אַונְטְּעָרְבָּן אַבער דער מאָמעָן, און ניט אַרְוּם אִיר. דער מאָמעָס האָנט וואָלט דאָן אַראָפְּגַּעַפְּאָלְן אָוִיף זיך אַקְסָל אָונְ דערמִיט וואָלט זיך די זאָך פַּאֲרָעָנְדָה דיקט. די מאמען וואָלט אַיסְגַּעַלְּאָוט דעם בעס און לִיבְּעַלְּסָס וואָלט עס אַפְּלוֹ ניט געפְּילְט.

די הויפט-מעלה פון אַ וואָכְעָדִיקָן טאג איז באַשְׁטָאָנָעָן אין דעם, וואָס די מאמען האָט קִין צַיִיט ניט געהאָט אַיבְּרָצְרוּדָן מיטן טאָטָן אַיְם «אנְטְּרָאָעָן». די מאמען אַליַּין האָט באַדְאָרְפָּט דּוֹרְכְּפָּרְן דעם פְּסְקָדִין.

שבת איז אבער די לאָגָע געווען אַינְגָּאנְצָן אַנדְעָרְשָׁן. שבת איז ניט געווען די געווינְלְעָכָע וואָכְעָדִיקָע מאָמעָן. נאָך אַ שבְּתָה-דיקָע. זיך געווען אַ רְוַאְקָע אָונְ אַ אַיסְגַּעַרְטוּט. פון אִיר פְּנִים האָט געשְׂטְּרָאָלְט די שבְּתָה-דיקָע שכינה. שבת האָט די מאמען זיך ניט געבעסְטָן, וויל זיך געהאָט געוואויסט, אָז בעס אַיְם עֲבוֹדָה-זָהָרָה. שבת האָט זיך ניט געבייזערט אָז אַודָּאי ניט געשְׂאָלְטן — וויל דְּאָס וואָלט געווען חְלֹלְשָׁבָת. שבת האָט זיך געמאָרט אָז, ערְגָּעָר פון אלְּץ — שבת האָט זיך צַיִיט געהאָט «אנְטְּרָאָעָן» דעם טאָטָן אַיְם דערמְאָגעָן אָז זיך חָוב פון גְּדוֹלָה-בְּנִים.

אִיר מוסְרָה האָט געשְׂנוּטן ווי מיט מעסְעָדָס :

— אַ שְׁיִינְעָם נְחַת הָאָב אַיך פון דִּיר, — האָט זיך אַנְגְּנָהִיהִיבָן מיט אַ תְּחִינָה-טָאגָן, — דו פַּאֲרִישׁוֹאָרְצָסְטָן מִיר די אָוִיגָן, פַּאֲרִישׁוֹאָרְצָסְטָן מִיר. שלָאָגָן זיך גָּאָר — ווי אַ בָּוּר, ווי אַ עַמְּ-הָאָרֶץ, ווי אַ שְׁיִיגָּעָץ! אָז נאָך מיט וועמָעָן? — מיט בעַרְעַלְּגָן, פִּישְׁלָדָוד!

די מאמען איז געווען אַ גְּרוּיְסָס מִיּוֹחְסְעַסְטָע. זיך געהאלטן העכער פון אלְּעָמָעָן אָז האָט געוואָלְטָן, אָז אִירָעָ קִינְדָּעָר זָלָן זיך אָוִיך אַזוי האָלָטָן.

א ווילע האט די מאמע געוזארט אויף און ענטפער, אבער ליבעלע האט געואיסט, און ענטפערן טיג ניט און ער האט דעריבער געשוויגן. די מאמע האט וויטער אונגעהיבן :

— דו וויסט, וועל דו ביסט ? דו וויסט, נאך וועמען דו ביסט א נאמען ? דו ביסט א נאמען נאך מײַן זידן, ליבעלע דער האראדאקער — א גרויסער צדיק געוען, זכחו יגן עלינה. איך האב געמייט, אוןעס וועט פון דיר אויסוואקסן אוז למדן און איזא צדיק, וו ער איז געוען און זום סוף ?

דא האט די מאמע אונגעהיבן אויסרעלענען אלע זינע זינד :
— לערנען ווילסטו ניט. דאס דאונגען כאפסטו אָפּ פון יוצא וועגן.
און נאך דעם — גיסטו זיך שלאגן ! אָ שיינעם נחת האב איך פון דיר !
— איך האב פון דיר ניט די וועלט און ניט יונע וועלט !

און צום סוף האט זי פארענדיקט מיט דער דאוייקער ואונונג :
— אבער דו זאלסט ניט מיניען, אוןעס וועט דיר איז גלאט אראגיאין.
איך וויל נאך ניט פארשטען דעם שבת. וווארט, אימירצעעם נאך הבדלה,
וועט זיך דער טאפע צו דיר געמען. דאס מאל וועט ער דיך שוין צעקאָ
טעווען. ער וועט דיר ניט שענקען !

דעם שבת האבן דער מאמעס מוסר-רייד אונגעאָלטן אָבִיסל לענגער
און איירע ווֹאָרְנוֹנְגָּעָן זינען געוען אָבִיסל שטרענגער. ליבעלע האט שווין
לאונג איז זיך ניט פארוינדיקט, ווי יענען שבת נאכמייטאָג. דאס גאנצע
שטעטל איז געוען אויף. ער האט געואיסט, אוןעס וועט שווין אים גלאט
ניט אָפְּגַּיִן.

צו שלוש-סעודות איז ליבעלע געוען זי אויף הייסע קוילן.
אלע קידער האבן געומות זיין בימ טיש צו שלוש-סעודות און העלפן
זינגען זמירות איז ליבעלע אויך צוישן זיך. דאס איז געוען אָחָקָה
יעבר. ניט קומען צו שלוש-סעודות און ניט זינגען קײַן זמירות זאָלט ולא
געוען אָגרעסערער פֿאָרְבָּרְעָכָן, ווי אָפְּלוּוּ שלאָגן זיך. וויפֿיל ליבעלע האט
זיך ניט אויסגעבעאָהָלָטָן, אבער צו שלוש-סעודות האט ער געומות קומען.
יענען שלוש-סעודות האט די מאמע אויף אָים געוקט, ווי אויף
איינעם, ווֹאָס איז פֿאָרְמָשְׁפֶּט צו דער תליה. טאמער האט ליבעלע אויף אָ
ויל פֿאָרְגָּעָסָן אויף זיין זינד, האט זי אָים גְּלִיכָּדָרְמָאָנט :

— וווארט, וווארט — ביז נאך הבדלה.עס וועט דיר גלאט ניט אָרְיבָּר !

די איבעריקע קינדרער האבן אויף אים געוקותט מיט שאדן-פריד. זי' האבן אַנְגָּעָקוֹאַלְן פֿוֹן גְּרוֹיס נְחַת, וּוָסֶס לִיְבְּעַלְעַ וּוּעַט "קְרִיגָּן". זי' האבן געהאט מיט אַיְם זַיְעַרְעַ חְשֻׁבָּנוֹת. — עַס וּוּעַט הִיְנְט זַיְן אֲבָד אָוֹן אַ הִיְסָע, — האט זיך אַיְגְּנַעַר אָפֶר גַּעֲרוֹפֶן גְּלָאַט אֵין דָעַר וּוּעַלְט אַרְיִין. אַלְעַ האַבְּן אֲבָעַר גְּעוּוֹאָסֶט, וּוָסֶס דָאַס מִינְיַנְט.

דעַר טָאַטַּע האט גָּאָרְגִּישֶׁט גְּעוֹזָאָגֶט — עַר וּוּעַט דָאַךְ אָוֹדָאַי זיך נִיט פָּאָרְשְׁטָעָרְן זַיְן שְׁבַּת, אֲבָעַר פֿוֹן צִיְּיט צוֹ צִיְּיט האט עַר צְוֹגְעָאוֹאָרְפָּן לִיְבְּעַלְעַן אֲ בִּיּוֹן בְּלִיק, וּוֹעֵן דִּי עַרְד וּוֹאַלְט זיך אָוְנְטָעָר אַיְם גַּעֲפָגֶט אָוֹן וּוֹאַלְט אַיְם אַיְנְגָּעָשְׁלָוֹנְגָּעָן וּוֵי קְרָהָן מִיט זַיְן עַדְתָּו, וּוֹאַלְט פָּאָר לִיְבְּעַלְעַן גְּעוֹוֹן אֲ סָכֶן לִיְבְּרַע. לִיְבְּעַלְעַן האט פָּאָרְשְׁטָאָנָעָן, אָוּן דִּי מַאְמָעַ האט דָאַס מַאל גַּעַסְטְּרָאַס שְׁעַט בַּיְת אָוְזִיסֶט. זיך האט שְׁוֵין "אַנְגָּעָסְטְּרָאַיְעַט" דָעַם טָאַטָּן.

די ערְגָּסְטָע זַאַךְ אַוְיַּף דָעַר וּוּעַלְט אַיְזָן צוֹ וּוֹאַרְטָן אָוְרַף אֲ שְׁטְרָאָף, וּוָסֶס מוֹזְקוּמָן. דָאַס וּוֹאַרְטָן אַיְזָן אֲסָד עַרְגָּעָר, וּוֵי דִּי שְׁטְרָאָף אַלְיִין. די צִיְּיט צְוַיְּישָׁן שְׁלוֹשִׁסְעוֹדוֹת בִּיּוֹן נַאֲךְ הַבְּדָלָה האט זיך פָּאָר לִיְבְּעַלְעַן אַוְיְסְגָּעָצְיוֹינָג, וּוֵי אָז אַיְיְבִּקְיִיט. דָעַר מַאְמָעָס לְזַגְגָּעָר מָוָסֶר, דִּי זְוָרְגָּוֹגָעָן פֿוֹן זַיְנָעָ ברְיִידָעָר אָזְן שְׁוֹוָעָסְטָעָר, אָז "עַס וּוּעַט זַיְן אֲ באָד אָזְן אַ הִיְסָע" אָזְן דָעַם טָאַטָּנוֹס בִּיּוֹן בְּלִיקָן האַבְּן קְיִינָן גּוֹטָס נִיט פָּאָרְאָוִיסְגָּעָזָגָט. רִי זְוָשְׁעָלָעָם בְּלִיקָן זַיְנָעָן דָאַס מַאל גְּעוֹוֹן בִּיּוֹזָעָר אָזְן בִּסְטָרָעָר, וּוֵי אַלְעָמָל. דָאַס האט בָּאוֹזִין, אָזְן רִי זַיְשָׁעַלְעַן האט שְׁוֵין גְּעוּוֹאָסֶט פֿוֹן אלִץ אָזְן אַפְּשָׂר נַאֲךְ מַעַר, וּוֵי עַס אַיְזָן גְּעוֹוֹן.

ליְבְּעַלְעַן האט גַּעַהְעָרט, אָז פִּישְׁלָ דָוד דָעַר מַלְמָד אַיְזָן גַּעַקְמָעָן צוֹ רִי זְוָשְׁעָלָעָן, זַיְן טָאַטָּן, נַאֲךְ פָּאָר מַנְחָה אָזְן עַר האט, וּוֵי עַר וּוֹאַלְט מַחְילָה גַּעַבְעָטָן פָּאָר זַיְן בְּעַרְעַלְעַן.

אֲ מַלְמָד, גַּעַבְעָטָן, האט מַוְרָא, בְּפֶרֶט נַאֲךְ פָּאָר אַזְאָחָשָׁוּב, וּוֵי רִי זַיְן שְׁעַלְעַן. פִּישְׁלָ דָוד האט פָּאָרְזִיכְעָרט, אָז עַר האט שְׁוֵין זַיְן בְּעַרְעַלְעַן אַנְגָּעָעָלָעָן, אָז עַר וּוּעַט שְׁוֵין פָּאָרְזָאָגָן אֲ צָעָנָטָן. עַר האט עַס גַּעַמְאָלָן אֲ סָכֶן עַרְגָּעָר, וּוֵי עַס אַיְזָן גְּעוֹוֹן.

פִּישְׁלָ דָוד האט דָעַרְצִילְט, אָז עַר האט זַיְן בְּעַרְעַלְעַן אַוְוּקְגַּעַלְיִיגְט, אַרְאָפְגַּעַלְאָטָט דִּי הַוִּילָעָד אָזְן אַיְם אַרְיִינְגַּעַצְעָלָט מִיט זַיְן רִימְעָנָם פָּאָסִיק גַּאנְגָּעָט פָּעָרְצִיק מַלְקָוֶת.

דעַר אַמְתָּה אַיְזָן גְּעוֹוֹן, אָז פִּישְׁלָ דָוד האט דָאַס נַאֲר גַּעַמְיִינְט צוֹ טָאָן. בְּעַרְעַלְעַן אַיְזָן נִיט גְּעוֹוֹן פֿוֹן דִּי אַיְנְגָּעָלָד, וּוָסֶס זַאַלְן זיך לִיְגָן מִיט גּוֹטוֹן

און פישל דוד האט נבעך קיין כה ניט געהאט אים אוועקצעלייגן מיט געווואלד.

פון ארפאפלאון די הויילעך האט גאר קיין רייד ניט געקענט זיין. בע רעלע איזו ניט געווען פון יונע אינגלעד, וואס זאלן לאו זיך ארפאפלאון די הויילעך. בי אים האט מען באדארפט אראפריסן מיט געווואלד. דאס וואלאט פישל דוד ניט געתאן, ווען ער וואלאט אפללו געקענט — ער וועט דאך ניט גיין רייסן אום שבת. אבער בערעלע וואלאט געוויס זיך ניט געלאוז אראפריסן די הויילעך. ער וואלאט זיך אראיסגעדריסן און געמאכט פלייטה א סך פריער.

וואס אמת איז אמת — פישל דוד האט געהאלטן דעם רימעגעט פאסיק אין האנט — ער האט נאך אים אנגעריריט פון פריער — און ווען בערעלע האט זיך באוינוין האט ער אים גלייך, און קיינעשאלות. דערלאגט מיטן פאסיק אינמאַל, אָדער אָפּשֶׁר צוֹויִי מְאַל, אַיִדְעָר בערעלע האט פְּסֶס. ער האט דערציאַלט די גאנצע מעשה פֿאָר ר' זישעלן, וויל ער האט געוואלאט פֿאָר אַים זיך אָוִיסְפִּינְגָּעָן — ר' זישעלע זאל אַים חילֵלה ניט חזשד זיין, אָז ער איזו ניט מְדִירִיך זיינע קינדער, ווי עס געהרט צו זיין.

פישל דודכע האט אין ער וויבערשער שול געמאכט די זאָך אַבְּיסל שטארקער. זי האט זיך כלמרשט באַקלָּאַגְּטָּפְּאָר די וויבער, אָז בערעלע ליגט איז שטוב אָ צַּעֲכִילְטָּעָר אָזְנְצָּעָר, אַינְגְּאַנְצָּעָר אַרְמוֹגְּעָוְוִיקְּלָט מיט נאָסָע האנטיכּעָר — אָוּוִי שטארק האט אַים פישל דוד געשלאגן.

— אַיר קענט ניט מִין פֿישְׁלָדּוֹן, — האט זי זיך ווי באַרְיִמְט, — אָז ער וווערט איזו כעס אָז דאָך סְכַנְתִּינְפְּשָׁוֹת.

דאס האט שווין צוגעמאכט אלע מיילער. קיינער האט שווין גארנישט געקענט זאגן קעגן פישל דודן. ער האט געתאן זיינס. עס איזו נאָר געבליבן צו זיין, וואס ר' זישעלע וועט טאג. ער וועט דאָך ניט קענען אָפְּלָאוֹן זיין בנאָק מיט גארנישט.

ר' זישעלע אלין האט אויך פֿאַרְשְׁטָאַגְּנוּן, אָז ער וועט דאַרְפָּן עפָּעַס טאג, ווי פִּינְט ער האט ניט געהאט אַזְעָלְכָּעָס צענעס. די אַיְגַּן פָּוֹן גַּאנְצָּן שטעטל זיינען דאָך געווען געווענדט אויף אַים. ער האט באַדְאַרְפָּט ווייז אָ בִּישְׁפִּיל פֿאָר די אַיבְּערִיקָע. אָט דערפֿאָר האט ער געווערָפָן אַזְעָלְכָּעָס בִּיּוּעָ בְּלִיקָן אויף לייבעלען. זיין פֿאַרְדְּרוֹס קעגן לייבעלען איזו אָפְּשָׁר ניט געווען אָוּוִי פֿאָר זיין געשלאג מיט בערעלען — דאס וואלאט ער אַים אָפְּשָׁר געקענט

מוחל זיין — נאר וואס ער צוינגעט אים זיך אויפצ'ורעגן און טאן זאכן,
וואס זיינען אים דערוויזער.

לייבעלע האט פון די בליקן פארשטיינען, און א שטורהם קומט און און
דר שטורהם איז טאקע אנגעkomען — באלאד נאך הבדלה.

דאס מאל האט שוין די געפלאקטעגען, ואקסעגען הבדלה געהאלטן ניט
לייבעלע, וואס האט שוין געהאט א חזקה אויף דעם, נאר זיינער א אングערעדר
ברודער. לייבעלע האט ניט געקענט צוקומען צו נאענט צום טיש. ער איז
געווען א פארמשפטער, וואס האט געווארט אויף זיין שטראה.

באלאד נאך הבדלה איז ר' זישעלע אידין אויף א וויל איז זיין אלקער,
וואס ער האט איבערגעטן די שבתודיקע קאפאטער און די שבתודיקע היטל
אויף די ואכעדייקע. די גאנצע הויזגעזינט איז געווען פארזאלט, קיינער
האט ניט געפעטלט.

די מאמע האט זיך אויסגעוצט ברייטלעך אויף איר געויניגען פלאץ
באים טיש, אבער מיטן פנים צום שטוב. די האט געווארט געדולדיך —
די האט שוין אידס אפגעטען. די האט שוין געקראגן א צויאג פון ר' זיין
שעלען, או ער ווועט זיך מיט אים אפרעכעגען. די איבערליך פון ר' זיין
שעלעס הויזגעזינט האבן זיך אויסגעשטעלט איז באזונדערע זוינקלעך,
וויי זיינען גארנט געווען אויסן, אבער צוישן זיך האבן זיין זיך איבער-
געוואנגקען. לייבעלעס עטערער ברודער האט זיך אועוועגעשטעלט באים
טיר און האט געהיט, או לייבעלע זאל בית מאכן א ויבראת. ער האט געהאט
זינע חשבנות מיט לייבעלען און ער האט געווארט, או ער זאל קריין וואס
אים קומט, אויב ניט פאר היינט איז פאר נעכטן, פאר איערנעצטן, פאר
פארציארן און פאר צוויי-אַרְן.

לייבעלע האט זיך פארוקט איז א זינקל און איז געזעסן ווי א צוגע-
שmediער, ווי א געלימטער. די מאטערניש פון לאנגן ווארטן האבן בי
אים אויסגעשטעלט אלע כחות. אים האט שוין ניט אויסגעמאכט, וואס מיט
אים ווועט זיין.

איין פראגע האט אים נאר געגעבערט איז מות. ער האט ניט געווארט
וואס צו טאן — צי זאל ער זיך ל א זן, אדער נ י ט ל א זן.
דאס איז זיינער א וויכטיקע פראגע פאר יעדן אינגל, וואס וויסט, איז ער
האט פארדיינט שמייך. עס איז א פראגע פון אייגנוליבע.

אין חדד פלעוגט לייבעלע זיך ניט לאזן. וווען דער רבוי פלעוגט אים וועלן שמייסן פלעוגט לייבעלע מיט אים זיך שטארק ראנגליין און גאנץ אפט פלעוגט ער דעם רבין איזוי אויסמאטערן, איז ער פלעוגט האט ער ליב געהאָט. מיטן טاطן איז אבער געווען אנדערש. דעם טاطן האט ער ליב געהאָט. דערצ'ו האט אים דער טاطע כמעט קינימאל ניט געשminsן. ער האט ניט געוואָסן, וואָס צו טאן. ער האט ניט געוואָלט פֿאַרְשְׁעָמֶט וווען פֿאַרְשְׁעָמֶט אַלְעָזִינְגּוּן דער און שוועסטער, אבער ער האט איזיך ניט געוואָלט דערצ'אָרְעָנְגּוּן דעם טاطען.

באלד נאך דעם האט זיך באזיזן דער טاطע פון דעם פֿינְגְּצְטְּעָרְן קאמער און די עקוּקְזְּצִיעַן האט זיך אַנגְּגַעְהַוְּבִּין.

— ר' לייבעלע, — האט זיך דער טاطע אַנְגְּגַעְרְפּוֹן, וווען דער טاطע איז געווען ביזו אויף אים האט ער אים אַלְעָזִינְגּוּן נאָר אַהֲרֹן ! מיטן טיטול "רֵבֶּה" — ר' לייבעלע, קומט נאָר אַהֲרֹן !

לייבעלע קען זיך ניט רירן פון אַרט. ער איז פֿאַרְאַלְיְזִירְט. דער טاطע וווערט שטראָענְגּער. זיין קוֹל קליגנט מער באָפּוֹילְעִידְישׂ :

— ר' לייבעלע, זוית זיך מטריה. אַיר ווילט דאָך ניט אַיך זאל קומען צו אַיך — אַיר ווועט עריגער מאָכְן.

לייבעלע הויבט זיך אַונְ רֵרֶן. עטלעכע פֿאַר וויליקע הענטעלעך, פון זיינְעַן ברדייער און שוועסטער, זיינְעַן גְּרִיְיט אַים אָונְטְּרִיכְשְׁטְּפּוֹן. לייבעלע טרייסלט זיך אַפְּ פון זיז מיט אַיזין באָוּגְּוָגּוֹנָג. ער גְּיִיט פֿאַמְעָלְעָד אַון אָומְזִיכְעָר, ווי אַ פֿאַרְמְשְׁפְּטִיר צו דער תְּלִיה. ער בליבט שטײַן, ווי פֿאַרגְּלִידִי וווערט, אַ דְּרִיְּפִּיר טְרִיטְּ פון ר' זיישעלען.

— ר' לייבעלע, קומט צו נאָך אַבְּיסְעָלָע, — באָפּוֹילְט ר' זיישעלע ווַיְתָעַר.

לייבעלע דערנְגְּעַנְטְּעָרְט זיך אַיזין קלְיִין טְרִיטְּעָלָע.

— נאָך אַ טְרִיטְּעָלָע, ר' לייבעלע.

ר' זיישעלע אַיְלָט זיך ניט. ער גְּעַמְט זיך צִיְּט.

לייבעלע קומט זיך אַרום. זיין בליך פֿאַלְט אויף דער מאָמען. די מאָמע זייצט מיט אַ האָרטן, קאָלְטָן אָנְטְּשְׁלָאָסְעָנָם אוַיסְדְּרוֹק אויף אַיר פְּנִים. לייבעלע דערפֿילְט מִיטְאָמָּאל, אַוְס וווערט אַים הִיס אַון אַלְעָזִינְגּוּן. דער עַקְשׂוֹן אַיז אַים צַעְפְּלָאָקְעָרְט זיך. ער זוּט ווי אַימְצָעָר רָוקְט צו אַ שְׁטוּל אַון ר' זיישעלע ועַצְמָט זיך. עַס אַיז שׂוֹן מַעַר קִין סְפָּקְ נִיט, אַוְס

מיינט שמיין. ליבעלע גיט א ציטער. ער פאָרלִירַט דעם קאנטֶראָל אַבעָר זיך.

— ר' ליבעלע, נו ? — האָלט ר' זישעלע אין באָפּוֹלָן. ליבעלע רירט זיך אַבעָר ניט פון אַרט. ער וויסט שוין, אָז ער ווועט זיך ניט לאָז. וווען די מאָמע וואָלט ניט געווען דערביי וואָלט אָפּשָׁר געווען אַנדערש. אַיצְט אַיז ער אַבעָר זיכער, אָז ער ווועט זיך בְּ יְתֵל אָז.

ער ווועט זיך ניט לאָז אוַיף צולחכּעיס דער מאָמען. ליבעלעס הײַסְעָ בְּלִיקָן באָגָעגענָז זיך מיט ר' זישעלעム. זַיְקָוּן בֵּין אַינְגָּעָר אַיְפָּן אַנדָּעָן. ר' זישעלע וווערט מעָר אַין בעָם. ליבעלע וווערט מעָר פֿאָרָעָקָשָׁנָט. עָס קומָט צו אָ קְרִיזִיס. ר' זישעלעס כְּבָד שְׂטִיטָה דָּא אַין קָאָן. וּזְאָס הַיִּסְטָה, אִם ניט פָּאָלָגָן ?

ר' זישעלע קָעָן ניט נָאָכְעָבָן. אִים מָוָן פָּאָלָגָן, אוּבָּר ניט מִיט גוֹטָן, אַיז מיט בֵּין.

ר' זישעלע צִיט אָוִיס די האָנט. ליבעלע שְׂפִרְנְּגָט אַוִיף צְוָרִיק. ר' זישעלע הוֹיְבָט זיך אוַיף. אַיצְטָעָר אָז שוֹין ר' זישעלע זיכער, אָז ער ווועט מָוָן שְׂמִיסָה, צִי ער ווַיְלָה, צִי ער ווַיְלָה ניט, ליבעלע האָט פֿאָרָה דִינָט די שְׁמִיאָן נָאָר פֿאָר זַיְן עֲקָשָׁנוֹת.

צַו קָיִין שְׁמִיאָן אַיז אַבעָר ניט גַּעֲקוּמָעָן, אָפִילָו ניט צו פֿעַטָּש. דער זָכוֹת פָּוָן ליבעלעס זַיְדָן, דעם צְדִיק, ווֹיִזְט אָוִיס, אַיז אִים בִּיגָּוּשָׁתָאָנוֹן. די יְשֻׁוָּה אַיז גַּעֲקוּמָעָן פָּוָן אַזִּית אָזָן גָּאָר אָמוֹגָעָרִיכְטָעָרָהִיט.

וּזְאָר ר' זישעלע האָט זיך אוַיגָּהָוִיבָן אָז אַיז גַּעֲוָעָן גְּרִיטִיט צו נעָמָעָן ליבעלען מִיט גַּעַוָּאָלָה, האָט זיך די טִיר אוַיגָּגָעָעָפָנָט אָז נָחָמָן דער סְטָאָלִיעָר מִיט זִינְעָן בְּנִים זִינְעָן אָרִינְגָּגָעָקָוּמָעָן מִיט אַ רְעָש אָז אַ טּוֹמֶל. אַין זַיְעָרָע הענְטָה האָבָּן זַיְיָ גַּעַהָאָלָטָן נִיעָז עֲכָבָרָס מִיט עַמְּדָס.

נָחָמָן מִיט זִינְעָן בְּנִים האָבָּן זיך אָרִינְגָּגָרִיסָן אַין מִיטָּן אָז האָבָּן גַּעַשְׁאָפָּן אַ מְהִיצָּה צְוִישָׁן ר' זישעלען אָז לִיבָּעָלָן. די עַקְזָעָקְצִיעָז אַיז אַיבָּרָגְרִיסָן גַּעַוָּאָרָן אַינְמִיטָּן דָּרְגָּנָעָן. לִיבָּעָלָז אַיז אָפְגָּעָשְׁטוּפָט גַּעַוָּאָרָן אָז אַזִּית אָזָן ר' זישעלע האָט אִים נָאָר צְגָּוָאָרָפָן אַ לעָצָטָן בֵּין בֵּין בְּלִיק.

בָּאַלְד האָט זיך דערהָעָרט נָחָמָן קָאָמָאנְדָּע :

— מצָהָיוֹאָסָעָר !

די קָאָמָאנְדָּע האָט וּזְאָר עַלְעַטְרִירִוִירָט אַלְעָמָעָן אַיז שְׁטוּב. מצָהָיוֹאָסָעָר ! — עַפְעָס אַ קלִינִיקִיט — מצָהָיוֹאָסָעָר ! מְאָרגָן דָּאָרָף

מען זיך שטעלין באקון מצוות אווןעס איז א מצואה צו שעפּן מצה-זואסער
גלייך נאך הבדלה.
עס האט לאנג גיט גענומען אוון אלע מאונסביל האבן פֿאַרלָאָזִן די^ד
שטווב. אלע, מיט ר' זישעלען בראש, זיינען אוועק שעפּן מצה-זואסער.
או ליבעלען האט מען אינגעאנצֶן פֿאַרגעסען.

פערצנטער קאפיטל

ווען דאס שטעתל האט געבעקט מצה, האט דאס גאנצע שטעתל גע-
באקט מצה.

נאר די בעל-מלאות זייןען געווען פרײַ פון דעם. די שומטער אונַ די
שניידער האבן באדארפֶט באשווין אוון באקלידין דאס אגאנצע שטוטעל לכבוד
דעם הייליקן יומַ טוּבָה, פֶּסְחָה. יָאָ דער שְׁמִיד אַוֵּיךְ. אַ שְׁמִיד, וְוי באַוָּאַוָּט,
האט בסדר צו טאן מיט גוּם אָזְנַבְּן דָּאָרְפֶּן עֲרַבְּ-פֶּסְחָה האָבָן אַקְעָרְ-איְזָוָן,
צַוְּ אַקְעָרְן דַּי עַרְדָּן. פֶּאָרְן שְׁמִיד אַיְ אַוֵּיךְ דער טָאג געווען צו קָוָרְץ אָזְנַבְּן
האט זַיךְ נִיתְּ גַּעֲקֹעַנְטָן אַפְּרִיסְּן פָּוּן זַייןְ קוּנוּנָעָן זַייןְ קָאוֹאָגְדָּעַ.
אלָעַ אַבְּעָרִיקָע אַין שְׁטֻטְעָלָה האָבָן אַכְּבָעָר קִיְּן אַנְדָּעָר זַיךְ נִיתְּ גַּעֲטָאָן,
וְוי באַקְוּן מְצָהָה.

דאס מצה-באקון האט געדיירט אַ קילעכדיקע וואָר. עס האט זיך אַנגעההויבן זונטיק און האט זיך פֿאָרענדייקט דאנערשטיק, ווען די ווייבער האבן זיך געמוות נעמצען גרייטין דעם שבת.
 די וואָך פֿון מצה-באקון איז געווען אַ וואָך פֿון פרײַיד אַין שטוטל —
 אַ פרײַיד פֿון ארבעטע. אַלע זיינגען געווען פֿאָרנוומען, פֿון קליעין ביז גראָיס,
 אַלע האבן זיך געפֿילט ניצלאָד און ווּכטֿיך.
 מערד פֿון אַלעמען האבן זיך געפֿרײַיט די חדֶר-אִינגלעַד. עס איז געווען
 אַ בִּינְזָהּוֹמִינִים וואָך, ווען אַלע אַינְגָלְעַד זיינגען געווען פרײַי פֿון חדֶר און
 האבן ניט געהאט וואָס צו טאן מיט זיך.

דער חדר איז ניט געוען איבעריך ליב — דאס וויסן אלע. גייל פאָר-ברענג אַ גאנצָן טאג אויף אַזעלכָע האָרבע עניינִים, ווי "בִּצְחָה שְׁנוֹלָה בַּיּוֹם טוֹבָה", אַדער "שְׁנִים אוֹזְחֵזִין בְּתִלְתִּית", אַדער "שָׂוֹר שְׁנָגָה אֶת הַפְּרָה"? אָוֹדָאי זיינּען דאס געוען ייִעַר ווּכְטִיקָע פֿרָאָגָן, אַבָּעָר ווּעֲמָעָן ייִגְעַן זַי גַּעֲקָרָאָכָן אַיז קָאָפָּ אָרְיִין? דער קָאָפָּ פּוֹן דעם חדָרְאַינְגָל אַיז גַּעֲלָעָגָן ערְגָעָן אַנדְעָרְשָׁן ווֹאוֹ — אוֹפְּנָן טִיךְ, אוֹפְּנָן גַּלְּיטְשָׁן, אַדער אוֹפְּנָן שְׁפִּילָעָךְ, אַדער גָּאָרָן בְּיִ אַיזְיִיךְ

דעם שמיד אין קווניע, אדער בי יודע דעם אלטנס פלייט, וואו עס האט זיך אלעלמאָל עכעס געטאנן און גערודערט. עס פלעגט דעריבער טרעדען גאנץ אַפְּטָא, אוֹ ווען אַ אַיְגֶּלֶת האט זיך געשאָקָלֶט אַיבָּעֶר דער גָּמְרָא, זָאַלְן זִינְגַּע מְשֻׁבָּות אַוּוּקָפְּלִיעָן אַין דְּרוּיסָן אַוְן עַד זָאַל אֲפִילּוּ נִיט וּוִיסְנָן, וְואַו עַד הָאַלְטָה, וְועַן דער מלמד זָאַל אַים פְּרָעָגָן.

און די מלדים האבן געפרענט. זַיְהַאֲבָן גַּעַהְאַלְטָן אַ שָּׂאָרָה אַוְיָג אוֹיף די אַינְגָּלְעָךְ אַוְן אַכְּטָנוֹג גַּעַגְעָבָן, אַזְוּ יְיִיעָרָעָ קָעָפְּ זָאַלְן זִינְגָּדָרָט, וְואַו זִיעָרָ גּוֹף אַזְוּוּעָן — אַין חָדָר. אַזְוּ אַ מְלַמֵּד האט בְּאַמְּעָרְקָתָה, אַזְוּ אַ אַינְגָּלָס קָאָפְּ האט אַוּוּקָגָעָוָן דְּנָדָרָט אַין דער פְּרָעָמָד האט גְּלִיכָּר אַפְּגָעָה הִלְבָּטָה אַ פָּאָטָשׁ פָּוּן בְּיִינְרָדִיקָעָ פִּינְגָּעָר. דָּאַס אַזְוּוּעָן צָו דְּעַרְמָאָנָעָן דַּעַם אַינְגָּלָ, אַזְוּזָן קָאָפְּ בְּאַדְאָרָף זִינְגָּ, וְואַו עַד האט גַּעַזְאָלָט זִינְגָּ — בַּיְּ דַעַר גְּמָרָא, בַּיְּמָ חָוָשָׁ, אַדְעָר תְּנָנָּהָר.

דָּאַס אַזְוּוּעָן דַעַר חָדָר.

דַעַר בִּינְחוּמָנִים אַיְ אַיְיךְ נִיט גַּעַוּעָן אַ סְדָּ בְּעַסְעָר. אַ גַּאנְצָן וְמַן האַבָּן די אַינְגָּלָעָךְ גַּעַוְאָרָט אַוְיָפְּן בִּיןְ הַזּוֹמְנִים. עַפְּסָן אַ קְלִינְיִקְיָט — פְּטוּר וּוּרָעָן פָּוּן רְבִיהָ, פָּוּן דַעַם פְּאַרְשָׁטִיקָתָן חָדָר אַוְן פָּוּן די שְׁוּעָדָעָ, אַוְמַאְנְטָעָרָעָנָטָעָ לְמוֹדָדִים !

אַבָּעָר אוֹ דַעַר בִּינְחוּמָנִים אַיְ שְׁוִין גַּעַקְוּמָעָן האַבָּן די אַינְגָּלָעָךְ עַרְשָׁתָן נִיט גַּעַוְאָסָט, וְואָס צָו טָאַן מִיטָּ זִיךְ. דָּאַס הַיִּסְטָה, זַיְהַאֲבָן יָאַגְּוָאָסָט, וְועַן מעַן לְאֹוטָן זַיְהַ, אַבָּעָר מעַן האט נִיט גַּעַלְאָזָט.

בִּינְחוּמָנִים האט זִיךְ עַרְשָׁתָן אַגְּהָהָיָבָן די שְׁטָרָעָנָגָעָ השָׁגָהָה פָּוּן טָאָטָעָ מַמְאָע. מעַן האט זַיְהַ בְּאַדְאָרָפְּ אַפְּגָעָבָן דִּיןְחוּשָׁבָן פָּאָר יְעָדוֹן טְרִיטִית, פָּאָר יְדָעָר מִינְוטָן אַוְן רָגָע. עַס אַזְוּ אַוְיִסְגְּעָזְקָומָעָן — פָּוּן אַיְין גָּלוֹת אַרְוֹס אַוְן אַיְן דַעַם אַנְדָעָן אַרְיִין.

די וּזְאָקָ פָּוּן מְצָהָ-בָּאָקָן אַיְ פָּאָר די חָדָר-אַינְגָּלָעָךְ דַעַרְבָּעָר גַּעַוּעָן אַ גְּרוּסָע דַעַרְלִיְוָנָה. זַיְהַאֲבָן קִיְּזָן חָבָּונָן נִיט בְּאַדְאָרָפְּ אַפְּגָעָבָן, זַיְהַ האַבָּן גַּעַהְאַלְפָן בָּאָקָן מִצּוֹתָה.

עַס אַזְוּוּעָן אַ טָּאָפְּלָטָעָ בְּאַפְּרִידִיקָוָגָג — אַי זִינְגָּ פָּרִיָּ פָּוּן דַעַם טָאָטָעָ-מַאָמָע גָּלוֹת אַוְן אַיְ זִינְגָּ נִיצְלָעָךְ. דָּאַס האט זַיְהַ גַּעַמְאָכָט פִּילָן וּוַיְכִטִּיקָ, אַדְעָד לְכָל הַפּוֹהָות נִיט אַיבָּעָרִיקָ, גַּעַוְוִינְגָּלָעָךְ האַבָּן טָאָטָעָ-מַאָמָע כַּסְדָּ זַיְהַ גַּעַלְאָזָט פִּילָן, אַזְוּ זַיְהַ זִינְגָּעָן אַנְשִׁיקָעָנִישָׁ אַוְיָפְּ זִיעָרָעָ קָעָפְּ.

אַיְן דַעַר וּזְאָקָ פָּוּן מְצָהָ-בָּאָקָן האַבָּן אַלְעָ אַינְגָּלָעָךְ גַּעַהְאָט וְואָס צָו טָאַן — קִלְיָין וּגְרוּרִים. יְעַדְעָר אַיְנָעָר האט, נַאֲזָן עַלְטָעָר נַאֲזָן, גַּעַהְאָט אַ

באוונדער עובדה. דאס איז שווין געווען באשטייט פון דוד-זרות — א

מנהga, וואס מען האט ניט געקענט ברכען.
די אינגלעך אלין האבן שטרענג אפגעheit דעם מהaga. די עלטערע
האבן ניט צוגעליאזט די קלענערע צו די פאוציעס, וואס זיבען געווען פאר
די עלטערע באשטייט. יעדער אAngel האט זיך באדארפט אויסדיגען, אידער
ער האט געקענט שטייגן צו א הנבערן ראנג.

א דראָדקי-אינגל האט געמוועט אנהויבן פון מעל-שייטן. די צוויטע
מדרגה איז שווין געווען — גיסן וואסער. דאס איז שווין געווען א ריינערע
און א גריינערע עובדה. דער וואסער-גייסער איז שווין ניט געווען איז
צוגעשמידט צום פלאז, ווי דער מעל-שייטר. דער וואסער-גייסער האט
געקענט ווארפן א בליך איז דער גראיסער שטוב, וואו די מיזילעך האבן
געוועלגרט די מצה, אדער אפילו צום פלאקערדרקן אוווון, וואו די מצה האט
זיך געבאקט. דער מעל-שייטער, אבער, האט די גאנצע צייט באדארפט זיצן
אָרוּם דער קנטערין, אויסגעשמירט, ווי גראיס ער אין, אין מעל, און האט
זיך ניט געטאָרט רירן פון ארט. ער האט געקענט גלייך חמוץיך ווערן
און ניט נאָר ער אלין — נאָר די גאנצע בעקעררי חמוץיך מאָן. עפֿעס
אָקלײַנִיקִיט — אָמעל-שייטער ! עס איז ניט קיין גראיס אָרבֿעַט, אָבער
דערפֿאָר זיינָר אָפארְגַּאנְטוֹאָרְטְּלָעֶכֶע.

דערפֿאָר אָבער זיינָר אָבּוֹדְנוּ אָנוּ נאָר די גָּאָרְקְּלִינְיָע אַינְגְּלָעֵך, וואס
מען האט צו קיין אָנדְעָר זאָך ניט צוגעליאזט, האבן זיך צו דעם גענוומען —
אלץ בעסער ווי גָּאָרְנִישְׁטָט.

נו, געוועיס, זיי האבן דאס ניט געטאן אומזיסט. דער מעל-שייטער איז
געווען פון די עטלעכע בעצאלטע אָרְבְּבָעַטָּר בְּיִם מצה-בָּאָקָן. מען האט
אָים געצאלט ניט מיט געלט, נאָר מיט ניס אויף פֿסָּח. מען האט עס אָים
געמוועט צוּזָּגָן אָנוּ נאָך דעם האט ער שיין דאס אויפֿגעמאָבט. ער פֿלְעַגְט
זיך ניט פּוֹילָן. ער פֿלְעַגְט גִּין אָזְוִי לאָנגָן מאָנָעָן, ביּוּ ער האט אויפֿגעמאָנט.
אָבער די ניס זיינָען ניט געווען די הוייפֿט-זאָך. די הוייפֿט-זאָך איז געווען
די האָפֿנוּנָג, אָוּ ער ווועט זיך מיט דער צייט דערדיגען צו עפֿעס בעסערס
און עפֿעס העכערס.

די גָּרְעַסְטָע אַינְגְּלָשָׁע מִדְרָגָה אִין מצה-בָּאָקָן אִין געווען דאס רעדלען.
יעדער אָינְגָּל, אָזְוִי גִּיך ווי ער אִין אַיְבָּעָר גָּעוּזָאָקָן דעם מעל-שייטן אָוּן וואָאָר
סֻרְעַדְגִּיסְטָן עַלְתָּר האט זיך גָּרְעִיסְטָן צום רעדל. ער חֲסָרָוּן אִין נאָר געווען,
וואָס אָס זיינָען געווען געווען מער אַינְגְּלָעֵך, ווי רעדלען.

אך, דער רעדל — וויפיל קינדערשע טרערן ער האט ארגאנסן!
דער רעדל — דאס איז געוווען די העכטטע אמבייציע פון אלע פאר
בר-מצואה אינגלעך אין דער וואך פון מצה-באקן.
דאס מײינט נאך ניט, איז די בר-מצואה אינגלעך האבן שווין דעם רעדל
אויגגעגעבן — וווײיט דערפֿון. דאס מײינט נאך, איז אלע פאר בר-מצואה אינגי-
ליך האבן זיך צום רעדל זײַער שטארק געריסן.

— דאמ איז געונגען אַחוֹד וְלֹא יָבֹרֶךְ.

דער רעדעלער איז געווען זיעדר אַ וויכטיק שרייפל איזן דער גרויסער אונן קאמפליציטראטער מאשין פון מצה-באָקן. ער האט געהאלטן איזן איזן אַרומולויַפּן. ער איז געווען דער פֿאָרמייטלער צוישן די מצה-יוועלגעערינס אַזן דעם מצה-יעצער. ער האט באָדָאָרֶפּט זען, אַז דער אויזן זאל ניט שטײַן לִידִיק. אויב עס איז ניט געווען קיין מצה צום זען איז אויזן האט דער רעדעלער באָדָאָרֶפּט — שרייען. דאס שרייען איז אויך געווען אַ טיל פון זיין עובדה. דער עיקר איז אבער געווען דאס רעדעלען גופה.

עם זיגען געוווען רעדלער — קינטעלער, ווירטואזין אין דעם פאָד.
זוי האָבן אַיד געקענט אַיסְרָעֶלְעִין אַכְשָׁר לְפָסָחּ, ווֹי געדרוקט. יעדער
רעדלער האָט אַבער באַדְאַרְפַּט קענען אַיסְרָעֶלְעִין אַמְגַן דּוֹדָה מִיט זַעַקְס
שפֿיאֶז, אוֹ בַּמְּאָין צָר געוווען אַאלְקִיעַן אַנְטִיכְיָן רַעֲדָלְעָר.

העדרת זי חמוץיך. אויב א איבגלאיז ניט געוען שנעל גענוג איז ער געפסלט געוווארן און קיין זאך האט ניט געהאלפן.
דאס שטעתל איזו געוען א פרומע און גאטספארקטיקע. עס האט זיעיר שטרענונג אפגעהיט אלע אידישע דינימ און פון חמץ האט עס זיך געהית ווי פון טרפה.

דאָס שטעטל האָט געהאלטן אין אַיִן כשרו זיך לכבוּוֹ פֿסהַת. עס האָט געכשרט די אוּיּוֹנס, די בענקלעַ, די טישַן, די קוּפּוּרְגַּעַן כלִים אָונֵן די לעפָל. בַּיִם מצה-בָּאָקָן האָט זַי אַלְעַ וַיְיַלְעַ געכשרט די קַאֲטַשְׁעַלְקָעַס מִיטַּ די וועַלְגַּעַרְטִישַׂן, מעַן האָט אַט די מַכְשִׁירִים געהאלטן אין אַיִן שאָבָן מִיטַּ גַּעַבְּרָאַכְּבָּעָנוּם גַּלְאָג.

מיַט יַאֲרָן צוּרִיק האָט דָאָס שטעטל אַפְּילַו געכשרט די וּאַסְעַדְמִילַ, וּאוֹזַעַן האָט געמַלַּן די פְּסַחְדִּיקַעַן מַעַלַּן. דָאָס אַיִן גַּעַוּוֹן אַיִן יַעֲנַעַר צִיטַעַן, וּעוֹזַעַן מעַן האָט נַאֲךְ נִיטַּעַנְתָּן קְרִיגַן קִין גַּעַבְּיִטְלְטַעַן, וּוַיְיַסַּע מַעַלַּן, כְּשֶׁר לְפִסְחַה, פָּוֹן בְּרוֹאַדְסְקִיס וּוְאַלְצִימִילַן אַיִן קִיעֻוֹן. דָעַמְּאַלְטַעַן האָט דָאָס שטעטל אלִין גַּעַשְׁנִיטַן דַּעַם וּוַיִּצְחַק אַוְיַּפְּן פְּעַלְעַן, אַיִם גַּעַטְרִינְטַן אַוְיַּף דַּעַר זַוְּן אַוְן אַוְיַּסְגַּעַהַיִטַּן אַזְוַּס זָאַל חַלְילַה נִיטַּפְּאָלַן אַוְיַּפְּן וּוַיִּצְחַק אַטְרָאַפְּן רַעַגְן. שְׁפַעְטַעַר אַיִן דָאָס שַׁוִּין נִיטַּגְּעַוּן גַּעַוּוֹן נַוִּיטִיכַּן. בְּרוֹאַדְסְקִיס אַיִן נַיְעַמְּצַעַן האָבָן שַׁוִּין בָּאַזְאָרגַט דָאָס אַיִדְישַׁע פָּאַלְקַע מִיטַּ מצָה-מַעַל אַונְטַעַר דַּעַר הַשְּׁגַחַה פָּוֹן רַבְּנִים. אַבְּעַר אַיִבְּרַע דַּעַם כְּשֶׁרוֹתַ פָּוֹן מצָה-בָּאָקָן האָט דָאָס שטעטל אלִין בָּאַדְאָרֶפֶט זָאָרגַן אַזְוַּס אַיִן גַּעַוּוֹן זַיְעַר שְׁטוּדָנְגַּן אַיִן דַּעַם.

דַּעַם מצָה-טִיגַּר האָט מעַן גַּעַקְנָאָטַן אַיִן אַ בָּאַזְוְנְדָעַר אַלְקָעַר, וּזְאָס אַיִן גַּעַוּוֹן פָּאַרְהָאָגְּנָעַן מִיטַּ אַוְיַּסְעַר לְיַיְלָעַן. די קַגְעַטְעַרְיוֹן האָט נִיטַּגְּעַטְאָרַט אַרְיִינְגִּיִּי אַיִן שְׁטוּבַּן, וּזְאָס מעַן האָט גַּעַזְוּלְגַּעַרְטַן די מַצְוָהַן. וּזְעַן זַי אַיִן פָּאַרְטַּשִּׁיק גַּעַוּוֹאָרַן מִיטַּ דַּעַר "מִירַעַ" האָט זַי אַוְיַּסְגַּעַרְשִׁעַן אַזְוַּס דַּעַר "מִירַעַ" — האַלְטָעַר, גַּעַוְוִינְגַּלְעַד אַגְּמָרָא-אַינְגָּל, וּזְאָס אַיִן נַאֲךְ נִיטַּדְרוֹאָקָסַן צַוְּוָעַרְן אַרְדְּלָעַר, פְּלָעַגְטַן אַרְוִיסְקָומָעַן אַזְוַּס אַגְּגָעָנוֹן זַי הַעַלְפְּטִיזְוָעַג אַזְוַּס צְנוּנָעַ — מַעַן די "מִירַעַ" פָּוֹן אַרְדָּעַ העַנְטָן. דָאָס אַיִן אַלְעַז גַּעַטְאָן גַּעַוְוָאָרַן כְּדַי צַוְּפָאָרְהָטַן די סְכָנָה פָּוֹן חַמְּאַז. פָּאַר חַמְּאַז הַאָבָן אַלְעַז גַּעַוְוָאָסַט — קְוָמַט כְּרַת יַאֲרָן אַזְוַּס וּוּעַר וּוְיל דָאָס אַוְוָעַק פָּאַר דַּעַר צִיטַעַן פָּוֹן דַּעַר וּוּלְט ?

אַבְּעַר נִיטַּ קוּקְנְדִּיק אַוְיַּף דַּעַר גַּאנְצָעַר שְׁטְרָעְגְּנִיקִיט אַזְוַּס אַגְּגָעְהִיטִּקִיטַיִט אַיִן דָאָס מצָה-בָּאָקָן גַּעַוּוֹן זַיְעַר אַפְּרִילְעַכְעַ אַזְוַּס אַיִן שְׁטַעַטַּל. דָאָס מצָה-בָּאָקָן האָט פָּאַרְאִינִיקַט דָאָס שְׁטַעַטַּל. מִידְלָעַד מִיטַּ גַּעַבְּאָקָט אַיִן קַהֵל — אַיְנְנָעַר אַוְסְמִישַׁן. מעַן האָט גַּעַלְאָכְט, גַּעַשְׁפָּאָסְט אַזְוַּס אַפְּילַו גַּעַזְוְגָּעָן. עַס אַיִן גַּעַוְוָעַן אַשְׁוּעָרָעַ אַרְבָּעַט, אַבְּעַר אַפְּרִילְעַכְעַ — אַזְוַּס אַמְתָּעַר יּוֹם-טוֹב פָּוֹן אַרְבָּעַט.

פֿוֹפְּצָנְטָעֵר קָאַפִּיטָּל

אַ מַזְחָה־בָּעֲקָעָרִי אֵין שְׁטוּטָל הָאָט גַּעַהַיִיסֶן "פֿאַדְרִיאָד" אֵין דָעַר בַּעַס־
טָעַר "פֿאַדְרִיאָד" אֵין שְׁטוּטָל אֵין גַּעַוּעַן בֵּי נַחְמָנוּן דָעַם סְטָאַלִּיאָר.
עַר אֵין נִיט גַּעַוּעַן דָעַר גַּרְעַסְטָעֵר — נִיגַּעַן. בֵּי מַשָּׁה נַאֲטָע דָעַם
גַּרְעַבָּר אֵין גַּעַוּעַן אַ גַּרְעַסְעָרָר. בֵּי מַשָּׁה נַאֲטָע הָאָט גַּעַבָּקָט מַצּוֹת אָפְשָׁר
אַ הַלְּבָעַ שְׁטוּטָל.

עַר אֵין אַוִיךְ נִיט גַּעַוּעַן דָעַר קְלֻעַנְסְטָעֵר, וַיְיַיל עַס זִינְגַּעַן גַּעַוּעַן קְלֻעַ
נְעָרָע פֿוֹן אִים, וּוֹי, לְמַשְׁלֵל, בֵּי אַבְרָהָם יַאֲנְקָלָעַן דָעַם מַילְגָּעָר, וַיְיַאוּ עַס הַאֲבוֹן
גַּעַבָּקָט נַאֲר דִי גַּרְעַסְטָע אַרְיָמָלִיעִיט אֵין שְׁטוּטָל.
נַחְמָנוּס "פֿאַדְרִיאָד" אֵין גַּעַוּעַן דָעַר בַּעַסְטָעֵר אֵין דָעַר שְׁעַנְסְטָעֵר צְוִילְבִּיב
צְווֹיִי טָעָמִים. דָעַר בַּעַסְטָעֵר דַעְרָפָאָר, וַיְיַיל דָאָרָט הָאָט גַּעַבָּקָט מַצּוֹת דִּי
וַיְשַׁעַלְלָעַ אַלְיַין אֵין בַּמִּילָא אֵין אַוִיסְגָּעָקָומָעַן, אֵין דָאָרָט הָאָט מַעַן מַקְפִּיד
גַּעַוּעַן אַוִיךְ כְּשָׂרוֹת אַסְטְּרָעָנְגָּעָר, וּוֹי אַנְדָּעָרְשָׁוָאָו. דָעַר שְׁעַנְסְטָעֵר אֵין
עַר גַּעַוּעַן, וַיְיַיל עַר אֵין גַּעַוּעַן בֵּי נַחְמָנוּן דָעַם סְטָאַלִּיאָר אֵין שְׁטוּטָל.
נַחְמָנוּן דָעַם סְטָאַלִּיאָרָס שְׁטוּטָל אֵין נִיט גַּעַוּעַן קִינְיָן גַּרְוִיסָּע, אַבָּעָר דַעְרָפָאָר
אַ שִׁינְיָע. עַר הָאָט זִי אַלְיַין גַּעַבָּיָוט אֵין הָאָט וּוֹי אַוִיסְגָּעָשְׁטָעָל אַוִיךְ הַוִּיכָּעָ
סְטָאַנְדָּאָרָעָס. אַרְיִינְגִּיָּן אֵין שְׁטוּטָל מַעַן בַּאֲדָאָרָפָט אַיְבָּעָר אַ הַוִּיכָּן גַּאֲנִיק,
מִיטְ טְרָעָעָפּ.

גַּלְיִיךְ בִּים אַרְיִינְגָּנָג אֵין גַּעַוּעַן דִי קִיךְ אֵין אַוִיךְ נַחְמָנוּן וּוֹעֲדָשְׁתָּאָט.
די גַּרְוִיסָּע שְׁטוּטָל, וַיְאָוֹ דִי פָּאַמְּלִילִיעָה הָאָט גַּעַלְעָטָם, הָאָט אַרְיִיסְגָּעָקוּט אֵין
אַ גַּאֲרָטָן אֵין סִיאַיְזָן דָאָרָט אַלְעָמָל גַּעַוּעַן לִכְטִיק אֵין זָוִינִיק, סִידָן עַס הָאָט
גַּעַגָּסָן אַ רָּעָונָג, אַדָּעָר גַּעַשְׁפָּטָן אַ שְׁנִי, אֵין אַט דָעַר שְׁטוּטָל אֵין גַּעַוּעַן אַ
מַחְיהָ צָו וּוּלְגָעָרָן מַצּוֹת.
נַחְמָנוּן דָעַר סְטָאַלִּיאָר הָאָט גַּעַהַט דִי בַּעַסְטָעֵר מַכְשִׁירִים פָּאָר מַזְחָה־בָּאָקָן.
זִינְגַּעַן קָאַטְשְׁעַלְקָעָס זִינְגַּעַן אַלְעָמָל גַּעַוּעַן דִּיקָע אֵין שְׁוּעָרָע, גַּעַמְאָכָט פֿוֹן

אלכע-האלץ. זיין האבן געועעלגערט פון זיך אלין. מען האט אויף זיין גיט באַדערפֿט זיך אָנְגִילִיגֶן. אָזּוֹי פֿלְעָגָן זָאָגָן דֵי מִידְלָעָד.

נחמן האט אויך געהאט בי זיך אליעמאל אַ גְּרוּוֹיסָן זָאָפָּס פֿוֹן בְּרַעֲטָעָר. אַט דֵי בְּרַעֲטָעָר פֿלְעָגָט עַד אָפְּהַבְּלָעָן מִיט זַיְנָעַ הַוּבָּלָס, פֿלְעָגָט זַיְ אָוִיסָּס-לייגֶן פָּאָר טִישָׁן אָוֹן פֿוֹן זַיְ האט גַּעַשְׂמָעָט מִיט פְּרִישְׁקִיטִיט אָוֹן עַס האט פֿוֹן זַיְ גַּעַלְגָּצָט מִיט רִינְקִיטִיט. ר' זַיְשָׁלָעָ פֿלְעָגָט זָאָגָן, אָוֹן פָּאָר זַיְנָעַ בְּרַעֲטָעָר אָלִין קְוֹמֶט נַחְמָנָעָן אַ חְלָק לְעוֹלָם הַבָּא.

נחמן אייז געועען אַ אִיד אַ שְׁטוּרְגְּנָגָר, אַ בִּיאָזָר, מִיט אַ פָּאָר אָוִיגָן, וַיְיַי בַּי אַ גּוֹלָן. עַד האט אויך פָּאָרְמָאָגָט אַ שְׁטִים פֿוֹן אַ לִיבָּן אַנְטָן פֿוֹן אַ בָּעָר. יַעֲדָעָר פֿינְגָּר זַיְנָעָר אייז געועען גְּרָאָב וַיְיַי אַ קְלָאָצָן אָוֹן שְׁוּעָר וַיְיַי אַ שְׁטִין. וַיְיַעֲדָעָר האט אַוְיְגָעְהָוִיבָן אַ קּוֹל אייז אַיְנְגָעְפָּאָלָן דָּעָר מַאֲמָעָס מִילָּד אָוֹן וַיְיַעֲדָעָר האט אַוְיְגָעְהָוִיבָן אַ הַאנְטָן.

אַבְּעָדָר קַיְנָעָר האט נִיט גְּעוֹזָאָרֶט בַּיְזָן וַחֲנָעָן נַחְמָנָן וַזְעַט אַוְיְגָהָוִיבָן אַ הַאנְטָן. עַס אייז געועען גַּעַנְגָּה, אָוֹן עַד זָאָל נַאֲר אַוְיְגָהָוִיבָן דָּאָס קּוֹל אָוֹן אַלְעָזָלָן אִים אַפְּטַרְעָטָן דָּעָם וַעֲגָג. וַיְיַעֲדָעָר אַוְיְגָהָוִיבָן אַיְנְשָׁטָעָלָן דָּעָר מַאֲמָעָס גַּעַוְוָעָן אייז עַד אַ נִּיקָּאָלָּאָיוּעָר סְאָלְדָאָט, וַואָס האט אַפְּגָעְדִּינְט פָּאָגְיָעָן גַּעַנְגָּעָן פִּינְגָּה אָוֹן צְוָאנְצִיק יָאָר. הַנִּטְעָר דִּי אָיִגָּן פֿלְעָגָן אַיְדָן צְוָישָׁן זַיךְ רְעָדָן: «אַ חִידּוֹש אַ גְּרוּוֹסָר, וַואָס עַד אייז אָזָא גְּבוּר — וַיְיַיְנִיק חִירְמְלָעָד לִיגָּן איין אִים? אִין דִי אָוִיגָן, פָּאָרְשְׁטִיטִיט זַיךְ, האט קַיְנָעָר נִיט גַּעַוְוָגָט צַו גַּעַבָּן אֲפִילָו דִי קְלֻעָּנְסְּטָעָן אַנְצְּרוּהָעָרְנִישׁ וַעֲגָנָן דָּעָם. וַיְיַעֲדָעָר האט עַס גַּעַוְאָלָט אַרְיִנְפָּאָלָן צַו נַחְמָנָעָן אָוֹן אַ פְּשִׁיטה אַוְנְטָעָר זַיְן הַאנְטָן? גַּעַקְוּמוּן אייז עַד אִין שְׁטָעָטָל נַאֲצָר מִיט יָאָרָן צְוּרִיק, בַּאֲלָד נַאֲצָר דָּעָר דִּינְסָט, אָוֹן גַּעַברָאָכֶט מִיט זַיךְ אַ וַיְיַבְּקָשׁ אָוֹן עַטְלָעָכָעָ קַיְנָדָעָר.

זַיְן וַיְיַבְּקָשׁ אִיז געועען אַ סְּדָאַנְדָּעָרֶשׁ פֿוֹן אַלְעָאָ אַיְדִּישׁ וַיְיַבְּעָר. זַי אִיז געועען קְלִיְינָן, דִּין, צִיכְתִּיק אָוֹן דָּעָרְצָו האט זַי גַּעַרְעָדָט עַפְּפָעָס אַ מַאֲדָבָעָם אַיְדִּישׁ. אַוְיַף צַוקָּעָר האט זַי גַּעַזְגָּט «שָׁוְגָאָר» אָוֹן וַעֲטַשְׁעָרָעָה האט זַי גַּעַרְרָוּן — «אַבְּעַנְדִּ-בְּרוּיִיט». אַיְר אַוְיַסְעָן אָוֹן אַיְר מַאֲדָנָעָר רְעָדָן האט אַוְיַף דִּי קְלִינְשְׁטָעַטְלִידְקָע גַּעַמְאָכֶט דָּעָם אַיְנְדָרָוק, אָוֹן זַי גַּאֲרָנִיט קִיְין אַיְדִּישׁ. רְכִילָה-טְרִיבָּעָר האָבָּן אַגְּגָהָוִיבָן שְׁמוּעָסָן, אָוֹן זַי אַיְדָר אַ גְּוַיְעָ וַואָס האט זַיךְ מַגִּיר גַּעַוְעָן. דִּי רְיִיד זַיְנָעָן אַגְּגָהָוּמָעָן צַו נַחְמָנָעָן אָוֹן דָּאָס האט אִים שְׁטָאָרָק פָּאָרְדָּרָאָסָן. עַר אִיז אַוְוָעָק מִיט אַ קְלָאָגָע צַו ר' זַיךְ שְׁעָלָעָן, לְמַאי מעַן האט אַוְיְגָעְטָאָכֶט אַ שְׁמָ רְעָ אַוְיַף אִים אָוֹן זַיְן וַיְיַבְּקָשׁ.

— א גויע נאָר ! — האָט נחמן געdoneרט אָון האָט אַנְגַּעַשְׁטַעלַט אָפָּר אוֹיגָן, ווי בֵּי אָגָּלָן, — מער פֿעַלְת אִים נִיט, ווי נאָר אָגָּוַע ! ווַיְינִיק עבירות אוֹז ער באָגָּאנְגָּעָן אָן דָּעַם — מחלל שבת געוווען, געגעסן טרפה, ניט געדָאָוָונֶט אָון ניט גַּעֲלִיגַּט קִין תְּפִילָן. אַנְשְׁטָאָט דִּינְגָּעָן גָּאָט, ווי יעדער אַיד דָּאָרָף טָאָן, האָט ער גָּאָר גַּעֲדִינְט פָּאנְגָּעָן. אָגָּוַע פֿעַלְת אִים נאָר !

ר' זישעלע האָט אִים באָרוֹאַקְט. ער האָט אִים פַּאֲרוֹיְכְּעַרְט אָן פָּאָר זיינַע עבירות ווועט אִים גָּאָט נִיט שְׁטָרָפָן. ער אוֹז זַיִן באָגָּאנְגָּעָן בשוגג אָון ניט בּמִזְדָּה. אָאַיד אוֹז נִבעְדָּע אַרְיִינְגַּעַפָּאָלָן אַיִן גַּוְיָאִישׁ הענטָן, וואָס האָט ער גַּעֲקַעַנְט טָאָן ? אַבְּיַ ער אוֹז אַיצְטָעָר אָנוֹסְטָעָר אָון פֿרְומָעָר אָדָּר, ווועט אִים שָׂוִין גָּאָט מוֹחָל זַיִן פָּאָר אַלְצָן אָון זַיִן שְׁכָר אַוְיף יְעַנְגָּר ווּלְעָט זַיִן טָאָפְּלַט גּוֹרִיס.

דעמאָלָט האָט נחמן דערצְיַילְט פֿוֹן ווָאנְגָּעָן עַס גַּעַמְט זַיִךְ צַו זַיִן ווַיְיבָּאָר מַאְדָּנָעָר לְשׁוֹן. זַי אַיִן אָ קְוּרְלָעְנְדָעָרִין, קְוּמָט פֿוֹן קוּרְלָאָגָּד, ווּאוֹ אַעֲלָע אַיִדְן רְעַדְן אָזּוֹן. ער האָט דָאָרְטָן גַּעֲדִינְט, האָט זַרְקָ דָאָרְטָן מִיט אַיר באָן קענט אָן דָאָרְטָן מִיט אַיר חַתּוֹגָה גַּעֲהָאָט מִיט חַופָּה אָון קְדוּשָׁין.

די אַיִדְן אַיִן שְׁטָעַטְלָהָט זַיִךְ דָּס עַפְּסָעָט נִיט גַּעַגְּלוּבִּטָּה. וואָס, קוּרְלָאָגָּד, גַּעַנְגָּד, גַּאָר ? זַי הַאָבָּן אַוְיף זְיַעַר לְעַבְּן נִיט גַּעֲהָעָרָט פֿוֹן אָזָּא אַרְטָן. נחמן האָט זַרְקָ אַבְּעָר גַּעַשְׁוָאַיְרָן מִיט טָוִיטָע שְׁבוּעוֹת אָון מעַן האָט אִים גַּעַמְזָוָת גַּלְיוּבָּן.

דאָס אוֹז אַבְּעָר גַּעַוְועָן אַמְּאָלָה, מִיט יָאָרְן צְרוּקִיךְ, בָּאָלְדָה ווי נחמן אוֹז אַנְגַּעַקְוּמָעָן אַיִן שְׁטָעַטְלָה. מִיט דָּעַר צִיְּתָהָט זַיִךְ נִחְמָן אַיְנְגַּעַזְעָסָן, גַּעַוְאָרָן אַחֲרָבָּן אָוֹן אַשְׁטָאָט-בָּאָלְעָבָּסָן, מִיט אַדְעָה אַיִן בִּיתְיִמְדָּרָשָׁן, להבדיל, אַיִן באָד. דָּעַר אַנְגַּעַרְעָד דָּוָר האָט פֿוֹן דָּעַר גַּעַנְצָעָר מְעַשָּׂה נִיט גַּעַוְאָסָט אָון דִּי עַלְטָעַרְעָה הַאָבָּן מָוָאָה גַּעֲהָאָט דָּס אַרְיִיפְּצָוְרָעָגָּעָן אַוְיף דִּי לִיפָּן, נחמן זַאל זַיִךְ חַלְילָה נִיט דָעַרְוִיסָּן. מַעַד ווּאַלְטָה זַיִן נִיט גַּעַפְּעַלְט !

נִחְמָן האָט זַרְקָ גַּעַהְאָלָטָן אַבְּיַסְלָעָלָן פֿוֹנְגְּדָעְרוּוִיְּתָנָס פֿוֹן די אַיְבָּרִיקָע אַיִדְן, ווי אַלְעָ אַיִדְן, וואָס לְעַבְּן אַצִּיְּתָ לְאָנָגָּגָן צְוִישָׂן גּוֹיִם, האָט נִחְמָן נִיט גַּעֲקַעַנְט פָּאָרְטָרָאָגָן אַסְד אַיְדִישָׂע גַּעַנְגָּעָן. ער אוֹז גַּעַוְועָן אַמְּנַטְּשָׂ פֿוֹן דִּיסְצִיְּפָלָן, האָט גַּעַפְּאַדְעָרָט רְעַסְפָּעָט פָּאָר עַלְטָעַרְעָה אָון הַעֲכָרָעָה —

פָּאַנְיִיעָס תּוֹרָה פָּאַרְגָּעָסְט זַיִךְ נִיט אָזּוֹי גִּיד.

די אַיְנְגָּלָעָךְ אַיִן שְׁטָעַטְלָהָט הַאָבָּן פָּאָר נִחְמָן גַּעַצְיִיטָרָט ווי פָּאָר פִּיעָר. עַס אוֹז גַּעַוְועָן גַּעַנְגָּגָה, אָז ער זַאל אַנְשְׁטָאָלָן אַוְיף זַיִנְגָּעָן גַּוְלָנִישָׂע אַוְיגָן

און זי פלעגן אנטלייפן, וואו דער שוואָרצעער פֿעפֿער וואָקסט. ער האָט די אַינְגֶלעָך ניט געלאָוט זיך צוּרִין צו זיינָע סְטָאַלְיאַרְסְּקָע געציִיג.

אַבּוּר אַזְוֵי שְׁטָאָרָק ווי די אַינְגֶלעָך האָבּן מְוֹרָא געהאָט פֿאָר אַים, אַזְוֵי שְׁטָאָרָק האָט זיי געציִיגן צוּ אַים. גאנַץ אָפְּט האָט זיך געמאָכָט, אָז אַ אַינְגֶל, גַּיְעַנְדִּיק אַיז חַדְרָ אַדְעָרָר פֿוֹן חַדְרָ, זָאָל זיך אַפְּשָׁטָעָלָן אַ וְוַיְילָע אַרוּם נְחַמְּנָס שְׁטוּב אָוֹן קוֹקָן ווי די סְטָרוֹשְׁקָעָס פֿלְיָעָן פֿוֹן זַיְינָה הַוּבָלָ. מְעָרָר פֿוֹן אַלְצָה האָבּן זיי לִיב געהאָט צּוֹקוֹקָן, ווי נְחַמְּנָן אַרְבָּעָט מִיטָּן זַיְינָה אַפְּעַנְגָּאנָעָק. דָּאָס אַיז געוועָן אַ לאַנגָּעָר הַוּבָל אָוֹן די סְטָרוֹשְׁקָעָס, וואָס ער פֿלְעָגָט אַרְוִיסִּיָּה, גַּעֲבָן, זַיְינָה געוועָן לאַנגָּעָר, דִּינָּעָ, גַּעֲרוּזְטָעָ, ווי לאַנגָּעָר פֿאוֹתָהָ. אַינְגֶלעָך האָבּן לִיב געהאָט אַט די סְטָרוֹשְׁקָעָס אַונְטָעָרְדוֹן אַונְטָעָרְן הַיטָּל אָוֹן לאָוֹן זַיְיָ אַראָפְּהַעַנְגָּאנָעָן, ווי לאַנגָּעָר גַּעֲרוּזְטָעָ פֿאוֹתָהָ, ווי בַּיְּ אַ גּוֹטָן אַידָּוָה.

די לעצטָע יָאָרָן האָט נְחַמְּנָן שְׂוִין זַיְינָה וְוַיְינִיק וואָס געארבעט. ער אַיז שְׂוִין געוועָן אַלְטָה אָוֹן זַיְינָה בַּיְּנָעָר האָבּן אַים ווַיְיִזְרָעָן. געארבעט מִיטָּן די הַוּבָלָס, מִיטָּן די דְּלָאָטָעָס אָוֹן די זַעֲגָן האָבּן זַיְינָה פֿיר זַיְן — אַלְעָ גַּעַונְטָעָ פֿעַסְטָעָ יְוָגָעָן, נְחַמְּנָן אַלְיָין פֿלְעָגָט נְאָרָ מְעַסְטָן אָוֹן צִיכְּבָנָעָן.

וועָן עַס אַז אַבּוּר גַּעֲקָומָעָן די צִיטָט פֿוֹן מְצָהָ-בָּאָקָן פֿלְעָגָט נְחַמְּנָן פֿאָרָ-גַּעַס זַיְינָה יָאָרָן אָוֹן זַיְינָה אַלְטָעָ בַּיְּנָעָר אָוֹן פֿלְעָגָט זיך נְעַמְּנָן גַּאנַץ גַּעַר-שְׁמָאָק צוּ דָּעָר אַרְבָּעָט. דָּאָס אַיז געוועָן אַמְּצָה אָוֹן נְחַמְּנָן האָט זַיְיָ אַנְגָּרִיָּטָן מִיטָּן וְוַיְיִמְעָרָט פֿאָר יְעַנְעָר וּוּלְמָה. ער האָט דָּאָר געהאָט אַוְרָפָּה זיך אַזְוֵי גַּרְוִיסָּן פֿאָק עַבְּרִוּתָה!

דַּעַמְּאָלָט אַיז ער אַזְוֵי געוועָן וְוַיְיִדְרָעָ גַּעַדְוָלְדִּיק צוּ די אַינְגֶלעָך. ער האָט זַיְיִת גַּעַטְרִיבָן פֿוֹן זַיְן אַזְוֵי אַפְּלִיו נְיִת אַנְגַּעַשְׁטָעָלָט אַוְרָפָּה זַיְיָ זַיְינָה גַּרְוִיסָּע גַּולְבִּישָׁע אַוְיָגָן. די אַינְגֶלעָך האָבּן גַּעַקְעָנָט קוֹקָן מִיטָּן בַּיְּדָעָ אַוְיָגָן, ווי אַזְוֵי נְחַמְּנָן הַוּבָלָט די קַאַטְשָׁעַלְקָעָס אָוֹן ווי אַזְוֵי די דִּינָּעָ, זַיְיד-אַיְדָעָלָע סְטָרוֹשְׁקָעָס פֿלְיָעָן פֿוֹן זַיְן הַוּבָל.

מְעָרָר פֿוֹן אַלְצָה האָבּן די אַינְגֶלעָך לִיב געהאָט צּוֹצְקוֹקָן, ווי אַזְוֵי נְחַמְּנָן פֿיְילָט אַוְיס דָּאָס דָּרְדָל. יְעַדְן יָאָר האָט ער באַדָּאָרְפָּט מְאָכָן אַ נְיִי רַעַדְל — דָּאָס אַיז שְׂוִין געוועָן אַחֲק אַזְוֵי. ער פֿלְעָגָט נְעַמְּנָן אַז אַלְטָן קוֹפְּעָרָ-נוּם דְּרִיעָר, אַוְעַלְלִיְגָן אַים אַיְפָּן «אַבּוֹרָך» פֿוֹן אַ האָק אָוֹן מִיטָּן אַהֲמָדָר אַים אַרְוּמְשִׁידָן בַּיְּ דִּי זַיְיטָן בַּיְּ ער פֿלְעָגָט זיך אַוְיסְצִיְעָן אָוֹן וּוּרָעָן דִּינָּעָ. די שׂוֹחַטְקָעָ פֿלְעָגָט אַים צּוֹשְׁטָעָלָן אַט די דְּרִיעָרָס — דָּאָס אַיז געוועָן אַיר מְצָהָה. נְאָר דָּעָם עַרְשָׁתָּ פֿלְעָגָט נְחַמְּנָן אַנְטָאָן זַיְינָה שְׁפָאַקְוָלָן, אַרְיָיָ-

שרופין דעם אויסגעציזיגענען דרייער אין א שרופייף און זיך אועזקעטען פילן.

די ארבעט איז געווען א לאנגע און א שוווערט, אבער ניט נחמן און ניט די אינגלעך פלעגן מיד וווערן. די אינגלעך האבן געציילט יעדן ניעם ציינדל — «נאך א ציינדל, נאך א ציינדל», פלעגן זיין איינער דעם אנדערן איבערגעבן. זיין האבן זיך ניט גערירט פון ארט בי זיין וואגנון אלע ציינדלען זיין ענן אויסגעפיפילט געווארן. דער לעצטער ציינדל פלעגת אלעלמאָל בי נחמנען אַרויסקומען אַ קלינינער — אַזוי פלעגת אַרויסקומען. וווען עס פלעגת קומען צום סוף פלעגת זיך אַרויסצ'יגן אַעס איז געליבן צופיל פון דעם דרייער פאר איזן ציינדל און צו וויניק פאר צווי. נחמן פלעגת דאן מאכון אַ פשרה. ער פלעגת מאכען איינעם אַ גראיסן און איינעם אַ קלין ציינדל. אלע נחמנס רעדלעך האבן געהטאָט אַ קלין ציינדל און דאס האט זיין צוועגעבן אַ באזונדערן חן.

און איז ער איז פאָרטיק געווארן מיטן פילן האט נחמן זיך גענווען מאכון אַ הענטל צום רעדל. ער האט גענווען אַ טרוקן שטיקל האלץ, עס פאָרשניצט פון אַויבן און געמאָט אַ שניט פון אונטן און עס איז אַריסט געקומען אַ הענטל. באָלד נאך דעם האט ער אויסגעעהקט אַ לאָך איז מיטן פון דעם רעדל און אַים אַריינגעזעט אַין הענטל, אויף אַ דין טשועקל. דאס רעדל איז דאן געווען פאָרטיק.

די אינגלעך איז אויסגעגעגעגען דאס חיוט. זיין האבן געווארט אויף דעם מאמענט מיט דעם גרעסטן אומגעדול. די מעד געואגטע פון זיין פלעגן ניט אויסהאלטן און פלעגן זיך אַנהובן בעטן :

— ר' נחמן, איזן זוילינקע — גיט נאָר אַ קוק טאן !

נחמן פלעגט אַפְלוּ ניט ענטפערן. ער האט ניט געהאט קיין צייט און קיין געדול פאר נארישקיין. אַ רעדל האט ער געמאָט ניט פאר שפילן זיך. ער פלעגת זיך אַויפהוייבן, צוגיין צו דער העכסטער פאליצע און דארט אַוועקליליגן דאס רעדל, מיט די גלאַנצנדיקע ציינדלעך צו דער וועלט — אויף צעפוקעניש אלע אַינגלעך.

דאס רעדל פלעגת אַרונטערקומען פון זיין עהויכן ערשות אַין דער ריכטיקער צייט, וווען מען האט עס באָאַרפט. אַפְלוּ דער באַשטייטער רעדלעך האט עס אַ מינוט פריער ניט געקענט קידיגן.

די ריכטיקע צייט איז געווען, וווען מען האט דערלאָנט דִי ערשטער אויסגעוועלערטער מצה צום רעדלער-טיש. דאן פלעגת נחמן אלין צוגיין

זו דער פאליצע, אַרְוָנֶטֶר גָּמָעָן דאס רעדל אוֹן אַפְּרִיעָר אלְיַין עַס אוֹיס-
פֿרוֹבִירָן צֵי עַס רָעַדְלָט, וַיְיַע בָּאַדְאָרָף צֵוֹ זַיִן. עַרְשָׁת דָּעַמָּאַלְט הָאָט עַרְטָבָּעָן דאס רָעַדְלָץ צֵוֹ דָעַם בָּאַשְׁטִימָטָן רָעַדְלָעָר — נִיטָּפְרִיעָר.
אוֹא מָעַנְטָש אַיְזָן גָּעוּזָן נַחֲמָן — אַמָּעַנְטָש פָּן אַיְזָעָרְגָּעָר דִּיסְצִיפְלָיָן
אוֹן שְׁטְרָעְנְגָּעָר אַרְדְּנוֹנָגָּה. נִיטָּפְרִיעָר אַוְמִיסְט הָאָט עַרְטָבָּעָן
נִיטָּפְרִיעָר אַוְמִיסְט הָאָט עַרְטָבָּעָן גָּעַדְיִינָט בֵּי פָּאנְיָעָן גָּאנְצָע פִּינָּפָּה אוֹן צְוֹוָאנְצִיךְ
יאָר.

זעכאנטער קאָפִיטל

אויף מאָרגן האָבן בערעלע מיט ל'יבעלען זיך געפֿעדערט אויפֿצושטיין אַ סָךְ פריער ווי געוויינגלעך. זיי האָבן אויף גיך אַפֿגעדָאָוונט דעם דאָוּגָען — דאָס האָבן זיי ניט געטאָרט פֿאָרְפּֿעָלן — אָון נאָך גִּיכְבָּר האָבן זיי אַפֿגעזּוֹפְּט דעם אַנְבִּיסֶן, אָון גִּילִּיךְ אַוּעֲקָגְּעָלָפְּן צו זַיְידְּרָעָס „פֿאָדְּרִיאָדָן“. בערעלע האָט זיך נאָר פֿאָרוֹגָנָעָן צו שְׁפִּילְּן זיך מִיט זַיְן ווַיְיסְטָעָר צִיגְּעָלָע בעשטען עסן אַנְבִּיסֶן. באָלֶד נאָך דעם האָט עַר זַי פֿאָרְטְּרִיבָן אָונְטָעָר זַיְן מאָמעָס בעט אָן אַיר אַנְגָּזָגָט אויף אַשְׁטְּרָעָנָגָעָן אָופְּן, אָן זַי זַאל זיך ניט דערוֹזָגָן אַרְוִיס אֵין דְּרוֹיסָן. אֵין אַ רְגָּע אַזְּרָעָן גַּעַוּעָן אויף יַעַנְּדָר זַיְיט טִיר.

ביידע אַינְגָּלָעָךְ האָבן שַׁוִּין אַינְגָּאנָצָן פֿאָרְגָּעָסָן זַיְעָר גַּעַטְּטִיקָן גַּעַשְׁלָעָגָן, זַיְעָר בָּאַהָּלָטָן זיך פָּוֹן טָאָטָעָ-מָאָמָע אָון שַׁפְּעַטְּעָר — דַּי מָוָאָר פֿאָר דָּעָר שְׁטָרָאָה. זַיְעָר קָאָפְּ אַזְּרָעָן פֿאָרוֹנוֹמָעָן מִיט עַפְּעָס אַנְדָּעָרָש. זַיְיָ האָבן גַּעַפְּלָקָעָרָט מִיט אַמְּבִיצִיעָ.

זַיְיָ זַיְנָעָן גַּעַוּעָן בִּידָע — קָאָנדִידָאָטָן אויף רַעַדְלָעָר. דַּאָס מִינְטָן נִיט, אָז זַיְיָ זַיְנָעָן שַׁוִּין גַּעַוּעָן זַיְכָּר צו ווּעָרָן רַעַדְלָעָר. אָ, נִין — גַּאנְץ ווַיְיט דָּעַרְפָּוּן! דַּאָס מִינְטָן נִאָר, אָז בִּידָע האָבן גַּעַפְּלָט, אָז זַיְיָ האָבן שַׁוִּין דַּאָס פּוֹלָעָר רַעַכְתָּן צו מַאנָּעָן דַּאָס רַעַדְלָ.

דַּאָס רַעַדְלָ אַזְּרָעָן פָּוֹן אַלְצָן גַּעַוּעָן אַ מּוֹלְ-אָאָךְ. אַמְּאָל אַזְּרָעָן שְׁוֹעָר צו אַיְם צְקוּמָעָן, אַמְּאָל גַּרְנָעָגָע אָון אַמְּאָל האָט מַעַן גַּאֲר אַינְגָּאנָצָן נִיט גַּעֲקָעָנָט צו אַיְם צְקוּמָעָן. עַס האָט זיך גַּעַוּוֹנְדָּט אָן דָּעָם, ווַיְיפִּיל אַינְגָּנָה לעַךְ עַס זַיְנָעָן גַּעַוּעָן צְוֹגְּעַבְּזָנָדָן צו אַ „פֿאָדְּרִיאָד“. ווֹאָס מַעַר אַינְגָּלָעָךְ.

אַלְצָן שְׁוֹעָרָעָר אַזְּרָעָן גַּעַוּעָן צְקוּמָעָן צָוָם רַעַדְלָ אַזְּנָחָמָן דָּעָם סְטָאָלִיאָרָס פֿאָדְּרִיאָד. נַחַמָּן האָט גַּעַהָאָט פִּיר זַיְן אָון יַעַדְעָר אַיְנָעָר פָּוֹן זַיְיָ האָט זַיְן צִיְּתָן גַּעַמְוֹת אַפְּרַעְדָּלָעָן. אַזְּוִי גִּיךְ ווי אַיְנָעָר אַזְּרָעָגָעָן.

וואקסון דאס רעדל איז גלייך אונטער געווארקסון א צוויטער, וואס האט איבער-גענומען בי אים די רעדליךושה. נחמנס עטלערע זין האבן זיך שוין אייסגעדינט פאר סאלדאָסן, האבן שניין החונה געהאָט און אַפְּלוֹ קינדער געהאָט און דאָר איז נחמנס רעדל נאָך אַלְּצָ געוווען אין דער אייגענער משפהה, עס איז געוווען אין דעם רשות פון זיין אַינְגֶּסְטֶן זוֹן, אַרטשע, וואס איז נאָך אַלְּצָ געוווען דער מומנה אַיבָּרְזָן רעדל בי נחמנען אַין "פֿאַדרְיאָד". אַרטשע איז אַבעָּר געוווען אַגוטער און אַז מען איז צו אַים שטָּאָרָק צוֹגָע שטָּאנְגָּן האט מען זיך בי אַים געקענט אַינְבָּעַטן.

ווען עס וואָלְט זיך נאָך געווונְדָּט אַן אַרטשען, וואָלְט געוווען גאָר גוֹט. אַרטשע איז ניט נאָך געוווען אַגוטער, נאָך אוֹיך אַ פֿוֹלְעָר און עס אַז גִּרְנְגָּ עַפְּעָס צו פּוֹלְעָן בַּיִּ גּוֹטָע, פּוֹלְעָן מַעֲנְשָׁן. עס זַיְנְגָּן אַבעָּר געוווען עטלעכָּן אַנדְרָע בעלנים אוּפְּנָן רעדל און צוֹוישָׂן זַיְנְגָּן לַיְבָּעָלָעָס צוֹוִי עטלערע ברידער.

לייבעלע האט פֿוֹנְדָּעָסְטוּוֹגָן געהאָט האָפְּנוֹגָעָן. זַיְנְגָּן עטלערע ברוֹ דער זַאלְעָי, האט נאָך פֿאַרְאַיָּאָרְן זיך אַבְּיסָל אַפְּגָּעָקְילָט צָום רעדל. ער האט נאָך אַלְּצָ גַּעַרְעָלְטָ, אַבעָּר שַׁוִּין נֵיט מִיט אֹזָה הַתְּמָדָה. ער האט שוֹין אַגְּגָהְיִוְן וְאַרְפָּן בְּלִיקָּן אוֹיף מִידְלָעָד אַז אַכְּלָזָלְט אַיר האָבָּן, אַז וועָן אַינְגָּל הוֹיבָּט אַז וְאַרְפָּן בְּלִיקָּן אוֹיף מִידְלָעָד קָעָן שַׁוִּין אַים דאס רעדל שְׁטָּאָרָק נֵיט לִיגָּן אַין קָאָפָּ. פֿאַרְאַיָּאָרְן האט זַאלְעָי גַּעַרְעָלְט נאָך פּוֹן יְצָא וועָן. ער האט זיך געפְּנָעָן מַעַר אַרְוָם דַּי וּוּלְגַּעַרְטָשָׁן, אַיְדָעָר אַרְוָם דעם רעדל-טִישׁ. ער איז געשטָּאנְגָּן אַרְוָם בְּלִיקָּן, דעם גְּבָּרָס טָּאָכְטָעָר, אַז פֿאַר אַיר גַּעַנְגָּטָן טִיגְּלָעָד. אַיְגָּל קָעָן זיך דאָר נֵיט אַזְוּקְשָׁטָּעָלָן אַרְוָם אַמִּידָל סְתָּם אַז דער וּוּלָט אַרְיִין — ער דַּאְרָפָּ דַּאְרָקָן אַן אוּסְטִיךְ.

זַיְנְגָּן צוֹוִיטָעָר בְּרוֹדוֹרָע, נַאֲמִיעָ, האט נאָך אוֹיף מִידְלָעָד נֵיט גַּעַוְקָוֶט. ער איז געוווען פּוֹנְקָט אַז דעם עטלער, וועָן אַינְגָּל קָעָן זַיְנְגָּן פֿאַרְלִיבָּט אַז רעדל בַּיִּזְיָה מְשׁוֹגוֹתָה. נַאֲמִיעָ אַז אַבעָּר נֵיט געוווען קִיִּי גַּעַוְיִינְלָעָכָר אַנְגָּל. ער האט געהאָט אוֹיף זיך יְיִינְרָ אַגְּוָן קָאָפָּ. מִיט אַשְּׁאָרְפָּעָר חַפְּסָה אַז אַז געוווען אַז וּוּאַילְעָר קָעָנָה. ער איז געוווען דער עַילְיוֹן פּוֹן שְׁטָּעָטָל — די קְרִיּוֹן אַז דער שְׁטָּאָלְצָ פּוֹן רִי זַיְבָּעָלָעָס הַוִּיזְגָּזִוִּינָט.

דאָס אַז געוווען אַינְגָּל, וואָס אַז אַלְּעָמָל געוווען פֿאַרְטָּאָכָט אַז עַפְּעָס — אַז אַסְפָּר, אַז אַבְּוֹךְ, אַדְעָר גָּלָאָט אַזְוִי אַז דער וּוּלָט אַרְיִין. "אַ פֿאַרְטָּאָכָטָר מְלָאָךְ", האט מעָן אַים גַּעַרְפָּן. אַז ער האט זיך פֿאַר-טָּאָכָט האט פָּאָר אַים די אַרְוָמִיקָּע וּוּלָט נֵיט עַקְוִיסְטִירָט. ער איז געוווען,

וּי אֵין שְׁלָאָפֶת. מִן הַאֲט אִים בָּאַדָּרֶפֶט וּוּעָקָן. מִן הַאֲט אִים אַלְעָמָל בָּאַדָּרֶפֶט אוּפְּוּעָקָן צָוֵם עַסְן. וּמִן מַעַן וּוּקְט אִים נִיט, פְּלָעָגֶט זִיךְ דִּי שְׁוֹחַטְקָע בָּאַקְלָאָגֶן, וּוּאַלְט עַר אַוִיסְגָּעָגָנָגָעָן פֿוֹן הַוְּגָעָר.

צָוֵם רְעַדְל גְּרָאַד הַאֲט מַעַן אִים נִיט בָּאַדָּרֶפֶט וּוּעָקָן. צָוֵם רְעַדְל הַאֲט עַר גַּעַחַאַט אַגְּנָנְץ נַאֲרָמָאַל חַשְׁק. צָוֵם אַיְזָע גַּעַוּעַן אַקִינְסְטְּלָעֶר אַרְעַדְלָעֶר. יִיְהָע מְגַן דּוֹס הַאֲבָן גַּעַחַאַט אַשְׁמָה. אַבְּעָר אַפְּיָלו בַּיְם רְעַדְלָעַן הַאֲט זִיךְ אַפְּט גַּעַמְאַכְּט, אָוּן עַר זָאַל זִיךְ פְּלָצְלָוָג פָּאַרְטְּרָאַכְּט — אַזְאָט טְבָע הַאֲט עַר גַּעַחַאַט. אָוּן אָוּן נַאֲמִיעַן הַאֲט זִיךְ פָּאַרְטְּרָאַכְּט הַאֲט עַר אַוִיסְגָּעָעָן, וּיְעַר וּוּאַלְט אַיְנְגָעָשְׁלָאָפֶן שְׁטִיעַנְדִּיק.

מִן הַאֲט נָאַר בָּאַדָּרֶפֶט אַפְּהָיִטְן דַּעַם מַאֲמֻנָּט. דָּאָס אַיְבָּעָרִיק אִיז שְׁוֹיַן גַּעַוּעַן וּיְעַר גְּרִינְג. מִן הַאֲט נָאַר בָּאַדָּרֶפֶט צָוְגִּין וּיְעַר שְׁטִיל — כְּדִי אִים נִיט אַוִיסְפּוּעָקָן — אָוּן אַרְיִיסְגָּעָמָעָן דָּאָס רְעַדְל פֿוֹן זִיךְ הַאֲט. נַאֲמִיעַן הַאֲט זִיךְ נִיט גַּעַשְׁטָעַלְט אַנְטָקָעָן. עַר הַאֲט נִיט גַּעַוָּסָט, וּוּאַס עַס טּוֹט זִיךְ אַרְוּם אִים.

אָוּן עַר פְּלָעָגֶט זִיךְ אַוִיפְּכָאָפֶן פֿוֹן זִיךְ פָּאַרְטְּרָאַכְּטָעַנִּישׁ הַאֲט מַעַן פֿוֹן אִים גַּעַקְעַנְטְּ קְרִינוֹן אַמְּיאָסְן פְּסָק. עַר הַאֲט אַפְּיָלו גַּעַקְעַנְטְּ דְּעַרְלָאַגְּנָגָעָן אִיז באָק, אַט דָּעַר פָּאַרְטְּרָאַכְּטָעַר מְלָאָק. דָּעַרְוַיְיל אַבְּעָר הַאֲט מַעַן גַּעַקְעַנְטְּ אַפְּרַעְדָּלָעַן אַמְּצָה, אַדְעַר צּוֹווִי, אָוּן וּוּאָס וּוּעָט אַיְנְגָל נִיט טָאָן פָּאָר אַז ?

הַכְּלָל, לִיבְעַלְעַ אַגְּהַאַט גַּעַהַאַט הַאַפְּנוֹגָגָעָן אָוּן מַעַן קָעָן וְאָגָן אַפְּיָלו גְּנָנִיצְׁ גַּוטְעַ הַאַפְּנוֹגָגָעָן. אַבְּעָר אַפְּיָלו וּוּעַן דִּי הַאַפְּנוֹגָגָעָן וּוּאַלְטָן גַּעַוּעַן אַסְד שְׁוֹאָכְעָדָעָ, וּוּאַלְטָן עַר אַיְיךְ גַּעַוּעַן בַּיְ נַחְמָנָעָן אַין «פָּאַדְרִיאָד» פֿוֹן דִּי עַרְשָׁתָעָן. עַר הַאֲט בָּאַדָּרֶפֶט דָּעַן, וּיְאוֹרִי מַעַן צְעַשְׁטָעַלְט דִּי טִישָׁן, וּיְאוֹרִי מַעַן הַוּבָלָט אָפֶן דִּי קָאַטְשָׁעַלְקָעָס אָוּן וּיְאוֹרִי מַעַן הַיִּצְטָעָס דַּעַם אַוְיָוָן עַר הַאֲט דָּאָס נִיט גַּעַקְעַנְטְּ פָּאַרְפָּעָלָן.

בָּעַרְעַלְעַ אַגְּהַאַט גַּעַהַאַט מַעַר וּיְהַאַפְּנוֹגָגָעָן — עַר הַאֲט גַּעַהַאַט כְּמֻעָט וּיְאַזְוָאָג פֿוֹן אַבְּרָהָם יָאַנְקָלָעָן דַּעַם מִילְנָעָר.

אַבְּרָהָם יָאַנְקָלָס «פָּאַדְרִיאָד» אִיז גַּעַוּעַן דָּעַר אַרְיִמְסְטָעָר אָוּן קְלָעַנְסְטָעָר אִין שְׁטָעַלְט. דָּאַרְט הַאֲבָן זִיךְ צְוֹאָמְעָגָנָנוּמָעָן עַטְלָעַכְע פֿוֹן דִּי אַרְיִמְעָרָעָ פָּאַמְּילִיָּעָס אִין שְׁטָעַטְל, וּזָאָס פְּלָעַנְג אַלְעָמָל בְּלִיבָּן צָוֵם סּוֹף אִין דִּי אַבְּעָרִיק «פָּאַדְרִיאָד» אָוּן זִיעָר מַצְחָה בָּאָקָן פְּלָעָמָט זִיךְ דָּעַרְיָבָר פָּאַרְ שְׁלָעַפְן בִּזְוֹן לְעַצְמָן תָּאָג אָוּן אַמְּמָל בַּיְ שְׁפָעָט אִין דָּעַר נַאֲכָת. זִיעָר מַצְחָה פְּלָעָמָט גַּעַבָּאָקָט וּוּרָעָן אָוּן אַטְמָע אָוּן אַגְּפָיְל אָוּן פְּלָעָמָט טְאָקָע אַוְיָוָן

אַרְוִיסָקּוֹמָעַן — אַרְיָמָלִיטִיסְקָעַ מְצֻוָּת. אֶת דֵי פָּמָמְלִילְעָסַן הַאֲבָן סָוָּף-כָּלְסָוָּף דָּעְוָאָלְטִירֶט אָזְן הַאֲבָן גַּעֲמָאָכֶט אָזְן אַיְגָעָנָעָם «פָּאָדְרִיאָאָד», בֵּי אַכְרָהָם אַגְּנָקְלָעַן דָּעַם מִילְּנָעָר.

האבן געהאט קינדער, אבער קליביגע. מענטשלכע הענט. עס איז דארט געווען אַ גרויסער דוחק אַין פרויען אָון אַ גראָסערדר אַין מענען. געבאקט האבן דארט מײַינסטען בעל-מלאות אָון די שומטער אָון די שבידער האבן זיך ניט געקענט אָפרײַסן פון זיערע קאָפּולעム אָון שער אָון איינס. ווייבער אַין דארט אויך געווען זייניק. די מײַינסטען בעל-מלאות זייןען נאָך געווען יונגעלייט — זי

בַּיִ אֶבְרָהָם יָנְקָלְעַן אֵין "פַּאֲדָרְיָאֵד" הָאָט וַיַּד אָס מַצְחָ-בָּאָקָן גַּעֲצִיגָּן
וַיַּי פָּוֹן פֻּעַּךְ. עַס אַיִן נִיט גַּעֲנָגָעַן מִיט אַ קְנָאָק, וַיַּי בַּי נַחֲמָנָעַן דָּעַם
סְתָּאָלִיאָר. דָּאָרָט הָאָט מַעַן בַּאֲדָרְפָּט וַיַּד אַוְיסְקוּזָן דַּי אַיְגָן אַוְיָף אַ מַצָּה.
אֶבְרָהָם יָנְקָל אַיִן גַּעֲוָעַן כְּמַעַט דָּעַר אַיְנְצִיקָּעָר מַאנְסָבִיל אַיִן דָּעַם
גַּאנְצָן "פַּאֲדָרְיָאֵד". אֹזָא אִידָּה, לְמַשְׁלָ, וַיַּד פִּישָּׁל דַּוד דָּעַם מַלְמָד, וַיַּד הָאָט
אָפָּלָו נִיט גַּעֲהָאָט וַוָּסָּצָו טָאָן. הָאָט אַבָּעָר נִיט גַּעֲפָאָסָט וַיַּד אַרְוּמְצָדְרִיעָן
נוֹוִישָׁן אָווִי פִּיל וַוְיְבָעָר. וַוָּסָּס וַוְעַט זָאָנָן דַּי וַוְעַלְט ? — אַ מְלָמָד דָּאָרָה
הַאֲלָלָן שְׂתָאָט ! עַר פְּלַעַגְטָזָן אַרְוּמְדָרִיעָן מַעַר אַרְוּם שְׁטוּב, וַיַּי אַיִן
שְׁטוּב. עַר פְּלַעַגְטָזָן אַרְיִינְטָרָאָגָן הַאָלָאָי, אַדְעָר בַּרְעָנָגָעַן מַצָּה-זּוֹאָסָעָר —
דַּי שְׁטוּב אַבָּעָר הָאָט עַר אַוְיְגָעְוּיְיכְּט.

אברהם יאנקלען דעם מילגען איז דעריבער אויסגעקומווען צו תאָן אלֿז. ער איז געווען דער מצה-זעצער — דאס איז דאָך אַפְּגָעָרֶעדֶט. יעדר ער איז איז אַלְיאַנְסִיךְ אַלְיאַנְסִיךְ געווען דער רעדלעה, גאנַץ אַפְּט. ער האָט אַלְיאַנְסִיךְ גערעלט, ווילַע איז ניט געווען קיַין אַנדְעָרָה, ווועַר עס ער אלֿל דאס טאָן. קינדער פון בעלְ-מלְאָכוֹת, ווועַן זַיִדְעָרְיכִין דעם רעדל-עלְטָער, ווועַרְן שׂוֹן אַלְיאַנְסִיךְ בעלְ-מלְאָכוֹת. אַדְעָר לער-זַיִדְעָר בֵּי בעלְ-זַיִדְעָר. זַיִדְעָר ערְבָּסָה הַלְּפָן נִיעַן שַׁיךְ אָונְ קַלְיִידָעָר פָּאָר די באָלָע-בָּאַטְמִישָׁע קַינְדָעָר אָונְ האָבָן קַיִן צִיְיט נִיט פָּאָרְן רעדָל.

בערעלְעָר האָט פון דעם געוואָסָט אָונְ ער האָט זַיִד נַאֲך באַצְיִיטָנסָס, מַיִת אַ פָּאָר ווָאָכְן פְּרִיעָר, זַיִד אַגְּגָעָבָאָטָן צו אַברָהָם יאנקלען אלֿס רעדלעה. אַברָהָם יאנקל האָט אִים אַגְּגָעָקָוט מִיט זַיִעַן לאַכְּעָדִיקָע אוֹיגָן אָונְ האָט אִים אַ קִיצְלָג גַּעַטָּאָן אָונְגָעָרָן פְּאָכוּזָן.

אָזָא טְבַע הַאַט עַד גַּהֲהָאַט, אַבְרָהָם יַאֲנָקֵל דַּעַר מִילְגָּעָר — עַד הַאַט
לִיב גַּהֲהָאַט קִיצְלָעַן אַיְנָגְלָעַד אֹונְטָעָרַן פָּאַכּוּעַ.
אָאַיְד אַיְזָא דָאַס גַּעוּוֹעַן אַגּוֹטְמוֹטִיקָעַר, אָלַאַכְּדִּיקָעַר אָזָא קִיצְלָעַר
אֹונְטָעָרַן פָּאַכּוּעַ. וּוּעַן עַד אַיְזָא אַרְוֹמְגַעְגַּגְגָּעַן אַיְבָּעַר דַּעַר מִילְגָּעָר
גַּעוּוֹעַן אַיְנָגְלָעַן וּוַיִּסְ פָּוָן מַעַל, אַפְּלָו זַיִן גַּעַלְעַ בְּרֻעְמָעַן
זַיְינָעַן גַּעוּוֹעַן וּוַיִּסְ פָּוָן מַעַל. זַיִן פְּנִים הַאַט אַבָּעַר שְׁתְּעַנְדִּיק גַּעַלְאָכְט. וּוּעַן
אַיְנָגָל אַיְזָא גַּעַקְוָמָעַן צַו אַיְם עַפְּעַס פְּרַעְגָּן, אַדְעַר סְתִּמְמָאָקָה, וּוּי אַזְוִי
דִּי מִילְרָעְדָּעָר דְּרִיעָעַן זַיִן, הַאַט אַיְם אַבְרָהָם יַאֲנָקֵל דִּי עַרְשָׁטָע זַאַךְ אָ
קִיצְלָעַן גַּעַטָּאָן אֹונְטָעָרַן פָּאַכּוּעַ. אַיְיבָּעַר אַיְנָגָל אַיְזָא בָּאַלְדָּ נִיט אַנְטָלָאָפָּן
הַאַט עַד אַיְם אָקִיצְלָעַן גַּעַטָּאָן אַזְוָיָּעָן מַאַל אַזְוָיָּעָן אַזְוָיָּעָן
יַאֲנָקֵל אַיְזָא קִיְּנָמָאָל נִיט מִיד גַּעוּוֹאָרַן פָּוָן קִיצְלָעַן אֹונְטָעָרַן פָּאַכּוּעַ. עַד
פְּלָעַגְט זַיִן אַפְּלָו אֹונְטָעָרְגַּנְבָּעָנָעַן פָּוָן הַיְנָטוּן אָזָא קִיצְלָעַן.

דִּי אַיְנָגָלָעַד הַאַבָּן דָאַס גַּעוּוֹוָסָט אָזָא זַיִן גַּהֲהָיִט פָּאַר אַיְם. אַבְרָהָם
יַאֲנָקֵל פְּלָעַגְט זַיִן אַבָּעַר אַלְעַמָּאָל אַיְבָּעַרְקָלִיגָּן. עַד גַּיִיט פָּאַרְבִּי אָזָא קוּטָם,
דָאַכְט זַיִן, גַּאֲרָנִיט אַוִּיפָּן אַיְנָגָל — עַד אַיְזָא פָּאַרְטָאָזָן מִיט עַפְּעַס אַנְדָּעָרֶשׂ.
אַבָּעַר פְּלוֹצְלָנָגָג גַּיִיט עַד זַיִן אָדָרִי זַיִן אָקָאָז אָזָא אַיְדָעָר דַּעַר אַיְנָגָל.
הַאַט צִיִּט זַיִן אַרְמוֹצָקוֹקָן אַיְזָא עַד שְׂוִין אָגְקִיצְלָטָעָר.

מַעַן הַאַט זַיִן פָּוָן נִיט גַּעַקְעַנְטָ אַוִּיסְהִתָּן מִיט טְוִיזָּוָן אוּגָּגָן.
— אַיְזָא וּזְאַסְטָו ? — הַאַט אַבְרָהָם יַאֲנָקֵל אַיְבָּעְגָּרְפָּעָגְט בְּעַיִן
רַעֲלָעַן, וּוּעַן יַעֲנָדָר אַיְזָא אַפְּגַעַשְׁפְּרוֹנוֹגָעַן פָּוָן אַיְם נַאֲכָן עַרְשָׁתָן קִיצְלָעַן אֹונְטָעָרַן
דַּעַר פָּאַכּוּעַ. — דַּו וּוְלִסְטָ זַיִן אָדָלְעָר ?

— יַא, רָ"א אַבְרָהָם יַאֲנָקֵל, — הַאַט בְּעַרְעָלָעָן אַנְגְּשָׁלָאָסָן גַּעַנְטָפְּעָרָת.
— טָא קָוָם צַו אַבְּיַטְלָ נַעֲנָטָעָה, — הַאַט זַיִן אַבְרָהָם יַאֲנָקֵל מִיט אַיְם
גַּעְרִיכְצָט, — לְאַמְּיד דִּיךְ בְּעַסְעַר אַנְקָוּקָן.

בְּעַרְעָלָעָן הַאַט פָּאַרְזִיכְטָק גַּעַמְאַכְט אַיְין טְרִיטָא אַיְן פָּאַרְאוּיסָ, הַאלְטָנוּ.
דִּיךְ אָשָׁרָף אַוִּיגָּא אַוִּיפָּן אַבְרָהָם יַאֲנָקָלָס רַעֲכָטָע הַאַנְטָא, מִיט וּוּעַלְכָעָר
עַד הַאַט גַּעְקִיצְלָט אֹונְטָעָר דַּעַר פָּאַכּוּעַ. בְּשַׁעַת-מְעַשָּׂה הַאַט אַבָּעַר אַבְרָהָם
יַאֲנָקֵל אַנְגַעַשְׁטָעַלְט אָזָא אוּיָעָר, וּוּי עַד וּוּאַלְט זַיִן צַוְגָּהָעָרָט צָוָם גַּעַרְוִישָׁ
פָּוָן זַיְינָעַ רַעְדָּעָר, אַזְוִי וּוּי עַפְּעַס וּוּאַלְט זַיִן צַעְבָּרָאָכוּ. בְּעַרְעָלָעָן הַאַט אַרְאָפָּ
גַעַנְוָמָעַן זַיִן אוּגָג פָּוָן אַבְרָהָם יַאֲנָקָלָס הַאַנְטָא אָזָא זַיִן אַגְעַשְׁטָלָט אַוִּיפָּן
זַיִן אוּיָעָר. מַעַר הַאַט אַבְרָהָם יַאֲנָקֵל נִיט בָּאַדְאָרָפָט. אַיְין אַזְגְּנָבְלִיק אָזָא
בְּעַרְעָלָעָן אַיְזָא נַאֲקָמָאָל אַפְּגַעַשְׁפְּרוֹנוֹגָעַן אָגְקִיצְלָטָעָר.

באלד אבער האט אברהם יאנקל צוריק געווענדט זיין פנים צו בע-
רעעלען, אזי ויי קיין זאך וואלט ניט געשען, און האט צו אים וווײיטער
געזאגט :

— נו, פארוואס שטייסטו ? פארוואס קומסטו ניט צו ? איך וויל דיך
אנקוקן !

א ווילע אייז בערעלע געשטאנען אומאנטשלאַסן. ער האט זיין
מורא געהאט פאָר קיצעלען, אבער דער חشك צום רעדל האט גובר געווען.
ער האט זיך אַנגענעומען מיט מוט און האט זיך וווײַטער דערגעגענטערט אויף
א טרייט. ער האט בי זיך אַפְּגָעָמָאַכָּט, אָז ער ווועט זיך בעסער היטן פאָר
אברהם יאנקלס שמדשטייק. חז' דעם האט ער זיך אויך באַוָּרְנֶט —
אזוֹי האט ער געמיינט. ער האט צוגעדריקט די הענט שטייך צו בידע זייטן
און דערמיט באַשִׁיכְצָט די פֿאַכְוּעָס. אברהם יאנקלס פֿנִים איז אויך געווארן
ערנטער. דאס האט נאָר מער דערמוותקט בערעלען. ער האט געמיינט,
אוֹ אַברָהָם יאנקל איזוֹו שווין פֿאַרטִיך געווארן מיטן שטייפֿן.

— ווילסט וווען אַ רעדלעַר ? — האט אברהם יאנקל אַיבּערְגָּעְפּּרְעָגָט.

— יאָ. — האט בערעלע געגענטפֿערְט ערנסט.

— קענסט רעדלען ?

— יאָ.

— נו, באַוָּיְזָן, ווי אַזְוֵי מען רעדלט.
בערעלען איז געווארן פֿאַרדְעַכְטִיךְ. ער האט דערפֿילט אַ נײַע פֿאַסְטְּקָע.
ער האט אבער אויך ניט געקענט אַיבּערְלָאָזָן דעם אַינְדרָוק, אָז ער וווײַט
נטט ווי צו רעדלען. צודְרִיקְנִידְקִיט די הענט נאָר שטייפֿער צו די זייטן האט
ער ניט זיכער אַ פרעג געטאָן :

— אויף וואָס ?

— אויף גַּאֲרְנִישָׂט, אויף דער לוּפְטָא. — האט אברהם יאנקל רזאַיק
געגענטפֿערְט.

עס איז ניט געליבּן קיין אַנדְעָר בְּרִירָה. בערעלע האט געמוות אויף-
הייבּן די האט. ער האט באַדְאָרְפְּט האַלְטָן עַקְזָאָמָעָן אַיז רעדלען פֿאָר
אברהם יאנקלען אַיז דער לוּפְטָא. אלּז וואָס ער האט געקענט טאָן צו באָז
ווארענען זיך איז אַפְּצָעְרוֹקָן זיך אַבְּיַסְלְפּּן אַברָהָם יאנקלען.

אברהם יאנקל האט אבער ניט באַדְאָרְפְּט דעם עַקְזָאָמָעָן. ער האט נאָר
באַדְאָרְפְּט אַ פרִיעָאַפְּקוּעָזָם קִיצְעָלָעָן אַונְזָעָר גַּעֲקִיצְלָט.
אַזְוֵי האט זיך פֿאַרְעָנְדִּיקְט דער אַונְטָעָרְרִידְקָאַזְוִישָׂן אַברָהָם יאנקלען

מייט בערעלען. בערעלע איז ארים און אויסגעקיצלטער, אבער מייט דעם
איינדרוק, או אברהם יאנקל האט אים כמעט ווי צוגעוזאגט. אברהם יאנקל
האט דאך ניט געזאגט — "ניין", און דאס איז געוען אליך, וואס בערעלע
האט באדארפֿט.

דאס מאל האט זיך בערעלע ניט אפגענארט. אברהם יאנקל האט אים
געמאכט פאָר אַ רעדלעַר און נאָך פאָרָן הייפטרעדלעַר דערצּוֹ.

בערעלע איז געוען אין זיבעטן הימל. ער איז אָווִי געוען פֿאָראָקָאַט
אין רעדל, איז ער האט ניט געפֿילט ווי די ציַיט איז אָוּעָק.

אייף אָז גְּלִיק האט ער זיך ניט געריכט.

זיבענטער קאפאיטל

דאנווערטיק ביינאכט האט זיך בערעלען געהלומט אַ חלום. עס איי געווען זיעדר אַ מאדנער חלום.

עס איי געווען דער ליעצטער טאג פון דער מצה-וואָך. דער עולם איי שווין געווען מיד און אויסגעמאָטערט פון דער גאנצער וואָך און דאס מצה-באָקוֹן האט זיך פאָרשלעפֿט ביז שפֿעט אַין דער נאָכט. בערעלע אַין געשטאָ-גען אויף זיין פָּאסְטָן ווי אַ געטְרִיעֶר סָאלְדָּאָט. ער האט ניט פָּאָרְלָאָזְן דעם "פָּאָדְרִיאָד" ביז ער האט אָפְּגָעָרְעָדְלָט די לעצעט מצה.

געקומווען אַהֲיָם אַין ער שפֿעט. כמעט דאס גאנצע הוייז-געזוינט אַין שווין געשלאָפּן. אויף אַין נאָר געווען די מלמדקע, וואָס האט געווערטט ביז דאס חלה-טייג ווועט אויפֿגִּין אַין מולטער אַון זי זאל עס פָּאָרְקְּנָעָטן. אַין שטוב אַין געווען טונקל. געבענט גאנַּר האט אַ חלבנע ליכטָל אויפּן פְּרִיעָפְּטָשָׁעָק, וואָס האט באַלְיִיכְּטָן אַ ווינְקָל פון אויזוֹן, וואָרְפְּנְדיָק דיקע, שווארצע שאָטָנס אָרוֹם.

פיישל דודיכע אַין געווען אויף אַ קלײַן בענקעלע אַרום פְּרִיעָפְּטָשָׁעָק, מיט אַ זיפּ אויף אַיד בריטְּטָן שווים. אַון זי האט געפליקט פָּעָדָעָן. אַט די אַידענע אַין קיינמְאָל ניט געווען לִידִיך. זי האט אַלעְמָל געהאָט עפּעס צוֹ טָאנַּן. זי האט אַדער געשטריקט אַ זאָל, אַדער געציַּרְעָוָעָט אַ זאָק, אַדער געליגִּט אַ לאָטָע, אַדער געפליקט פָּעָדָעָן.

אַרְיִינְקְּוּמְעָנְדִּיק האט בערעלע שטיל פָּאָרְמָאָכְט די טיר נאָך זיך. ער האט קיינעם ניט געוואָלט אויפּוּוקן. זיין מוועטער האט אַים אויך ניט גע-שטעטלט די געווינְלְעָכְבָּעָ פְּרָאָגָן. זי האט געוואָוסט פון וואָגָעָן ער אַין געקומווען אַון וואָס ער האט געתָאָן. דאס וויסְטָץ צִיגְּעָלָעָ אַין געלעָגָן פָּאָרְוּאָרְפָּן מְטוֹן קעָפְּעָלָעָ אויף אַירָעָ פִּיסְלָעָ אַון דְּוָאֵיך געשלאָפּן אַין אַ ווינְקָל פון שטוב, געענטער צוֹם אויזוֹן, וואָס אַין געווען וואָרְעָמָעָ. בערעלע אַין געווען מעָרְמִיד, ווי הונגערִיך, אַון אָן לאָגָעַה הַכְּנוֹת האט ער זיך אויסגעטָאָן אַון זיך אַוועְקְּגָעְלִיגִּט אויף זיין געלעָגָן.

זין געלעגער אין געווען אויף דער ברײַטער באָנק, אויבּן-אָן בִּים טיש,
וּאוֹ פִּישֵּׁל דָּוד פְּלָעַגְתִּים זִיכְּן אָונְן קְנָעַלְן מִיטִּי אַינְגָּלָעַן. עַס אַין גְּעוּועַן
אַהֲרֹטֶער גַּעַלְעָגָעָר. אַלְיךְ וּאָס בְּעַרְעַלְעַ פְּלָעַגְתִּים קְרִינְגִּין אַין גְּעוּועַן אַ
קִישְׁעַלְעַ צָוקָאָפָּנָה. אָונְטָעָרָן זִיכְּתִּים פְּלָעַגְתִּים עַר אָונְטָעָרְלִיְּגָן זִיכְּן מַאֲמָעַס אַלְטוֹן
קַעַצְעַנְעַם בְּוֹרְנוּס, וּאָס זִיךְּ הַאֲטִים זִיךְּ גַּעַמְאַכְּטַן נַאֲךְ צָו דַּעַר חַתְּנוֹהָ, אָונְן צָו
דַּעַקְּן זִיךְּ הַאֲטִים בְּעַרְעַלְעַ אַדְּאָרְפַּטְמִיט זִיכְּן אַיְגָּעָנְגָּעָר קַאְפָּטְקָעָ. עַס אַין
גְּעוּועַן אַהֲרֹטֶער אָונְן אוּיךְ אַקְאַלְטֶער גַּעַלְעָגָעָר. אַבְּעַר בְּעַרְעַלְעַ אָונְן צָו
דֻּעַם גְּעוּועַן גְּעוּוֹאוֹינְטַן. עַר הַאֲטִים קִינְמָאַל נִיטְגַּעַוְאָסְטַ פָּוּן בְּעַסְעָרָס. עַר
אַין גְּעוּועַן גְּעוּוֹאוֹינְטַן צָו אַזְּנָאָ גַּעַלְעָגָעָר פָּוּן קְלִינְגְּיוֹיִזְיָוָן אוּיךְ אָונְן עַר פְּלָעַגְתִּים
גְּעוּוֹינְלָעָךְ זִיךְּנָעָר גַּעַשְׁמָאָק שְׁלָאָפָּן.

יַנְגַּע קִינְדָּלָעָךְ — יַנְגַּע בִּינְדָּלָעָךְ — קִינְזָאָךְ אָינְן פָּאָר זִיךְּ נִיטְגַּע
הַאֲרָטָן.

דאָס מַאְל אַיְזָה בְּעַרְעַלְעַ נִיטְגַּנְגַּשְׁלָאָפָּן גְּלִיְּךְ, וּוֹעַר אַיְזָה גְּעוּועַן גְּעַזְזָעָן
וּאוֹוַיְנָטָן. דִּי שְׁוּוֹעָרָע אַרְבָּעַט אָונְן דִּי אַיְפְּרָעָגָוָגָג פָּוּן אַגְּנָצָעָר וּוֹאָךְ הַאֲבוֹן
מִשְׁעוּמָות גְּעוּוֹרִיקָט אַוְיכְּ זִיכְּנָעָן גְּעוּרוֹן. עַר הַאֲטִים זִיךְּנָאָ גְּעוּוֹרִיקָטְפָּוּן זִיכְּתִּים אַיְתִּ
זִיכְּתִּים. הַאֲטִים זִיךְּנָאָ גְּעַדְרִיתָן אָונְן גַּעַקְיִיקָּלָטָן, אַבְּעַר דַּעַר שְׁלָאָפָּן אַיְזָה נִיטְגַּעַומָּעָן.
דִּי מַאְמָעָה הַאֲטִים שְׁוִין דִּי חַלָּה פְּאַרְקָנָאָטָן. דִּאָס לִיכְטָל אַוְיסְגַּעַלְאָשָׁן
אָונְן אַלְיָין פְּאַרְשָׂוֹאָוָנְדָן אָונְטָעָרָן פְּאַרְהָאנָגָן, אַבְּעַר בְּעַרְעַלְעַה הַאֲטִים זִיךְּנָאָ
גְּעַרְאָגְּלָטָמִיט זִיךְּנָאָ שְׁלָאָפָּן.

אַיְן שְׁטוּב אַיְזָה גְּעוּוֹאוֹרָן שְׁטָאָק-פִּינְצָטָעָר — אַזְּוִי פִּינְצָטָעָר, אָזְּ מַעַן
הַאֲטִים גְּאָרְנִישָׁתְמַעַן גַּעַקְעַנְטַן זָעַן אַפְּלִילְוּ מִיטְמַרְיִיט-גַּעַפְּנָטָעָן אַוְיכְּן. בְּעַרְעַלְעַ
הַאֲטִים גַּעַפְּנָטְדִּי אַוְיכְּן אָזְּנָמִיט זִיךְּנָאָ לְאָנְגָּגָעָקָוּקָט אַיְזָה דַּעַר לִיְדִיקָּעָר פִּינְצָטָעָר-
נִישָׁ. עַר הַאֲטִים אַנְגַּעַשְׁטָאָלָטְדִּי אַוְיכְּן אַיְפִּיךְ דֻּעַם וּוֹינְקָלָ, וּוֹאָךְ דִּי וּוֹיְסָעָץ צִיגְעָלָ
אַיְזָה גַּעַשְׁלָאָפָּן אָונְן עַר הַאֲטִים אַזְּוִי לְאָנְגָּגָעָקָוּקָט בֵּיןְזָה הַאֲטִים זִיךְּנָאָ אַוְיכְּ
גַּעַדְאָכָטָ, אָזְּנָעָמָן עַר הַאֲטִים דַּעַרְזָעָן עַפְּעָס אַזְּוִיְּסָעָן פְּלָעָקָ אַזְּנָעָמָן דַּעַר גַּעַדְכָּטָעָר פִּנְיָ
צְטָעָרִיקִיטָן. אַיְם הַאֲטִים זִיךְּנָאָ נַאֲךְ אַזְּוִי אַיְסְגַּעַדְאָכָטָ, וּוֹיְלִ צְוִישָׁן אַיְם אָזְּנָעָמָן
צִיגְעָלָ אַיְזָה גַּעַשְׁטָאָגָעָן דַּעַר טִישָׁ, וּוֹאָס וּוֹאָלָטְדִּי צִיגְעָלָ עַרְעַלְעַ אַזְּנָעָמָן
אַיְן דַּעַר לִיכְטָקָ. אַיְן דַּעַר פִּינְצָטָעָר הַאֲטִים זִיךְּנָאָ אַבְּעַר בְּעַרְעַלְעַן גַּעַדְאָכָטָ אַזְּ

עַר זַעַט עַפְּעָס אַזְּנָעָמָן וּוֹיְסָעָן שָׁאָטָן פָּוּן דַּעַר צִיגְעָלָ.
אַלְאָנְגַּע צִיטָטָה עַר אַזְּוִי גַּעַקְוּקָט אַיְפִּיךְ וּוֹיְסָעָן שָׁאָטָן אָזְּנָעָמָן דַּעַר הַאֲטִים
גַּעַהָאָטָ אַזְּנָעָמָן וּוֹירָקָוָגָן. בְּעַרְעַלְעַה הַאֲטִים אַנְגַּעַהְיוֹבָן אַיְנְדָרִימְלָעָן אָזְּנָעָמָן אָזְּנָעָמָן
הַאֲטִים אַיְנְגַּעַדְרִימְלָטְהַאֲטִים זִיךְּנָאָ גַּעַנוּמָעָן דַּאֲכָטָן, אָזְּנָעָמָן עַר הַאֲטִים אַנְגַּעַהְיוֹבָן
פְּלִיעָן.

דאס איז ניט געווען דאס ערשטע מאַל, ווּאָס בערדעלע איז געפּלוֹיגּן.
ער פֿלעגֶט גאנֵץ אָפְט פֿלייעַן אִין דריימַל, אלָעּ מאַל, ווּעַן עַס פֿלעגֶט אַים
אנְקּוּמָעַן שׂוּעָר אִינְגּוּשְׁוָלָאָפְט.

און דאס פלייען, האט זיך אים געዳכט, איז געווען מער אויפֿן ווֹאָר,
וֹוִי אַין חֲלוּם. ווֹעֵן עֶרְפָּלְעָגֶט פְּלִיעָן האט זיך בערעלען געዳכט, אָוּ עֶרְ
חלומט נִיטָּן, נָאָר עֶרְ אַין ווֹאָר.

מייטאמאל, ווי פון זיך אלליין, האט ער געקראנן דעם כה צו פליין — אוזי ווי פליגלען זאלטן אים אונגעוואקסן. עס זייןען גאָר ניט געועען קײַן פליגלען, נאָר זייןע אַיגענע הענט. בערעלע פלעגט אַ מאָך טאן מיט די הענט, ווי אַ פּוֹגֵל מיט אַידְרָע פּוֹלִיגְלָעַן, אָונָ ער פּוֹלִיגְלָעַן זיך אוּפְּהָוִין אָונָ אַוּקְּפְּלִיעָן אַין דער לוֹפְּטָן. ווֹס ווֹיְטָעָר פּוֹלִיגְלָעַן ער זיך אוּפְּהָוִין אַלְצָה העכער, בֵּיז ער פּוֹלִיגְלָעַט דערגרִירִיכָן דִּי סְטוּלִיעָז. דֻּמְאַלְטָ פּוֹלִיגְלָעַט ער זיך אַגְּהָוִין אַרְמוֹדְרִיעָן אַיבָּעֶר אַלְעָ פִּיר ווַינְקָלָעַן פּוֹן שְׁמוֹבָן, ווי אַ פּוֹלִידְעָרָמוֹת. אַוזִּי פּוֹלִיגְלָעַט ער אַרְמוֹפְּלִיעָן בֵּיז ער פּוֹלִיגְלָעַט גַּעַשְׁמָאָק אַינְנָ שְׁלָאָפָּן. בְּשַׁעַת-מְעֵשָׂה פּוֹלִיגְלָעַט ער זיך פִּילָּן זַיְעָר גְּרִינְג אָונָ זַיְעָר גּוֹט — עס אַין דָּאַך אַזָּא פְּאַרְגְּעַנְגָּן צו פְּלִיעָן!

דאס מאל איז בערעלע געפלויין מערד ווי געוינגלעד.
מאנדנע, ווי דאס איז ניט געוונען, אבער אין שטוב איז מיטאמאל גע-
ווארן ליכטיק. די טיר איז געשטעאנען אינגעאנצן אפנ און דורך איר האט
ארינגעשניט א פרישיע, א מהודהידייע מארגזיזון. בערעלע האט זיך אביסל
ארונטערגעלאוט אויף זיין פיליגל, האט אינגעוביון דעם קאפ, כדי ער זאל
זיך ניט אפשלאגן און דעם אוסיאק און איז אריסגעפלויין דורך דער
אפענער טיר אין דראָסן.

אין דראיסן איז שווין געווען העלער טאג. די זוֹן האט באַשאָטן מיט גאלדענע שטראָלן דאס גאנצע שטעטל, אַבעֶר אַרום איז געווען אוּוי שטיל, אוּוי פֿאָרְלָזָן. מעָן האט נִיט געווען קײַן לְעַבְּדִיקָן נֵפֶש אוּיפִּיגָס. אַרום פֿישְׁל דודס שטוב איז נָאָר גַּעַשְׁטָאנָעָן דִּי צִיגָּג, די מאָמָע פָּונְדָּע וּוַיסְעָר צִיגְּגָלָע. וּוַיְיַתְּר אַיז קִיבְּנָעַר נִיט געווען.

"עַס מָוֹן נָאֵךְ זִיּוֹן זִיּוֹנֶר פְּרִיָּה", האט בערעלע אָ טראקט געטאוֹן פָּאָר זִיךְ אַלְיִין, "עַס אַיְן נָאֵךְ מְסֻתָּם פָּאָר דָּעַר טְשָׁעָרְדָּעַ".

עד האט אוזי גוטראכט, וויל פלענדייק האט ער ניט באמערכט קייןעם אין שטעל, וואס זאל טרייבן זיין בהמה אין טשערעדע ארין. דאס האט אים אבער ניט אויסגעמאכט. זאל זיין פרי — וואס מאכט עס אois? ער

האט נאכאמאל אַ פָּאַטְשׁ גַּעֲטָאָן מִיט זַיְנַע הַעַנְטַ-פְּלִיגֶל אָוֹן אַיְזַעְקָעָן-
פְּלוֹינָן וּוַיְתָעַר.

ער איז אַרְיְבָעֶר גַּעֲפָלוֹגָן דָּעַם מַארְקָן, וּוָס אַיְזַעְקָעָן אַינְגָאנָן צְוָסְטָן.
ער האט עַטְלַעְכָּע מַאל זִיךְ אַרְוָמְגָעֶדְרִיטִיט אַרְוָם דָּעַם שְׁפִיצָן קְלִיסְטָעָר אָוֹן
עַס האט זִיךְ אַיְם זַיְעַר שְׁטָאָרָק גַּעֲלוֹסָט זִיךְ אַרְוִיפְּכָאָפָּן אוּפְּפָן שְׁפִיצְצָלָם
אוֹן זִיךְ אַוּוּקְשְׁטָעָלָן מִיט בִּידְעַ פִּס אַוְרָפָּאִים. ער האט דָּאָס אַבְּעָר נִיט
געַטָּאָג, וּוַיְיל ער האט מַורָּא גַּהְאָט, אוֹעַס וּוּעַט זִיךְ אַיְם פָּאַרְדְּרִיעָן דָּעַר
קָאָפָּן.

אנְשְׁטָאָט דָּעַם האט ער זִיךְ אַפְּגָעַשְׁטָעַלְט אַוְיָחָא אַ וּוַיְיל אַיְטָן שְׁפִיצְדָּאָךְ
פָּוֹן דָּעַר שְׁוֹל אֵין שְׁטָעַטְל. דָּאָרָט אַיְזַעְקָעָן דָּאָךְ פָּאָרָט גַּעֲוֹעָן אַ סְּדָה הַיְמִישָׁר.
פָּוֹן דָּעַם שְׁפִיצְדָּאָךְ פָּוֹן דָּעַר שְׁוֹל האט ער גַּעֲגָבָן אַ שְׁפָרוֹנוֹג —
טַאָקָעָן נַטְמָעָר וּוּ אַיְין שְׁפָרוֹנוֹג, אַזָּא כָּחָה האט ער גַּהְאָט — צְוָם שְׁפִיצְדָּאָךְ
פָּוֹן דָּעַר מִיל. פָּוֹן דָּעַר מִיל האט ער דָּעַרְלָאָגָט אַיְין שְׁפָרוֹנוֹג צְוָרִיק צְוָם
שְׁפִיצְדָּאָךְ פָּוֹן דָּעַר שְׁוֹל — זַיְיַזְיָעָן גַּעֲשְׁטָאָגָעָן נַאָעָנָט אַיְנָעָץ צְוָם דָּעַר
אַנְדָּעָרָעָר — דִּי שְׁוֹל מִיט דָּעַר מִיל. בעַרְעָלָעָה האט זִיךְ גַּעֲפִילָט וּיְעַר גּוֹט
אוֹן צְוָרִידָן, וּוָס ער קָעָן אַזְוִי גּוֹט אוֹן אַזְוִי גַּרְינְג שְׁפָרִינְגָּעָן אוֹן אַזְוִי
וּוַיְיט דָּעַרְצָו.

מִיטָּאָמָל האט זִיךְ דִּי סְצָעָנָע אַינְגָאנָן גַּעֲבִיטָן.

בעַרְעָלָעָה האט נִיט גַּעֲוֹאָסָט וּוּ אַזְוִי אָוֹן וּוּ אַרְוָם, אַבְּעָר מִיטָּאָמָל
האט ער זִיךְ גַּעֲפָנוֹנָעָן אוּפְּפָן בְּרִיטָן, אַזְמָדִיקָן שְׁלִיאָר, וּוָס האט זִיךְ גַּעֲזִוְינָן
אוּסְטָעָר דָּעַר שְׁטָעַטְל. ער אַיְזַעְקָעָן מַעַר נִיט גַּעֲפָלוֹגָן, נַאָר גַּעֲשְׁטָאָגָעָן
אוּפְּפִיס אָוֹן פָּאָר זַיְנָע אַוְיָגָן אַיְזַעְקָעָן גַּעֲגָגָעָן אַזָּא מִינְזָה בַּילְד :

עַס אַיְזַעְקָעָן גַּעֲוֹעָן טַוְגָּקָל, בֵּין הַשְּׁמָשׂוֹת טַוְגָּקָל. אַיבָּעָרָן שְׁלִיאָר
האט זִיךְ גַּעֲזִוְינָן אַ לְאָגָגָע שְׁוֹרָה פּוּעָרָשָׁן וּוּעֲגָנָעָר, גַּעֲשְׁלָעָפָט פָּוֹן אַקְסָן. דִּי
וּוּעֲגָנָעָר זַיְנָעָן גַּעֲוֹעָן לִיְדִיקָעָן. קִיְּין פּוּעָרִים האט מַעַן אֵין זִיךְ אַדְעָר פָּאַרְבִּי
זִיךְ, נִיט גַּעֲוֹעָן. דִּי אַקְסָן זַיְנָעָן גַּעֲגָגָעָן אַלְיָיָן, אַזְאַנְטְּרִיבָּעָר אָוֹן דִּי וּוּעָ
גַּעֲגָנָעָר הַאָבָן שְׁטָאָרָק גַּעֲסְקִרְפִּיטָן. בעַרְעָלָעָה האט זִיךְ אַ וּוּילָעָ גַּעֲחִידָוָשָׁט
לִמְאָי מַעַן זַעַט נִיט קִיְּין פּוּעָרִים אַרְוָם דִּי וּוּעֲגָנָעָר מִיט דִּי אַקְסָן. בָּאַלְד
אַיְזַעְקָעָן פָּאַרְשָׁוֹאָנָדָן.

אנְשְׁטָאָט דִּי פּוּעָרִים מִיט דִּי אַקְסָן אַיְזַעְקָעָן פָּאָר בעַרְעָלָעָס אַוְיָגָן אַוְיָס-
גַּעֲוֹאָקָסָן עַפְּסָס אַ נִּיעָן זָאָךְ — אַ מַּאֲדָנוֹן זָאָךְ — אַ זָּאָה, וּוָס בעַרְעָלָעָ

האט אין זיין לעבן נאך קיינטאל ניט געוען. עס האט אויסגעזען, ווי עפעס א מעשנען זאך, וויל עס האט געשיגט ווי גוט אויסגעשייערט מעש.
אין דער פינצטער אין געוען שווער צו זען אקוראט, ווי איז אט די זאך האט אויסגעזען. עס האט זיך געדאכט, איז זאך איז געוען געדרייט ווי א שלאנג און האט געהאט א קאפ, אבער דער קאפ איז ניט געוען פון א שלאנג — דאס האט בערעלע גאנץ קלאר געוען אפללו אין דער פינצטער. דער קאפ האט גיבער דער מאנט דאס מoil פון א ציגא, פון א ציגענעם מoil וואס קיעיט. בערעלע האט גאנץ קלאר געוען, או דאס מoil האט זיך געעפנט און פארמאקט. געעפנט און פארמאקט, גיד, גיך, ווי דאס מoil פון א קיענדיקער ציג. עס איז אבער ניט געוען קיין ציגן מoil, וויל דאס מoil איז געוען פון שיינענדיקן מעש. עס איז באמת געוען א פאר מע-שנע שפיצן.

פון די שפיצן זיינען ארויסגעקומען פונקען — עפעס אוזעלכע מאדנע, גריינע פונקען.

פון די שפיצן זיינען אויך ארויסגעקומען קלאנגען:
"גlin, glin, glin!"

עס זיינען געוען שארפע קלאנגען, גריילנדיקע קלאנגען, וואס האבן אנגעווארפן א שרעק.
אנטקענאנאיבער, אויף א גאנץ הייפשן שטח וויטער, האט זיך באויזן א צויטער, פונקט איז מעשנע זאך, ווי די ערשטער, וואס האט אויך גע-שריפיצט מיט גריינע פונקען און האט ארויסגעגעבן דיוועלכע קלאנגען.
"glin, glin, glin!"

בערעלען איז געוארן זיינער אוומהימלע. אין האלו האט אים אנגען הויין צו דריין, ווי צום ווינען. אלץ איז געוען אווי נוי, אווי מאדנע און אווי פרעמד.

און מיטאמאל האט זיך דאס בילד ווידער געביתן.
בערעלע האט זיך מיטאמאל געפונגען שווין ניט אויפן בריטן זאמדייקן שליאך, נאר אין מיטן מארכ. די פינצטערקייט איז שווין אוועק. עס איז געוען ליכטיק, עס איז אבער ניט געוען די פערדרדיקע, העליזוניקע ליכ-טיקייט. עס איז געוען א טונקעלע ליכטיקייט, ווי איז א רעגןדייקן טאג.
די גלעקר אין קלוייסטער האבן אנגעהויבן קלינגען — אלע דריי מיטאמאל — דער דינער, דער מיטעלער און דער גראבער:

„גlin, gloun, gloun!“ האבן די גלעקדער געמאכט, אפריער דער דינער,
נאך דעם דער מיטעלער און צום סוף דער גראבער.
ווײיט אווועק, אויף דער הויפט-גאָס פון שטעהל, האט זיך באַויאָן אַ
פֿראָצְעִסְיַע מיט פָּאנְגָּן אָוֹן מִיט גַּעֲטְשָׁקָעַס. אַיְן פָּאָרָאוּס אַיְן גַּעֲגָנְגָּן דַּעַר
גַּעַלְדֶּר גַּלְהָ, אַגְּנְעַטָּאָן אַיְן רַיְזָעַס, אָוֹן בֵּי זִין זִיתְּ דַּעַר קַרְצָצָר דַּקְעָר
דיַאָק, מִיט אַ קַּאֲדִילָא אַיְן האָנְטָן. בִּידְעַ האָבָן גַּעֲפָרָעָפְּלָטְּ :
— „הַאָסְפָּאָדִי פָּאָמִילְּוִי, הַאָסְפָּאָדִי פָּאָמִילְּוִי!“

עס אַיְן גַּעַוְעַן קָלָאָר, אוֹ מעָן האָט גַּעַשְׁלָעָפְּטְּ אַ פָּגָר.
בעַרְעַלְעַ האָט זיך דַּעַרְשָׁרָאָקָן. אַידְישַׁע קִינְדָּעָר האָבָן שְׁטָאָרָק מַוְרָאָ
וּוֹעָן מַעַן שְׁלָעָפְּטְּ אַ פָּגָר. אַידְישַׁע קִינְדָּעָר באַהָאָלָּטָן זיך אַיְן דַּי שְׂטִיבָעָר,
וּוֹעָן זַיְדָעָהָרָן דַּאָס קְלִינְגָּן פָּוֹן דַּי קְלוֹיסְטָעָר-גְּלָאָקָן אָוֹן דַּעַרְזָעָעָן קְרִיסְטָ
לְעַכְבָּעָ רַעַלְיִיגְיּוּעָ פֿרְאָצְעִסְיַעְּ .

בעַרְעַלְעַ האָט אַגְּגָהָוִיבָן לוֹפִין זַוְּכוֹן אַ אַידְישַׁע שְׁטוּבָ, וּוֹאָ זַיך באָ
הַאָלָּטָן. צַו זִין אַיְגָעַנְדָּר שְׁטוּב אַיְן גַּעַוְעַן צַו וּוֹיְטָ אָוֹן דַּי פֿרְאָצְעִסְיַע
אַיְן צְוָגָעַקְוּמָעָן אַלְּצָ נַעֲנְטָעָר. בעַרְעַלְעַ האָט גַּעַוְאָלָּט זיך אַיְן אַרְיִינְכָּאָפָּן אַיְן
אַבְּיַזְוּלְכָּעָר שְׁטוּב. אַלְּעַ טִירָן זַיְעָנָן אַבְּעָר גַּעַוְעָן פָּאָרָהָאָקָט אָוֹן פָּאָרָהָ
שְׁלָאָסָן. בעַרְעַלְעַ האָט גַּעַקְלָאָפָּט אָוֹן גַּעַרְיסָן דַּי טִירָן, אַבְּעָר קִינְעָרָה האָט
נִיט גַּעַעַפְּנָט.

בעַרְעַלְעַס שְׁדָעָק אַיְן גַּעַוְאָקָסָן זַיְעָנָן מִיט יַעַדְעַר מִינְוֹת. דַּעַר פָּגָר, מִיטָּן
גַּלְהָ, מִיט דַּי גַּעַטְשָׁקָעַס זַיְעָנָן צְוָגָעַקְוּמָעָן אַלְּצָ נַעֲנְטָעָר. נַאָך אַ וּוֹיְלָעָ
אָוֹן עַד וּוֹעַט פָּוֹן דַּעַר פֿרְאָצְעִסְיַע פְּאַרְשָׁלָגְנָגָעָן וּוֹעָרָן, פְּאַרְפְּלִיצְטָן וּוֹעָרָן
אָוֹן אַפְּגָעָוּוֹשָׁת וּוֹעָרָן. יַעַדְעַ רַגְעַ אַיְן גַּעַוְעָן טִיְּעָר. עַד האָט זיך גַּעַמּוֹת
רַאְטָעָוֹעָן. עַד האָט גַּעַפְּילָט אַ גַּרְוִיסְטָן סַכְּנָה הַעֲגָנָדִיק אַיְבָּעָר זִין קָאָפָּן.
עַד האָט זיך גַּעַלְאָזָט לִיְּפָן, בְּלִינְדָּעָהָיִיט, נִיט וּוֹיסְטָדָק אַלְיָין וּוֹאָהָהִין.
עַד אַיְן גַּעַלְאָפָּן מִיט פְּאַרְמָאָכְטָעָ אַוְגָּן, כְּדִי עַד זַאְל נִיט זַעַן דַּי פָּאנְגָּן, דַּי
רַיְזָעַס מִיט דַּי גַּעַטְשָׁקָעַס. מִיטְאָמָּל אַיְן פָּאָר אַים אַוִּיסְגָּעָוָאָקָסָן יַודְעַ דֻּעַם
אַלְטָנָס פְּלוּוּט. פְּלִינְק וּוֹי אַ קָּאָצָן האָט עַד זַיך אוֹיף אַים אַרְיִוְפְּגָעָלְעָטְעָרָט
אָוֹן אַיְן אַיְן אַיְגָנְבָּלִיק אַיְן עַד שְׁוִין גַּעַוְעָן אוֹיף יַעַנְעָר זִיט.

אַלְּצָ אַיְן מִיטְאָמָּל פְּאַרְשָׁוָאָנְדָן וּוֹי דַּוְרָךְ אַ כְּשָׁוָה. דַּי קְלוֹיסְטָעָרָ
גַּלְעָדָה האָבָן אַוִּיפְּגָעָהָרָט קִינְגָּן אָוֹן דַּעַר גַּלְהָ מִיטָּן דַּיְאָק האָבָן אוֹיף-
גַּעַהָעָטָ פְּרָעָפְּלָעָן. אַלְּצָ אַיְן גַּעַוְוָאָרָן אַזְוִי שְׁטָילָ, אַזְוִי רְוָאָקָ, אַזְוִי וּוֹי גַּאָרָ-
נִישְׁתָּן וּוֹאָלָט פְּרִיאָר גַּעַוְעָן.

אבער בערעלע האט מיטאמאל דערפילט, או ער איז א געבונדענער — געבונדן הענט און פיס, ווי א קעבלל, אדער א ציגעלע פאר דער שווייטה. איבער אים איז געשטאגען עפערס א מאדנע באשעפעניש, וואס האט איס-געזען ווי דער שטאטישער באק, אבער מיט א מענטשלעך פנים. דאס פנים איז געוזען זיער באקאנט, נאר וויל בי דיזיטן האט דאס באשעפעניש געהאט הערנער האט בערעלעעס ניט געקענט גלייך דערקעגען. עס האט אויסגעזען, ווי עפערס א באקאנט און אומבאקאנט באשעפעניש.

דאס באשעפעניש האט געהאלטן אין האנט א חלף. דער חלף האט גע-גלאנצט מיט א קאלטער און שארפער גלאנצקייט. דאס באשעפעניש האט זיך אングעההיבן אונגעביבן אונגענומען איסיציען בערעלעס קעפל ווי צו דער שחייטה. בערעלע האט דערפילט, ווי דער שארפּ פון דעם חלף קומט צו אלץ נענענטער צו זיין האלן. נאך איז אוניגבליק און זיין האלו ווועט וווערן איבערגעהשוויטן און ער ווועט זיין א געקווילעטער.

בערעלע האט מיט אלע כחות זיך גענומען רײַסן פון דעם מאנדנעט באשעפעניש און אויך פון די שטריך, וואס האבן אים געהאלטן געבונדן. ער האט אויך גענומען שריעין מיט באנומענען קולות. דאס שריעין איז אים אונגעקומוין זיער שועער, וויל זיין האלן איז אים געוזען פאראשטיקט. איזוי ווי פארגאסט מיט בלוי. בערעלע האט זיך באדאראפט זיער שטארק אַנְטָר טרטענונגען אויך אַרְוִיסְצּוּברָעָנָגָעָן די קולות. פון זינע קולות האט ער זיך אבער אלין אויפגעכּאָפּ און אויך אויפגעוועקט זיין טאגטערמאַמע.

די ערשות אַרְוָם אים איז געשטאגען די מאמע.

— גאט איז מיט דיר, דער לעבעדיקער, — האט זי אים געוכט צו באָרוֹאיַקָּן, — וואס שריסטו אַזְוֵי? — איז דער פֿינְצְטָעָר האט זי אים אַנְטָר געטאָפּט זיין קאָפּ צו זען צי ער האט ניט אַמְּאָל קיין הייז. — אויף אלע וויסטע פֿעלְדָּעָר, אויף אלע פֿוֹסְטָע ווּלְדָעָר, — האט זי געמורמלט און געשפייגן איז אלע זייטן. איד קול און אויך דער ריר פון איד האנט בערעלען באָרוֹאיַקָּט. — סִיאַיְן גָּאָרְנִישְׁתָּן, סִיאַיְן גָּאָרְנִישְׁתָּן, — האט בערעלע גענטפֿערט, — מיר האט זיך נאר געחלומט אַמְּאָדָנָעָר חַלּוּם.

אַכְּזֶנְטָעֵר קָאָפִיטָל

דער פֿרִיאַטִּיקְדִּיקְעָר טָאג אָוֹן דָּעָר שְׁבַתְדִּיקְעָר זַיְנְגָעָן אַרְיבְּעָר אַיְן
שְׁטַעַטְל זַיְעָר רְוַאיָּה — אַסְּד רְוַאיָּקָעָר וּוּי גַּעֲוִינְגְּלָעָךְ. דָּאָס גַּאנְצָע שְׁטַעַטְל
הָאָט גַּעַרוֹת נָאָךְ דָּעָר גְּרוֹיסְעָר אַרְבָּעָט פּוֹן מְזַהְבָּאָקָעָן אָוֹן הָאָט גַּעַלְיָבוֹ
כְּחוֹת פָּאָר דָּעָר גְּרוֹיסְעָר רִיְּנִיקְוָנָג דִּי לְעַצְמָעָט טָאג פָּאָר יּוֹם-יּוֹטָבְּ.

עַפְּעָס אַ קְלִילְיָנִיקְיִיט, וָאָס דָּאָס שְׁטַעַטְל הָאָט בְּאַזְאָרְפָּט דָּוְרְכְמָאָכָן? —
מַעַן הָאָט בְּאַזְאָרְפָּט אַלְעַז אַוִּישְׁוֹאָשָׁן, אַוִּישְׁיְיעָרָן, אַפְּשָׁאָכָן אָוֹן כְּשָׂרָן — אַלְעַז
טִישָׁן, אַלְעַז בְּעַנְקָן, אַלְעַז טַאָפְּטַשְׁאָנָעָן. דִּי מַעַשְׁעָנוּ אָוֹן קוּפְּרוּבָּעָן כְּלִים, אַלְעַז
מַעַסְעָרָס, לָעַפְּלָס אָוֹן גַּאֲפְּלָעָן אָוֹן אַפְּיָלוֹ אַפְּשָׁאָבָּן אַלְעַז דִּילָן.
עַס אַיְן שְׁוִין גַּעֲוָעָן אַיְנָמָל אָוֹן אַרְבָּעָט! — אָוֹן אַרְבָּעָט וָאָס הָאָט
גַּעַפְּאָדְעָרָט אַסְּד גַּעַדְוָלָד אָוֹן אַסְּד כְּחוֹת.

דָּאָס גַּאנְצָע שְׁטַעַטְל הָאָט דָּעְרִיבְּעָר גַּעַרוֹת — גַּעַרוֹת מִיט כּוֹנוֹה אָוֹן
מִיט חַשְׁקָה. אַמְּתָה, דִּי שְׁוֹעוֹדָעָ אַרְבָּעָט הָאָט בְּאַזְאָרְפָּט פָּאָלָן אוּרִיךְ דִּי וּוּיְבָעָר,
אַבְּעָר דִּי מַאֲנְסְבִּילָן הָאָבָּן אוּרִיךְ גַּעַרוֹת מִיט זַיְיָ אַיְן סִימְפָאָטִיעָן. אַפְּיָלוֹ דִּי
אִינְגָלָעָךְ הָאָבָּן גַּעַרוֹת. זַיְיָ הָאָבָּן זַיְיָ אוּרִיךְ אַגְּגָעַשְׁטָעָקָט מִיט דֻּעָם רְוִיגִיסְטָר
פּוֹן דִּי דְּעַרְוּאָקְסָעָנָעָן.

נִיט גַּעַרוֹת הָאָט נָאָךְ בְּעַרְעָלָעָ פִּישְׁלָ דָוד דֻּעָם מַלְמָדָה.
פּוֹן אַוִּיבָּן אוּרִיךְ אַיְן עַר גַּעֲוָעָן אַזְוִי רְוַאיָּקָעָר וּוּי אַלְעַז אַנְדְּעָרָעָן. נָאָךְ אַפְּשָׁר
אַבְּיָסָל רְוַאיָּקָעָר. נָאָךְ זַיְיָ שְׁלַעַכְתָּן חַלּוֹם דָּאַנְעָרְשָׁטִיק בִּינְגָאָכָט אַיְן עַר
אַרְוָמְגַעְגַּנְגָּעָן אַמְּידָעָ, אַבְּלִיכְעָר אָוֹן אַפְּאַרְטָאָכְטָעָר. עַר הָאָט אוּסָ-
גַּעַזְוָן, וּיְ קִיְּן זַיְיָ הָאָט נִיט נִיט גַּעַזְוָן.
דָּאָס הָאָט נָאָךְ פּוֹן אַוִּיבָּן-אוּרִיךְ אַזְוִי אַוִּישְׁגָעָזָן. טִיף אַיְן הָאָרְצָן הָאָט
בַּיְיָ אִים גַּעַרְבָּעָנָט אַהֲלִישְׁ פִּיעָרָ. אַיְן מוֹחָה הָאָט אִים גַּעַנְגָּט אָוֹן גַּעַנְגָּבָעָרָט
אַגְּדָאָנָקָ, וָאָס עַר הָאָט בְּשָׁוָם אַוְפָּנָ נִיט גַּעַקְעָנָט פָּאַרְטְּרִיבָּן — אַגְּדָאָנָקָ,
וָאָס הָאָט אִים גַּעַטְרִיבָּן צָוּ מְשׁוֹגוּתָ.

דָּאָס אַיְן גַּעֲוָעָן דָּעָר גַּעַדְאָנָקָ וּוּעָגָן זַיְיָ וּוּיְסָעָר צִיגְעָלָעָ.

בעדרעלע האט געוואויסט, איז מיט יעדער מינוט, מיט יעדער רגע קומט איז אליך געענטער דער שרעקלעכער מאמענט — דער מאמענט, ווען פישל דוד וועט בינדן דאס ציגעלע, וועט עס אווועקטראנן און וועט צורייבורענונגנע נט קיין ציגעלע, נאך פלייש אויף פסח... אט דער געדאנק האט אים געללאגן צו טויט-אנגנסטן.

ער האט געוואויסט, איז ער וועט עס ניט קענען פארמיידן. ער האט גע-וואויסט, איז זיין שטעלן זיך אנטקעגן וועט ניט העלפן. ער האט שוין עטלעכע מאלא א רעד געטאן וועגן דעם איז האט שוין אפללו געוויינט מיט ביטערע טרערן, אבער סי' זיין פאטע און סי' זיין מאמע האבן אים אングעוקט ווי א משוגענען. ניט פישל דוד איז ניט העניע האבן אויף זייר לעבן געהא-דעוויט ציגן. וואו וועלן זיי זיך אהינטאן מיט דער ציגעלע? און חוץ דעם — וואו וועלן זיי געמען פלייש אויף פסח?

דער גורל פון דער ציגעלע איז שוין געווען באשטיימט אין פאראויס, אבער בעדרעלע האט געפילט, איז ער וועט עס ניט קענען איבערלעבן. ער האט געפילט, ווי מען וואלט אים אלײַן געללאפעט אונטערן חלא.

זיין מוח האט איז די צוויי טאג געארבעט ווי איז א פיבער. וואז האט ער ניט איבערגעטראקט? וואז פאר א פלענער האט ער ניט אויס-געארבעט?

ער האט געטראקט וועגן באהאלטן דאס ציגעלע ערגאץ איז א שייר, אדער איז א שטאל. ער האט געטראקט וועגן אנטלופן מיט דער ציגעלע און באהאלטן זיך מיט איר איז וואלד — וועגן דארט א פאסטוך פון שאף, ווי יעקב אבינו איז געווען. ער האט געטראקט און געטראקט. ער האט איזו לאנג געטראקט, בייז ער איז מיד געווארן טראכטנדיק.

זיין טראקטן און זינגע פלענער זינגען געלבלבן איז איביקער סוד פאָרָן שטעלט. ער האט זיי קיינעם ניט פאָרטוּט. דאס שטעלט איז פאר זינגע פלענער גאָר ניט געווען גרייט און דערפֿאָר איז עס איזו שטאָרָק אויפגעטראיסט געווארן.

א פאר זאָן האבן געטראפֿן איז שטעלט, וואז האבן זי אויפגעטראדערט בייז גאָר. זינט דאס שטעלט איז א שטעלט האבן אָזעלצע זאָן דארט ניט געטראפֿן. דאס שטעלט איז אויפגעטראיסט געווארן פון צוויי זאָן — פון א גורייסער סכנה איז פון א גורייסער שרעק.

יאָ, א גורייסער סכנה!

מאלט איז, דאס גאנצע שטעלט איז געשטאגען אין סכהן צו בליבן
און פלייש אויף פסה. דאס וואלט געמיינט א מילכיקער פסה — א זאך
וואס איז בין דאן ניט געהערט געווארן בכל תפוצות ישראל.
און באויזן האט זיך די סכהן טאקע יונגעם שבת צו נאכטס, א פאר
שעה נאך הבדלה.

די מעשה איז אווי געוווען:

באלד נאך הבדלה האט מען בי ר' זישעלען, ווי דער שטיגנער איז
געווען, געשטעטלט דעם סאמאוואר. דאס איז געווען א חוק ולא יעבור, א
מיין נאטור-געווען — ר' זישעלע האט נאך הבדלה באדארפט טרינקען טי.
דאס איז געווען זיין חיות, דאס איז געווען זיין עולם הזה. שבת א
גאנצן טאג האט ער ניט פארזוכט דעם טעם פון א פריש גלוול טי. אודאי
האט ער דעם טשאלאנט-שלאף פארטרונקען מיט אביסל הליאק-זואסער,
אבער וואס פאר א טעם האט הליאק-זואסער? — עס שמעקט מיט ליט
און איז איבערגעקאכט פון שטיין צו לאנג איז איוויז. בלית ביריה טרינקעט
מען הליאק-זואסער אויך, אבער קיין הנאה דערפונ האט מען ניט.
ר' זישעלע האט געלעבט אויף טי. דאס גלוול טי האט אים גע-
האלטן בים לעבן. אווי פלעגט ער זאגן. עסן איז בי אים געווען לאו
דוקא אבער א גלוול טי האט ער געומות האבן. אן דעם האט ער זיך
נית געקנט רירן פון ארט.

ר' זישעלע איז קינמאָל ניט געווען אווי אויפונגעליגנט, ווי שבת צו
נאכטס. בים גלוול טי. ער פלעגט זיצן, ווי געווינבלעך, אויבן-און, מיט
דער סאמעטגענער יארמולקע אויפון קאָפ. זיין פנים האט גלויכטן, זיין
אייגן האבן געשטראלט. אַרום טיש זיינען כסדר געווען מענטשן — אלערליי
מענטשן, אייגנען און פרעמדוּ, וואס האבן געשולגען ר' זישעלעס ווערטער.
ר' זישעלע האט זיך ניט געאיילט. ער האט ליב געהאט זיין טי פון
א זודקן סאמאוואר. טרינקען פלעגט ער עס אַפְּגַעַקְילַט, אבער דער סאָז
מאוואר האט באדארפט זידן אויפון טיש. ווֹאַרטַּנְדִּיק בֵּין דֵי טֵי האט זיך
אַפְּגַעַקְילַט פְּלַעֲגַט ער דְּעַרְצִילַן מְעֻשָּׂת אָוָן אַגְּנַקְדָּאָטוֹן — שִׁינְעַן מְעֻשָּׂת
און קלוגע אַגְּנַקְדָּאָטוֹן. אַמְּאָל פְּלַעֲגַט ער אַגְּהוּבָן אוֹיסְטִיטִישָׁן אַפְּסָוק, אַדְעַר
זאגן תורה. דער פראַסְטָעַר עַולְמַבְיָם טיש האט אים ניט געקנט פָּאָרָה
שטיין, אבער פְּלַעֲגַט אים אוֹיְסָהָעָרָן מִינְעָן גְּרוּעָסְטָן דְּרֶקְ-אָרֶץ.
דעם שבת צו נאכטס האבן זיך בי ר' זישעלען אין שטוב אַרְוָמְגָעָי
דרײַט די דריי קצבים פון שטעלט — משה, ניסל און אַגְּנַעַל. זיין זיינען

באלד נאך הבדלה אריינגעקומען מיט זיעירע גרויסע שטיוול, פארשטעקטע פאלעס אנטער די גארטלען און מיט דעם ריח פון בהמות, וואס האט געוויזט פון זי. זיי זינגען געקומען מיט לאנטערנס אין די הענט. דאס זינגען זי געקומען אונזאגן, או זיי האבן געבראכט בהמות צו שעכטן אויף פסה און צו שעכטן דארכט מען טאקע דעם אונט, וויליל די צייט איז שוין קורץ. זיי האבן געוואוסט, די קצבים, או זיי וועלן ניט קענען אוזי גראנג אפריזן ר', וישעלען פון דעם סאמאוואר און פון דער טי. זיי האבן אבער אויך געוואוסט, או ווען זיי וועלן שטינן לאנג גענוג, וועלן זיי סופ-כל-סוף זיך דערווארטן.

דאס מאָל איז זיי אבער אויסגעקומען צו ווארטן אביסל לענגער, ווי געווינעלע.

אין שטעהל איז געווונן אַ גאָסט — אַ אידישער סאלדאט, וואס איז געקומען אהיכים אויף פסת.

דאס איז געווונן משה ליב, יאָסל דעם שמש'ס, וואס האט געדיגט זיעיר וויט, ערגוץ איז טיפ דאסוי, אין דער ארטילערע. געקומען איז ער, ווי עס פירט זיך, אין זיין סאלאָטסקער יוניפארם, מיט אַ שוערדר אויף דער זיט און מיט שפֿאָרן אויף די שטיוול. ווען ער איז געגאנגען האבן זינען שפֿאָרן געקלונגער, ווי בי אָן אָפְּיצער. ער האט אויסגעזען זיעיר געהיבן מיט זינען שפֿאָרן און מיט זיין שוערדי בי דער זיט.

געקומען איז ער צו ר', וישעלען באלד נאך הבדלה צו דערציילן וועגן דער גרויסער וועלט, וועגן פאניע-גנְבָּן און וועגן אידישקייט אין דער אַרמיין, און דערציילן האט ער גראָד געהאט זיעיר אַ סְדָּה. אַט דער משה ליב, יאָסל דעם שמש'ס, האט זיך אויסגעצִיכְנֶט בי פָּאנְגָּעָן. אויפּן ברוטס האט ער געהאט אַ מעdeal פָּאָר העלדישקייט. דער מעdeal איז באַשְׁטָאנְגָּעָן פון אַ קִּילְעָדִיק שטיקל מעש, מיט צוֹיִי בִּקְסָלְעָד, אויסגעהאָמְעֵד אַינְגָּעָר אַי בער דעם אַנדְרָן. דאס האט געמיינט, איז ער איז אַ גוטער שיסער.

עס האט זיך ניט געגלויבט. אלע האבן דאך אַים געקענט. דאס איז געווונן אַ בחור, וואס האט פָּאָר דעם קִינְגָּמָּל אַין זיין לעבן קִין בִּקְס אַין די אַיגָּן ניט אַנגָּעָקָּט. אַבער דער מעdeal איז געווונן — אַ שטומער עדות. אלע קענען עס זען, אֲפִילו אַנטאָפּן מיט די פִּינְגָּעָר. וואס פָּאנְגָּעָן פון אַ מענטשן?

און די מעשה וואס משה ליב האט דערציילט איז געווען אַ געווען אַ ואונדער-לעכע.

ער איז געשטאנגען אויף דער וואך, געהיט אַ פולווער-מאגאזין. עס איז געווען טיפ אין דער נאכט — שטאָק פינצטער, כאטש געם זיך אַרוויס אַן אויג.

שטעטלט זיך פאר, וואס עס איז אַם, נבענץ, דעםאלט געווען אויפֿן האַרץן. אַ אַיד, אַיינער אליען, אַין אַ פינצטער ער נאכט, אַין מיטן פעלד. אַ פולווער-מאגאזין, דאָרפט אַיר וויסן זיין, אַין באָגראָבן אַונטער דער ערְד. אויבּן אַין נאָר דֶאָ טירל. ווַיְתַעַר זעט מען גַּרְנִישַׁט — ס'איַן אַונטער דער ערְד. ס'איַן אַים דעריבּער אויסגעקומּען צו שטיַין אַין מיטן פעלד.

אויפֿן האַרץן אַין אַים געווען זיינער קַאַלְעָמוֹנוּן. וואס טוט אַ אַיד ווען עס אַין אַים אָומְעַטְקָ אַיְנָרְן האַרץן? — ער זאגט אַ קַּאַפְּיטַלְלָהְלִים: „אשרי האַיש אשר לא הַלֵּךְ בעצַת רְשָׁעִים, וּבְדֶרֶךְ חֲטָאִים לֹא עָמָד, וּבְמָשָׁבֵךְ לְצִים לֹא יָשַׁב.“.

מייטאמָל האַט משה ליב דערהערט פָּן ווַיְתַן אַ שָּׁאָרְד. ער האַט זיך אַנגעההובּן בעסער צוּהָרָן אַין אַים האַט זיך געדאָכט, אָז ער האַט געהערט טרייט, משה ליב האַט גַּלְיַיך אַנגעהשטעטלט די בַּיקְס אַין די הענט אַון האַט אויסגעשריען, ווי פָּגַנְיַיך האַט אַים גַּעַלְעָרָנט:

— „כְּטָא אִידָּאִיט?“ — וועָר גַּיְיט?

קַיְנָעָר האַט נִיט גַּעַנְטַפְּעָרט. משה ליב האַט זיך נאָר שַׂאַרְפָּעָר צוּהָרָט. די טרייט האָבוּן זיך דערנָעַנְטַפְּעָרט.

— „כְּטָא אִידָּאִיט?“ — האַט ער אויסגעשריען אַ צוֹוִיתָן מַאֲל, שוֹוִין אַ סְדַּר הַעֲכָרָה.

עפָּעָס האַט אַ פְּלִי גַּעַטְאָן אַין דער לוֹפְט. מען האַט עס נִיט גַּעַקְעָנְט זען, אַבעָר מען האַט עס געהערט. משה ליב האַט עס אויך דערפֿילט עס האַט אַים גַּעַטְרָאָפְּן מִיטְן שְׁפִּיצָן אַין פּוֹט. עס אַין געווען אַ שַׂאַרְפָּעָר שְׁפִּיצָן, וואס האַט גַּעַשְׁנִיטָן ווי מִיט אַ מעָסָעָר. עס אַין געווען זיין גַּלְיַיך, וואס נאָר דער שְׁפִּיצָן האַט אַים גַּעַטְרָאָפְּן — אָז נִיט ווֹאָלָט ער שׂוֹן געווען אַ קְדוּשָׁה. משה ליב האַט שׂוֹן מַעַר נִיט גַּעַוָּאָרָט. ווי ער האַט אַזְוִי געהאלְטָן די בַּיקְס אַנגעהשטעטלט האַט ער אַנגעההובּן שִׁיסְן. ער האַט אויסגעשאָסָן אַיְנָמָל, צוֹוִי מַאֲל, דְּרִי מַאֲל — פִּיהַ, פִּאהַ, פִּאַזְיַה!

זין שיטן האט אַפְּגָעָנָלֶט ווי אַשְׁטָאַרְקָעָר דָּוֹנְדָּר אִין דָּעַר פִּינְצָטָעַר
בְּנֵישׁ פָּוֹן דָּעַר נָאָכֶט. אוֹיף דָּעַם בְּרִיטִין פְּעָלֵד. די סַאֲלָאָטָן אוֹיף דָּעַר הַוִּיפְטָ
וּוֹאָד האָבוֹן דָּאָס דַּעֲרַהָעָרֶט אָוֹן זַיְנָעָן גַּלְיִיךְ גַּעֲקוּמָעָן צַוְּלוּפָן מִיט לְאָמֵ
טָעָרָנוּס. נִיט הָאָט זַיְד בְּאַלְד אַרְוִיסְגָּעוּזִין. אָנוֹ מַשָּׁה לִיְבָה האָט נִיט גַּעַשְׂסָן
אוֹמְזָיסְטָן. נִיט וּוִוִּיט פָּוֹן אִים זַיְנָעָן גַּעֲלָעָן דְּרִי גַּעַזְוּנָטָן קַאְצָאָפָעָס. עָרָ
הָאָט זַיְד אַלְעָמָעָן אַזְוּקָגָעָלִילִיגְט ווי די בָּאַרְאָגָעָס — אַזְוּקָגָעָלִילִיגְט אוֹיפְּנָן אָרטָן.
אַט די קַאְצָאָפָעָס. האָט אוֹיסְגָּעוּזָן, זַיְנָעָן גַּעֲקוּמָעָן בָּאַרְוִיבָן דָּעַט
פּוֹלוּעָרְ-מַאְגָּזִין. זַיְיָ האָבוֹן גַּעֲוָאָרְפָּן אַ גְּרוֹיסְטָן הַאָקָ, מִינִינְגָּדִיקָן מִסְתָּמָ
דַּעֲרָמִיט צָו דַּעֲרַהָגָעָנָעָן מַשָּׁה לִיְבָן. אָבָעָר מַשָּׁה לִיְבָה האָט זַיְד מִיט זַיְיָ
אַפְּגָעָרָעָנָט — עָר הָאָט זַיְיָ אַלְעָמָעָן אַזְוּקָגָעָלִילִיגְט אוֹיף טָוִיט. וּוּן די
סַאֲלָאָטָן זַיְנָעָן אַגְּגָעָקָומָעָן האָט שָׁוִין קִין אַיְנְצִיקָעָר פָּוֹן די קַאְצָאָפָעָס
אָפְּיָלוּ נִיט גַּעַשְׂיָפָעָט — זַיְיָ זַיְנָעָן גַּעַוּעָן טָוִיט ווי אַלְעָטוּיטָעָן.
די מַעַשָּׁה האָט גַּעַמְאָכָט אַ טִּיפָּן רֹוְסָם. עָפָעָס אַ קְלִינְיִקִיט — אַ
מַעֲנְטָשָׁ אָזָן נִיצְׁלָוּ גַּעֲוָאָרְן פָּוֹן טָוִיט. אַלְעָה האָבוֹן דַּי מַעַשָּׁה אַזְוּקָגָעָהָרָט מִיט
גְּרוֹיסָ אַינְטָרָעָס. אָפְּיָלוּ די דְּרִיָּיָ קְצָבִים, וּוָאָס האָבוֹן גַּעֲבָרָעָטָן פָּוֹן אָמְגָעָ
דוֹלָד, האָבוֹן אוֹיךְ אוֹיף אַ וּוֹיֵל פָּאָרְגָּעָסָן אוֹיף זַיְעָרָעָ בהָמָות אָזָן זַיְד
צַוְּגָהָהָעָרָט מִיט אַפְּגָעָן מִילְּעָר. אַזְעָלְכָעָנָעָן אַזְעָלְכָעָנָעָן
וּוּן מַשָּׁה לִיְבָה אַיִן פָּאָרְטָקָ גַּעֲוָאָרָן מִיט דָּעַר מַעַשָּׁה האָבוֹן זַיְד אַנְ
גַּעַוְהִיבָּן די גַּעֲוִינְלָעָכָעָ שָׁאָלוֹת. דָּעַר קְלִיְּנִ-שְׁטָעַטְלְדִּיקָעָר עַולְמָ אַיְזָן זַיְעָר
נִיגְעָרִיק. וּוּן גַּאטָה הַעַלְפָט אַמְּאָלָא אַ שַּׁיְנָעָ מעָשָׁה, דָּאָרָף מִעָן עָסָ וּוּיסָן
מִיט אַלְעָ פְּרָטִים. עָס אַזָּוִינָן נִיט אַזְוִי דַּעֲרַפָּאָר וּוָאָס מִעָן גַּלְיוּבָט נִיט — פָּאָרָ
וּוָאָס זַלְמָעָן נִיט גַּלְיוּבָן? — אָבָעָר מִעָן דָּאָרָף פּוֹנְדָעָסְטוּעָן וּוּיסָן.
וּוּי אַזְוִי האָט מַשָּׁה לִיְבָה גַּעֲזָעָן צָו שִׁיסָּן אִין דָּעַר פִּינְצָטָעָר? — האָט

געווואלט זיין אינגען.
ווי איזוי האט ער געקענט טרעפען אין אלע דריי קאצאנפערס מיט אמאָל
און דערצו נאָך אין דער פינצעטער? — האט זיך געוואונדערט אַ צווײַיטער.
אויף ווּסְמַסְמָסְהָבָן דִּי קאצאנפערס געדאָרְפָּטְהָבָן פּוֹלוּוּעָר? — האט זיך
געheidושט אַ דְּרִיטְעָר.
משה ליב אין אבער ביי זיך ניט אַראָפְּגַעְפָּאַלְן פּוֹן אַט דִּי אלע שאלות.
אויף אלע קשיות האט ער געהאט אין תירוץ:
— אַט זעט אַיר דָּאָך! אַט זעט אַיר דָּאָך!
און טאמער האט מען אַים שטאָרְקָ צוּגְעַדְרִיקָטְהָבָן ער געבראָכְט
פאר אוֹ עדות זיך מעְדָּאָל:

— וואס מיינט איר זיך ? — האט ער צורייקגעטענהט, — פאניע וועט אומזיסט געבן א מעdeal ? — דאס דארף מען פאַרדיגען ! אינמייטן פון אט דער דיסקוטיע האט זיך ר' זישעלע אויפגעהויבן. ער האט זיך שווין אַנגעוזטיקט מיט טיי און חרץ דעם איז שווין געווארן שפעת. עס איז שווין צייט געווען צו געמען זיך צו דער אַרבעט — פאַרט ער בער יומ-טוב.

ר' זישעלע האט געגעבען אַ ואונק צו זיין עלטערן זון, זאליע, וואס איז אויך געשטאגען צווישן ערלמ און געשלונגגען יעדעס וואָרט פון משה ליבס מיל. זאליע האט דעם וואונק פֿאַרטשאָגען. דאס האט געמיינט, איז ער דארף אַריין איזן ר' זישעלעש שלאָף-אַלקער און ברענגן דאס קעסטעלע מיט חלפּים.

ווי שוער עס איז אים געווען זיך אַפְּצֶרִיסָן, אַבער זאליע האט דעם שטומען באָפעֿל גלייך געפֿאָלט. ר' זישעלען האבן אלע געפֿאָלט. זאליע איז אַבער ניט צורייקגעקּומען אַזוי גיך, ווי געווינגלען. ר' זיך שעלאָ איז געווארן אַומְגַעְדוֹלִיך. — גַּיִּין אָון לֵיכְתָּ אִם צו — האט ר' זישעלע זיך אַנגעדרופּן צו אַינען פון די קצבים.

משה דער קאָב האט אַוּעָקְגַּעַשְׁפָּגָנט מיט זיין שועער שטיוול און איז אויך פֿאַרפֿאָלן געווארן בי' ר' זישעלען איז אַלקער. ר' זישעלע איז געווארן נאָך מעָר אַומְגַעְדוֹלִיך. אַט דער רואַיְקָעָר און געלאָסְעָנָעָר מענטש, וואס האט אויף אלץ צייט געהאט, האט אַבער קיין געדולד ניט געהאט צו וואָרטן אויך אַימִיצָן אַנדערש. זיין ווילן האט באָ דאַרפֿט אַיסְגַּעַפְּאָלָט וווערן אויפֿן מאַמעָן. — וואס זאמט אַיר זיך דארט אַזוי ? — האט ער זיך אַנגעהויבן בי' זען.

די אַיבָּעָרִיקָע צוּוִי קצבים זייןען מיט זיעערע לאַמְטָעָנָס אויך אַוּעָק אַין ר' זישעלעש אַלקער און באָלְד נאָך זיי אַיז אַיזן אויך אַריין די שוחטקהָע. עס האט לאָנג ניט גענומען און די שוחטקהָע אַיז צורייק אַרְיוּסְגַּעַקְומָעָן מיט פֿאַרְבָּרָאַכְּבָּנָעָה הענט. אַיר פְּנִים אַיז געווען בליך און צעראָקן. זי האט געבראָכָט זיעער אַשלְעַכְּטָע בְּשָׂוְה :

— צַוְּ גַּעֲגַּבְּ בְּעַט !

די חַלְפִּים הָאָט מַעַן גַּעֲגַּבְּ בְּעַט !!!

ניינצנטער קאָפִיטל

דער גאנצער עולם בי' ר' זישעלען אין שטוב — און דער עולם קיין
יעז-הרע איז געווען אַ גאנץ היבשער — איז געבליבן געפלעפט.
— צוועגענבעט ! — די חלפים צוועגענבעט, וואס היטט צוועגענבען
די חלפים ?

ווען מען קומט און מען זאנט, און מען האט צוועגענבעט ר' זישעלעס
ווינטערדיין פוטער — אט דעם פוטער מיט די שווארצע שמיסלען און
מיט דעם קאָראָקּוּלענען קלַגְנֶער — אַדרער אַפְּילּוֹ דעם אלטּן וְאַנטְזִיגְגֶּער
אין דער סָאלְיִיעַ וְאַלְטַן זיך דאס נאָך געקענט ליגן אויפּן שכּל. אַבער די
חלפים ?

— עס קען ניט זיין ! — האט אויסגעשריען הערשַׁל דער מלמד, אַ אַיד
מיט אַ ציגן בערדל, מיט אַ גרויסן גָּרְגָּלְקָנָפּ אַונְמִיט אַ גוֹטָן קָאָפּ
אויף די פְּלִיצְעַס.

— עס קען ניט זיין ! — האט הערשַׁל זיך געהיצט אַונְבַּעַשְׂה
האט ער געצייטרט פֿון אויפּרְגָּוּגָּנוֹגָּה — עס קען ניט זיין ! עס קען זיך
ניט ליגן אויפּן שכּל. עס דאָרָף זיין אַ שכּל דערביי — ווער דאָרָף די
חלפים ?

— מען דאָרָף זוכּן ! — האט אַ קָּאמָאנְדְּעָוּז געטָאָן נחמן דער סְטָאָ
ליַּאָר, ווי נאָר אַ נִּיקָּאָלְאִיעּוּעָר סָאלְדָּאָט, וואס האט אַפְּגָּעְדִּינְט פָּאנְיָעָן פִּינְחָ
אַונְ צוֹאָנְצִיךְ יַּאֲרָ, קָעָן אַ קָּאמָאנְדְּעָוּז טָאָן, — מען דאָרָף זוכּן ! זוכּן
דאָרָף מען !

אונְ אַזְוֵי אַיז באַשְׁלָאָסְן גַּעוֹאָרָן — מען דאָרָף זוכּן.
אונְ מען האט אַנגָּעָהָרִיבָּן זוכּן.
מען האט אַיבָּעָרְגָּעָוּכְּט, וואָו נאָר אַ ווַיְנְקָעְלִיגָּ, מען האט גַּעְזָוָת בַּיִּ
דער שוחטְקָע אַין קָאָמָאָד : מען האט גַּעְזָוָת אַונְטָעָר אַלְעָלָ טִישָׁן, אַונְטָעָר
אַלְעָלָ בעַנְקָע אַונְטָעָר אַלְעָלָ בעַטְנָן. מען האט יַעֲדָן אַיְנָעָם אוַיְסָגָעָרְגָּט,
אַפְּילּוֹ די שִׁקְסָעָ, וואָס האט גַּעַטְרָאָגָּן וְאַסְעָר אַין שְׁטָוב :

— "טשי טי ני באטשווו, טשאסאם, סקאטולאטשקו ס'ניאושאמַי?" —
וואס עם האט געמיינט. — האסט אמאָל ניט געזען אַ קעסטעלע מיט חלפִים?
די שיקסע האט זיך געצלט און געשוואוירן, אַז זיך וויסט ניט פון
וואס צו זאגן. זיך האט קיניגאל אין אידער אויגן דאס קעסטעלע ניט געזען.
מען האט אפללו אויפגעוועקט די קלענערע קינדרער, וואס זינגען שיין
געשלעפָן, — האבן זיך ערצעץ, וואו ניט אין פארשלעפֶט דאס קעסטעלע
מיט דיז חלפִים? —
די קליענע קינדרער האבן זיך צעויגנט פון שרדק. זיך האבן ניט פאר-
שטיינען, וואס מען וויל פון זיך. אַ פולע שטוב מיט מענטשן — אלין
אַזעלכע גרויסע, מגושמדיקע אידן — עס האט אַנגעוואָרפן אויף זיך אַ מורה.
עס איז אַנגעקומען וויער שוער די קינדרער אַיניכוֹשטיין.

פלוצ'ים האט די שוחטקע אויפגעdeckט אַ נײַעם היוק.

— וואו איז ליבעלע? — האט זיך אויסגעשריען.
עס האט איר געפעלט ליבעלע. ווי יעדע געטרייע מאָמע האט זיך אַין
גרויסן טומל, גענוּמען ציילן אידער קינדרער. אלע זינגען געזען אויפָן אויגן
אַבער ליבעלע האט געפעלט.
לייבעלע איז בי איר אויך געזען אַ קינד. ניט קיין גוט קינד, אַבער
פארט אַ קינד.
— וואו איז ליבעלע? — האט זיך אויסגעשריען אַ צוּוִיתָן מְאַל, שיין
אַביסל העכער.

דעָר עולם איז שטוב האט די שוחטקע ניט ריכטיק פארשטיינען. דעם
עולם איז אַיניגעפָּאלן, אַז די שוחטקע זוכט ליבעלען, וויל זיך האט אויך
אַים אַ חדָה, אַז ער וויסט עפָּס וועגן דיז חלפִים. אלע איז אַין קול האבן
דעָר בער אויפגעכָּאָפֶט די פראגע:

— וואו איז ליבעלע?
לייבעלע האט זיך באלד אַפְּגָעָוָת. וואו זאל זיין ליבעלע?
לייבעלע איז געזען איז מיטן פון דעם גאנצָן טומל און געפְּלָדָעָר. ער
האט זיך געטומלט גלייך מיט אלעמען און אפשר נאָך אַביסל מער פון
אלעמען.

— וואו זינגען דיז חלפִים? — איז מען אַים באָפָּאלן.
לייבעלע איז געליבֵּן שטיין אַ צעטומלטער. וואס מיינט עס? פֿאַרְוּזָס
פרעט מען גראָד אַים? פון וואָנָען זאל ער וויסן? ווען ער וויסט, וואָלט
ער דעָן געווואָרט בֵּין מען זאל אַים פרען?

זיין צעטומלטקייט האט ביים עולם נאך מעד פארשטיינרכט דעם חדש.
אלע האבן געקענט לייבעלען. אלע האבן געוואויסט וואס פאָר אַ חכשיט
ער איין. אויף אים האט מען אליז געקענט גלייבן. מען האט אַנגעההויבן
צושטינן צו אים שטראָקער :

— זוואו זיינגען די חלפֿים ? — רעד ווערטער ! — זוואו זיינגען די
חלפֿים ?

— איך וויס ני... — האט לייבעלע אַנגעההויבן ציען מיט אַ וויינגען
די קער שטימיג, אַבער אַידער ער האט פֿאָרעדיקט דעם "גיט" האט ער זיך
פֿאָרעהאָקט. אין זיין מוח האט אַ בלײַז געטאָן אַ געדאנק. זיין פֿנים האט
אויפֿגעשטראָלט. מיטאמאל אין אים אליז קלאָר געווארן.

— איך וויס יאָ — האט לייבעלע אויסגעשריען פֿעסט און זיכער,
דערהערט אַט די ווערטער האט זיך שוּחטְקָע אַליין גענומען
צו אַים.

— וואָסער בערעעלע ? — האט זי אים שטראָנג אַיבערגעפֿרעהט.
— בערעעלע פֿישל דוד דעם מלמדס. — האט לייבעלע רואָק גענטן-
פארט.

אַרויסזאנדייק די ווערטער האט לייבעלע געקוקט מיט נצחון פֿון
איינעם אויפֿן אַנדערן. ער האט זיך געפֿילט זיער געההייג, וואס ער האט
אנגטדעקט דעם סוד. ער האט דערווארט, אָז דער עולם זאל זיך באָלד אַוועָּק-
לאָזן צו פֿישל דודן אין שטוב אָז פֿון דארט באָלד צוּרִיקְבְּרָעָנָגָעָן בערעעלען
מיט די חלפֿים. דער עולם אָז אַבער געלביבּן רואָק אויפֿן אָרט. לייבעלעס
רייד האבן ניט געמאָכְט קיין רושם. פֿון די אַרְוּמִיקָע האבן עטלעכּע אַנגעה-
חוּבִּין שמייכְלָען אָז אַינְיָעָר אַפְּילָו האט זיך צעלאָכְט :

— בערעעלע גֶּאָר ! אַ המזאה פֿון אַ שְׁקָאָץ !
אַבער פֿונְדְעַסְטוּגָן האט מען לייבעלען ווּיטָעָר אויסגעפֿרעהט. אַ
קְשֵׁיאָ אויף אַ מעשה — אַ קִינְד ווּעָט דָּאָך סְתָמָן אַין דָּעָר ווּלְטָ אַרְיִין נִיט
פְּלָאָפְּלָעָן.

— האסְטו גַּזְוָעָן בערעעלען נעמען די חלפֿים ?
— נִיְּיָן, האט לייבעלע ערעלע גענטנְפֿרָעָט.
— האסְטו אַים גַּזְוָעָן אַין שְׁטָוב ?
— נִיְּיָן.
— האסְטו אַים גַּזְוָעָן אָרוֹם שְׁטָוב ?

— ניין.

— טא פאָרוֹאָס זאגסְטָו, אָז עַס אִיז בּעֲרַעַלְעַס אַרְבָּעַט ?
— וויל אַיך ווים אָז עַס אִין זַיִן אַרְבָּעַט, — האָט לִיבְעַלְעַ גַּעַנְטָן-
פֿערַט שׁוֹן נִיט אָזֶוַי זַיְכָּעַר.
אָן אַגְּדָעַרְשָׂ מַאל וּוְאַלְטָ ערְ פֿאָר אַזְאָחַזְמָה מַסְתָּמָקָם גַּעַרְאָגָן אֵין באָק
אַרְיַין, וּוְ ערְ האָט פֿאָרְדִּינְט — פֿאָר אַוְיסְטְּרָאַקְטָן אָ בּלְבּוֹל אַיף אָ אַידִיש
קִינְדָּ. דַעַר מַאְמָעַנְט אִין אַבְּעָר גַּעַוּוֹן אָ צָו עַרְנְסְטָעַר אָזָן לִיבְעַלְעַ אִין
אַפְּגַעַקְוּמוּן נָאָר דָעַרְמִיט, וּוְאָס מַעַן האָט אִים אַפְּגַעַשְׁטוֹפְט מִיט כָּעַס אָ
אָ זַיִיט.

אָ גַּרְוִיסְעָר אַוְמְגָלִיק האָט גַּעַטְרָאָפָן דַּאס גַּאנְצָע אַידִישָׁע שְׁטַעַטְל אָזָן
דָעַם גַּאנְצָן אַידִישָׁן יְשֻׁוּב אַרְוָם. אַלְעָ אַידָּן אֵין שְׁטַעַטְל אָזָן דִי דָעַרְפָּעָר
אָרוֹם דָעַם שְׁטַעַטְל זַיְנְעַן גַּעַשְׁטָאַנְעַן אִין סְכָנָה צָו בּוּלְיַיְבָּן אָזָן פְּלִישָׁ אַיף
קִסְּתָּ. דַּאס האָט גַּעַמְיִינְט אָ פֿאָרְשְׁטָעַרְטָעַר יְומְ-טָובָּ.
— וּוְאָס טָוָט מַעַן ? — האָט אַוְיסְגָּשְׁרִיעָן אַגְּנְצָעָל דַעַר קְצָבָּ, דַעַר
עַלְטָטְשָׁעָר, דַעַר נִידְעַרְקִיסְטָעָר אָזָן דַעַר אַוְמָגְעַדְוָלִיקְסְטָעָר פֿוֹן אַלְעָ דָרְיִ
קְצָבִיםָּ.

— וּוְאָס טָוָט מַעַן ? — האָט אַונְטְּרָעְגַּעְכָּפְט מַשָּׁה דַעַר הַוִּיכָּעָר קְצָבָּ
אוֹן האָט פֿאָרְבָּרָאָכָן מִיט דִי העַנְטָ. — וּוְאָס טָוָט מַעַן ? — האָבָּן נַאֲכַעְזָאָגָט אַלְעָ אַיבְּרָעִיקָּע אָזָן בּשְׁעַתִּ
מַשָּׁה גַּעַקְוּקָט אַיף רְ' זַיְשָׁלְעָן.
רְ' זַיְשָׁלְעָן אִין גַּעַוּוֹן דַעַר חַכְּמָ פֿוֹן שְׁטַעַטְל. ער האָט אַלְעַמְּאָל אָזָן
פֿאָר אַלְעַמְּעַן גַּעַפְּגַעַן אָזָן עַצְּחָה. אָפְּשָׁר וּוּטָ ער דַּאס מַאל אַיך עַפְּעָס צָוָּ
טְרָאָכָּן ?

— גִּיט אָזָן עַצְּחָה, — האָט זַיְק צָו רְ' זַיְשָׁלְעָן גַּעַוּנְדָט הַעֲרָשָׁל דַעַר
מַלְמָד, מִיט אַוְיסְגָּשְׁרָעְקָטָעָה העַנְט אִין זַיִן גַּעַנְצָעָר שְׁטוּרְיַעְנָעָר גַּוְף האָט
גַּעַצְּיַעְטָרָט פֿוֹן אַוְיפְּרָעְגָּנוֹגָ.

רְ' זַיְשָׁלְעָן אִין שְׁוִין צְרוּיק גַּעַזְעָס אַיף זַיִן שְׁטַעַנְדִּיקָן פְּלָאָץ, אַוְיבָּן-אָזָן
בּיִם טִיש, מִיטָן קָאָפָּ אַנְגָּשְׁפָּאָרָט אַיף דַעַר האָנְט. זַיִן פְּנִים אִין גַּעַוּוֹן
בּוּלְיַיְקָ פֿוֹן אַוְיפְּרָעְנוֹגָן אִין דִי אוִיגָּן צְגַעְמָאָכָט פֿוֹן מִידְקִיט. עַס האָט אַיסְ-
גַּעַוּוֹן, וּוְ ער וּוְאַלְטָ רְוַאָק אַיְנְגָעְדָרְעַמְּלָטָ.

— גִּיט אָזָן עַצְּחָה ! — האָט הַעֲרָשָׁל דַעַר מַלְמָד אַוְיסְגָּשְׁרִיעָן נָאָר גַּעַנְטָעָר.
אוֹן זַיִינָע אַוְיסְגָּשְׁרָעְקָטָה העַנְט זַיְנְעַן צְגַעְקָוּמוּן נָאָר גַּעַנְטָעָר.
רְ' זַיְשָׁלְעָן האָט גַּעַעַפְּנָט דִי אוִיגָּן.

— וואס פאר און עצה קען איך געבן? — האט ער זיך אַפְגָּעָרֶפֶן רֹאֵיך
און געלאסן, ווי זיין שטיגער איז געווונן — ס'איין ניטא קיין עצה אויב
די חלפים וועלן זיך ניט אַפְזָוָן, איז שטעט.

נאך ר' זישעלעס ווערטער איז פאר אלעמען נאך מער קלאר געווארן,
או מען דארף זוכן — ס'איין ניטא קיין אַנדָּעָר עַצָּה, ווי גאנר זוכן.
אַבעָּר וואו זוכט מען, אָוּס איז ניטא אויך וועמען אַנְפָאָלן אָוּס ס'איין
ניטא וועמען חורשד זיין?

מען האט דעריבער זיך אַוּוָקָעָלָאָזֶן זוכן בלינדרהיט, אַינְצִיקוּוּי
און איז פאלעך, וואוּס איז וועמען אַינְגָּעָפָאָלן. מען האט געוזט בי
ר' זישעלען אויפָּן הויף, צוישן די הַאלָּז, וואס איז געליבָּן פָּוָן ווּוּטָעָר,
אין שטאל, איז זאַשָּׁעָךְ היי. זאליע, ר' זישעלעס עַלְתָּעָרָר וָזֶן, האט זיך
מייט אַ לִיכְטָט אַרְוִיְּפָגָעָכָאָפֶן אויפָּן בּוּידָם — אַפְשָׁר האָבָּן די חליפים אַהֲיָן
פארבלאנדזושעט. עָס איז זיך געווונן שווער פָּאַרְצָוּשָׁטָעָלָן, אָוּס אַימִיצָּעָר האט
די חליפים צוגענובעט. מען האט זיך משער געווונן, אָוּס האט געומוט זיין
די אַרבָּעָט פָּוָן עַפְּעָס אַ צָּוְלָהָכָעִסְנִיָּה, וואס האט געוואָלָט אַפְּטָאָזֶן אַ צָּוְלָהָכָעָים.
די זוכענישן האָבָּן אַבעָּר צו גָּרְנִישָׁט גָּפִירְט — ניטא די חליפים!
פארפָּאָלָן, ווי איז וואָסָעָר אַרְיָין!

ר' זישעלע איז די גאנצע צייט געוזטן ביימ טיש אָוּס געווּאָרט אויך
ידייעות. ער האט זיך אַלְיָין ניט באַטְיִילִיקט אָין דעם זוכן — דאס איז
געווונן אַונְטָעָר זיין כּוּבָּה, אַבעָּר ער איז געוזטן אָוּס געווּאָרט.
ער איז געווונן רֹאֵיךְעֶר פָּוָן אלעמען. דאס איז געווונן אָין זיין נַאֲטוֹר
און חז דעם האט ער געהאט בטחון. ער האט ניט געקענט פָּאַרְשָׁטָעָלָן
זיך, אָוּס דער אַיבָּעָרְשָׁטָעָר זָאָל אַזְוִי באַשְׁטְרָאָפֶן אָוּס אַיְדָן אָוּס אַיבָּעָרְדָּר
לאָן זִי אָן פְּלִישָׁ אַוִּיךְ פָּסָה. עַפְּעָס ווּעָט גַּעַשְׁעָן — זָאָל זִי אָנְפִּילָוּ אָנְס
— עָס קען דאָך אַנדָּעָרֶשֶׂן ניט זיין.

אַבעָּר אַינְגָּאנְגָּן פָּאַרְלָאָזֶן זיך אויך אַוִּיךְ אָנוּס, האט ער געווּאָסָט, טָאָר
מען אויך ניט. דער אַיבָּעָרְשָׁטָעָר קומט צו הַילָּפֶן גָּאָר דעמאָלָט, ווּעָן באָו
מִים עד נְפָשָׁה, ווּעָן דאס וואָסָעָר גִּיט שְׁוִין אַרְבָּעָר דאס מְוִילָּ. אַ מענטש
טָאָר זיך אַבעָּר ניט אַרְאָפָּלָאָזֶן בֵּין צו אַזְאָגָּהָגָּה. ער דארף טָאָן אלְזָ
אין זִי מַעְגָּלָעָכִית צו רַאֲטָעוּן זיך אָוּס ניט וואָרטָן פָּאָר נִיסִּים.
ווען עָס אַיְזָאָרְבָּעָר אַ שָּׁעָה צוּוִּי אָין אַוּוּזִיסְטָר זּוּכְעָנִישָׁ אָוּס
חליפים זִיְנָעָן ניט גַּעַפְּנוּן גַּעַוָּאָרָן האט ר' זישעלע באַשְׁלָאָס, אָוּס
דארף עַפְּעָס טָאָן.

אין שטוב האבן זיך די גאנצע צייט געדרייט מענטשן. אײַנְיקע זײַגָען אַרְיִינְגָּעָקָומָעָן, אַנדָעָרָע זַיְגָעָן אַרְוִיסָּגָּעָגָּאָגָּעָן. אלע ווילע אין אַמְּיכָעֶר אַרְיִינְגָּעָקָומָעָן אַוִיסְצָוְגָּעָפָּינְגָּעָן צֵי מַעַן הָאָט שְׁוִין עֲפָעָם גַּעֲפָנוּן. די אַרְיִינְגָּעָקָומָעָן הָאָבָּן אַ וּוֹילָעָ צַוְּישָׂן זיך מִשְׁבָּגָעָוָן אָוָן בָּאָלָד וּוּוִיטָעָר אָוּוּעָק גַּעֲקָוּמָעָן זַוְּכוּן.

מען דארף ברענגן דעם ליפֿלְיאָנְדָר שְׁמִידָל, — האָט ר' זַיְשָׁעַלְעַד מִיטָּאָמָל אַרְוִיסְגָּעָזָגָט, — איך האָט גַּעַהָרְטָן, אוֹ ער אַיְזָן אַשְׁלִיפְעַר.

דעָר גַּעַדָּאָנָק האָט אַלְעָמָעָן אַיְן שְׁטוּב אַוְיְגָעָלְעָבָט. אַ גַּעַנְיָאָלָעָר גַּעַדָּאָנָק — אַזְּאָא גַּעַדָּאָנָק האָט גַּעֲקָעָנְטָן אַיְנְפָאָלָן נַאֲר אַזְּאָא חָכָם, וּר' זַיְשָׁעַלְעַד. דער לִיפֿלְיאָנְדָר שְׁמִידָל אַיְזָן גַּעֲוָעָן אַיְדָל אַ קְלִינְסָן אָוָן אַ נִשְׁתְּקָסָן. אָבָּעָר אַ בָּעַלְמָלָאָה אַיְזָן גַּעֲוָעָן אַ גּוֹטָעָר. ער האָט גַּעֲקָעָנְטָן מַאֲכָן אַלְזָן אַדָּעָר וּוּעָלָת. פָּאָרוּאָס זַאְלָעָר, בְּשַׁעַת־הַדָּחָק, אַוְיד נִיטָּקָעָנְזָוָן מַאֲכָן אַחֲלָפָ, בְּפֶרֶט נַאֲר, וּוּעָן ער אַיְזָן אַשְׁלִיפְעַר?

ער האָט גַּעֲוָאָוִינְטָן נִיטָּוּיִיט, סְךָ הַכָּל עַטְלָעַכָּע וּוּוּרְסָטָן פּוֹן שְׁטָעַטָּל. דער הַעֲרָטָן וּוּגָן דעם שְׁמִידָל האָבָּן די צְוּוִי אַיְנְגָּעָר קְצִבִּים, מִשָּׁה מִיטָּנִיסְלָעָן, פָּאָרְשָׁתְעָקָט די פָּאָלָעָס אַנְטָעָרָן גַּאֲרָטָל אָוָן גַּעֲוָעָן גְּרִיטָט צָו לְאַזְּוֹן זַיך אַיְזָן וּוּגָן אַרְיִין. אַ בָּאָטְרָעָבָן בַּיְּזִי דּוּרְכָּגִינְן דְּרִיְּזָן וּוּרְסָט — זַיְזָי וּוּלָעָן דָּאָס מַאֲכָן אַיְזָן הַרְּפָעָין.

ר' זַיְשָׁעַלְעַד האָט זַיְזָי דָּאָס אַבָּעָר נִיטָּוּיִיט. עַס אַיְזָן שְׁוִין גַּעֲוָעָן צְוּ שְׁפָעַט אַיְזָן דָּעָר נַאֲכָט — אַ סְכָּנָה צְוּ גַּיְזָן אַזְּוִי שְׁפָעַט אַיְבָּעָר וּוּלְדָעָר אָוָן אַיְבָּעָר טִיכָּן, בִּינְאָכָּט, חַוִּזָּעָם, קָעָן מַעַן סְיִי וּוּי גַּאֲרָנִישָׁטָט טָאגָן, אַפְּלָוָן וּוּעָן דָּעָר שְׁמִידָל וּוּאָלָט גַּעֲקָעָנְטָן אַוִיסְלָלִיפָּן אַחֲלָפָ. זַאְלָן זַיְזָי בְּעַסְעָר גַּיְזָן מַאֲרָגָן, גַּלְיִיךְ אַוִיףְ טָאגָן.

ר' זַיְשָׁעַלְעַד פְּנִים האָט זַיְזָי אַוִיסְגָּעָלִיטָעָרָט אָוָן אַוִיףְ אִים קוּקְנְדיָק אַיְזָן אַלְעָמָעָן פְּרִילְעָכָר גַּעֲוָאָרָן אוּפָן הַאָרְצָן. סְאַיְזָן דָּא אַזְּזָה.

— אָוָן אֹזְנִים, — האָט ר' זַיְשָׁעַלְעַד וּוּוִיטָעָר גַּעֲרָעָט, — וּוּעָט מַעַן זַיך קָעָנְגָּעָן אַזְּהָה מִיטָּיְאָסָל דָּעָם שְׁמָשׁ בְּרִיטָוּעָ. דָּאָס אַיְזָן גַּעֲוָעָן אַזְּזָה צְוִוְּיָטָר גַּעֲנְיָאָלָעָר גַּעַדָּאָנָק, וּוּאָס האָט גַּעֲקָעָנְטָן נַאֲר אַיְנְפָאָלָן אַזְּזָה חָכָם, וּר' זַיְשָׁעַלְעַד.

יאָסָל דָּעָר שְׁמָשׁ אַיְזָן אַוִיךְ גַּעֲוָעָן דָּעָר שְׁעָרָעָר פּוֹן שְׁטָעַטָּל אָוָן ער האָט פָּאָרְמָאָגָט אַ בְּרִיטָוּעָ. די בְּרִיטָוּעָ זַיְגָּעָן פְּלָעָגָט ער בְּאָנוֹצָן נַאֲר אַוִיךְ גַּאֲלָן די נַאֲקָנָס. די בְּעַרְד האָט קִינְגָּר אַיְזָן שְׁטָעַטָּל נִיטָּגָּאָלָט, אַפְּלָוָן נִיט

די גוים. אבער אַ בְּ רִיטּוּעַ אֵין דָאַךְ אַ בְּ רִיטּוּעַ, אֲפִילּוּ וּוֹעֵן מַעַן גָּאלֶט מִיטַּ אַיְדַּ נַאֲרַ דִּ נַאֲקָנָה.

— מילא, בלית ברירה, וועלן מיר איסיקומען נאָר מיט עופות אויך יומ-טוב — האט ר' זישעלע דערקלערט און אלעמען איז אַראָפַ אַ שְׂתִּין פֿון האָרֶצֶן. די אַינְגְּזִיכְּעַ, וועמַען דער עַנִּין אֵין נִיט גַּעֲוֹונָן גַּעֲפָעַלְן, זִינְגַּעַן גַּעֲוֹונָן די דְּרִיְּ קְצִיבִּים. אַבער אֲפִילּוּ זַיְהַ אָבָּן אויך גַּאֲרְבִּישַׁטַּ גַּעֲזָגָט. זַיְהַ אָבָּן נַאֲרַ אַראָפְּגָעַלְאָזֶטֶן די קַעַפְּ אָוֹן גַּעֲשָׂוִיגָן.

ר' זישעלע האט זַיְהַ אַינְגְּגָאנְצָן בְּ אַרְוַיָּקָט. אַלְעַ זַאֲרגַּ זִינְגַּעַן אִים אַראָפַ פֿון קָאָפַ. עַר האט גַּעֲפָנוּן אָן עַצְּמָה.

ער האט גַּעֲהִיסָּן נַאֲכָאָמָּל שְׁטַעַלְן דֻּעַם סַאֲמָאוֹאָר אָוֹן אַ טִּילְ פֿון עַולְם, וַיְהִי שְׁפָעַט עַס אֵין נִיט גַּעֲוֹונָן, אֵין גַּעֲבְּלִיבָן וּוְאַרְטָן אויך טַיִּ. אַלְעַ הָאָבָּן זַיְהַ גַּעֲפִילְט אֵין אַ גַּעֲהִיבְּגָעַר שְׁטִימָוָג — אַ בְּ אַרְגַּ אַראָפַ פֿון די פְּלִיעִיצָעָם. די שְׁוֹחַטְקָעַ האט גַּעֲשָׁרְאָלָט :

— אַ כְּפָרָה, — האט זַיְהַ גַּעֲזָאָגָט, — דֻּעַם הַיּוֹק — מַעַן וּוּעַט קְרִיגַּן אַנְדְּרָעַ חַלְפִּים. עַס וּוּעַט אַבעַר זַיְהַ פְּלִישַׁ אַוְיכְּ פָּסָת.

אוַיסְגָּעַלְאָזֶטֶן האט זַיְהַ, וַיְיַדְרַרְתָּן ר' זישעלע האט גַּעֲהָאָפָט. מַעַן האט נִיט באַדָּרָפְּט גַּיְינַן צָום לְיִפְלַיאָנְגָעַר שְׁמִידָל אָוֹן מַעַן האט אויך נִיט באַדָּרָפְּט אַנְקָומָעַן צָו יָאָסֶל דֻּעַם שְׁמַשְׁ בְּ רִיטּוּעַ.

די פְּאַרְפָּאַלְעָנָעַ חַלְפִּים הָאָבָּן זַיְהַ אַלְיַיְן אַפְּגָעָוָכֶת.

גַּעֲפָנוּן האט זַיְהַ די שְׁוֹחַטְקָעַ אָוֹן גַּעֲפָנוּן האט זַיְהַ נִיט זַוְּנְדִּיקָּ. די שְׁוֹחַטְקָעַ, וְאֵס אֵיז גַּעֲזָעָסֶן מִיט אלעמען מִיט טִישׁ. האט מַיְאָמָּל דְּרָעְפִּילְט אַ וּוּינְט אֵין די פִּיס. זַיְהַ שְׁטָאָרָק מַוְרָא גַּעֲהָאָט פָּאָר אַ צּוֹקָ וּוּינְט. זַיְהַ האט זַיְהַ אַגְּגָהָוִיבָן צְוָהָעָרָן פֿון וּוּאַנְגָּעָן דַּעַר וּוּינְט קְוָמָט אָוֹן זַיְהַ האט גַּעֲפִילְט, אָז דַּעַר וּוּינְט קְוָמָט פֿון אַיר אַלְקָעָר.

זַיְהַ האט זַיְהַ אַיְגָהָוִיבָן אָוֹן אֵין אַרְיִין אַלְקָעָר אוַיסְפָּאָרְשָׁן אָוֹן אַיְ בָּאָלְדַּ צְוִירִיקָעָקָומָעַן מִיט דֻּעַם קַעַסְטָעַלְעַ חַלְפִּים אַוְנְטָעָרָן הָאָגָּט.

אַיְן שְׁטוּב אֵין גַּעֲוָאָרָן אַ גַּוְרִיסְטָר גַּעֲרוֹדוֹעָר. וַיְיַדְרַרְתָּן זַיְהַ ? וַיְיַדְרַרְתָּן זַיְהַ ? וַיְיַדְרַרְתָּן זַיְהַ ? — הָאָבָּן אַלְעַ אֵין אַיְן קוֹל אַגְּגָהָוִיבָן שְׁרִיְעָן.

די שְׁוֹחַטְקָעַ האט זַיְהַ אַבעַר נִיט גַּעֲפָנוּן. דָאַס קַעַסְטָעַלְעַ מִיט די חַלְפִּים אַיְן גַּעֲשְׁטָאָגָעָן בְּיַי אַיר אַיְפָן קָאָמָּד. וְאֵוֹעַס אֵין אַלְעָמָּל גַּעֲשְׁטָאָגָעָן.

מַעַר נִיט, דָאַס פְּעַנְצְּטָעָר אַיְן אַלְקָעָר, וְאֵס אֵין אַרְוִיסָּן צָום הַוִּיחָדָה. אַיְן גַּעֲוֹונָן בְּ רִיטּוּט אַפְּן.

צוואנציקסטער קאפאיטל

די מעשה מיט די חלפים איז געלביבן א סוד אין שטעטל עד היום הזה.
דאס איז ניט געווען די שולד פון דעם שטעטל. אט דאס שטעטל, ווי אלע
אנדרער קלינגען אידישע שטעטלעך, האט ניט געוואסט פון קיין סודות אונ
האט פינט געהאט סודות.

וואס עס האט געטראפען אין שטעטל, צי א גליק, צי אן אומגליך,
חלילה, האבן דאס אלע גליק געוואסט — קיינעם איז ניט איינגעפאלן צו
האלטען ערפער בסוד פון די איבעריקע. איז דאס געווען א גליק, א פערער
עסקל, אדרע א גרויסע מציהה — האט ער באדארפט גליק פאר אלעמען
זיך באריםען. איז דאס, חיללה, געווען אן אומגליך — א גנבה, אדרע א
הייזק, האט ער באדארפט איז אלע זאלן אים העלפן, מיט איז עצה, אדרע
כל הפחות מיט א קראעץ.

נו, געוויס, עס זינגען געווען אועלכע זאכן, ריין פערזענעלעכע, וואס
דעך בעlidבר אליין האט ניט געקעטן דערציילן, צי וויל ער האט זיך
געשטעט, צי וויל עס איז ניט אנדגעשטאנגען, אדרע וויל עס איז געווען
פשוט אן עבירה. אבער דאס האבן געטאן אנדערע פאר אים, קעגן זיין
ויסן און קעגן זיין ווילן, און געטאן האבן זיין עס מיט גרויס השך.

דעך כל אין שטעטל איז געווען :

“הימל און ער האבן געשוויאין, איז עס זאלן קיין פארבארגענע זאכן
נט זיין אויפ דער ווולט.”

אט דער כל איז זיעיר שטרענג אפגעהיט געווארן אין שטעטל.
דאס גאנצע שטעטל האט, למשל, געוואסט, או זאליע דעם שוחטס,
אויז האט מען אים גערופן, איז פאליבט איז בילקען, וחום בערס דעם
נגידס טאכטער. ניט ער האט זיך איד דערקלערט איז ליבע און ניט ער
האט אימיצן אנדערש פארטורייט דעם סוד, אבער פונדסטוועגן האט דאס
גאנצע שטעטל געוואסט דערפונ.

מען האט אויך געוואוסט, און שמואל פיעש ריזולדס, אַ בחור אין שידוכים,
האט געפירט אַ ראמאן מיט אַ סאלדאטקע אַין אַ צוֹוִיטָן דָאָרֶת. פרעגט ניט
פֿוּן זָאנְגּוּן אַין פרעגט ניט וּי אַרוּם, אַבעָר מען האט געוואוסט.
דאָס האָבָן געוואוסט אַפְּילָו די קליניע קינדער. אַ ראייה האט אַיר, אַז
ווען שמואל פֿלְעָגְט זִיך בָּאוּוִין אַין גָּסֶס פֿלְעָגְט אִים די קינדער נאָכְלוּפָן
אָונֵן שְׂרִיּוּן:

„טַעַקְלִיאָ, טַעַקְלִיאָ, טַעַקְלִיאָ“. דָאָס אַיז גַּעוּוּן דָעַר נָאָמָעַן פֿוּן דָעַר
סַאֲלַדְאַטְקָעָ, אַ יְוָנָגָע, שִׁינְגָע פּוּיְעַרְטָע, וּוּמָעַס מָאָן עַס הָאָט גַּעֲדִינְט אַיִן
דָעַר אַרְמִי.

מען האט אויך געוואוסט, אַז גַּוְנִימְקָע דָעַר שְׂנִידָעָר הָאָט צָוְעַגְנְבָעַט
בִּים פְּרִיצָן דָעַם שְׂוֹאַרְצָן וּשְׂעַרְבָּעַט. דָעַם פְּרִיצָן אַז דָעַר נָאָטְשָׁאַלְסָטָן
וְאַז אַין שְׁטָעַטָּל אַיז גָּאָר נִיט אַיְנוּגְפָּאַלְן חֹושָׁד צַו זִין גַּוְנִימְקָעָן. זִין
הָאָבָן גָּאָר געוואוסט, אַז עַר אַיז אַ שְׂנִידָעָר. דָאָס שְׁטָעַטָּל הָאָט אַבעָר אוּפִיך
געוואוסט, אַז עַר אַיז אַ גַּבְּ.

זָאָל אַיך אַזְוִי גַּיְין וּוּיְטָעָר? נִין, נִיט נְוִיטִיק. דָאָס וּוּעַט זִין גַּעֲבָגָן.
דאָס שְׁטָעַטָּל הָאָט אַלְץ געוואוסט אַז דָאָס וּוּאָס זִין הָאָט נִיט געוואוסט,
הָאָט זִין אַז וּיְסַג עַט רַאַכְט. .
עַס הָאָט נִיט גַּעַטְאָרְט זִין קִין סְדוֹתָה. אַלְץ הָאָט בָּאַדְאָרְפָּט זִין אַפְּוָן,
וְיִ אַוְיפָּן הָאָנָט.

די מעשה מיט די הַלְּפִים הָאָט אַבעָר דָאָס שְׁטָעַטָּל בְּשָׂום אַפְּוָן נִיט גַּעַ-
קָעַטָּן דָעַרְקָלְעָן. וּוּגָן דָעַם הָאָט זִיך דָאָס גַּאנְגָע שְׁטָעַטָּל גַּעַקְאַבָּט אוּפִיך
מָאָרָגָן אַיְנְדָעְרָפְּרִי, פָּאָרְן דָאָוּגָעָן אַזְוּנָעָן. אַזְוִיך אַט דָעַר רַעַי
טָעַנְיִישָׁן הָאָבָן גַּעַרְבָּעַט די צְוִיִּי בְּעַסְטָע קָעַפְּ אַין שְׁטָעַטָּל, הַעֲרָשָׁל דָעַר
מְלָמָד, וּוּאָס הָאָט גַּעַהָאָט אַ נָּאָמָעָן פָּאָרְן גְּרָעַסְטָן בְּעַלְחַשְׁבָּן, אַזְוִיך
עַלְיָע דָעַר בְּוֹכָהָאַלְטָעָר, וּוּאָס אַיז גַּעַוּוּן בְּאַקְאָנְטָן פָּאָר דָעַם גְּרָעַסְטָן קָעַנְגָּרָה.
עַר הָאָט גַּעַקְעַנְטָן, אַט דָעַר חִים עַלְיָע, נִיט נָאָר די חִכְמָה פֿוּן בִּיכְעָר פִּירָן,
נָאָר עַר הָאָט אוּפִיך גַּעַקְעַנְטָן שְׂרִיבָן רְוִיסָה אַזְוִיך דִּיטְשָׁן. אַט די צְוִיִּי
שְׁאַרְפָּעָ קָעַפְּ הָאָבָן פָּאַרְבָּאַכְט אַפְּשָׁר אַ שְׁעה אַוְיפָּן זִיגְעָר נָאָרָן דָאָוּגָעָן
אוּפִיך אַט דָעַר רְעַטְעַנִּישָׁן מִיט די הַלְּפִים אַזְוִיך זִי בִּידָעָהָן זִי בְּשָׂום אַפְּוָן
נִיט גַּעַקְעַנְטָן צָעַקְיִיעָן.

עַס אַיז דָאָר אַ פְּשָׁוֹטָעָר מִמְּה נְפָשָׁךְ — הָאָט גַּעַפְּלָפְּלָט הַעֲרָשָׁל
דָעַר מְלָמָד, — מִמְּה נְפָשָׁךְ, זָאָל אַיך זָאָגָן, אַזְוָאָס הָאָט גַּעַגְנְבָעַט אַ פְּשָׁוֹטָעָר
גַּנְבָּה, פֿרְעָגְט זִיך די קְשִׁיאָ, פָּאַרְוָאָס הָאָט עַר גַּעַבְּרָאַכְט צְוִירִיך? אַ גַּבְּ

ווארלט עס מסתמא איזוקגעפערט אין אונ אנדער שטעהטל אונ ווארלט מסתמא זיין געזוכט צו פאַרקייפן. אלאָ וואָס דען, מוה איך דאָך זאגן, אונ דאס האָט געטאָן ניט קיינ פשוטער גנַב, נאָר אַימֿיכער וואָס האָט געוואָלט אַפְטָאנַן אַ צוֹלהכּעִיס דעם שוּחַטֶה, דער שוּחַטֶה, אַדער דעם גאנצַן שטעהטל ; פֿרַעַגְט

זיך די קשייא — ווער האָט עס געקענט זיין ?

— אַט דאס טענה איך דאָך אַיך, — האָט זיך געהיצט חיים עלייע דער בּוּכהאלטער, — הערטס דען ניט, וואָס איך דער צו דיר ? איך טענה דאָך די גאנצע צייט, אונ דאס איז ניט געווען די אַרבעט פֿוֹן אַ פֿשׂוֹטַן גַּנְבַּן. דאס האָט באַדָּרָפְט אַפְטָאנַן עפָעַס אַ צוֹלהכּעִיסנִיק.

— אַט דאס זאג איך דאָך, — האָט אַים אַיבּוּרגַעַשְׁלָגָן הערשַׁל דער מלמד, — איך זאג אַוְס אַיז אַ פֿשׂוֹטַר. מַהְמַה נַפְשָׁךְ. זאָל איך זאגן — ? — וואָס זאגסְטוּ ? — האָט זיך חַיִים עלייע אַנגַעַהוּבַּן בעסן, — דוֹ זאגסְט, וואָס איך זאג. איך זאג עס איז ניט געווען קיינ פֿשׂוֹטַר גַּנְבַּן.

— דאס זאג איך דאָך !

— טאָ וואָס וּשְׁעַ שְׁפָאָרְסְטוּ זיך ?

— ווער שְׁפָאָרְסְטוּ זיך — איך שְׁפָאָרְסְטוּ זיך ?

— נִין, ווער דען — איך שְׁפָאָרְסְטוּ זיך ?

אַט אַזְוֵי האָבָן די צוּווַי שְׁאָרְפַּעַן מוֹחוֹת פֿוֹן שְׁטַעַטַל זיך גַּעַשְׁפָאָרְט אַונְגַּעַנְטַעַט אַפְשָׁר אַ שְׁעָה אַוְיַּפְן וַיְגַעַר אַונְגַּעַנְטַעַט נִיט גַּעַקְעַנְטַעַט קּוּמְעַן, בּוּזְוּ וּזְאַגְּנַעַן מַעַן אַיז רַוְפָּן אַהֲיַם, עַסְנַן וּוּאַרְמַעַס.

בּוּזְוּ וּוּאַרְמַעַס האָט דאס גאנצע שְׁטַעַטַל נִיט גַּעַרְעַדְט וּזְעַגְּנַעַן קיינ אַנדער זאָר, ווי נאָר וּזְעַגְּנַעַן די חַלְפִּים. די בעַלְמַלְאָכוֹת אַיז שְׁטַעַטַל, וואָס האָבָן נִיט גַּעַקְעַנְט אַיבּוּרְרִיְּסַן די אַרבעט אַפְילַוְוָר וּוּאַרְמַעַס. האָבָן וּזְעַגְּנַעַן דעם גַּעַרְעַדְט ביַי זַיְעַדְעַן וּוּאַרְשַׁטְאַטַן. אלַע האָבָן זיך גַּעַבְּרָאַכְן די קַעְפַּ אַרְיַף אַיִּין פֿרַאָגְעַן :

— ווער האָט עס געקענט זיין ?

אלַע האָבָן גַּעַוְאָסַט, אַזְוּ עס אַיז געווען די אַרבעט פֿוֹן אַ מעַנְטַשְׁן, אַזְוּ נִיט פֿוֹן אַ מְלָאָך, אַדער, להבדיל, פֿוֹן אַ נִיטְגַּוְתַּן. ווער האָט דאס אַבעְרַ גַּעַקְעַנְט זיין ?

דאס האָט באַדָּרָפְט זיין די אַרבעט, האָבָן אלַע מסכִים גַּעַוְעַן, פֿוֹן אַ שׁוֹנוֹן. אַ גַּוְטַעַר פֿרִינְט וּוּעַט דאָך אַזְוּ זאָך נִיט טַאנַן. ווער האָט אַבעְרַ גַּעַנְט זיין אַזְוּ שׁוֹנוֹן צוֹ קַעְנַעַן אַפְטָאנַן אַזְוּ זאָך ?

נו, געוויס, ר' זישעלע האט אויך געהאט שונאים אין שטטעטל — וועל-
כער איד האט עס ניט? — אבער איבערציילנדיק אויף די פינגער אלע זיין
שונאים האט מען בי זיך ניט געקענט פועלן חישד זיין קיין איינציגקן פון
זיין, איז ער זאל קעגען אפטאנ איזא זאג.

נאר איזן איינציגקער אין גאנצן שטטעטל האט זיך ניט געקענט פארגינען
דעט פארגעניגן אַרְוָמְצָרְעֵדֶן דעם גאנצן עין מיט זיין הויזגענט, ווי עס
האט באַדָּאָרְפְּט צו זיין, און דאס איז געוווען פישל דוד דער מלמד.

פישל דוד האט געהרט בעיט דאונגנען אין בית-מדרשה, איז מען האט
זיין בערעלעס נאמען דערמאנט בשעת דער גרויסער בהלה בי ר' זישעלען
איין שטוב, ווען מען האט זיך דערוואוסט, איז די חלפֿים זינגען צוֹגָעָנְבָּעָט
געוויאָרֶן. פישל דוד איז גראָד יונגעם שבת צו נאָכְטָס בי ר' זישעלען ניט
געוווען. ער האט זיך געפֿילְט לאַעלִיכְמִידְקָעָן נאָכְן טַשְׁאָלְטָן און באָלְד נאָך
הבדלה האט ער זיך צוֹגָעָלִיגְט. ער האָרְ גַּרְנִישְׂטָטְעָט בֵּין אויף
מְאָרְגָּן אַיְן דער פְּרִי בעיט דאונגנען און ווען ער האט דערהערט די מעשה
וועגן די חלפֿים האט ער זיך שטָאָרְקָעָט גַּעֲדִישְׂוֹשָׂת אַיְן שטָאָרְקָעָט
פְּאַרְדְּרָאָסָן לְמַאי ער אַיְן דערביי ניט געוווען. ווען ער האט אבער דערהערט
וועגן דעם חד אוף זיין בערעלען האט עס אַיְן שטָאָרְקָעָט אַיְן ברען געטאָן.
ער אַיְן געוויאָרֶן מלְאָ רְצִיחָה. אַמְּתָה, מען האט אַיְן גְּלִיכְעָד אַיְן אַרְטָבָּאָרְקָעָט,
איין קיינער האט דאס ניט גַּעֲגְּלִיבְּט, סִיּוּוּי, אַבער פְּוֹנְדְּעַסְטוּגָן האט אַיְן
פִּישְׁלָׁ דְּזָהָן גַּעֲבְּרָעָנְטָן דְּרָעָרְכָּעָס. וּאוֹרְטָם זָאָלְמָעָן גַּעֲזְלָכְעָן זָאָכְן אַפְּלָוּ
אַרְיוֹיְפְּרָעָנְגָּעָן אויף די לִיפְּן?

ווען ער אַיְן גַּעֲקְּמוּן אַחִים פּוֹן דָאָוְנְעָן האט ער עס גְּלִיכְעָד דְּעַרְצִילְט
דְּרָעָרְכָּעָט. העניין האט זיך אַגְּנְעָזְנוּן נאָך מְעָד פּוֹן פִּישְׁלָׁ דְּזָהָן אַיְן
אַיְן גְּלִיכְעָד אַזְוַעְקְּגַעְשִׁיקְט צו ר' זישעלען זיך אַוִּיסְפִּירְן.

— גַּיְיָ שְׁוִין, דִּי מִינּוּת, אַוְן גִּיב זַיְדָרְטָן, וּאָסְ מִיר אַיְן אַיְפָּן הָאָרְצָן,
הָאָט אַיְם דִּי מְלַמְּדָע בְּאָפְּוּלְן מִיט אַשְׁטְרָעְנְגָּעָן טָאָן, אויף אַיְר בְּאָסָאָר
וּוְעָרְ שְׁטִים, אַוְן בָּאָלְד זַיְאָרְבִּיעָר אויף אַיְר סָאָפְּרָאָן, — אַט דָּס האט
נָאָך אַוְנוּ גַעֲפָעָלְט — אַ בְּלָבְּלָ אַוְף אַוְנוּדָר קִינְד!

פִּישְׁלָׁ דְּזָהָן אַיְן גְּלִיכְעָד אוּוֹקָע, ער האט אַלְיִיךְ אַוְיךְ פָּאַרְשְׁטָאָנְעָן, אַז דָּס
איַיְן דְּרָעָרְכָּעָט וּוּנְגָעָ. מען טָאָרְ נִיט לְאָזְן דִּי זָאָךְ אַזְוַעְקְּזָוְגִּין צוֹ וּוּיְטָ
— מען מוֹזָזִיךְ אַוִּיסְפִּירְן אוּפָּן אַרְטָבָּאָרְקָעָט. אַיְבָעָר וּוּטָ פְּאַרְשְׁוּוֹיְגָן וּוּטָ דָס
נָאָך קָעְגָּעָן אַוִּיסְגַּעְטִיטְשָׂטָ וּוּרְעָן, אַז ער אַיְן זַיְקָ מְוֹדָה אַיְן דְּרָעְרָגְּבָה —
שְׁתִּיקָה כְּהֻודָה דְמִיאָ. אַוְן מָעָרְ פְּעָלָת אַיְם נִיט! ער וּוּטָ בְּלִיבָן אַז אַפְּגָעָ

קאנטער — ערד וועט בליבן און אַ קנעלוונג. ווער וועטעס וועלן געבן זיין
קינדער צו אַ מלמד, וואס האט אָ הוּן אַ גַּבְּ ?

פישל דוד האט ניט געוואוסט, אָ דאס שטטעטל האט ניט געגלויבט
אין דער באשולדיקונג אויף זיין בערעלען. דאס שטטעטל האט געוווכט אַ מעער
חשובן גנֶב, ווי עפֿעַס אַ קלינעם אִינְגָל. ווי אַזְוֵי קעַן אַ קלינעם אִינְגָל
גאָר אִינְפָּאַלְּן אַפְּצָוֹתָן אָזָאָן אַזָּק ? אַין זַיְן פְּשָׁטוֹת האט פִּישְׁלָדָד גַּעֲגָלוּבָט,
אוֹ דִּי סִבְּהָ פָּאַרוֹאָס דָּאָס שְׁטַעַטָּל רְעַדְתָּ אַזְוֵי וּוּוִינְק וּוּגָן זַיְן בערעלען
איָן ווּיל זַי ווּיל אִים ניט פָּאַרְשָׁעָמָעָן אַין דִּי אַוְיגָן. אָונְטָעָר דִּי אַוְיגָן.

האט ער זיך פָּאַרְגָּעָשְׁטָעָט, רעדט מעַן שוֹן גַּעַגְּוָן.

ווען פישל דוד אַיְן אַרְיִינְגָּקּוּמָעָן צו רַי זְישָׁעָלָעָן אַיְן דאס גַּאנְצָעָהוּזָה
געוֹזִינְט גַּעֲזָעָס בִּימְטַשְּׁ אָוֹן גַּעֲגָעָס וּזְאַרְמָעָס. דָּאָס האט אַבעָר נִיט אַוְיסָ
געַמְאָכָט. אַין דָעַם שְׁטַעַטָּל האט זַיְן גַּעֲוָאָסְט פָּוֹן קִיּוֹן צְעַרְעָמָנָיָעָס,
בְּפִרטָן נַאֲך וועַן מעַן האט זַיְן באַדְאָרְפָּט אַוְיסְפִּירָן. אַלְעָ צִיְּמָן זַיְגָן גַּוְטָה
פָּאָר דָעַם — בִּימְטָאָג אַדְעָר בִּינְאָכָט, צו וּוּאַרְמָעָס. אַדְעָר צו וּוּטְשָׁעָרָע.
אוֹ מעַן האט באַדְאָרְפָּט זַיְן אַוְיסְפִּירָן האט מעַן גַּעֲמָעָט אַפְּילָו אַוְיפּוּוּקָן
פָּוֹן שְׁלָאָט.

אוּפְּפָן וועַג אַיְן שַׂוִּין אַפְּילָו דָעַר כָּעֵס בִּיְ פִּישְׁלָדָן אַבִּיסְל אַפְּגָעָנָגָעָן,
אַבעָר אַיְן הַאֲרָצָן האט נַאֲך בִּיְ אִים גַּעַגְּוָן גַּעֲרָעָנָט, אַין ער זַאְל קעַנְעָן
אוּיסְרָעִיאָן, גְּלִיכְרָבִים אַרְיִינְקָומָעָן :
— אַ נְבָלָה, אוּפְּקָמִינְעָן נָאמָנוּ !

אַלְעָ האָבָן אִים אַגְּגָעָקָט פָּאַרְוָאַונְדָּרָט אָוֹן רַי זְישָׁעָלָעָן האט זַיְן
אַיבְּעַגְּעָקָוּקָט מִיטָּ דָעַר שְׁוֹחְטָקָע. זַיְהָ האָבָן גְּלִיכְרָבִים פָּאַרְשָׁטָאָנָעָן, אוֹ עַפְּעַס
אוֹ דָא נִיט גָּלָאָט. סִיאָזָן עַפְּעַס דָאָ אַ רְכִילָות אָוֹן פִּישְׁלָדָן אַיְן גַּעֲקָוּמָעָן
זַיְן אַוְיסְפִּירָן.

נוֹ, אַז אַיְדָקָומָט זַיְן אַוְיסְפִּירָן, דָאָרָף מעַן אִים אוּיסְהָעָן. אַ רְכִילָות
קעַנְעָן נִיט וּוּאָרטָן, אַז נִיט קָעָן זַיְהָלָה זַוְיעָר וּוּעָרָן. אַ רְכִילָות אַיְן גַּוְטָה,
וועַן מעַן שְׁעַפְּט זַיְן אוּיסְהָיָהִיט.

— וואָס אַיְן דִּי נְבָלָה ? — האט זַיְן אַגְּגָעָרְפָּן דִּי שְׁוֹחְטָקָע. אַין אַזְעָלְכָע
זַאְכָן האט זַיְן גַּעַהָאָט דָאָס עַרְשָׁטָע וּוּאָרט.

— סְטִיטִישָׁן. — האט זַיְן פִּישְׁלָדָן אַגְּגָעָהָיָבָן הַיצָּוֹן, — מַעַן גַּעַמָּט
אוֹן מַע טְרָאָכָט אִוְיס אַ שְׁמַדְרָע אוּפְּקָמָעָן קִינְדָה. דָאָס אַיְן נְבָלָה ! פָּאָר
אוֹזָאָ זַאְרָף מעַן בִּרְעָכָן פָּעַנְצָטָעָר !

ר' זישעלע האט זיך נאכאמאל איבערגעקוט מיט זיין וויב. ווען איד רעדט שווין פון ברענן פענטצטער איזן א סימן, אז עס איז שווין זיינער אגראיסע רכילות. דאס האט שווין געמיינט או ר' זישעלע דארף שווין בעמען די זאָר איזן זיינע איגאנען הענט.

— טא זאג וועש מיר, אידער דו ברעכסט פונצעטער, — האט ר' זיין
שולען אונגעהויבן דואק און געלאסן, ווי זיין שטיגער, אבער איזן זיין קול
האט זיך געפיטל אביסל פאָרדּוֹס, — טא זאג וועש מיר, ווער איזן דער
מאנז — זיין, צוואר זיין, ביזנטין זיין.

— ניט א ציג זאגט, נאר מענשען זאגן, — האט פישל דוד גענטפעררט
שווין אביסעלן וויכער.

— ווער זייגען די מענטשן און וואס זאגן די מענטשן?

— מענטשן זאגן, אן דאס האט מיין בערעלע... .

פישל דוד האט ניט פֿאַרְעָנְדִּיקְטַּן. ער האט באַדְאָרֶפֶט אַוְיף אַ וּוְילְעַז
זַיְד אֲפַשְׁטָעָלֵן אֲפַצְׁצִיעָן דֻּעַם אַטְעַם — אֲזֹוי שְׁטָאָרָק אַיז ער גַּעֲוֹעַן אַוְיף-
גַּעֲרָגַט. ער האט אַוְדוֹאִי ניט גַּעֲוֹאָלָט זַיְן קִין עֲזֹת-פְּנִים אַנְטְּקָעָגַן דִּי
זַיְשָׁעָלָעַן, אַבְּעָר ער האט אַוְיד ניט גַּעֲקָעָנְטַּפְּרָאַרְשְׂוֹיְגַן.

אבל בעז ווועגען פישל דוד האט געקענט אפכאנן דעם אטטעם און
ווײיטער קענען רעדן, איין אין פלאז' בי ר' זישעלעס טיש מיטאמאל גע-
ווארן ליזידק. דאס איין געווען דער פלאז', וואו לײיבעלע איין מיט אַ ווילעַ
צ'ריל געוזסן. קיניגער האט ניט געזען ווי אונז און ווי אָרוּם, אַבער לײיבעלע
איין מיטאמאל ניט געווארן. מען האט נאָר געהערט, ווי די טיר האט זיך
פארמאכט, וווען לײיבעלע איין שוין געוווען אוינט יענצער זיין.

וְנַאֲרָפִישׁ דָוד אֵין אֶרְדִין אֵין שְׂטוּב הַאָט זִיךְ בֵּי לִיְבָעַלְעָן אַפְגָע־
רִיכָן אֵין הַאֲרָצָן. עַר הַאָט דַעֲרְפִילְט אֹזֶעֶס קְומַט שְׁוִין אֹזֶא נִיעַד שְׁטוּרְעָם
אוֹפֶק זִין קָאָפֶ. וְנַאֲרָפִישׁ דָוד הַאָט גַעֲפַנְט דָאס מְוִיל אֹזֶן הַאָט אוֹיסֶ
גַעֲשְׁרִיעַן: «אַ נְבָלָה», הַאָט שְׁוִין לִיְבָעַלְעָן גַעֲוָוָאָסֶט, אֹזֶא דָאס מִינְגַט
אִים. עַר הַאָט גַלְיִיךְ אַנְגָהְוִיבָן זָוְן אַ וּוֹעֶג, וְאַזְוִי צָו אַנְטְרִיבָן. וּוְאַרְטָן
וּוְאַלְטָן גַעֲמִינְט זְוִיעָר בֵיט קִיְין אַנְגָעַנְמָע אַוִיסְפָּאָרְשָׁוָגָן, וּוְאַס וּוְאַלְטָן גַעֲקָעַנְט
פִירַן צָו אַ פָאָר פִיעַרְדִיקָע פַעַטְשָׁ פָוָן דַעַר מַאְמָעָן, אַיְיבָנִיט צָו עַפְעָס
עַרְגָּעָרָם. דִי גַלְיִכְסְטָע זָאָךְ אֵין גַעֲוָעָן זִיךְ אַפְצָעְטָרָאָגָן בָאַצְיִיטָנוֹס אֹזֶן דָאס
הַאָט לִיְבָעַלְעָן גַעֲטָאָן. שְׁטָיל, וְיַאֲקָעְצָל, הַאָט עַר זִיךְ אַרְנוֹתְעַרְגָּעַרְוקָט
אָוְנְטָעָרָן טִישׁ. פָוָן דָארְט אֵין גַעֲוָעָן נִיט מַעַר וְיַיְ אַ פָאָר שְׁפָאָן צָום טִיד

און ל'יבעלע איז ניט געווארן. קיינער האט ניט באמערכט ל'יבעלעס מאַ
געוּרָע, וויל אלעמענס אויגן זיין געוווען געווונדט אויף פישל דודן.
ווען פישל דוד האט סופֿ-כל-סוך זיך אַנגענוּמָען מיט לשון און האט
געקענט אַנוֹוִין מיטן פֿיגֿעָר, ווער דער «מע» איז, איז שוין דער באַשׂוֹל-
דיקטער געוווען אַיפֿ דער צענטער גרענצען.

לי'יבעלע האט זיער גלייך געתאן.

ווי נאָר פישל דוד האט דער מאָנט בערעלעס נאָמען האָבן זיך די
אויגן סיַ ביַ ר' זישעלען און סיַ ביַ זיין זיער גאנְזֶעָן. זיער
בליקן האָבן זיך באַגְּעָנָעָט, באָלֵד זיך פֿאנְגְּדֶרְגְּעָנְשִׁידָט און אַנגְּעָהָיבָן
זיך ציַען צומַ פֿלאָז, וואָו ל'יבעלע איז געווּסָן. בִּידְעַ האָבן גלייך פֿאָרַ
שְׂטָאָגָעָן וועגן וואָס עס האָנדְלָט זיך — וועגן די הָלְפִים. בִּידְעַ צִינְגָּעָר
הָאָבן אוּפֿגְּעָכָפְט ל'יבעלעס נְעַכְּטִיקָע באַמְּעָרְקָוָג — «דאָס איז געווּסָן
בערעלעס אַרְבָּעָט» — און האָבן עס צְעַלְיִיגָּט אוּפֿ טְעַלְעָלָעָד. פישל דוד
איַ געווּסָן גַּעֲרָעָט. אוּסְטְּרָאָכָּט אַ שְׂמִידָע אוּפֿ אַ אַידִיש קִינְד אַיַּז
געווּסָן אַ נְבָלָה. אַיַּז ווער? — זיער ל'יבעלע.

אַבעָר ל'יבעלע איז שוין ניט געווּסָן. די בִּידְעַ בליקן פֿון זִין טָאָטָעַ
מאָמע האָבן אוּסְגָּעָשָׂן אַיַּז אַ לִידְקָוָן פֿלאָז. עס אַיַּז געווּסָן אַרוּסְגָּעַ
וּאוֹרָפָן צוֹ גִּיְיָן זָכוֹן ל'יבעלען — עָרַ האָט זיך שוין געווּסָן באַהָלָטָן.
עס אַיַּז נאָר גַּעֲלִיבָן צוֹ באַרוֹאַיקָן פישל דודן אַן דָּאס האָט אוּפֿ
זיך גענוּמָען די דִּיפֿלָּמָּטִישׁ שְׁוַחְטָע. זִי האָט געקענט דָּעַדְן ווַיַּך, ווען זִי
הָאָט באַדָּרָפָט.

עס אַיַּז אַיר געווּסָן אַ גַּרְוִיסָּעָר חִידּוּש, האָט זִי גַּזְזָעָט, וואָס פישל
דוד האָט זיך אַזְוִי אוּפֿגְּעָכָט. מַאֲלָעָ וואָס אַ קִינְד פֿלאָפָלֶט. אַינְגָּלָעָד,
שְׂטִיפָּעָר, האָבן זיך צְעַלְאָגָן, כִּימִין — סְאִיּוֹן גַּאֲרַנִּישָׁט מִיט גַּאֲרַנִּישָׁט.
קיינער האָט גַּאֲרַנִּישָׁט גַּזְזָעָט, קיינער האָט גַּאֲרַנִּישָׁט גַּעֲמִינָט — פישל
דוד גַּעַמְט זיך אַומְזִיסְט צוֹם האַרְצָן.
דאָס אַיַּז געווּסָן אלָז, וואָס פישל דוד האָט באַדָּרָפָט. עָרַ האָט געקענט
גִּיְיָן אַן דָּאס אַבְּרָעָגָעָן וּוֹאָרט בִּי וּוֹאָרט אַלְעָ אַבְּרָעָקָע אַיַּז שְׁטָעָטָל.
עָרַ אַיַּז אַוּעָק אַ בָּרוֹאַיקָטָר.

איין אוֹן צוּוֹאנְצִיקְסְטָנֶר קָאַפִּיטָל

פישל דודס רואיקייט האט לאנג ניט אַנְגָּעַתָּלְטָן.

געגעגעגען אייז ער צוריק אהיים מיט אַ גַּהְוִיבְּעָנוּם גַּמְּמִיט אוֹן מיט אַ גַּהְוִיבְּעָנוּם קָאָפּ, ווי אַ זִּיגְעָר. ער אייז גַּעֲוֹעֵן שְׁטָאָרָק צְוֹפְּרִידָן מִיט זִיךְרָן, ווֹאָס ער, פישל דודס, אַ שְׁלִים-מְזֻלְּדִיקָעַר מלמד, האט גַּעֲרָעַדְט אַזְעַלְכָע שְׁאַרְפָּעַ רַיִד צַו רַי זִישְׁעַלְעָן אוֹן זִין ווַיְיָבָא אַזְנָה האט אַפְּילָו גַּעֲרָאָכָט דָּעַרְצָו, אַזְדִּי שְׁטָאָלְצָע שְׁוֹחַטְקָע זָאָל זִיךְרָן פָּאָר אִים פָּאַרְעַנְפָּעָרָן.

“אַ נְבָלָה אָזָא!” האט ער גַּעֲרָעַדְט צַו זִיךְרָן אלְיָין, “וַיְיָמִינָעָן אוֹן זִין מַעֲגָן אַלְזָן.”

מיט די “זִיךְרָן” האט ער גַּעֲמִינְט רַי זִישְׁעַלְעָן, זִין ווַיְיָבָא אַזְנָה גַּעֲגָזִינְט. עס אייז אוֹסְגָּעָקְמָעָן אוֹן זִיךְרָן האָבָּן אוֹסְגָּעָטְרָאָכָט דָּעַם בְּלָבְּלָא אוֹיפְּפָא זִין בְּעַרְעַלְעָן. אַזְוִי פִּירְט זִיךְרָן אַזְנָה קְלִינְגָע שְׁטָעַטְלָעָד — די גַּאנְצָע פָּאַמְּילְיעָן אייז פָּאַרְגָּאנְטוֹאָרְטָלְעָד פָּאָר יְעַדְן אַיְינָעָם פָּוֹן זִיךְרָן, ווֹעָר דָּאָס זָאָל נִיט זִין, קְלִינְגָע אַדְעָר גְּרוּיס. ווֹעָן לִיְיְבָלָע האט עַפְּעָס גַּעַתְּאָן, אַדְעָר גַּעַזְאָגָט, אייז רַי זִישְׁעַלְעָן גַּעֲוֹעֵן שְׁוֹלְדִּיק, זִין ווַיְיָבָא אַזְנָה זִינְעָן בְּרִידְעָר אַזְנָה שְׁוֹועַסְטָעָר.

אַרְיִינְגְּעָקְמָעָן אייז שְׁטוּב צַו זִיךְרָן אַזְנָה פִּישְׁלָדְדָע, ווֹעַדְדָע, ווֹי גַּעַוְוִינְלָעָד. ער האט זִיךְרָן גַּעֲקְלִיבָן אַיְבְּעַרְצְגָּעָבָן זִין ווַיְיָבָא אַלְזָן ווֹאָס ער האט גַּעַזְאָגָט, ווֹאָס רַי זִישְׁעַלְעָן האט גַּעַזְאָגָט אַזְנָה זִיךְרָן דָּי שְׁוֹחַטְקָע האט גַּעַזְאָגָט, צְוֹגְעַבְּנְדִּיק אַ גְּאַנְצָע רִיכְנָן צְוֹלָג אַזְנָה אַיְינְגָעָן. דָּעַמְּאָלָט ווֹאָלָט ער “זִיךְרָן” נָאָך מַעַר גַּעַגְעָבָן. ער ווֹאָלָט שְׁוֹין גַּעַזְאָגָט אַלְזָן ווֹאָס עס אייז אַיְפָּנָן הַאֲרָצָן אוֹן ווֹאָלָט קִין כְּבוֹד נִיט גַּעַלְיִיגָּט אַוְיָף רַי זִישְׁעַלְעָן.

עס אייז אַבְּעָר נִיט בְּאַשְׁעָרָט גַּעֲוֹעֵן פִּישְׁלָדְדָע, דָּעַם מַאֲמַעַנְט פָּוֹן גְּרוּיס נְצָחָן. ער האט נִיט גַּהְאָט פָּאָר ווֹעַמְּעָן אַיְסְצָעָגִיסְן זִיךְרָן אַיְבְּעַרְגְּעַפְּוּלָט הָאָרֶץ, סִידָן פָּאָר דִּי לִיְדִיקָע ווֹעַנְטָן. די שְׁטוּב אייז גַּעַתְּאָן ווֹעָן פּוֹסֶט — נִיט גַּעֲוֹעֵן קִין לַעֲבַעְדִּיקָע נְפָשָׁה.

פישל דודס שטאלץ איז מיטאמאל אראפגעפאלן. פון אנחויב האט אים פאַרדראָסן למאֵ ער האט קיינעם ניט געפונען. אַ ווילע שפעטער איז ער געוואָרַן אָמְרוֹאֵיך. פון דער פּוֹסְטְּקִיְּתַּ פון דער שטוב האט געווייט עפֿעס אַ מָוָּרָא.

עס איז אָפִילוּ ניט געווען דאס ערשטע מאָל, אַו פישל דוד זאל קומען אָדִים אָון קיינעם ניט געפֿיגען, בְּפֶרְטַּ נָאָךְ בְּיִזְחָמָנִים. די מלמדקע איז ניט געווען קיין שטוב-זִיכְּרִין. זַי פְּלַעֲגַט זַיְךְ אַרְוּמְדִירִיעַן אַיבְּרָעָן שְׁטַעַטְלַ זָוְן מְצִיאָות אָון נָאָךְ דָּעַם זַיְךְ פָּאנָאַנדְרֶטְרָאָגַן צַוְּ אַירְעָן קוּנוּם. נָוּ אַזְּ מְאֻמָּעָן אָיז פְּאַבְּוּמָעָן אָיז נִימָּאָ וּמְעַרְעַס זַאְלְ אַכְּטָוָגְן גַּעֲבָן אוּפְּתִּיכְּרָה. די קִינְדָּעָר פְּלַעַגְן דְּעַרְבִּעָר גַּאנְצָ אַפְּטַ צְעַוְּיִיט וּוּרְגָּן, וּיְ אַטְשְׁעַרְעַדְעַ אָזְ פָּאַסְטּוֹךְ, אַיבְּעָר אַלְעַ גַּאֲסָן אָזְ גַּעַסְלָעַדְעַ פָּוּן שְׁטַעַטְלַ. עַס פְּלַעַגְטַּ נְעַמְעַן צִיְּתַ בִּי וּזְאַגְּעַן מְעַן פְּלַעַגְטַּ זַיְךְ אַוְיפְּקָלִיבְּן אָזְ צְוּנוּיְפְּנָעַמְעַן אַיְנְצִיקְוִוִּיתַ וּיְ וּיְ דַּי בְּלוֹדָנָעַ שְׁעַפְּעַלְעַךְ.

דאָס מָאָל האט אָבָּעָר די טְשְׁעַרְעַדְעַ שְׁווִין באַדְאָרְפַּט זַיְינְ פָּאַרְזָאָמְלַט. עַס אָיז גַּעַוְעַן פָּאָר וּזְאַרְמָעַס. אַ וּוּלְעַ צְרוּךְ, אַיְדִּעָר ער אָיז אוּוּקָץ צַוְּ רִי וּשְׁעַלְעַן זַיְךְ אַיְסְפִּרְן, זַיְינְעַן שְׁווִין כְּמַעַט אַלְעַ גַּעַוְעַן אָיז שְׁטוּב. אַיְצְטָעַר האט ער קיינעם ניט געפונען. עַס האט אוּסְגַּעַוְעַן זַיְיךְ מָאָדָנָע. עַפְּסַ האט גַּעַמּוֹת טְרַעְפַּן.

אוּן עַס האט טָאָקָעַ עַפְּסַ גַּעַטְרָאָפְּן, וּיְ מִיר וּוּלְעַן זַיְךְ בְּאַלְדְּ דְּעַרְוּוֹיסְן. זַוְּאָו זַיְיט אַיר אַלְעַ אוּסְגַּעְרָוְגָּעַן?», האט פישל דוד אַנְגְּגָהָוִבְּן זַיְךְ בְּיִזְעָרְן אַיְפְּ דִי לִיְדִּיקְעָן וּוּנְטַן. אַזְּאָ טְבָעַ האט ער גַּעַהָאָט — וּוּנְ ער אָיז גַּעַוְעַן בִּיְזַי אָון האט ניט גַּעַהָאָט אוּפְּ וּוּמְעַן אַוְיסְצָוְלָאָן זַיְינְ כּוּסְ, פְּלַעַגְטַּ ער זַיְךְ נְעַמְעַן בִּיְזָעְרָן אוּפְּ דִי לִיְדִּיקְעָן וּוּנְטַן.

ער גַּעַגְעַץ וּוּאוּ, פון אַ וּוּנְקָלַ האט זַיְךְ דְּעַרְהָעָרט אַ קִּיכְּפָּקָעַר הַוּסְטַ אָזְ בְּאַלְדְּ נָאָךְ דָּעַם האט זַיְךְ דְּעַרְהָעָרט אַ קִּינְדְּשָׁרְשַׁ שְׁטִים. דָּאָס אָיז גַּעַזְעַ וּוּנְ אַצְּיָּקָלָס קָוְלָכְלַ, פִּישְׁלַ דָּודָס אַינְגְּסָטָעַר זַוְּן.

אַצְּיָּקָל אָיז גַּעַוְעַן אַ אִינְגָּל אַ חְלוֹשַׁ, ער האט אַלְעַמָּאָל גַּעַהָוָסְט אָיז אַזְּ אַלְעַמָּאָל אַרְוּמְגַעְגָּנְגָעַן מִיט אַ פָּאַרְבּוֹנְדַּן הַעַלְזָוַל. אַ גַּאנְצָ וּוּינְטָעַר פְּלַעַגְט אַצְּיָּקָל זַיְעַר גְּרִיגְגָּ זַיְךְ פָּאַרְקִילְן, ער האט נָאָר גַּעַוְכָּת וּוּאַרְיִמְעַ פְּלַעַצְעַר אָזְ זַיְינְ לִיבְסְטָעַר פְּלַאְצָ אָיז גַּעַוְעַן אָיז אַ וּוּינְקָעְלָעַ, אוּפְּנָן אַרְיוֹן, וּוּאוּ ער האט זַיְךְ אַוְיסְגַּעְבָּעַט אַ גַּעַסְטָעַלְעַ פָּוּן אַלְטָעַ שְׁמָאַטָּעַס. אַרְוִיסְגִּינְ פְּלַעַגְט אַצְּיָּקָל עַרְשַׁת וּוּנְ עַס פְּלַעַגְט וּוּרְגָּן גּוֹט וּוּאַרְעָם. יַעֲנָעָר טָאָג אָיז

נאר געוווען אביסל ווינטיק און איזיקל האט זיך פאַרקליבן אין זיין ווינקלען אויפן אויאוּן.
אָ אִינְגֶּעֶלְעָן אֵין דָּאָס גַּעֲוֹעַן נָאָר גָּאָר אַ קְלִיְּנָס, אָפְּשָׁר נִיט מַעַר וְוַי אָ
יָאָר דָּרְיִי. עָרָה האט נָאָר נִיט גַּעֲקָנְט אַרוֹיְסְרָעְדָּן שָׁאָרָף דָּעַם "רִישׁ" מִיטָּן
"לִמְדָה".

— די מאַמָּע אֵין אָוּזָּק וּכְנָה בְּעִיעָּן מִיט דָּעַ צִיגְּעָעָן, — האט אַיזְּקָל
געלאָזֶט מעַלְדָּן פֿוֹן זַיְן גַּעֲטָעָלָעָן אויפֿן אויאוּן.
"בְּעִיעָּעָן מִיט דָּעַ צִיגְּעָעָן", האט אִים פִּישְׁל דָּוד אַיבְּרָגְּעָרִימֶט, וְוַי
בִּיטְעָר סְאַיְן אִים נִיט גַּעֲוֹעַן אויפֿן הַאֲרָצָן. עָרָה פְּלָעָגֶט אִים אַלְעָמָל
אַיבְּרָגְּרִימָעָן, וּוַיְיל עָרָה האט נִיט גַּעֲקָנְט לִידְךָ, וּוְאָס זַיְנָס אַ קִּינְד רַעַדְת
אוֹנוֹ. "קַעַנְסָט נִיט רַעַדְנָן וְוַי אַמְעַנְתָּשׁ?" האט עָרָה זַיךְ צַעְבִּיזְעָרָט שָׁוִין אוֹיף
אַיזְּקָלָעָן — "בְּעִיעָּעָן מִיט די צִיגְּעָעָן", — האט עָרָה אַיבְּרָגְּעָרִימֶט
נאָכָּמָל.

אַיזְּקָל האט גַּאֲרָנִיט גַּעֲנְטְּפָרָטָן. עָרָה האט נִיט גַּהְאָט וּוְאָס צַו עַנְטָ
פֿערָן, וּוַיְפִּיל מָאָל עָרָה האט נִיט פְּרָוִבִּירֶט צַו רַעַדְנָן וְוַי אַמְעַנְתָּשׁ האט זַיךְ אִים
נִיט אַיְנוּגָּעָבָן, עָס פְּלָעָגֶט אַלְעָמָל אַרְוִיסְקוּמָעָן "בְּעִיעָּעָן", "צִיגְּעָעָן",
"קָאִיטָּאָפָּו", אַנְשָׁטָאָט קָאִרטָּאָפָּל, "פִּוְדוּעָעָן", אַנְשָׁטָאָט פְּלוֹדוּעָן אָוֹן "פִּיעָשׁ",
אַנְשָׁטָאָט פְּלִישָׁ.

אַיזְּקָל אֵין גַּרְאָד גַּעֲוֹעַן זַיְעָר אָ גַּהְאָרְכָּאָמָעָר. עָרָה האט גַּעוֹאָלָט
צּוֹלִיב טָאָן אָוֹן גַּעוֹאָלָט לְעַרְגָּעָן, וּוְעַן אִימְצָעָר פֿוֹן זַיְעָנָעָל עַלְטָעָרָעָבָר
הַאֲרָצָן זַיךְ גַּעֲנוּמָעָן אִים לְעַרְגָּעָן רַעַדְנָן וְוַי אַמְעַנְתָּשׁ. דָּאָס פְּלָעָגֶט טְרַעְפָּן
גַּאנְץ אָפְּטָה, וּוְעַן אִימְצָעָן האט זַיךְ פְּאַרְגְּלוּסָט צַו הַאֲבָן אַבְּיָסָל שְׁפָאָס אוֹיף
דָּעַם אַרְיִמְעָן אַיזְּקָלָס חַשְׁבָּוֹן.

— זַאג קָאִרטָּאָפָּל, — פְּלָעָגֶט יַעֲנָעָר צַו אִים צּוֹשְׁטִין.
— קָאִיטָּאָפָּו, — פְּלָעָגֶט אַיזְּקָל גַּעֲנְטְּפָרָטָן וְוַי אַשְׁוֹלְדִּיקָּעָר.
— זַאג בְּעַרְעָלָעָן.

— בְּעִיעָּעָן.
— זַאג פְּלִישָׁ.

— פִּיעָשׁ.

אוֹזְיָה פְּלָעָגֶט עָס אַגְּנִיָּן בֵּין וְאַגְּנִיָּן פִּישְׁל דָּודְכָּעָ פְּלָעָגֶט זַיךְ אַרְיִינְמִישָׁן
אוֹן מַאֲכָן אָ סּוֹף צַו דָּעַר קָאִמְעָדִיָּה.
— וּוְאָס האט אִיר צָום קִינְד? — פְּלָעָגֶט זַיךְ צַעְשְׁרִיְּעָן, — נִישְׁקָּשָׁה,
עָרָה וּוְעַט קַעַנְעָן, עָרָה וּוְעַט קַעַנְעָן — עָרָה וּוְעַט קַעַנְעָן בְּעַסְעָרָ פֿוֹן אִיךְ?

פישל דוד האט אויך געווואסט, איז איציקל וועט קענען, אבער פונדעסט
וועגן פלעגט עס אים פאָדריסן, דער מלמד אין אם האט ניט געקענט
פאָרטראָגן קיין גריין.

דאַס מאל אין אבער ניט געוווען די צייט צו לערגען איציקלען צו
רעדן ווי א מענטש. פישל דוד האט געהאט וויכטיקערע זאָכָן צו טאָ. פון
איוּן האט זיך געהערט דער ריח פון צוגבערדענטע קאָרטאָפֿלעס. דאס
איוּן געוווען דער וואָרמעס, וואַס די מלמדק האט איבערגעלאָז אָוִיף הַפְּקָר.

פישל דוד האט געכאנט די ווילקע און אָפְּגָרְדוֹקְטַּה דאס טעלפל פון פְּיִיעָר.
ער איוּ געוואָרַן נאָכָאָמָּל איוּ בעס. אבער שוּוֹן ניט אָוִיף אַיְצְקָלָעַן
וואַס קעַן ניט רעדָן ווי א מענטש, נאָר אָוִיף זִין באַלעבאָסְטָע.

— וואָו האט זיך געקענט פֶּאָרְפָּאָלְן וועָרָן? — האט זיך פישל דוד
צעשְׁרִיעַן, צַעֲבָאַקְנְּדִיק דַּי הַעֲנֵט בַּיִת הַיִּסְן אָוּיָן. אַ שְׁלִימָמָל אַ אַיד
ער האט ניט געקענט אָפְּרוֹקָן אַ טַּעַפְּלָה קָאָרְטָאָפְּלָה פון פְּיִיעָר, ניט צַעֲבָאַקְנְּדִיק
זיך דַּי הַעֲנֵט. דאס טעלפל האט זיך בי אִים געוואָרָפָן איַן אלָע זִיטָן, ווי
אַ רְשָׁע איַן גִּיהְנוּם, און עַטְלָעַכְעַ מְאַלְאַ האט ער זיך שִׁיעָרְשִׁיעָרְנִיְּתִי אַיִּ
בעַרְגָּעַרְטָה.

— וואָו איַן דַּי מַאְמָע אָוּעָק? — האט זיך פישל דוד געווונְדָט נאָכָּ
אָמָּל צו אַיְצְקָלָעַן.
— אָוּעָק זָכוֹן בַּעֲיִיעָ מִתְּ דַּי צִיגְעַיָּה. — איַן גַּעֲקָמָעַן דַּעַר פְּרִיעָרְ
דיְקָעָר עַנְטָפָעָר.

— וואָו איַן זַי גַּעַגְגָּנָעָן?

— ווֹיסָ נִיט.

— וואָו זַיְנָעָן אַלָּע?

— ווֹיסָ נִיט.

פָּאָר פישל דודָן איַן קַיְן אַנְדָּעָר בְּרִירָה ניט גַּעֲבַלְיָבָן, ווי אויך אָוּעָק
גיַין זָכוֹן. ער האט געווואָסְט, אַו ער וועט ניט דָאָרְפָּן ווַיִּיט גַּיְין בֵּין ער
וועט אִמְיָצָן אַגְּגָעָגָעָן אָוַן אַז ער וועט אִמְיָצָן בַּגְּגָעָגָעָן וועט ער שְׂוִין
ווַיִּסְן אַלְץ. דאס שְׁטָעַטָּל איַן געוווען אַ קלִינָס. אַגְּגָעָגָעָן איַן דאס באַשְׁטָאָ
געַן פון עַטְלָעַכְעַ גָּאָסָן. גַּיְיָ נַאֲר אַרְוִוִּים אַיִּן דָּרוּסָן אָוַן אִמְיָצָעָר קַומָט שְׂוִין
דיְר אַנְטָקָעָגָן.

אונַךְ הוֹה — אָזְוִי אַיִּז מַאְקָעָ גַּעַוּעָן.
פישל דוד איַן אַפְּגָרְגָּגָעָן אַפְּשָׁר ניט מַעַר ווי אַ צָּעָן טְרִיטָה, עַרְשָׁת
עַס קַומָט אַיִּם אַנְטָקָעָגָן — טְרַעְפָּת ווּרְ ? — טָאָקָעָ זִין פישל דָוִידְבָּעָ

אליאן. די אידענע איז געווען איז שטארק פאַרְזָאָרגט און פאַרְצָאָרְנְט, אָז
פישל דוד האט קיינ האָרֶץ ניט געהאט אויף זיך צעבייעוּרַן למאַי זִי
האָט געלאָוט זָאת טעפל קאָרטָאָפָּלָעַס זֵיך צובְּדָעַנְעָן. נאָך אַיְדָעַר עַד האָט
צייט געהאט זַי עַפְּעַס צוֹ פֿרְעָגָן האָט די מַלְמְדָקָע אַלְיַין אַנְגַּעַחוּבָן אויף
אַיְדָע אָונְטָעַרְשָׁטָע טעַנְעָר.

— אַ קלָּאָג אַיז צוֹ מִיר, פישל דוד, אַ ברָאָך אַיז צוֹ מִיר — בערעלע
אַיז פֿאָרְפָּאָלָן געוֹאָרָן.

פישל דוד אַיז געְבָּלִיבָּן שְׂתִּין ווֹי אַ גַּעֲלִימְטָעַר.

— ווֹאָס הַיִּסְטְּ פֿאָרְפָּאָלָן גַּעֲוָאָרָן?

— פֿאָרְפָּאָלָן גַּעֲוָאָרָן, זָאגְטַּן דִּיר! — האָט די מַלְמְדָקָע אַנְגַּעַחוּבָן
שְׁווֹן אַבְּיסָל הַעֲכָרָה, — פֿוֹן אַיְנְדָעְפָּרִי אַן פֿאָרְפָּאָלָן גַּעֲוָאָרָן אָז ווֹי אַין
וּאָסְעַר אַרְיַין — בערעלע מִיט דָעַר צִיגְּעָלָע.

זַי האָט שְׁווֹן אִים אַוְיסְגָּוּצָטָם, די מַלְמְדָקָע, ווֹאוֹ דָאָס שְׁטָעַטְל האָט
אָז עַק. זַי האָט אַלְעַמְּעַן אַיְבָּרְגָּעְפָּרְעָגָט — קִינְינָעָר האָט אִים נִיט גַּעַזְעָן.
זַי אַיז אִם אַוּוּק ווֹכוֹן בַּאֲלָד נָאָך דָעַם, ווֹי פישל דוד אַיז אַוּוּק צוֹ
רַ, זִישְׁעָלָעַן זֵיך אַיסְפִּירָן. פֿאָר דָעַם האָט זַי גַּעַשְׁקָטְט די קִינְדָעָר אִים ווֹכוֹן.
זַי האָט פישל דָודָן גַּאֲרְנִישָׁט גַּעַזְעָגָט, ווֹעַן עַר אַיז גַּעַקְוָמָעַן פֿוֹן דָאָוָעָן,
וּוַיְיל זַי האָט זֵיך גַּעַרְיכְּט אָז אַטְמָאָט אָז גַּעַקְוָמָעַן. זַי
הַאָט גַּעַמְיִינָט אָז עַר האָט זֵיך עַרְגָּעָן פֿאָרְשָׁפִּילָט. עַרְשָׁת אָז די קִינְדָעָר זִיְבָּעָן
צְוֹרְקִיקְעֻקְוָמָעַן אָז גַּעַזְגָּט, אָז זַיְהָאָבָן בערעלען נִיט גַּעַקְעַנְט גַּעַפְּגָעָן אַיז
זַי אַלְיַין אַוּוּק ווֹכוֹן. פֿאָרְעָנְדִּיקְט האָט זַי גַּאֲכָמָאָל מִיט דָעַם וּלְבָנְ פָּזָמָן:

— אוּי, אַ ברָאָך אַיז צוֹ מִיר! אוּי אַ קלָּאָג אַיז צוֹ מִיר!

פישל דָודָן אַיז די מעָשָׁה אַרְיַין טִיף אַיז דָעַר נָגָן. אִם האָט אַרְוָמוֹ
געְכָּאָפָּט אַטְפָּע זָאָרָג, אַ צְוַיְינְדִּיקְעַ זָאָרָג.

אוֹדָאי האָט עַר זֵיך גַּעַזְאָרגָט ווֹעַגְן בערעלען — יַעֲדָעַר טָאָטָע זָאָרָגָט
זֵיך ווֹעַגְן זִין קִינְד. עַר האָט זֵיך אוֹיך גַּעַזְאָרגָט טָאָמָעָר האָט עַר חַלְילָה
אַבְּיסָל אַיְבָּרְגָּעְכָּאָפָּט די מָאָס בַּיִּ דְּ זִישְׁעָלָעָן. אַין גַּעַדְאָנָק זִיְנָעָן אִים
דוּרְכָּגָעָלָאָפָּן בערעלען, די צִיגְּעָלָעָן, די הַלְּפִים — די מעָשָׁה אַיז עַפְּעַס נִיט
גְּלָאָט.

עַר אַיז געְבָּלִיבָּן שְׂתִּין מִיט אָז אַפְּגָנָעָם מַוְיל אָז מִיט אַ פֿאָרְקָנוּיְתָשָׁטָן
שְׁטָעָרָן. דָעַר מָוח האָט בַּיִּ אִים שְׁנָעַל גַּעַרְבָּט — בערעלען, די צִיגְּעָלָעָן,
די הַלְּפִים. אַ אַינְגָּל אַ מְזִיק, אַ הַצְּקָעָה, אַ ברָעָן — וּוּעָר וּוִיסְט? אָז
עַר אַיז אַ אַיד אַ מלְמָד, וּוּאָס אַיז נָאָך נִיט זִיכְעָר מִיטָּן קְנַעַלְנוֹג, עַרְשָׁת

חול-המועד וועט ער וויסן אויף זיכער. און דא לוייפט ער צו ר' זישעלען און מאכט אַ סקאנדאל — רעדט ווען ברענן פונגצטער. אַ מלמד טאר קיין עזות-פנימט ניט זיין.
אויז איז ער געשטאנגען, געKENיותט דעם שטערן און ניט געפונגען קיין לשון וואס צו זאגן. די מלמדק האט אים אויפגעווקט פון זיין טיפן טראכטן.

— וואס שטייסטו ווי אַ גלאמֶט מיט צויזי אויגן? — האט זי זיך אויף אים צעהדריען. — גײַ, טו עפטעס, גיב אַ זוד!
בּוּי פישל דודן האט גענאגט אונטערן הארץן. אַין זיינע נאָז-עלכער האט ער נאָך געפֿילט דעם רייח פון די צוגעברענטע קאָרטאָפֿל אַנְדָּר גומען האט געבענטט נאָך אַ שטיקל ברויט מיט זאלץ, נאָך דער ברכה פון "המויזיאַ". ער אויז געוווען הונגעריך — אַ גאנצֶן טאג, אַ ער האט אַין מוויל ניט געהאט. זיין וויבס בייזערן זיך האט אַבער זיין הונגער אַיינגעשטילט, ווי דורך אַ כשוֹת. טאָקע, ווי קען זיין אַ אַיז אַזְּלִי זול וסובא, האָבן אַזְּאַט טרייפה האָלה, וווען בי אים אויז אַ קינד פֿאָרְפֿאָלְעַן געוואר? וועמען קען ליגן אַין זיינען אַזְּלִיכָּעַ נַאֲדִישְׁקִיָּהן, ווי עסן? עס וואלט געווען אַן עבירה פֿאָר גָּאט אַון אַ חֲרֵפָה פֿאָר לִיטָּן.

פישל דוד האט אַבער געהאט שכּל גענוג אַנְצְּזָאָג זיין וויב מיטן האָרכָן זוֹאָרְט, אוֹ זי זאָל ניט מאָכן קיין טומל. דאס שטעלט, האט ער אַיר געבען צו פֿאָרְשְׁטִיָּהן, טאָר דערפּוֹן ניט וויסן: אַן ניט וועלן בייזע צינגעדר באָלד אַנְחִיבָּן פֿלְאָפְלָעָן אַון מער פֿעלט זיין ניט!
דאָס אַפְגַּעַזְגַּט אַון פֿישל דוד האט זיך גְּלִיכִיד אַוְעַקְגַּלְאָזָט. וואָהוֹין?
— דאס האט ער אַלְיַין ניט געוואָסָט. ער אויז געאנגען, וויל ער האט ניט געקענט שטײַן אויף אַיְין אַרט.

ער אויז אַזְּוִי אַרְוָמְגַּעַנְגַּע אַ גאנצֶן טאג — געגאנגען אַון געקוּקט. וואָו נאָר אַ ווַינְקָל, וואָו נאָר אַ הוּוּת, וואָו נאָר אַ שְׂטוּב, אַהֲרִין האט ער אַרְיִינְגְּעֻקְוּקָט. ער האט ניט גערעדט, ניט גערעדט, נאָר געקוּקט — גַּעַטְקָט פֿאָר זיין בּערעַלְעַן מיט דער וויסער צִיגְּעָלָעַ.

די אַיבָּערְלִיקָּעַ פּוֹן פֿישל דודס הַרְזְגַּעַזְטָהָן אַוְיך גַּעַטְאָן דאס אַיְינְגָּעָן: געגאנגען, געקוּקט אַון געשוּיגָן. פֿישל דודיכּעַ האט די קִינְדְּעָר שטערונג אַנְגַּעַזְגַּט, אוֹ זי זאָלְקָן קִינְגָּעָם גַּאֲרְנִישָׁט דּוּרְצִיָּהן אַון ביַיְינְעָם גַּאֲרְנִישָׁט פֿרְעָגָן. די קִינְדְּעָר האָבן פֿאָרְשְׁטָאָגָעָן, אוֹ עס אויז דאָ עפּעס אַסוד, וואָס קִינְגְּעָר טאָר ניט וויסן.

אט איז או פישל דודס גאנצע הייז-געזינט, אַ הונגעריךע אָוּן אַ פֿאָרְ
שמאכטע, אַרומגעגענגען אַ גאנצָן טָאג אַיבערָן שטעטל אָוּן גַעַשטייקט דָעַם
אָומְגַלִּיך אֵין זִיד.

צוווי און צווארן צייקסטער קאפאיט

ווי נאר עס איז געוווארן פינצטער, און אין די הייזער האט זיך באוועז פיעער, האט שווין פישל דודס הייזגעזנט ניט געקענט מערד שטייקן דעם אומגליך איז זיך. זיז האבן אַרְוִיסְגָּעַטְרָאָגֶן זַיִעַר אַוְמָגְלִיךְ אֵין גָּסֶס. אֵין אַרְוִיסְגָּעַטְרָאָגֶן האבן זיז אַים מיט אַזְעַלְכָּעַ קָוּלוֹת אֵין מיט אַזְעַלְכָּעַ יַלְוָה, וואס האבן אַגְּגָעַוְאָרְפָּן אַפְּחַד אַיִּפְּן גַּאנְגַּן שְׁטַעַטְל. קִיְּין גַּרְעַסְעָרְן שְׁרַעַק האט דאס שְׁטַעַטְל נָאָךְ בֵּין דָאָן נִיט אַיבְּעַרְגָּעַלְעַבְט. דָעַר שְׁרַעַק אֵין גַּעֲוָעַן אָזְוִי גְּרוּסָס, וּוְיִיל עַד אֵין גַּעֲקֻמָּעַן אַינְגַּאנְגַּן אָוְמָגְעִיכְטָרְהִיהִיד.

אלץ אֵין גַּעֲוָעַן אָזְוִי שְׁטַיל, אָזְוִי רְוַאַק, אָזְוִי עַרְבִּיפְּשָׁׂדוּק אֵין שְׁטַעַטְל. אַגְּגָעַן טָאָג האבן די וּוְיִבְּעַר גַּעַשְׁאָבָן, גַּעֲוָאָשָׁן אֵין גַּעַשְׁקָרָאָבָט. בֵּיָי רַ' זִישְׁלַעַן האט מען שְׁוִין אַרְוִיסְגָּעַטְרָאָגֶן די מִישְׁנָן, די בענְק אֵין די טָאָפִּי טְשָׁאָנָעָס אַיִּפְּן הַיְּחִידָה, וְזָאוּ מען האט זיז מְאָרְגָּזָן אֵין דָעַר פְּרִי בְּאַדְאָרְפָּט כְּשָׁרָן מִיט זְוִדִּיק וּוְאָסָעָר אֵין מיט אַברְעַונְדִּיקָן אֵין. אֵין שְׁטוּב האט מען שְׁוִין אַיִּסְגָּעַוְאָשָׁן אֵין אַוְיסְגָּעַשְׁקָרָאָבָט די דִילְן אֵין מען האט זיז שְׁוִין אַוְיסְגָּעַשְׁפְּרִיָּט מִיט פְּרִישָׁה, שְׁמַעְקָדִיק הַיִּי.

פָּאָר רַ' זִישְׁעַלְעָס קְלַעַנְדְּרָעַ קִינְדְּרָעַ אֵין דאס גַּעֲוָעַן אַפְּיָום-טָבוֹב. זיז זִינְעָן אַרְוִיסְגָּעַקְרָאָבָן אַיבְּרָעָן הַיִּי אוֹיפְּךְ אַלְעָ פִּיר אֵין גַּעַמְאָכָט „מוֹ“, אַדְעָר „מַעַּ“, אַדְעָר „הַאֲוֹהֵה הַאֲוֹהֵה“, וּוְיִהְינְטָלְעַ. לִיְּבַעַלְעַ האט זיך שְׁוִין גַּעַגְּרִיָּט אַגְּלַעֲגָעָר פָּוֹן הַיִּי אֵין אַוְנְקָל, אֵין הַיְּנְטָלְעַ. דָאָרְטָהָט עַר בְּאַדְאָרְפָּט שְׁלָאָפָּן די נָאָכָט, וּוְיִיל סְאִיזָּנִיט גַּעֲוָעַן קִינְן אַנְדְּעָר פְּלָאָצָן. אַלְעָ בענְק זִינְעָן גַּעַשְׁטָאָנָעָן אֵין דָרְיוֹסָן. עַר האט דאס אַכְּבָעָר גַּעַטְאָן מִיט גְּרוּס הַנָּאה אֵין גַּעַקְלִיבָּן האט עַר זיך גַּיְינָן שְׁלָאָפָּן פְּרִיעָר, וּוּ אַלְעַמְּאָל. עַר האט מְוֹרָא גַּעַהָאָט אָזְוִי אַיִּמְיצָעָר אַנְדְּעָרְשָׁה וְאַל פָּאָרְכָּאָפָּן דאס זְעַלְבָּעָ. נָאָר בֵּיָי דִי אַיבְּעַרְיקָע אַיִּדְישָׁעָה הייזער האט מען אַוְיד גַּעַטְאָן דאס זְעַלְבָּעָ. דִי בְּעַלְמָלָאָכוֹת אֵין גַּעֲוָעַן אַנְדְּעָרְשָׁה.

ווען פארווארפן מיט ארבעט און אלע האבן זיך געגריגיט צו פארברענגן דיאנגצע נאכט בי זיינער ווארטאטן.
דאס גאנצע שטעהל האט געלעבט און געטעט מיט דיאכנות צום גרויסן, הייליקן יומ-טוב. אַ מאדנע רואיקיט און שטילקיט איז געהאנגען איבערן שטעהל. אַפְּילוֹ די לופט אַין דראיסן איז אויך געווען דראיך אַין שטיל.
אונ פלויציט אַין קיין זוארנוונג, איז די לופט דורךעריסן געווארן מיט אַמעדייקע קולות:

— אִידָּן, רֶאֱט עֲרוּעַט!

— אִידָּן, אַ בְּרָאָד הַאָט מֵיד גַּעַט רֶאֱפָן!
— אִידָּן, אַן אָמְגָלִיק הַאָט מֵיד גַּעַט רֶאֱפָן?
— אִידָּן, אִידָּן, וּוֹאוֹ זִיִּיט אִידָּן, אִידָּן?
— אִידָּן, אִידָּן, וּוֹאָס שָׂוִיִּיגָּט אִידָּן?
דאס האט אָזְוִי גַּעַשְׁרִיעַן העניין דַי מלמדקע. זי איז פרומגעאנגען איבערן גאס און גַּעַשְׁרִיעַן — גַּעַשְׁרִיעַן אויף אִירע העכערע טענער. נאך איד זיינען נאכגעאנגען איז אַ שורה אלע אִירע קינדער אַין צום סאמע סוף האט זיך נאכגעשלעפעט פישל דוד, אַ מידער, אַ הוונגערייךער, קוים וואס ער האט זיך געהאלטן אויף די פיט.

העניין איז געהאנגען אין פראוייס. געהאנגען איז זי מיט דיאכנת פארבראכון און אויפעהויבן אין דער הויך. ווען זי האט אויפעהויבן דאס קול צו דער העכסטער אקטאוע האט זי מיט דיאכנת געשאקלט צום הימל, אָזְוִי ווי זואלט געוואלאט דעם הימל שפאלטן.
עס האט גענומען אַ רגע און אלע אידן און אידענעם, אלע קינדער, גרויסע און קליענער, זיינען אַרוויסגעלאפֿן אַין גאס צעראקענען, בליליכע און ציטערדייקע. אַ פָּאָר הִיסְטוּרִישׁ וּבִיבְּרָעַר האבן אַוִיסגעבראכון אַין אַ גַּוּוֹיִין. זי האבן געווינט פון שרעק. די אַיבְּרִיעַק זיינען געלאָפֿן אַינְעַר צום אַנְּ דערן פרעוג, וואס האט געטראפֿן.

קינעער האט אַבער ניט געוואסט.
פון אַנְהוּבָּה האט מען געמיינט, אַז אַימִיצָּעָר אַז שְׁלָאָף געווארטן בי פישל דודן, אַדער חיליה פלויציט אַוועקגעשטארבן.
— ווער אַין קראנק?
— ווער אַין געשטארבן? — האבן זיך פון אלע זיינען גענומען שיטן פראגן.

קינעער האט ניט געוואסט.

פון פישל דודס הויזג'זונט האט מען אויך ניט געלענט אַרויסקְריינט
קיין טאלק. צו העניין האט מען ניט געלענט רעדן. זי איז געווען אָזוי
פארטירט פון אידער אַיגענע געשרייען, או זי האט ניט געהרט, וואס מען
רעדט צו איר. פישל דוד האט נאר גענטפערט :
— זאל דער אויבערשטער שומר ומצל זיין, — און איז באָלד אַנט
שוויגן געוואָרן.

דאָס שטעטל איז דעריבער די ערישטער צייט געשטאנען ווי פֿאַרְשְׁטִייד
גערט און האט גַּאֲרְנִישְׂת געוואָסֶט.
די האט זיך באָלד אַנגָעָהוֹבֵן דערויסן און טאָקע פון הענייס אַיגענע
געשיינען :

— אַידְן, אַ בראָך האט מיך געטראָפָן! אַידְן, מײַן אויג אַין קאָפָ אַין
מיר אַוְיסְגַּעַרְנוּן! אַידְן, דער שיין פון מײַנָּע אַוְיגָן אַין מיר פֿינְצְטִער
געוואָרָן! — אַוְן אַוְיפְּהִיבְּנִיךְ די שטיטס נאָך הַעֲבָרָה האט זי ווַיְיטְעָר געַ
יאָמְעָט: — בערעלע, מײַן בערעלע! געוואָלָד, געשְׁרִיעָן, ווֹאו אַין מײַן
בערעלע? !!!

און גלייך נאָך דעם האט זי אַים אַנגָעָהוֹבֵן באָוִינְגָען, ווי מען באָ
וַיְינְט אַטוּטָן:

— אוֹי, אַ ווַיְיטִיק מיר אַין האָרְצָן! אוֹי, אַ שטעכְעַנִּיש מיר אַין די
געדרעִים! אוֹי, אַ מכה מיר אַין מוח! אוֹי, אַ גַּעַשְׂוִיר מיר אַין בוֹיך! אוֹי,
אַ קלְעַמְעַנִּיש מיר אַין האָרְצָן! אוֹי, אַזָּא בערעלע, אַזָּא בערעלע! די ווּלְעַט
הַאֲטָן נאָך געוזָן אַזָּא בערעלע! אַידְן, רַאֲטַעְוָעַט מיר מײַן בערעלען!
— ווֹאו אַין בערעלע?

— וואָס אַיִ מיט בערעלען? — האט מען אַנגָעָהוֹבֵן פֿרְעָגָן פון אַלְעָ
וַיְיטָן.

— פֿאַרְפָּאַלְן געוואָרָן, אַיִ מײַן בערעלע! פֿאַרְצְּקָט אַיִ געוואָרָן מײַן
בערעלע? דערטרונְקָעָן אַיִ געוואָרָן מײַן בערעלע! — האט הענִיעָ געַ
שריעָן מיט די לעצטָע כהוֹת.

אַיצְטָהָט מען שוֹין געוואָסֶט. בערעלע אַיִ פֿאַרְפָּאַלְן געוואָרָן אַוְן
מען דָּאָרָף אַים זוכָן.

דאָס שטעטל האט זיך אוֹיף אַ ווַיְיל בְּאַרוֹאַיקְט. אוֹיב נאָר פֿאַרְפָּאַלְן
געוואָרָן אַיִ נאָך ניט אָזָי מְסֻכָּן. אַ פֿאַרְפָּאַלְעָנָע זיך קעָן זיך נאָר אַפְזָוָן.
עטְלַעְכָּע זַיְינְעָן געוואָרָן אַפְּלָו אַין כָּעַם.

— האسطו געהערט, וואס פאָר אַ טומל מען האט דָא געמאכט, — האט זיך געבייזערט ברוך דער שושטער, — פֿאָרְפֿאָלֶן, פֿאָרְשְׁמָאָלֶן — ער'ט זיך אָפּוֹכוֹן.

אווי האט אויך געמיינט ר' זישעלע. ער האט זיך משער געוווען, אז אפשר באהאלט זיך ערגען בערעלע, באהאלט זיך פֿאָרְחָרְפָּה, וויל מען האט אים הויש געוווען איז אַזָּא מִיאָסָעָר וְאַזְּרָחָה. ער האט געשיקט רופן פישל דודן כדי אים צו באראַיקן. אַבעָר אַנְשְׁטָאָט באַרוֹאָקָן פֿיַּשְׁלָדָדָן, האט פישל דוד ר' זישעלען געמאכט אָוּמְרוֹאֵיך.

פֿוֹן פֿיַּשְׁלָדָדָן האט זיך ר' זישעלען דערוואָסָט, אז בערעלע איז שעין פֿאָרְפֿאָלֶן אַגְּנְצָן טָאגָה. פֿיַּשְׁלָדָדָן האט שווין אים אויסגעָזָטָה, וואו עס איז נאָר דָא לאָך, וואו עס איז נאָר דָא אַוְינְקָל אָן — נִיטָאָ, וְאַיִן וְאַסְעָר אָרְיִין.

און דָא גִּיט אָרוֹם פֿיַּשְׁלָדָדָן זְוִיכָּע אַיבָּרָן שְׁטַעְטָל אָן לְיאָרָעָטָט. וואס ווַיְתַעַר ווּעָרָן אִירָעָן קְולָוֹת אֶלְזָן הַעֲכָרָן אָון אִירָעָן קְלָלוֹת אֶלְזָן שְׁרָעָקָן. נַאֲך אִירָעָן צִיט זִיך אַלְאָגָנָגָע פֿרָאַצְעָסִיעָ — וְוַיְיָבָעָר, קִינְדָּעָר, גּוֹעָס אָון שִׁיקְסָעָס. אַיְינְקָע וְוַיְשָׁן זִיך דִּי טְרָעָרָן אָון אַנְדָּעָרָעָ בְּלִיפָּנוּ אָין דָעָר שְׁטָוָיל.

דאַס שְׁטַעְטָל אָין אַרְיִינְגָּעָוָרָפָן גַּעַוָּאָרָן אָין אַפְּאַנְיקָ.

אַלְעָה האָבוֹן זיך אַוּוּקָגָעָלָאָוט זָכוֹן, אַפְּלִוְוָן דִּי בְּעַלְ-מְלָאָכָות האָבוֹן אַוּוּקָגָעָוָרָפָן דִּי אַרְבָּעָט. עַפְּעָס אַקְלִינְגִּיקִיט — אַנְפְּשׁ בִּישְׂרָאֵל — אַאֲדִיש קִינְד אָין פֿאָרְפֿאָלֶן גַּעַוָּאָרָן. אַסְּסָקְזָנָן אַרְוֹסִים מִיטָּלָאָטָרָעָנָס. עַטְלָעָכָע האָבוֹן גַּעַמְאָכָט שְׁטוּרָקָאָצָן פֿוֹן שְׁמָאָטָעָס. אַרוּמָגָעָוָקָלָט אָרוֹם שְׁטָעָקָנָס אָון אַיְינְגָעָטָונָקָט אַיִן טְמָאָלָעָ. מען האט אַרוּמָגָעָוָקָט דָעַם גַּאנְצָן בְּרָעָגָטְיִיךְ. מען האט אַרְיִינְגָעָקָוָט אָין אַלְעָה בְּרוּנִימָעָר. פֿוֹן אַלְעָמָנָס מִילְלָעָר האט מען גַּעַהָעָרט נַאֲר אָין רָוָח :

— בערעלע, בערעלע !

מען האט גַּעַהָעָרט טְאָמָעָר וּוּטָט בערעלע דָעָרָהָעָרָן אָוֹן וּוּטָט זיך אַפְּרָוָפָן.

נַאֲר אָין מִשָּׁה וּוְאַלְפִּי דָעָר שְׁוֹסְטָעָר האט זיך נִיט גַּעַרְיָרְט פֿוֹן אָרט. אַזְּוִי וּוְיַּעֲרָה האט זיך אַוּוּקָגָעָשְׁטָעָלָט בִּים טִידָרָן זִיך זִיך שְׁטוּבָה, אַזְּוִי אָין עַר גַּעַבְלִיבָן שְׁטִיְין.

מִשָּׁה וּוְאַלְפִּי אַיִן גַּעַוָּעָן אַמְזִיק אוּפָּק רָאַטְעוּוּן, אַבעָר ער האט גַּעַי קענט רָאַטְעוּוּן נַאֲר וּוּעָן אַמְיצָעָר אַיִן אַרְיִינְגָעָפָאָלֶן אָין אַיִזְלָאָד אָין טִיךְ. ער האט אַיִינְמָאָל אַרוּסָגָעָשְׁלָעָפָט אַמִּידָל, וּוּס אַיִן אַרְיִינְגָעָפָאָלֶן

אין אז לאך. געטאו האט ער עם אויף א זיעדר קונגציקון אופן. ער האט געלאָזט אויסהאָקון א צויניטע לאך אין אייז א צואנציק פום וויטער. נאך דעם האט ער געהיסן אויסהאָקון דעם אייז צוישן בידע לעכער. דאס האט געמאָקט א לאנגן אפֿענעם פָּס אַיְזַע דעם איין. דעמאָלט האט משה וואָלָף צויגעבונדִּן א לאנגן שטrik צו א הויכן שאָסט. דעם שטrik האט משה וואָלָף אַרְומְגַעְבּוֹנְדִּן אַרְוֹם זִינְגַּעַלְעֶדֶת. אלְיאַזְעַדְעֶרֶת געלאָזט לֵיבְּפָן אָוּן בּוּכְשָׁת אַיְזַע וּזְאַסְעָר. מִיטָּן אִמְפְּעַט אַיְזַע אַרְוִיסְגַּעֲקוּמָעַן פָּוּן דער צויניטער לאך מִיטָּן דער מִידְלָן אַיְזַע הענט. דאס מיידל אַיְזַע שְׂוִין געווען טוֹטָה. וויל ער האט לאַנג גענוומען בּוּזְוָאנְגַּעַלְעֶדֶת וּזְאַגְּנַעַן משה וואָלָף האט זִיךְרַעַת צוּגְעַרְיִיט. אַבָּעָר אַרְוִיסְגַּעְלַעַפְּט האט ער זִיךְרַעַת.

ווען בערעלע וואָלט אַרְיִינְגַּעַפְּלָן אַיְזַע אַיְזַלְאָךְ וואָלט משה וואָלָף געמאָקט נַאֲכָמָל דַּעֲמָזְעַלְבָּן קָוּנָן. דער אַיְזַע אַיְזַע טִיךְ אַיְזַע שְׂוִין אַבְּעָר געווען צוּגְעַנְגַּעַן אַיְזַע קָעָן מַעַן נִיטָּן וּזְיִוָּן אַזְעַלְכָּבָּרְיִהְקִיטָּן. משה וואָלָף האט דעריבער געפְּילָט אַיְזַע דעם פָּאָל קָעָן ער זִיךְרַעַת מַאֲלָאנְטָן נִיט באָנוֹצִין אַיְזַע דאס טַאַקָּעָה האט ער דערקלערט דעם רעדל מענטשָׁן, וואָס האט זִיךְרַעַת פָּאַרְאַמְלָט אַרְוֹם אַיְזַע.

אַיְזַע אַזְוִי וּזְיִוָּן מִשְׁהָ וּזְאַלָּף האט זִיךְרַעַת דַּעֲרָמָאָנָט אַיְזַע דער מַעַשָּׁה מִיטָּן מִידְלָן ער זִיךְרַעַת דַּעֲרָצִילָט נַאֲכָמָל מִיטָּן אַלְעָן אַיְגְּזַלְהִיטָּן. ער האט דערצְוָן צוּגְעַנְגַּבָּן, אַזְוִי ווען ער זִיךְרַעַת זִיךְרַעַת מַאֲבָן נַאֲכָמָל אַזְוָאָן אַוְמְגַלְיָהָת וואָלָף ער אַפְּרִיעָר אַרְוִיסְגַּעְמָאָסָטָן וּזְאַנְגָּג דער שְׁטְרִיךְ דַּאֲרָפְּ זִיךְרַעַת יְעֻנְעָם מַאֲלָי אַיְזַע דער שְׁטְרִיךְ געווען אַבְּסָלָט צוּאַנְגָּאַנְגָּעָן ער האט זִיךְרַעַת שְׂיֻעָור דעם קָאָפְּ נִיט צַעְקָלָאָפְּט.

אַרְוֹם נַחְמָן דעם סַטְאָלִיאָרָס שְׁטוּב האט זִיךְרַעַת צַוְּנִיְּפַגְּעַלְבָּן אַיְזַע רעדל — אַרְעַד פָּוּן עַלְתְּעַרְעַד מַעֲנְטָשָׁן, וְאָס הַאֲבָן שְׂוִין אַלְיָין נִיט גַּעֲלָעָנְטָגִין זִיךְרַעַת. אַט דאס רעדל אַיְזַע גַּעֲוָאָרָן דער גַּעֲנְעָרָאָל שְׁטָאָבָן פָּוּן דער מַאֲנָסָבָן בִּילְשָׁעָר זַוְּכָּר-אַרְמִי אַזְוִי נַחְמָן אַיְזַע געווען דער הוּוּפְטָ-קָאַמְּאַנְדִּיר. אַלְעָז ווילְיאָן גַּעֲגָבָן נִיְּעָן בָּאַפְּלָעָן צוּאַנְגְּדָעָר גַּרְוָפָן, וְאָס זִינְגָּעָן גַּעֲקָוּמָעָן נאָךְ אַרְדָּעָרָס.

— האט אַיְזַע שְׂוִין גַּעֲזָוְכָּט אַיְזַע בָּאָד ? — גַּיִיט זַוְּכָּן אַיְזַע באָד.
— האט אַיְלָה שְׂוִין גַּעֲזָוְכָּט אַיְזַע וּוִינְטְ-מִיל ? — גַּיִיט זַוְּכָּן אַיְזַע וּוִינְטְ-מִיל.
נַחְמָן האט זִיךְרַעַת גַּעֲהָאָלָטָן זַיִינְדָּרָן רְוָאִיךְ אַזְוָאַנְגָּעָן בָּאַפְּלָעָן האט ער אַרְוִיסְגַּעְגַּבָּן אַיְטָה אַקְּלָטָן, זַיִכְעָרָן טָאָן, וְאָס פָּאָסָט פָּאָר אַקְּמָאַנְדִּיר.

העניע האט אַנגעפֿירט מיט דער ווייבערשער אַרמיי — אָן אַרמיי פֿון ווייבער אָן יונגע אִינגלעך, ווֹאָס אַיז אַיד נְאַכּוּגְאַנְגָּעֵן פּוֹסְטֶרֶט. העניע האט ניט געגעבען קײַן באָפֿעלָן. זַי אַיז נְאָר געגעגען אָן גַּעַיָּאמְעָרט. האט זַי זַיך אַפְּגַּעַשְׁטָעלָט ערְגַּעַץ ווֹאוֹ אַיז מַעַן דָּאָרֶט געגעגען זַוְּן.

דָּעַם עֲרַשְׁטָן אַפְּשָׁטָעלָל האט זַי גַּעַמְאַכְּט בֵּין דער מִיל אָן דָּעַמְאַלְטָה האָבָּן אַלְעָן ווייבער אָן אַלְעָן אִינְגָּלְעָך אַרְזָמְגַּעַזְכָּט די ווֹאַסְטְּרָמְיל פֿון אַלְעָן זַיְתָּן. העניע אַלְיָין האט ניט געזוּכְט. זַי האט נְאָר בָּאוּיִינְט אַיד בעַרְעַלְעָן, וויַי עַס האט גַּעַפְּאַסְט פָּאָרָן פְּלָאָצְן.

אַרְוּם מִיל האט זַי גַּעַיָּאמְעָרט :

— דָּעַרְטְּרוֹנְגָּעָן גַּעַוְּאָרָן, מִין בעַרְעַלְעָן : פִּישְׁעַלְעָךְ פֿיקְּן זַיְנָע לִיכְטִיקָּע אָוְיגְּעַלְעָך אַוְיס. אוֹי, ווֹי אַיז צַוְּמִיר אַ קְלָאָג צַוְּמִיר אַ גַּרְוִיסְעָר !

פֿון דער מִיל אַיז זַי אַזְוּקָּע צַוְּדָעָר שָׁוֹל. אַרְוּם שָׁוֹל האט זַי בָּאוּיִינְט אַיד בעַרְעַלְעָן אַבְּיסָל אַנדְעָרְשָׁן :

— דָּעַרְשְׁטִיקָּט גַּעַוְּאָרָן, מִין בעַרְעַלְעָן : דָּעַרְשְׁטִיקָּט גַּעַוְּאָרָן אָוְנְטָעָרָן דָּאָך. — דָּאָס האט גַּעַמְיִינְט אַזְוּנָע מִיל האט באַדְאָרְפָּט זַוְּן אָוְיפְּן שָׁוֹלְבָּרוּדָעָם. זַי זַוְּכָּעָנִיש אַרְוּם שָׁוֹל אָן אַיז שָׁוֹל האט גַּעַנוּמָעָן אַ לעַנְגָּרָע צִיטָן. אַיז שָׁוֹל אַיז גַּעַוְּעָן פִּינְצָטָעָר אָן די ווייבער אָן דִּי קְלִינְגָּעָן אִנְגְּלָעָך האָבָּן מָוָרָא גַּעַהָאָט אַרְיִינְגְּזִיגְּזִיגְּן אִינְגְּוִינְיִינְק. זַיְיַי האָבָּן מָוָרָא גַּעַהָאָט פָּאָר מְתִים. אַיז שְׁטָעַטָּל האט מַעַן גַּעַגְּלוּבָּט, אָז בִּינְאָכָּט קְוּמָעָן מְתִים דָּאָוּנָעָן אַיז שָׁוֹל. מַעַן האט באַדְאָרְפָּט שִׁיקָּוּן נְאָך אַ פָּאָר מְאַנְסְּבָּילָן מִיט לאַנְטָרְגָּעָס, אַז זַי זַלְעָן בָּאַלְיִיכְּטָן די שָׁוֹל.

די שָׁוֹל האט מַעַן אַרְזָמְגַּעַזְכָּט אַיז אַלְעָן ווַיְנְקָעַלְעָך. מַעַן האט גַּעַזְכָּט אָוְנְטָעָר דָּעַר בִּימָה, ווֹאוֹ עַס האָבָּן זַיך גַּעַוְּאַלְגָּעָרְט אַלְעָן אַלְטָעָשָׁמָות. מַעַן האט גַּעַזְכָּט אָוְנְטָעָר אַוְיָוָן. מַעַן האט גַּעַזְכָּט אַוְיפְּ דָּעַר ווייבערשְׁרָעָר שָׁוֹל אָוְן אָוְיפְּן בּוּידָעָם.

פֿון שָׁוֹל אַיז העניע אַזְוּקָּע צָוְם גְּלָחָס סָאָד. אַחֲין האָבָּן אָפְּיָלוּ די מאַנְסְּבָּילָן ניט גַּעַקְעַנְט צָוּקָמָעָן. דָּעַר גְּלָח האט גַּעַהָאָט מָוָרָא צַוְּוִי בִּיּוּעַ הִינְטָן, פָּאָר ווּעַלְכָּעָן דָּאָס גַּאנְצָע שְׁטָעַטָּל האט מָוָרָא גַּעַהָאָט, ווֹי פָּאָרָן מְלָאָךְ-הָמוֹת. העניע אַיז אַבְּעָר נִיט אַפְּגַּעַטְרָאָטָן. דָּעַר גְּלָח אַלְיָין האט גַּעַמְוֹת אַרְוִיסְקְּוּמָעָן אַיז אִינְגְּנָעָמָעָן זַיְנָע הִינְטָן. דָּעַר גְּלָח האט דָּעַמְאַלְט גַּנְפִּירָט די זַוְּכָּעָר. עַר האט זַיְיַי דָּוְרְכְּגַּעַפְּרָיט דָּעַם גַּאנְצָן גַּאֲרָטָן. עַר האט אָפְּיָלוּ גַּעַוְּאַלְט עֲפָעַנְעָן דָּעַם קְלִוְּסְטָטָרָה, אַבְּעָר קִיְּנָעָר האט ניט גַּעַוְּאַלְט אַרְיִינְגִּיגִין אהָיָן. זַיְנָט דָּאָס שְׁטָעַטָּל אַיז אַ שְׁטָעַטָּל אַיז נְאָך קְיַיְן אַדִּישָׁר פָּס נִיט

אריבערגעטראטען דעם שעועל פון קלוייסטער, אפילו דעם פלייט אויך ניט.
פון קלוייסטער אויך הענייע אוועק צו דער באָד. די באָד אויך געוווען פֿאַרְ
האָקט, אַבער די ווייבער האָבן זיך דאָרט געפֿילט ווי אַין דער הִים. זיין
האָבן דאָרט אַריינגעקּוּט אַפְּילו אַין דער מְקוֹת. דער וועג אויך זיין געוווען
גוט באָקָאנְט.

פון דער באָד האָט הענייע פֿאַרְקָעַרְעֻוּט צוֹרֵיךְ אַין שְׁטַעַטְל. זיין אַין
געגָאנְגָעַן די גָּאנְגָעַן צִיִּיט אַין אַיְזָן פֿאַזְעַ: די הענט פֿאַרְבָּרוֹאַכְן אָונְ אַוְיפְּ
געהַיְיבָן אַין דער הוֹיךְ אָונְ דער קָאָפְּ פֿאַרְוֹוֹאַרְפְּן אַוְיכְּ די הענט.
אייר קָאָפְּ-טְּכָלְה האָט זיך שׂוֹן לאָנגְ אַרְאַפְּגָעַלְישַׁט אָונְ אייר טְּשַׁעַפְּיקְ
הָאָט זיך פֿאַרְדְּרִיךְ אָונְ אַ זְיִיט. עַס האָט זיך גָּעוֹזְן אַ טְּיִיל פֿוֹן אייר גַּעֲשַׁוְויִ
רְעַנוּם קָאָפְּ מִיט גְּרוּיעַ הָאָרֶן. הענייע האָט עַס אַבעָר נִיט גַּעֲפִילְט — זיין
הָאָט נִיט גַּעֲפִילְט וְאָס פֿאָרְ אַ גְּרוּיסְעַ עֲבִירָה זיין באָגִיָּט קָעָנְ גָּאטְ.
זיין אַיְזָן גַּעֲוֹועַן פֿאַרְמָאַטְעַרְט צָום טְיִיט. די האָט זיך גַּעֲוֹאַקְלַט אַוְיכְּ די
פִּיס וְוי אַ שְׁכוּרָעַ. זיין אַיְזָן שׂוֹן גַּעֲוֹועַן טְוִיטְ-הִיְזָעִירִקְ פֿוֹן אַזְוִי פֿיל יָאָמְעָדוֹ
אוֹן שְׁרִיְיעַן, אַבעָר דָּאס מוֹיל האָט זיך בַּיִ אַיְר נִיט צּוּגַּעַמְאַכְט אַוְיכְּ אַ
רגָעַ. זיין האָט גַּעֲהָאלְטָן אַיְזָן אַיְמָעָרָן :

— וְוַיִּ אַיְזָן צַוְּ מִיר ! אַ קָּלָג אַיְזָן צַוְּ מִיר !
אַבעָר פֿלוֹצְלִינְג האָט זיך הענייעס יָאַמְעָר אַפְּגָעַהָאָקט, אַזְוִי פֿלוֹצְלִינְג
זַיְעַר האָט זיך אַגְּנָעַהָוּבָן, בַּאֲלָד האָבן זיך דערהָעָרט אַנדְרָעַ קָולְות,
פֿאַרְוֹאַונְדְּרַטְעַ קָולְות :

— קוֹק אִים נַאֲר אָן !

— זַע אִים נַאֲר אָן !

— וְאָס זַאֲגָסְטוֹ נַאֲר צַוְּ דָעַם !

אַיְמִיצְעָר האָט זיך הִיסְטָעַרְישַׁ צְעַלְאַכְט.

בַּאֲלָד האָבן זיך דערהָעָרט נִיעַ קָולְות :

— קוֹמֶט אַהָעָר !

— עַר אַיְזָן דָא !

אַיבָעָרָן שְׁטַעַטְל האָט זיך דערהָעָרט אַ גַּעַלְוִית. מעַן אוֹזְ גַּעַלְאָפְן פֿוֹן
אַלְעַ זַיְטָן אַוְיכְּ דִי קָולְות. מעַן אוֹזְ גַּעַלְאָפְן, גַּעַפְּאָלְן אָונְ וְוִיטְעַר גַּעַלְאָפְן.

— וְוַעַר אַיְזָן דָא ?

— בְּעַרְעַלְעַ אַיְזָן דָא !

דָּרְיִ אָוֶן צְוֹוָאַנְצִיךְסְטָעֵר קָאָפִיטָל

בערעלע האט זיך אַפְגַּעֲזָוֶכֶת.

וואֹ אָוֶן ווי אָזְוִי ?

עס אַיּוֹ פְּשָׁוֹט אַחֲרֶה צו דָּרְצִיְּלָן. קִינְגָּר האט אַיִם נִיט גַּעֲפָנוּן —
ער האט זיך אַלְיִין אַפְגַּעֲזָוֶכֶת.

ער אַיּוֹ שְׂטָאָרָק בָּאוּוִינְט אָוָן בָּאַקְלָאָגֶט, אָוָן דָּאָס גַּאנְצָע שְׂטָעָטָל האט אַיִם
אָזְוִי שְׂטָאָרָק אַרְוָמְגַעֲזָוֶכֶת, אָיִן עָר זִיךְ וַיְיָעַר רָוִיאַק גַּעֲשָׁלָאָפֶן אַיּוֹן דָּעָר הַיִּם.
אוּפְגַּעֲכָאָפֶט האט ער זִיךְ טָאָקָע פָּוָן זִין מַאֲמָעָס יָאָמָרָן, דָּאָס אַיּוֹן
גַּעֲוָעָן פּוֹנְקָט דָּעָמָלָט, וּוּעָן הַעֲנִיעָן אַיּוֹן גַּעֲגָנְגָעָן צְרוּיקָפָן דָּעָר בָּאָד. ער
אַיּוֹן אַרְוִיסָּן זָעָן, וָאָס עָס האט גַּעֲטָרָאָפֶן אָוָן אַלְעָן זִיְּגָעָן אַיִם בָּאַפְּאָלָן, אָזְוִי
וּוּי עָר וּוּאָלָט אִימִיצָן דָּעָרָהָרָעַט.

וואֹ אַיּוֹ ער גַּעֲוָעָן ?

ער אַיּוֹ עַרְגַּעַץ נִיט גַּעֲוָעָן. וּוּעָן ער אַיּוֹ גַּעֲקוּמָעָן אֲהַיִם האט ער
קִינְגָּם נִיט גַּעֲטָרָאָפֶן. ער האט גַּעֲטָרָאָפֶן אַט טָעָפֶל קָאָרְטָאָפֶל אָיִן אַוְיָוָן
אָזְוִי אַפְגַּעֲגָעָסָן אָוָן זִיךְ צְוֹוָאַלְיִיגְט. ער אַיּוֹ אַנְטָשָׁלָאָפֶן גַּעֲוָאָרָן אָיִן אַיּוֹן
אָזְוִי לְאָנָגָג גַּעֲשָׁלָאָפֶן בֵּין ער האט זִיךְ אוּפְגַּעֲכָאָפֶט פָּוָן זִין מַאֲמָעָס קַוְלוֹת.
ער האט דָּעָרְקָעָנְט אִיר שְׂטִימָעַ.

וואֹ אַיּוֹ ער גַּעֲוָעָן אַנְ דָּעָר פְּרִי ?

אַיּוֹן דָּעָר פְּרִי האט ער זִיךְ גַּעֲשָׁפִילֶט.

וואֹ האט ער זִיךְ גַּעֲשָׁפִילֶט ?

ער האט זִיךְ גַּעֲשָׁפִילֶט אַבְּעָרָן שְׂטָעָטָל — אָוּמָעָטוֹם.

פָּאָרוּאָס אָיִן ער נִיט גַּעֲקוּמָעָן זִיךְ וּאָרְמָעָס ?

ער האט זִיךְ פָּאָרְשָׁפִילֶט האט ער פָּאָרְגָּעָס צו קָוְמוֹעָן.

פָּאָרוּאָס האט ער זִיךְ «אִינְמִיטְשָׁקָעַ דְּרִינְגָּעָן» זִיךְ גַּעֲלִיגְט שְׁלָאָפֶן ?

וּוְיִלְעָר אַיּוֹ גַּעֲוָעָן אַיְינְגַּעְמִידָט.

פאַרְוּאָס איז ער געוווען אִינְגֶּעָמִידֵט?
 דאַ האָט שווין בערעלע מעער ניט געקענט אַיסְתָּהָאלְטָן און האָט זיך
 צעוויינט. דערמיט האָט זיך די אויספֿאַרְשָׁוֹנָג פֿאַרְעָנְדִּיקְט. וואָס קען מען
 טאנ מיט אַ ווַיְינְגְּנְדִּיקְט קִינְד אַין מִיטְן דַּעַר נַאֲכֵט ?
 אויף דער ציגעלע האָט קִינְגְּרָנְדְּ ניט געפֿרָעָט.
 דאס ווַיְיסְטָ צִיגְּעָלָעָה האָבָן בשעת מעשה אלע פֿאַרגָּעָסָן.

און דאס צִיגְּעָלָעָה, דַּאֲרָפְּ אִיךְ אַיךְ דַּאֲ מַעְלָדָן, האָט מען שווין מעער
 אַין די אויגָן ניט אַנגְּקָוּקְט. בערעלע האָט זיך אַפְּגָוּזְכְּט, אַבעָר ניט דאס ווַיְיסְטָ צִיגְּעָלָעָה.
 ווען מען האָט אַים געפֿרָעָט אויף מאָרגָן, וואָו דאס ווַיְיסְטָ צִיגְּעָלָעָה.
 אַיז, האָט ער זיך גַּעַשְׂוֹאוֹיְרַן מִיט טַוְוָעָט שְׁבוּוּתָה, אָז ער ווַיְיסְטָ ניט פָּוּן
 ווָאָס צוֹ זָאגָן. ער האָט זיך אויך גַּעַשְׂוֹאוֹיְרַן, אָז ער האָט זיך ערְגָּעָץ ניט
 באַהָאָלָטָן.

אָן אָזְוִי אַיז דאס ווַיְיסְטָ צִיגְּעָלָעָה פֿאַרְשָׁוֹאָונְדִּין עד הַיּוֹם הַזֶּה.
 קִינְגְּרָנְדְּ האָט אַפְּילָו ניט גַּעַוְאָלָט גַּיְן זִי זָוכָן, ווַיְיל מען האָט גַּעַוְאָסְט
 אָז עַט ווּעַט זִי אַרְוִיסְגָּוָאָרְפָּן. אַוְיב מען ווֹאלָט זִי גַּעַקְעָנְטָן גַּעַפְּגָעָן.
 ווֹאלָט מען זִי גַּעַפְּנוֹגָעָן מִיט אַטָּאגְ פְּרִיעָר, ווען מען האָט גַּעַזְוָצָט בערעלען.
 דער אַיְינְצִיקָּעָר וואָס האָט עַס גַּעַטָּאָן אַיז אויף אַ פָּאָרְשָׁעָה. ער אַיז אַלְיָין
 אָוּעָק זִי זָוכָן אַיז פְּאַרְפָּאָלָן גַּעַוְאָרָן אויף אַ פָּאָרְשָׁעָה. צְרוּקָגַעְקָמוּנָן
 אַיז ער אַ מִזְעָר, אַ דָּעַרְשָׁלָאָגָעָנָעָר, אַבעָר אַן דַּעַר ווַיְיסְטָרְ צִיגְּעָלָעָה.
 דַּי מַעְשָׁה מִטְּ דַּעַר ווַיְיסְטָרְ צִיגְּעָלָעָה אַיז גַּעַבְּלִיבָּן אַ סּוֹד בֵּין הַיְנִיטִיקָן
 טָאגָן.

אַ טָּאגְ אַדְעָר צָוְויִי שְׁפָעַטָּעָר האָט אַ ווֹאלָדְ-שָׁומֶר דַּעַצְיִילָט, אָז ער
 האָט גַּעַפְּנוֹגָעָן אַיז ווֹאלָדְ, ניט ווִיטָ פָּוּן שְׁטָעָטָל, אַ שְׁטִיקָל ווַיְיסְטָ פָּעָל פָּוּן
 עַפְּעָם אַ חִיה, וואָס אַ ווֹאלָף האָט פֿאַרְצּוֹקְט. עַס קָעָן זִיְן, האָט ער גַּעַזְאָגָט,
 אָז דאס אַיז גַּעַוְעָן אַ פֿאַרְבְּלִיבָּעָנִישׁ פָּוּן דַּעַר ווַיְיסְטָרְ צִיגְּעָלָעָה. עַס קָעָן
 אַבעָר אויך זִיְן, האָט ער צְוָגְגָעָבָן, אָז דאס אַיז גַּעַוְעָן אַ פֿאַרְבְּלִיבָּעָנִישׁ
 פָּוּן אַ הָאָגָן.

דַּי מַעְשָׁה פָּוּן דַּעַם ווֹאלָדְ-שָׁומֶר אַיז נַאֲךְ דַּעַם זִיְעָר הַיִּסְטְּקָוּרִיט
 גַּעַוְאָרָן פָּוּן דַּי צָוְויִי שְׁאַרְפָּסְטָעָה קָעָפְּ אַין שְׁטָעָטָל — הַעֲרָשָׁל דַּעַר מַלְמָד

און חיים עלייע דער בוכהאלטער. זיין האבן די זאך צעגלאידערט על פי שכט
און על פי טבע, אבער סוק-כל-סוק האבן זיין געמוות מסכימים זיין מיטן
ווארלד-שומר, אז עס האט געקענט זיין אדער א פארבליבעניש פון דער
ווײיסער ציגעלע, אדער פון א האז. אויף זיכער האט מען ניט געקענט וויסן.

פון בערעלען האט מען אויך גארנישט געקענט דערגין. ער פלאגט
ויך שוערין מיט טויטע שבויות, אז ער וויסט פון קיינז זאך ניט.
א שבואה מוו מען גלויבן — א אידיש קינד ווועט דאך ניט שוערין
פאלאש.

אבער בערעלעס אויגן האבן איבערגעלאזט א חדש. אין זיינע אויגן
אייז געווען א מאדענער גלאנץ — עפעס א גלאנץ פון נצחון. אדער עקשות
ווי עס וואלט זאגן :

מִיר נִיט, אַבְּיָדִידְנִיט.

סוף

